

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ-BOOK OF ABSTRACTS

3^ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

3rd INTERNATIONAL CONFERENCE
on EARLY CHILDHOOD EDUCATION

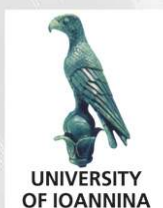
"Η έρευνα στην παιδική ηλικία:
Προσδιορίζοντας ένα νέο ερευνητικό τοπίο"

"Research on Early Childhood:
Defining the new research landscape"

Ioannina - 11, 12 & 13 May 2012

Στο Συνεδριακό Κέντρο "Κάρολος Παπούλιας" του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Congress Center "Karolos Papoulias", University of Ioannina, Greece

For more information: <http://pedagogy.gr/en/announcements.html> - email: 3sunpra@cc.uoi.gr

BIBΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ – BOOK OF ABSTRACTS

3^Ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

3RD INTERNATIONAL CONFERENCE ON EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Ιωάννινα, 11-13 Μαΐου 2012

Ioannina, Greece, May 11-13, 2012

Επιμέλεια Έκδοσης:

Σπυρίδων Πανταζής, *Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Μαρία Σακελλαρίου, *Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Ευγενία Ι. Τόκη, *Καθηγήτρια Εφαρμογών, ΤΕΙ Ηπείρου*

Antoanneta Potsi, *Adjunct Lecturer, PhD Student, Bielefeld University*

Editors:

Spyridon Pantazis, *Professor Emeritus, University of Ioannina,*

Sakellariou Maria *Assistant Professor, University of Ioannina*

Eugenia I.Toki, *Lecturer, Department of Speech and Language Therapy, TEI of Epirus*

Potsi Antoanneta, *Adjunct Lecturer, PhD Student, Bielefeld University*

email: 3sunpra@cc.uoi.gr

Εξώφυλλο: Λάζαρος Θ. Σιώζος, Enigma Design, Γραφικές Τέχνες

Ο πίνακας στο εξώφυλλο είναι έργο του Δημήτρη Ράτσικα

©2012 Εκδόσεις Δίπτυχο

©2012 Publications Dipticho

ISBN

Για το πρόγραμμα εργάστηκαν επίσης:

Ζάραγκας Χαρίλαος, Θάνος Θεόδωρος, Τσιτσανούδη Νικολέττα, Φύκαρης Ιωάννης, Καινούριου Ελένη, Βάσση Χριστίνα, Ρέντζου Κωνσταντίνα, Τσιάλος Στέφανος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ
ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ
ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

FORSCHUNGSZENTRUM
'KINDHEITEN'

GESELLSCHAFTEN' DER
BERGISCHEN UNIVERSITÄT
WUPPERTAL

Hans **Böckler**
Stiftung

GRADUIERTEN KOLLEG
'KINDHEITEN IM
SPANNUNGSFELD
DER MODERNE'
HANS-BÖCKLER-STIFTUNG

UNIVERSITÄTEN
WUPPERTAL UND KASSEL

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

3^ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Η έρευνα στην παιδική ηλικία: Προσδιορίζοντας ένα νέο ερευνητικό τοπίο

Συνεδριακό Κέντρο «Κάρολος Παπούλιας»

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

11, 12 και 13 Μαΐου 2012

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

UNIVERSITY OF
IOANNINA

SCHOOL OF
EDUCATION

PEDAGOGICAL DEPARTMENT OF
PRESCHOOL EDUCATION

TECHNOLOGICAL
EDUCATIONAL INSITUTE
T.E.I. OF EPIRUS

SCHOOL OF HEALTH WELFARE
PROFESSIONS

DEPARTMENT OF EARLY
CHILDHOOD CARE AND
EDUCATION
SECTOR OF PEDAGOGY

FORSCHUNGSZENTRUM
'KINDHEITEN

GESELLSCHAFTEN' DER
BERGISCHEN UNIVERSITÄT
WUPPERTAL

Hans **Böckler**
Stiftung

GRADUIERTEN KOLLEG
'KINDHEITEN IM
SPANNUNGSFELD
DER MODERNE'
HANS-BÖCKLER-STIFTUNG

UNIVERSITÄTEN
WUPPERTAL UND KASSEL

BOOK OF ABSTRACTS

3RD INTERNATIONAL CONFERENCE ON EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Research on childhood: Defining the new research landscape

Congress Centre "Karolos Papoulias"

University of Ioannina

11th, 12th & 13th May 2012

IOANNINA, Greece

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ - CONTENTS

ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ.....	7
WELCOME.....	8
ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.....	9
HONORARY COMMISSION.....	10
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	11
SCIENTIFIC BOARD	13
ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.....	15
ORGANISING COMMITTEE.....	16
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	17
SECRETARIAT	18
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΕΑΣ - ΧΟΡΗΓΟΙ.....	19
PARTNER - SPONSORS	20
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	21
INFORMATION	23
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	25
ACKNOWLEDGEMENT.....	25
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ.....	26
OUTLINE OF CONFERENCE PROCEEDINGS	27
ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ.....	28
EXTENDED PROGRAM OF CONFERENCE PROCEEDINGS	43
ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ – BOOK OF ABSTRACTS	55
LIST OF E-MAIL ADDRESSES	158

ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζουμε στο 3ο Διεθνές Συνέδριο της Προσχολικής Αγωγής, το οποίο θα πραγματοποιηθεί στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, τον Τομέα Παιδαγωγικής του Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας του ΤΕΙ Ηπείρου, το Forschungszentrum für Kindheit του Πανεπιστημίου του Wuppertal και του Ιδρύματος Hans Böckler Stiftung, στις 11 – 13 Μαΐου 2012 στο Συνεδριακό Κέντρο «Κάρολος Παπούλιας».

Ο σκοπός του Συνεδρίου είναι η παρουσίαση της σύγχρονης προβληματικής και των πρόσφατων ερευνητικών πορισμάτων της μελέτης της παιδικής ηλικίας. Οι θεματικές του Συνεδρίου καλύπτουν πολλούς τομείς της παιδικής ηλικίας, δηλαδή τις θεωρίες για την παιδική ηλικία, την πρώιμη εκπαίδευση του παιδιού, την ιστορία της παιδικής ηλικίας, τις πολιτικές για την παιδική ηλικία, την παιδική ηλικία και τη μετανάστευση, την παιδική ηλικία και τις νέες τεχνολογίες, την παιδική ηλικία και την αναπηρία, καινοτόμα προγράμματα για την παιδική ηλικία, τη σχολική παιδική ηλικία, τη μεθοδολογία και την έρευνα για την παιδική ηλικία καθώς και άλλα επιστημονικά θέματα από τις σύγχρονες τάσεις των Επιστημών της Αγωγής. Θεωρούμε ότι με τις ανακοινώσεις αξιόλογων ομιλητών του εξωτερικού και του εσωτερικού, τους οποίους έχουμε την τιμή να φιλοξενούμε, το διάλογο και τις συζητήσεις που θα πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια αυτού του Συνεδρίου θα φωτισθούν πολλές πλευρές του ερευνητικού πεδίου και του επιστημονικού διαλόγου για την Παιδική Ηλικία και θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα.

Σας προσκαλούμε να συμμετάσχετε στο 3ο Διεθνές Συνέδριο της Προσχολικής Αγωγής, καθώς αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει τόπο για μια γόνιμη συζήτηση και αφετηρία για μελλοντικές συνεργασίες στο πλαίσιο των σύγχρονων προοπτικών για την Παιδική Ηλικία.

Αξιοποιώντας την εμπειρία της διοργάνωσης των προηγούμενων Συνεδρίων, θα προσπαθήσουμε να διαμορφώσουμε ένα υψηλό επίπεδο ακαδημαϊκής συζήτησης.

Περιμένουμε την ενεργή συμμετοχή σας και σας καλωσορίζουμε στην όμορφη και φιλόξενη πόλη των Ιωαννίνων.

Ευχαριστούμε θερμά όλους όσους βοήθησαν να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την επιτυχία αυτού του Συνεδρίου.

Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής

Σπύρος Πανταζής
Πρόεδρος

Heinz Sünker
Συμπρόεδρος

Κωνσταντίνος Δήμας
Συμπρόεδρος

WELCOME

We are delighted to welcome you to the 3rd International Conference in Early Childhood Education. What a wonderful opportunity to enrich our social and intellectual capital in the historic and artistic city of Ioannina. The overarching objectives of the Conference are to advance knowledge and interest in childhood studies in general and early childhood education especially and to, as the title suggests, define the new research landscape of the field.

The conference as usual is structured in parallel panels and a few plenary sessions (opening, general assembly and closing). Building upon the success of previous Conferences, it will try to maintain a good mix of informality and scientific rigour. It is expected that all the panels will give a significant contribution to their study fields and eventually many of them will result in new publications. As in previous Conferences, this conference confirms the width, richness and vitality of the scientific interest of the Early Childhood Education studies community. The organizing committee hopes that this conference will be not only intellectually rewarding, but also pleasant notwithstanding a rather tight schedule. We tried to make the book of abstracts as accurate as possible and we divided into two parts. Part One gives general information about the conference organization. Part Two contains the full list abstracts as they were submitted by authors. Lastly, we would like to congratulate everyone involved in laying the foundations for what promises to be an excellent conference. However, the true success of the conference will be realised through the active participation of all of us – we hope that everyone will leave feeling personally enriched.

On behalf of the Organising Committee

Spiros Pantazis
President

Heinz Sünker
Co-President

Konstantinos Dimas
Co-President

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Αλμπάνης Τριαντάφυλλος

Πρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Καψάλης Γεώργιος

Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λαγαρής Ισαάκ

Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μαυρέας Βενετσάνος

Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Γκίκας Γρηγόριος

Πρόεδρος Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Ζωάκη Δήμητρα

Αντιπρόεδρος Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Παγγέ Τζένη

Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

HONORARY COMMISSION

HONORARY SCIENTIFIC BOARD OF THE CONFERENCE

Albanis Triantafyllos

Rector of the University of Ioannina

Kapsalis Georgios

Vice-Rector of the University of Ioannina

Lagaris Isaac

Vice-Rector of the University of Ioannina

Mavreas Venetsanos

Vice-Rector of the University of Ioannina

Gikas Grigorios

President of TEI of Epirus

Zoaki Dimitra

Vice-President of TEI of Epirus

Pange Jenny

Dean of the School of Education, University of Ioannina

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Σακελλαρίου Μαρία

Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλη

Πανταζής Σπυρίδων

Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κιτσαράς Γεώργιος

Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Κουτσουβάνου Ευγενία

Ομότιμος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

Alanen Leena

Professor University of Jyväskylä, FI

Baraldi Claudio

Professor University of Modena and Reggio, IT

Bühler-Niederberger Doris

Professor Wuppertal University, DE

Diehm Isabell

Professor Bielefeld University, DE

Δήμας Κωνσταντίνος

Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Fried Lilian

Professor Dortmund University, DE

Garnier Pascale

Professor Université de Paris 13, FR

Κακανά Δόμνα-Μίκα

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Κάκουρος Ευθύμιος

Καθηγητής Τμήματος Προσχολικής Αγωγής ΑΤΕΙ Αθηνών

Καλογιαννάκη Πέλλα

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Κουτσελίνη – Ιωαννίδου Μαίρη

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου

Κυρίδης Αργύρης

Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Κωνσταντίνου Χαράλαμπος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Λαλούμη-Βιδάλη Ευαγγελία

Καθηγήτρια, Προϊσταμένη Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Ντίνιας Κωνσταντίνος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ντολιοπούλου Ελένη-Σοφία

Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Otto Hans-Uwe

Professor Bielefeld University, DE

Panagiotopoulou Argyro

Professor Köln University, DE

Παπαϊωάννου Απόστολος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Sünker Heinz

Professor Wuppertal University, DE

Tamis - LeMonda Catherine

Professor New York University, USA

Τάφρα Ευφημία

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Τριλιανός Αθανάσιος

Καθηγητής, Πρόεδρος ΓΤΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

Υφαντή Αμολία

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

Χρυσακρίδης Κώστας

Καθηγητής, Πρόεδρος ΤΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Αθηνών

Wood Elizabeth

Professor Exeter University, UK

Αυγητίδου Σοφία

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ζακοπούλου Αγνή

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήματος Προσχολικής Αγωγής ΑΤΕΙ Αθηνών

Ζιάβρα Ναυσικά

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Προϊσταμένη Τμήματος Λογοθεραπείας ΑΤΕΙ Ηπείρου

Jensen-Rosendal Niels

Associate Professor Aarhus University, DK

Κούτρας Βασίλειος

Moran-Ellis Jo

Morkeseth Elisabeth Ianke

Μιχαλοπούλου Κατερίνα

Μπαμπούνης Χάρης

Παπαπροκοπίου Αναστασία

Rothle Monika

Ρεκαλίδου Γαλήνη

Σιβροπούλου Ειρήνη,

Φασούλης Κωνσταντίνος

Αναπληρωτής Καθηγητής, Πρόεδρος Π.Τ.Ν. Σχολής Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Head of the Department of Sociology, Surrey University, UK

Associate Professor Stavanger University, NR

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Προϊσταμένη Τμήματος Προσχολικής Αγωγής ΑΤΕΙ
Αθηνών

Associate Professor Stavanger University, NR

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

SCIENTIFIC BOARD

<i>President</i>	<i>Sakellariou Maria</i>	Assistant Professor, University of Ioannina
<i>Members</i>	<i>Pantazis Spyridon</i>	Professor Emeritus, University of Ioannina
	<i>Kitsaras Georgios</i>	Professor Emeritus, University of Crete
	<i>Koutsouvanou Eugenia</i>	Professor Emeritus, University of Athens
	<i>Alanen Leena</i>	Professor University of Jyväskylä, FI
	<i>Baraldi Claudio</i>	Professor University of Modena and Reggio, IT
	<i>Bühler-Niederberger Doris</i>	Professor Wuppertal University, DE
	<i>Diehm Isabell</i>	Professor Bielefeld University, DE
	<i>Dimas Konstantinos</i>	Professor, TEI of Epirus
	<i>Fried Lilian</i>	Professor Dortmund University, DE
	<i>Garnier Pascale</i>	Professor Université de Paris 13, FR
	<i>Kakana Domna-Mika</i>	Professor, University of Thessaly
	<i>Kakouros Euthimios</i>	Professor, ATEI of Athens
	<i>Kalogianaki Pella</i>	Professor, University of Crete
	<i>Koutselini-Ioannidou Mairi</i>	Professor, ATEI of Athens
	<i>Kiridis Argiris</i>	Professor, Aristotle University of Thessaloniki
	<i>Konstantinou Charalambos</i>	Professor, University of Ioannina
	<i>Laloumi-Vidali Euaggelia</i>	Professor, ATEI Thessaloniki
	<i>Ntinas Konstantinos</i>	Professor, University of West Macedonia
	<i>Ntoliopoulou Eleni Sofia</i>	Professor, Aristotle University of Thessaloniki
	<i>Otto Hans-Uwe</i>	Professor Bielefeld University, DE
	<i>Panagiotopoulou Argyro</i>	Professor Köln University, DE
	<i>Papaioannou Apostolos</i>	Professor, University of Ioannina
	<i>Sünker Heinz</i>	Professor Wuppertal University, DE
	<i>Tamis - LeMonda Catherine</i>	Professor New York University, USA
	<i>Tafa Eufimia</i>	Professor, University of Crete
	<i>Trilianos Athanasios</i>	Professor, University of Athens
	<i>Ifanti Amalia</i>	Professor, University of Patra
	<i>Chrysafidis Kostas</i>	Professor, University of Athens
	<i>Wood Elizabeth</i>	Professor Exeter University, UK
	<i>Avgitidou Sofia</i>	Associate Professor, University of West Macedonia
	<i>Zakopoulou Agni</i>	Associate Professor, ATEI of Athens
	<i>Ziavra Nausika</i>	Associate Professor, ATEI of Epirus
	<i>Jensen-Rosendal Niels</i>	Associate Professor Aarhus University, DK

Koutras Vasileios

Associate Professor, University of Ioannina

Moran-Ellis Jo

Head of the Department of Sociology, Surrey University, UK

Morkeseth Elisabeth Ianke

Associate Professor Stavanger University, NR

Mihalopoulou Katerina

Associate Professor, University of Thessaly

Bambounis Haris

Associate Professor, University of Athens

Papaprokopiou Anastasia

Associate Professor, ATEI of Athens

Rothle Monika

Associate Professor Stavanger University, NR

Rekalidou Galini

Associate Professor, Democritus University of Thrace

Sivropoulou Eirini

Associate Professor, University of West Macedonia

Fasoulis Konstantinos

Associate Professor, University of Athens

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος **Πανταζής Σπυρίδων**

Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συμπρόεδροι **Sünker Heinz**

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Wuppertal, Διευθυντής του Forschungszentrum "Kindheiten Gesellschaften" Der Bergischen Universität Wuppertal

Δήμας Κωνσταντίνος

Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Αντιπρόεδρος **Καινούργιου Ελένη**

Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Γραμματέας **Ζάραγκας Χαρίλαος**

Λέκτορας Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Μέλη **Σακελλαρίου Μαρία**

Επίκουρος Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Παπαδημητρίου Ευάγγελος

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Νοσηλευτικής Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Ράτσικας Δημήτριος

Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τριάντου Ιριγένεια

Επίκουρος Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γιώτσα Άρτεμις

Επίκουρος Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Νάσιος Γρηγόριος

Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Λογοθεραπείας Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Καραδημητρίου Κωνσταντίνος

Λέκτορας Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ράπτης Θεοχάρης

Λέκτορας Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Θάνος Θεόδωρος

Λέκτορας Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τσιτσανούδη Νικολέττα

Λέκτορας Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φύκαρης Ιωάννης

Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τσιάλος Στέφανος

Προϊστάμενος Παιδαγωγικής και Επιστημονικής Καθοδήγησης Συμβούλων Πρωτοβάθμιας

Εκπαίδευσης Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Λογοθεραπείας Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Κεφαλληνίας

Διδάκτωρ, Επιστημονικός Συνεργάτης του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Διδάκτωρ, Επιστημονικός Συνεργάτης του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Διευθύντρια του Νηπιαγωγείου του Πανεπιστημίου

Adjunct Lecturer, PhD Student, Research School «Education and Capabilities», Bielefeld University

Νηπιαγωγός, Υπ.Δρ. Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τόκη Ευγενία

Αλεξανδράτος Γεώργιος

Πανταζής Χρήστος

Ρέντζου Κωνσταντίνη

Τριάντου Γιούλη

Potsi Antoanneta

Βάσση Χριστίνα

ORGANISING COMMITTEE

<i>President</i>	<i>Pantazis Spyridon</i>	Professor Emeritus, University of Ioannina
<i>Co-presidents</i>	<i>Sünker Heinz</i>	Professor, Wuppertal University, Director of the Research Centre "Kindheiten Gesellschaften"
	<i>Dimas Konstantinos</i>	Professor, TEI of Epirus
<i>Vice-President</i>	<i>Kainourgiou Eleni</i>	Lecturer, TEI of Epirus
<i>Secretary</i>	<i>Zaragas Harilaos</i>	Lecturer, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
<i>Members</i>	<i>Sakellariou Maria</i>	Assistant Professor, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Papadimitriou Evaggelos</i>	Assistant Professor, Department of Nursing, TEI of Epirus
	<i>Ratsikas Dimitrios</i>	Associate Professor, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Triantou Ifigeneia</i>	Assistant Professor, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Giotsa Artemis</i>	Assistant Professor, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Nasios Grigorios</i>	Assistant Professor, Department of Speech and Language Therapy, TEI of Epirus
	<i>Karadimitriou Konstantinos</i>	Lecturer, Pedagogical Department of Preschool Education, Democritus University of Thrace
	<i>Raptis Theocharis</i>	Lecturer, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Thanos Theodorou</i>	Lecturer, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Tsitsanoudis-Mallidis Nikoletta</i>	Lecturer, Pedagogical Department of Preschool Education, University of Ioannina
	<i>Fikaris Ioannis</i>	Lecturer, PTDE, University of Ioannina
	<i>Tsialos Stefanos</i>	Head of the Pedagogical and Scientific Guidance Primary Education Councillors, Peripheral Directorate of Primary and Secondary Education in Epirus
	<i>Toki Eugenia</i>	Lecturer, Department of Speech and Language Therapy, TEI of Epirus
	<i>Alexandratos Georgios</i>	School Counselor of Primary Education, Prefecture of Kefallonia
	<i>Pantazis Christos</i>	Doctor, Scientific Associate, TEI of Epirus
	<i>Rentzou Konstantina</i>	Doctor, Scientific Associate, TEI of Epirus
	<i>Triantou Giouli</i>	Director of the experimental kindergarten, University of Ioannina
	<i>Potsi Antoanneta</i>	Adjunct Lecturer, PhD Student, Research School «Education and Capabilities», Bielefeld University
	<i>Vassi Christina</i>	Preschool Teacher, PhD Student, University of Ioannina

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Συντονίστριες: **Potsi Antoanneta,**

Βάσση Χριστίνα,

Μέλη

Τζώρτζη Ελένη,

Μποζώνη Χαρά,

Γεωργίτσας Νίκος,

Δήμα Ευφροσύνη,

Ευαγγέλου Φίλιππος,

Μπάικα Βασιλική,

Μπάλης Κωνσταντίνος,

Μπισπιόλη Μαρία,

Παπαβασιλείου Όλγα,

Σίντος Στέφανος,

Χρύση Ελένη,

Αλεξανδρίδου Βιβή,

Καλτσάς Κωνσταντίνος,

Χόβα Ειρήνη,

Λαγός Λάμπρος,

Ζάραγκας Λάμπρος,

Παναζή Αναστασία,

Ντόνα, Ευδοκία,

Τζιουβαλέκα Ειρήνη,

Τριαντακρύλλου Χρυσούλα,

Τόλιος Ευθύμιος

Γριμπαβιώτη Πανωραία

Τζαβέλλας Κωνσταντίνος,

Σαϊσανά Νικολίτσα,

Ζιάθρα Σωτηρία,

Παπατά Αθηνά,

Adjunct Lecturer, PhD Student, Research School «Education and Capabilities», Bielefeld University

Νηπιαγωγός, Υπ.Δρ. Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Δασκάλα, Διδάκτωρ

Δασκάλα, Διδάκτωρ

Υπ.Δρ. Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Υπ.Δρ. Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Δάσκαλος, Δρ. Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Εργαστηριακή Συνεργάτης ΤΕΙ Ηπείρου

Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ιωαννίνων

Εργαστηριακή Συνεργάτης ΤΕΙ Ηπείρου

Πληροφορικός-Νηπιαγωγός, Υπ.Δρ. Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Δάσκαλος, Πρόεδρος Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ιωαννίνων

Εργαστηριακή Συνεργάτης ΤΕΙ Ηπείρου

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτητής Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτητής Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτητής Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτητής Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτητής Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Νηπιαγωγός

Νηπιαγωγός

SECRETARIAT

Coordinators:	<i>Potsi Antoanneta,</i>	Adjunct Lecturer, PhD Student, Research School «Education and Capabilities», Bielefeld University
	<i>Vassi Christina</i>	Preschool Teacher, PhD Student, University of Ioannina
Members	<i>Tzortzi Eleni</i>	Teacher, Doctor
	<i>Bozoni Hara</i>	Teacher, Doctor
	<i>Georgitsis Nikos</i>	PhD Student, University of Ioannina
	<i>Dima Effrosyni</i>	PhD Student, University of Ioannina
	<i>Evangelou Filippas</i>	Teacher, PhD Student, University of Ioannina
	<i>Baka Vasiliki</i>	Laboratory Associate, ATEI of Epirus
	<i>Bais Konstantinos</i>	Secondary Education Educator, Prefecture of Ioannina
	<i>Bistioli Maria</i>	Laboratory Associate, ATEI of Epirus
	<i>Papavasileiou Olga</i>	Preschool Teacher, PhD student, University of Ioannina
	<i>Sintos Stefanos</i>	Teacher, President of Primary Education Teachers, Prefecture of Ioannina
	<i>Chrisi Eleni</i>	Laboratory Associate, ATEI of Epirus
	<i>Alexandridou Vivi</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Kaltsas Konstantinos</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Hova Eirini</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Lagos Labros</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Zaragkas Labros</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Pantazi Anastasia</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Dona Evdokia</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Tziouveleka Eirini</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Triantafyllou Hrisoula</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Tolios Euthimios</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Gribavioti Panorea</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Tzavellas Konstantinos</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Saisana Nikolitsa</i>	Undergraduate Student, University of Ioannina
	<i>Ziavra Sotiria</i>	Preschool Teacher
	<i>Pappa Athina</i>	Preschool Teacher

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΕΑΣ - ΧΟΡΗΓΟΙ

Συνεργαζόμενος φορέας:

Παιδαγωγική – Θεωρία & Πράξη

Περιοδικό Παιδαγωγικού & Επιστημονικού Προβληματισμού

Χορηγοί:

Βιβλιοπωλείο ΠΡΟΚΟΣ

Εκδόσεις Διάδραση

Εκδόσεις Δαρδανός – Gutenberg

Εκδόσεις Επίκεντρο

Εκδόσεις Δίπτυχο – Σύγχρονο Νηπιαγωγείο

PARTNER - SPONSORS

Partner:

Pedagogy – Theory & Praxis

Scientific Journal

Sponsors:

Bookstore Prokos

Publications Diadrasi

Publications Dardanos – Gutenberg

Publications Epikentro

Publications Diptixo – Sigxrono Nipiagogeio

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τόπος και Χρόνος Διεξαγωγής του Συνεδρίου

Το συνέδριο πραγματοποιείται στα Ιωάννινα από την Παρασκευή 11 Μαΐου 2012 έως και την Κυριακή 13 Μαΐου 2012 στο Συνεδριακό Κέντρο «Κάρολος Παπούλιας» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Αίθουσα Α: Ισόγειο
Αίθουσα Β: 1^{ος} Όροφος
Αμφιθέατρο: 1^{ος} Όροφος

Χάρτης Πανεπιστημιούπολης - Συνεδριακό Κέντρο «Κάρολος Παπούλιας»
University of Ioannina Campus Map – Conference Centre “Karolos Papoulias”

Ιστοσελίδα Συνεδρίου

<http://www.pedagogy.gr/>

Επικοινωνία

email: 3sunpra@cc.uoi.gr

Γλώσσα Συνεδρίου

Οι ομιλίες του συνεδρίου παρουσιάζονται στην ελληνική και Αγγλική γλώσσα. Στην αίθουσα του Αμφιθεάτρου θα υπάρχει ταυτόχρονη μετάφραση.

Ώρες Λειτουργίας Γραμματείας

Παρασκευή 11 Μαΐου 2012: 9.30 – 18.00

Σάββατο 12 Μαΐου 2012: 9.00 – 18.00

Κυριακή 13 Μαΐου 2012: 9.00 – 12.00

Κονκάρδες

Οι κονκάρδες θα παραδίδονται από την Γραμματεία σε όλους τους συνέδρους. Η επίδειξη της κονκάρδας είναι απαραίτητη καθόλη τη διάρκεια του Συνεδρίου.

Πιστοποιητικό Παρακολούθησης

Το πιστοποιητικό παρακολούθησης θα παραδίδεται την Κυριακή 13 Μαΐου 2012 από την Γραμματεία με την επίδειξη της κονκάρδας.

Κινητά τηλέφωνα

Οι συμμετέχοντες παρακαλούνται να έχουν κλειστά τα κινητά τους τηλέφωνα στις αίθουσες συνεδριάσεων.

Ασφάλεια

Η Οργανωτική επιτροπή ουδεμία ευθύνη φέρει για τυχόν τραυματισμό ή απώλεια ή φθορά ή κλοπή οποιασδήποτε φύσεως.

Έκθεση Βιβλίου - Έκθεση Ζωγραφικής

Κατά τις ημέρες του Συνεδρίου στο κεντρικό φουαγιέ του ισογείου του Συνεδριακού Κέντρου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων θα λειτουργεί έκθεση βιβλίου από χορηγούς του Συνεδρίου καθώς και έκθεση ζωγραφικής με έργα του ζωγράφου, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Δημητρίου Ράτσικα.

INFORMATION

Place and Time of the Conference

The conference takes place in Ioannina on Friday, May 11th, 2012 until Sunday, May 13th, 2012 at the Congress Centre "Karolos Papoulias" University of Ioannina.

Room A: Ground floor
Room B: 1st Floor
Amphitheatre: 1st Floor

Conference Webpage

<http://www.pedagogy.gr/>

Communication

email: 3sunpra@cc.uoi.gr

Conference Language

The contributions of the conference are presented in Greek and English. In the Amphitheatre there will be simultaneous translation.

Secretariat Hours

Friday 11th May 2012: 9.30 – 18.00
Saturday 12th May 2012: 9.00 – 18.00
Sunday 13th May 2012: 9.00 – 12.00

Badges

The badges will be delivered by the Secretariat to all Attendees. The demonstration of the badge is required throughout the Conference.

Certificate of Attendance

The certificate of attendance will be delivered on Sunday, May 13th, 2012 by the Secretariat on presentation of the badge.

Cell Phones

Participants are kindly requested to switch off their mobile phones during Conference Sessions.

Security

The Organizing Committee bears no responsibility for any injury or loss or theft or damage of any kind.

Book Exhibition – Painting Exhibition

There will be a book exhibition by the Conference's sponsors and an exhibition of paintings by the painter Prof. Dimitrios Ratsikas in the central foyer on the ground floor of the Congress Centre.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η Οργανωτική Επιτροπή ευχαριστεί θερμά όλους τους φορείς που συνέβαλαν στην διοργάνωση αυτού του Συνεδρίου, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το ΤΕΙ Ηπείρου, το Πανεπιστήμιο του Wuppertal καθώς και το Hans Böckler Stiftung. Επίσης ευχαριστεί θερμά τους κάτωθι αναφερόμενους χορηγούς:

- Βιβλιοπωλείο ΠΡΟΚΟΣ
- Εκδόσεις Διάδραση
- Εκδόσεις Δαρδανός – Gutenberg
- Εκδόσεις Επίκεντρο
- Εκδόσεις Δίπτυχο – Σύγχρονο Νηπιαγωγείο

Θερμές ευχαριστίες στον κύριο Δημήτρη Ράτσικα, Αναπληρωτή Καθηγητή, για την άδεια αναπαραγωγής του εικαστικού έργου που διακρίνεται στο υλικό του Συνεδρίου, στο δυναμικό του Πειραματικού Νηπιαγωγείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στην μουσική ομάδα που πλαισιώνει την Τελετή Έναρξης, σε όλους τους εθελοντές που έκαναν αυτό το Συνέδριο πραγματικότητα.

AKNOWLEDGEMENT

The Organizing Committee wishes to thank all institutions who contributed in organizing this Conference, the University of Ioannina, TEI of Epirus, Wuppertal University and Hans Böckler Stiftung.

Also thanks the sponsors listed below:

- Bookstore Prokos
- Publications Diadrasi
- Publications Dardanos – Gutenberg
- Publications Epikentro
- Publications Diptixo – Sigxrono Nipiagogeio

Special thanks to Mr. Dimitris Ratsikas, Associate Professor, University of Ioannina for the permission to reproduce artwork that stands out of the Conference material, the Experimental Preschool of the University of Ioannina, the music team enriching the Opening Ceremony, and finally all volunteers who made this Conference a reality.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 11/05/2012

10.00 - 14.30:	Προσέλευση συνέδρων – Εγγραφή
10.00 - 14.30:	Παράλληλες Συνεδρίες (1-2)
14.30 - 16.00:	Διάλειμμα-Καφές
16.00 - 18.00:	Παράλληλες Συνεδρίες (3)
18.00 - 20.30:	Επίσημη Έναρξη Συνεδρίου – 1^η Ολομέλεια Κεντρικές ομιλίες
21.00:	Δεξίωση υποδοχής

Σάββατο 12/05/2012

09.00 - 11.00:	Παράλληλες Συνεδρίες (4)
11.00 - 11.30:	Διάλειμμα – Καφές
11.30 - 13.30:	2^η Ολομέλεια Κεντρικές εισηγήσεις
13.30 - 15.30:	Διάλειμμα
15.30 - 17.30:	Παράλληλες Συνεδρίες (5)

Κυριακή 13/05/2012

09.45 - 11.30:	Παράλληλες Συνεδρίες (6)
11.30 - 13.00:	3^η Ολομέλεια Στρογγυλό Τραπέζι – Αποτίμηση των εργασιών του Συνεδρίου
13.00:	«Ελληνικές Πινελιές»

OUTLINE OF CONFERENCE PROCEEDINGS

Friday 11/05/2012

10.00 - 14.30:	Attendees arrival – Registration
10.00 - 14.30:	Parallel Sessions (1-2)
14.30 - 16.00:	Coffee-Break
16.00 - 18.00:	Parallel Sessions (3)
18.00 - 20.30:	Opening – 1st Plenary Session Keynote Speakers' contributions
21.00:	Welcome Reception

Saturday 12/05/2012

09.00 - 11.00:	Parallel Sessions (4)
11.00 - 11.30:	Coffee-Break
11.30 - 13.30:	2nd Plenary Session Keynote Speakers' contributions
13.30 - 15.30:	Break
15.30 - 17.30:	Parallel Sessions (5)

Sunday 13/05/2012

09.45 - 11.30:	Parallel Sessions (6)
11.30 - 13.00:	3rd Plenary Session Round Table – Final Statements and Conclusion
13.00:	Greek touches

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή, 11 Μαΐου 2012

10:00 – 14:00 Προσέλευση συνέδρων - Εγγραφή

10.00-11.30 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Παράλληλη Συνεδρία 1.1: Η Εκπαίδευση στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Προεδρείο **Θάνος Θεόδωρος**, Λέκτορας Π.Τ.Ν., Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, **Χαρίλαος Ζάραγκας** Λέκτορας Π.Τ.Ν. Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

10.30 – 10.45 **Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας**, Λέκτορας Κινητική αγωγή και Μάθηση, του Π.Τ.Ν., της Σχολής Επιστημών της Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Μελέτη περίπτωσης δραστηριοτήτων λεπτής και αδρής κινητικότητας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας

10.45 – 11.00 **Σοφία Απιδοπούλου**, Νηπιαγωγός
Οι πεποιθήσεις νεοδιορίστων και έμπειρων νηπιαγωγών για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και η συσχέτισή τους με τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές

11.00 – 11.15 **Στυλιανή Καραγιάννη**, Νηπιαγωγός, ΜΑ
Ο διαγωνισμός του ΑΣΕΠ: Επαγγελματοποίηση των νηπιαγωγών ή κρατικός έλεγχος;

11.15 – 11.30 Συζήτηση

11.30-12.00 Διάλειμμα – Καφές

10.00-11.30 Αίθουσα Α	Παράλληλη Συνεδρία 1.2: Θεωρίες για την Παιδική Ηλικία

Προεδρείο **Ράπτης Θεοχάρης**, Λέκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, **Τσιάλος Στέφανος**, Προϊστάμενος Παιδαγωγικής και Επιστημονικής Καθοδήγησης Συμβούλων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

10.15 – 10.30 **Ευδοκία Πάγκαλου**, Νηπιαγωγός Ειδικής Αγωγής, **Έλσα Θαλασσινού**, Νηπιαγωγός, **Ράνια Γάκη**, Νηπιαγωγός
Δημιουργικά βιβλία από μαθητές πολυπολιτισμικών νηπιαγωγείων και συνεργασία μέσω e-twinning

10.30 – 10.45 **Ερμόλαος Ψαριανός**, Υπ. Διδάκτωρ, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, **Χρύσα Ψαριανού** Πανεπιστημίου Μακεδονίας
Κριτική θεώρηση της Κονστρουκτιβιστικής διαδικασίας της γνώσης στην Πιαζετιανή θεωρία

10.45 – 11.00	Σπυριδούλα Καραχάλιου , Νηπιαγωγός, Δημήτριος Αβούρης , Αφηγητής παραμυθιών, συγγραφέας <i>Τα θέλω των παιδιών μέσα από το παραμύθι</i>
11.00 – 11.15	Zhuljeta (Cinga) Lilo , M.Sc., Τμήμα Επιστημών Αγωγής και Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας, Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου <i>Ο επικοινωνιακός λόγος του παιδιού προσχολικής ηλικίας και το γλωσσικό περιβάλλον μάθησης</i>
11.15 – 11.30	Συζήτηση
11.30 – 12.00	Διάλειμμα – Καφές

10.00-11.45 Αίθουσα Β	Παράλληλη Συνεδρία 1.3: Θεωρίες για την Παιδική Ηλικία

Προεδρείο	Κωνσταντίνος Καραδημητρίου , Λέκτορας, Τ.Ε.Α.Π.Η. Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Βασίλειος Κατσιμάρδος , Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής
10.15 – 10.30	Βασίλειος Κατσιμάρδος , Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής <i>Η προσέγγιση των παιδιών στη νέα γνώση. Τρόποι ενίσχυσης της συνεργατικής και της αυτορυθμιζόμενης μάθησης των μαθητών</i>
10.30 – 10.45	Αγορίτσα Τζήμα , Νηπιαγωγός, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ημαθίας <i>Διαπροσωπική σχέση νηπίου – νηπιαγωγού: Αντιλήψεις νηπίων</i>
10.45 – 11.00	Αλεξία Καπραβέλου , M.Ed., Υπ. Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου <i>Προβλήματα στην εκπαίδευση και προτάσεις αλλαγών μέσα από τη συλλογή διηγημάτων της Έλλης Αλεξίου: Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή και υπολείμματα επαγγέλματος</i>
11.00 – 11.15	Αιμιλία Καλογιάννη , Αρχαιολόγος (M.Ed.), Κατερίνα Σπανοπούλου , Καθηγήτρια Αγγλικής Φιλολογίας, Νηπιαγωγός, M.Ed. <i>Στο χωριό του Πέτρου και της Πετρούλας. Μια μουσειοσκευή με θέμα το νεολιθικό πολιτισμό για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας</i>
11.15 – 11.30	Συζήτηση
11.30 – 12.00	Διάλειμμα – Καφές

12.00-14.00 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Παράλληλη Συνεδρία 2.1: Καινοτόμα Προγράμματα για την Παιδική Ηλικία

Προεδρείο	Εύα Λαλούμη – Βιδάλη , Καθηγήτρια Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Αντώνης Βάος , Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστημίου Πατρών, Έφη Γουργιώτου , Λέκτορας, Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης
12.00 – 12.15	Θωμάς Καπουλίτσα- Τρούλου , Καθηγήτρια Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Εύα Λαλούμη – Βιδάλη , Καθηγήτρια Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Αικ. Ιωαννίδου , Εργαστηριακή Συνεργάτιδα Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης <i>Διευρύνοντας τους ορίζοντες – η περίπτωση του εικαστικού έργου τέχνης</i>
12.15 – 12.30	Έφη Γουργιώτου , Λέκτορας, Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης, Βασιλική Γιαννάκου , Νηπιαγωγός, Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Κρήτης <i>Ο εννοιολογικός χάρτης ως εργαλείο διδασκαλίας και αξιολόγησης εννοιών περιβαλλοντικής αγωγής σε παιδιά από διαφορετικά και γλωσσικά περιβάλλοντα:</i>

	<i>Μελέτη περίπτωσης</i>
12.30 – 12.45	Αικατερίνη Ιωαννίδου , Εργαστηριακή Συνεργάτιδα Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Βρεφονηπιοκόμων Θεσσαλονίκης, Θωμαΐς Τρούλου Καπουλίτσα , Καθηγήτρια εφαρμογών Τ.Ε.Ι. Βρεφονηπιοκόμων Θεσσαλονίκης <i>Το χαρτί αντέχει τα πάντα</i>
12.45 – 13.00	Μαρία Ιωαννίδου , Νηπιαγωγός, Γραμματική Σαμαρά , Νηπιαγωγός <i>Αξίες ζωής στην προσχολική εκπαίδευση: ένα καινοτόμο πρόγραμμα για την παιδική ηλικία</i>
13.00 – 13.15	Ιωάννα Τσάρπα , Δασκάλα, οικονομολόγος <i>Σχεδιασμός, οργάνωση και αξιολόγηση των προαιρετικών οικονομικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την παιδική ηλικία</i>
13.15 – 13.30	Διονύσιος Υφαντής , Dr., Δάσκαλος, Γρηγόριος Μιχάλης , Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, M.Sc. Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Παιδοψυχιατρικής, Ελένη Χασιώτη , φοιτήτρια Π.Τ.Ν. <i>Η χρήση νέων τεχνολογιών σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία της Ηπείρου</i>
13.30 – 14.00	Συζήτηση

12.00-14.15 Αίθουσα Α	Παράλληλη Συνεδρία 2.2: Σύγχρονες εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις για την παιδική ηλικία

Προεδρείο	Κωνσταντίνος Καρράς , Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, Ευαγγελία Αραβανή , Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Κρήτης
12.00 – 12.15	Κωνσταντίνος Καρράς , Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης <i>Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την παιδική ηλικία και ο ρόλος του σύγχρονου εκπαιδευτικού: μια διεθνής συγκριτική έρευνα</i>
12.15 – 12.30	Σοφία Χατζηγεωργιάδου , Νηπιαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Τ.Ε.Π.Α.Ε. του Α.Π.Θ., Καραγιώργου Ιωάννα Νηπιαγωγός <i>«Ο λασποδόντης».</i> Ένα πρόγραμμα εξάσκησης των παιδιών στη δημιουργική επίλυση προβλημάτων, μέσω χειρισμού των νοητικών αναπαραστάσεων
12.30 – 12.45	Ευαγγελία Αραβανή , Διδάσκουσα ΠΔ 407/80 Πανεπιστημίου Κρήτης, Φιλία Αμαργιώτακη , Νηπιαγωγός, Π.Τ.Π.Ε. Διδασκαλείο Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Κρήτης <i>Ποίηση και Δραματική Τέχνη στο νηπιαγωγείο: Όταν ο ποιητικός λόγος μιλάει με τη γλώσσα του θεάτρου</i>
12.45 – 13.00	Αικατερίνη Σταμάτη , Διδάκτωρ γαλλικής γλώσσας, Διευθύντρια 1 ^{ου} Λυκείου Καισαριανής Αθήνας <i>Το περιβάλλον και η συμβολή του στις σχολικές επιδόσεις του παιδιού</i>
13.00 – 13.15	Ιωάννα Καραγιώργου , Νηπιαγωγός 2 ^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο, Τ.Ε.Π.Α.Ε. του Α.Π.Θ. – Σοφία Χατζηγεωργιάδου , Νηπιαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Τ.Ε.Π.Α.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2 ^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο <i>«Παιδικό μουσείο αγάπης»</i> , ένα πρόγραμμα ενίσχυσης των μαθησιακών εμπειριών των παιδιών, μέσω της συνεργασίας σχολείου οικογένειας
13.15 – 13.30	Αθανασία Θεοχάρη , Φοιτήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Φλώρινας, - Παρασκευή Κουτσούρα , Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης <i>Η διαθεματική εκπαιδευτική προσέγγιση στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας στην παιδική ηλικία</i>
13.30 – 13.45	Σταυρούλα Καρανταΐδου , Δασκάλα, Υπ. Διδάκτωρ Π.Τ.Δ.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2 ^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς <i>Ανάπτυξη ικανοτήτων γραμματισμού σε παιδιά της πρώτης τάξης του δημοτικού</i>

13.45 – 14.15 *σχολείου: μια μετάβαση από την εμπειρία των παιδιών στην κατανόηση και παραγωγή κειμένων*
Συζήτηση

12.00 – 14.15 Αίθουσα Β	Παράλληλη Συνεδρία 2.3: Διεπιστημονική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας
Προεδρείο	Απόστολος Παπαϊωάννου , Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Μάνος Κονσόλας , Επίκουρος Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Πανεπιστημίου Αιγαίου, Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη , Λέκτορας Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
12.00 – 12.15	Απόστολος Παπαϊωάννου , Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Από τα σχολικά εγχειρίδια στην ψηφιακή τεχνολογία: αναγκαιότητες και αντιστάσεις</i>
12.15 – 12.30	Μάνος Κονσόλας , Επίκουρος Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μαρία Σαββαΐδου-Καμπουροπούλου , Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστημίου Αιγαίου, Πολυξένη Παναγιωτοπούλου , Υπ. Διδάκτωρ ΤΕΠΑΕΣ Πανεπιστημίου Αιγαίου <i>Τέχνη και Προσχολική Εκπαίδευση: Η αξιοποίηση των κυβιστικών έργων για την ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών σε μαθητές Νηπιαγωγείου</i>
12.30 – 12.45	Δέσποινα Καλεσοπούλου , Μουσειολόγος, Υπ. Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας <i>Προσεγγίζοντας ένα παιδοκεντρικό μουσειακό περιβάλλον μέσα από τα μάτια των παιδιών</i>
12.45 – 13.00	Ζαφειρούλα Μελισόβα , Νηπιαγωγός <i>Η θεατρική τέχνη στη διδακτική διαδικασία αλλόγλωσσων παιδιών: η περίπτωση του Γενερικού θεάτρου στο νηπιαγωγείο</i>
13.00 – 13.15	Νικολέττα Τσιτσανούδη Μαλλίδη , Λέκτορας Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Προβληματισμοί και προτάσεις για την καλλιέργεια της διεπιστημονικής προσέγγισης της παιδικής ηλικίας με άξονα τη γλώσσα και την κοινωνία</i>
13.15 – 13.30	Βασιλική Γιαννοπούλου , Εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας <i>Ένα φανταστικό ταξίδι στο Λονδίνο» - Μια εναλλακτική Προσέγγιση της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο</i>
13.30 – 13.45	Μαρία Βλάχου , Κ. Μπότσογλου , Ε. Ανδρέου , Ε. Διδασκάλου , Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας <i>Bullying/Victimization in Preschool Children: Interpersonal and Environmental Factors</i>
13.45 – 14.15	Συζήτηση
16.00-18.00 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Παράλληλη Συνεδρία 3.1: Λογοτεχνικές περιγραφές της παιδικής ηλικίας
Προεδρείο	Δόμνα Μίκα Κακανά , Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Ράτσικας Δημήτριος , Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Μαρία Βασιλειάδου , Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Νηπιαγωγών, Frederick University, Κύπρος
16.00 – 16.15	Ράτσικας Δημήτριος , Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Γιολάντα Ζιάκα , Διδάκτωρ περιβαλλοντικής εκπαίδευσης <i>Η καλλιτεχνική δημιουργία ως παιχνίδι για μικρούς και μεγάλους</i>
16.15 – 16.30	Αντώνης Βάος , Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστημίου Πατρών, Ζήκος Δέδος , Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών

	Τέχνης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων <i>Εικαστικές δράσεις στην προσχολική ηλικία στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση: Η περίπτωση του εικαστικού εργαστηρίου του Δήμου Ρίου</i>
16.30 – 16.45	Ελισάβετ Ζήφκου , Νηπιαγωγός, Μαρία Παπαδοπούλου , Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Δόμνα - Μίκα Κακανά , Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας <i>Χρώμα + τυπογραφία + εικόνες: τα παιδιά προσχολικής ηλικίας ως νοηματοδότες πολυτροπικών κειμένων</i>
16.45 – 17.00	Μαρία Βασιλειάδου , Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Νηπιαγωγών, Frederick University, Κύπρος <i>Χρωματίζω ή ζωγραφίζω; Η αναγκαιότητα της διδακτικής τέχνης στην πρώιμη παιδική ηλικία</i>
17.00 – 17.15	Αικατερίνη Καραμήτρου , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Όψεις της Ετερότητας μέσα από τη Θεατρική Γλώσσα: Η Πολύτροπη Δυναμική του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος και των Μύθων στην Παιδική Ηλικία</i>
17.15 – 17.30	Χριστίνα Μητσοπούλου , Επιστημονικός συνεργάτης Τ.Ε.Ι. Ηπείρου <i>Ο μαινόμενος Ορλάντο του Λ. Αριόστο στο «πολύχρωμο παζλ» του Ι. Καλβίνο</i>
17.30 – 17.40	Συζήτηση
17.40 – 18.00	Διάλειμμα – Καφές

16.00-18.00 Αίθουσα Α	Παράλληλη Συνεδρία 3.2: Λογοτεχνικές περιγραφές της παιδικής ηλικίας
Προεδρείο	Κωνσταντίνος Ντίνας , Καθηγητής Π.Τ.Ν. Δυτικής Μακεδονίας, Χάρης Μπαμπούνης , Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών, Σμαράγδα Παπαδοπούλου , Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
16.00 – 16.15	Ευθυμία Γώτη , Σχολική Σύμβουλος, Ντίνας Κωνσταντίνος , Καθηγητής Π.Τ.Ν. Δυτικής Μακεδονίας <i>Τα κειμενικά είδη στο Νηπιαγωγείο: η περίπτωση του ονόματος</i>
16.15 – 16.30	Μαίρη Μαργαρώνη , Φιλολόγος, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Υπ. Δρ Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Βερολίνου <i>«Ο Γεροστάθης οι αναμνήσεις της παιδικής μου ηλικίας» του Λέοντος Μελά: συγκρότηση ταυτοτήτων στην ηθικοπλαστική παιδική λογοτεχνία στα μέσα του 19ου αιώνα</i>
16.30 – 16.45	Ελπίδα Νταλούκα , Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Μαρία Παπαδοπούλου , Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Μαρία Θεοδωρακάκου Νηπιαγωγός MSc Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας <i>Όσο μεγαλώνω μαθαίνω να διαβάζω το γραπτό κόσμο γύρω μου: διερεύνηση των αντιλήψεων παιδιών προσχολικής ηλικίας για την ανάγνωση</i>
16.45 – 17.00	Γιούλα Κωνσταντοπούλου , Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πατρών <i>Αναγνώσματα από το περιοδικό «ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ» της Κωνσταντινούπολης (Οκτ. 1898 – Σεπτ. 1899)</i>
17.00 – 17.30	Συζήτηση
17.30 – 18.00	Διάλειμμα – Καφές
16.00-18.00	Παράλληλη Συνεδρία 3.3: Παιδί και Τεχνολογίες

Αίθουσα Β	
Προεδρείο	Τζένη Παγγέ , Καθηγήτρια, Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ευγενία Τόκη , Καθηγήτρια Εφαρμογών Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, Ζωή Νικιφορίδου , Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
16.00 – 16.15	Ευγενία Τόκη, Καθηγήτρια Εφαρμογών Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, Τζένη Παγγέ, Καθηγήτρια, Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Ψηφιακές εμπειρίες στο νηπιαγωγείο για την «ψηφιακή γενιά». Μια πιλοτική έρευνα στην Ελλάδα</i>
16.15 – 16.30	Ευγενία Δανιηλίδου , Σχολική Σύμβουλος, Ιωάννα Βορβή , Σχολική Σύμβουλος, Ελένη Λιναρδή , Εκπαιδευτικός <i>Νέες Τεχνολογίες και πολυμεσικές εφαρμογές στο νηπιαγωγείο. Παιδιά προσχολικής ηλικίας «δημιουργοί» ψηφιακών ιστοριών.</i>
16.30 – 16.45	Ευτυχία Κωλέτσου , Εκπαιδευτικός πληροφορικής, Γεράσιμος Χαμάλης , Μηχανικός πληροφορικής <i>Καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας στο σχολείο με χρήση νέων τεχνολογιών</i>
16.45 – 17.00	Αβραάμ Βασιλειάδης , Διευθυντής διαπολιτισμικού σχολείου Θεσσαλονίκης, Ιωάννης Βεβυρτζής , Δάσκαλος ειδικής αγωγής <i>Η συμβολή του ιστολογίου στην ανάπτυξη της δημιουργικής γραφής των παιδιών</i>
17.00 – 17.15	Κλεοπάτρα Νικολοπούλου , ΠΔ 407/80 Τ.Ε.Α.Π.Η. – Ε.Κ.Π.Α. <i>Εμπόδια χρήσης του υπολογιστή σε τάξεις νηπιαγωγείων: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς</i>
17.15 – 17.30	<i>Συζήτηση</i>
17.30 – 18.00	Διάλειμμα – Καφέ
18.00-21.00 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Επίσημη Έναρξη Συνεδρίου – 1η Ολομέλεια

Προεδρείο	Σπυρίδων, Πανταζής , Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Κωνσταντίνος, Δήμας , Καθηγητής ΤΕΙ Ηπείρου, Prof. Dr. Heinz, Sünker , Πανεπιστημίου Wuppertal Γερμανίας
18.00-18.30	Προσφωνήσεις – Χαιρετισμοί
18.30-19.00	«Ελληνικές Πινελιές» από τα παιδιά του Νηπιαγωγείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Επιμέλεια οργάνωσης: Ιωάννα Τριάντου , Διονυσία Φειδοπούλου, Νηπιαγωγείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων «Ήχοι της καρδιάς με ελληνικό χρώμα» από την Έφη Γκόλια, Μουσικό, και Ομάδα Φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
19.00 – 19.30	Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Uwe Otto , Bielefeld University, DE <i>Childhood is also always a problem of the society</i>
19.30. – 20.00	Prof. Dr. Heinz Sünker , Wuppertal University, DE <i>Childhood Studies, Images of Children, Children's Lives: Beyond Protection and Control</i>
20.00 – 20.30	Jo Morran – Ellis , Head of the Department of Sociology, Surrey University, UK <i>Social Competences of Children and the 'New' Childhood Studies – Implications for researching early childhood</i>

20.30 – 21.00 ***Συζήτηση*****21.00 ΔΕΞΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΧΗΣ**

Σάββατο 12/05/2012

9.00 – 11.00 Αίθουσα Α	Παράλληλη Συνεδρία 4.1: Μεθοδολογία και έρευνα για την παιδική ηλικία
Προεδρείο	Λεωνίδας Αθανασίου , Καθηγητής, Frederick University, Κύπρος, Άρτεμις Γιώτσα , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Νάντια Τσαούλα , Καθηγήτρια Εφαρμογών του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας
9.00 – 9.15	Λεωνίδας Αθανασίου , Καθηγητής, Frederick University, Κύπρος, Χρύσα Νίτσιου , Επίκουρη Καθηγήτρια, Frederick University, Κύπρος <i>Ο παραγόμενος λόγος των εκπαιδευτικών σε νηπιαγωγεία της Κύπρου: δυνατότητες και μελλοντικές προοπτικές</i>
9.15 – 9.30	Νάντια Τσαούλα , Καθηγήτρια Εφαρμογών του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας, Ευφροσύνη Βαγή Σπύρου , Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής, Εργαστηριακός Συνεργάτης του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας. <i>Παιδική Ηλικία - Χώροι Πολιτισμού και Τέχνης: Μία ερευνητική προσέγγιση</i>
9.30 – 9.45	Άρτεμις Γιώτσα , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δώνη Ελένη Υπ. Διδάκτωρ Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Συμπεριφορά παιδιών προσχολικής ηλικίας: ψυχομετρικά εργαλεία αξιολόγησης</i>
9.45 – 10.00	Σοφία Δημητριάδη , Καθηγήτρια Εφαρμογών Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Χριστίνα Παρχαρίδου , Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Μπούντρη Πανωραία , Παιδαγωγός Προσχολικής Ηλικίας <i>Διερεύνηση της σύνθεσης της παιδαγωγικής ομάδας των βρεφικών τμημάτων ιδιωτικών παιδικών σταθμών</i>
10.00 – 10.15	Μαρίνα Μπέση , Σχολική Σύμβουλος Νηπιαγωγών <i>Ατομικός φάκελος αξιολόγησης. Εφαρμογή και αξιοποίηση από τις νηπιαγωγούς</i>
10.15 – 10.30	Διονύσιος Υφαντής , Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Γρηγόριος Μιχάλης Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ελένη Χασιώτη , φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Η συμμετοχή των αλλοδαπών γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους στα δημοτικά σχολεία των Νομών Πρέβεζας και Ιωαννίνων; Μια πρώτη εικόνα</i>
10.30 – 10.45	Ε. Μουσένα , Διδάκτωρ Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Μ. Ζέρβα Τ.Π.Α. στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας. <i>Το παιδαγωγικό κλίμα και η πολυμεθοδική καταγραφή του</i>
10.45 – 11.00	Συζήτηση
11.00 – 11.30	Διάλειμμα – Καφές
9.00 -11.00 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Παράλληλη Συνεδρία 4.2: Μεθοδολογία και έρευνα για την παιδική ηλικία

Προεδρείο **Αγγελική Βουδούρη**, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ, **Αυγητίδου Σοφία**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, **Ελένη Κανιούργιου**, Καθηγήτρια Εφαρμογών ΤΕΙ Ηπείρου

9.00 – 9.15 **Αγγελική Βουδούρη**, Καθηγήτρια στο Ε.Κ.Π.Α, Αντώνιος **Μπούρας**, διδάσκων στο Ε.Κ.Π.Α.- **Ευπραξία Τριανταφύλλου**, εκπαιδευτικός, **Γερογιάννης Κωνσταντίνος**,

	Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης <i>Οι λόγοι που αποτρέπουν τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν την επιτόπια μορφή διδασκαλίας: ερευνητική προσέγγιση ως προς τις απόψεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης</i>
9.15 – 9.30	Σοφία Αυγητίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, A. A. Γεωργοπούλου, καθηγήτρια Αγγλικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, A. Μουταφίδου, Νηπιαγωγός <i>Θεωρίες για την παιδική ηλικία στο κείμενο της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού</i>
9.30 – 9.45	Τρυφαίνη Σιδηροπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Αναστασία Πουλακίδα, Βρεφονηπιοκόμος, Εργαστηριακή Συνεργάτης, ΤΕΙ Αθήνας, Χριστίνα Βασίλη, Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας <i>Πειραματισμός στην οργανωτική δομή της τάξης του Βρεφονηπιακού σταθμού</i>
9.45 – 10.00	Ευφροσύνη Δήμα, Παιδαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ελένη Καινούργιου, Καθηγήτρια Εφαρμογών Τ.Ε.Ι. Ηπείρου <i>Η εκπαιδευτική πορεία των παιδιών προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτική βιογραφία. Μια εμπειρική έρευνα στο 2^ο Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ιωαννίνων</i>
10.00 – 10.15	Ευαγγελία Καλεράντε, Λέκτορας Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας <i>Η διαλεκτική των δικαιωμάτων στις διακηρύξεις για τα δικαιώματα του παιδιού</i>
10.15 – 10.30	Παρασκευή Τσιάρα, Δασκάλα <i>«Ταξιδεύοντας στο παρελθόν της Μάνης»: η θεωρία μέσα από την πράξη</i>
10.30-10.45	Μαρία Σακελλαρίου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Ν. Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Κωνσταντίνα Ρέντζου, έκτακτη επιστημονική συνεργάτιδα ΤΕΙ Ηπείρου <i>Η διερεύνηση του ρόλου των ενηλίκων στο παιχνίδι των παιδιών, υπό το πρίσμα της έρευνας – δράσης</i>
10.45 – 11.00	Συζήτηση
11.00 – 11.30	Διάλειμμα – Καφές

9.00 - 11.00 Αίθουσα Β	Παράλληλη Συνεδρία 4.3: Συγκριτική έρευνα για την παιδική ηλικία. Η ιστορία της παιδικής ηλικίας και η εναλλαγή της ανά τους αιώνες

Προεδρείο	Χαράλαμπος Μπαμπούνης, Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Ζήκος Δέδος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
9.00 – 9.15	Χαράλαμπος Μπαμπούνης, Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Αθηνών <i>Ο «Φοιτητής» (1869) - Η πρώτη εφημερίδα σπουδαστών του Πανεπιστημίου Αθηνών</i>
9.15 – 9.30	Πολυξένη Αραπάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Ζήκος Δέδος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Προετοιμάζοντας δασκάλους για την καλλιτεχνική αγωγή στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Μια συγκριτική διερεύνηση του μαθήματος της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων</i>

9.30 – 9.45	Γεωργία Παρπαρούση , Μουσικολόγος Ε.Ε.Δ.Ι.Π.Ι. Πανεπιστήμιο Πατρών <i>Έχω γιο στα γράμματα κόρη στα ξομπλιάσματα. Αντιλήψεις για το σχολείο και τη μόρφωση των παιδιών στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι</i>
9.45 – 10.00	Μαλαμίτσα Μαργωμένου , Βρεφονηπιοκόμος <i>Η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: μια συγκριτική προσέγγιση της Ελλάδας και της Φινλανδίας</i>
10.00 – 10.15	Μαρίνα Σούννογλου Msc , Ιδιωτική εκπαιδευτικός, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου , Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας <i>Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης Ελλάδας, Κύπρου, Νέας Ζηλανδίας: συγκριτική θεώρηση</i>
10.15 – 10.30	Δημήτριος Ντούτσης , Δάσκαλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων, Διδάκτωρ Σχολής Επιστημών της Αγωγής <i>Υγιεινή των σχολείων και προτάσεις για τη βελτίωσή της στην αρθρογραφία των παιδαγωγικών περιοδικών την περίοδο (1898 -1913)</i>
10.30 – 11.45	Δήμητρα Πατρωνίδου , Φιλολόγος, Διδάκτωρ Ιστορίας της Εκπαίδευσης <i>Η οργάνωση του σχολικού δικτύου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το Βουλγαρικό κράτος στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη από την κατάληψή τους την άνοιξη του 1941 μέχρι την έναρξη της σχολικής χρονιάς το Σεπτέμβριο του 1941</i>
10.45 – 11.00	Συζήτηση
11.00 – 11.30	Διάλειμμα – Καφές

11.30 - 14.00 Κεντρικό Αμφιθέατρο	2^η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Προεδρείο	Prof. Dr. Lilian Fried , Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Dortmund, Prof. Dr. Isabell Diehm , Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Bielefeld, Ευφημία Τάφα , Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης, Ζιάβρα Ναυσικά , Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΑΤΕΙ Ηπείρου.
11.30 – 12.00	Prof. Dr. Claudio Baraldi , University of Modena and Reggio, IT <i>Children Beyond Culture? Interactions involving migrant children in early school-life</i>
12.00 – 12.30	Prof. Dr. Pascale Garnier , Universite de Paris 13, FR <i>Preschool education in France : Scholarisation of the École maternelle and Schoolification of Family Life</i>
12.30 – 13.00	Ευφημία Τάφα , Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης <i>Η ανάπτυξη του γραπτού λόγου στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας μέσω της ανάγνωσης ιστοριών</i>
13.00 – 13.30	Γεώργιος Γρόλλιος , Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης <i>Προοδευτική εκπαίδευση και παιδική ηλικία</i>
13.30 – 14.00	Ναυσικά Ζιάβρα , Αναπλ. Καθηγήτρια - Προϊσταμένη Τμήματος Λογοθεραπείας Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου <i>Ακοολογικός έλεγχος νεογνών</i>
14.00 – 14.30	Συζήτηση
14.30 – 15.30	Διάλειμμα

15.30-17.30 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Παράλληλη Συνεδρία 5.1: Διεπιστημονική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας

Προεδρείο	Γεώργιος Γρόλλιος , Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Σακελλαρίου Μαρία , Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
15.30 – 15.45	Prof. Dr. Isabell Diehm, Dr. Melanie Kuhn, Dipl. Päd. Miriam Mai , Bielefeld University <i>Ethnic Heterogeneity and the Production of Inequality in Educational Organizations from Early Childhood Onward</i>
15.45 – 16.00	Dr. Deborah Albon, Rachel Rosen PhD Candidate, Institute of Education, Senior Lecturers <i>Navigating contentious contexts: A consideration of ethical relationships in early childhood research</i>
16.00 – 16.15	Βασιλική Πλιόγκου , Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής, Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης, Πρόεδρος Ο.Μ.Ε.Π. Θεσσαλονίκης <i>Απεικονίσεις παιδιών στη νεοελληνική τέχνη του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα: κοινωνιολογικές διαστάσεις της παιδικής ηλικίας</i>
16.15 – 16.30	Jessica Schwittek , PhD Student, Wuppertal University, Sociology of Family, Youth and Education <i>Educational ideologies, parents' goals and family practices in Kyrgyzstan</i>
16.30 – 16.45	Antoanneta Potsi , Adjunct Lecturer, PhD Student in the Research School "Education and Capabilities", Bielefeld University <i>Greek preschool teachers' professionalism and professionalization – A netnographic approach</i>
16.45 – 17.00	Σόνια Λυκομήτρου , Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας <i>Η κοινωνική κατασκευή της παιδικής ηλικίας στο λόγο των νηπιαγωγών</i>
17.00 – 17.15	Συζήτηση
15.30-17.30 Αίθουσα Α	5.2 Παράλληλη Συνεδρία: Παιδική ηλικία και φύλο - Παιδική ηλικία και μετανάστευση
Προεδρείο	Ιφιγένεια Τριάντου , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Τασούλα Τσιλιμένη , Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τόκη Ευγενία , Καθηγήτρια Εφαρμογών Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου
15.30 – 15.45	Ιφιγένεια Τριάντου , Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων <i>Ερευνώντας την διγλωσσία στο νηπιαγωγείο</i>
15.45 – 16.00	Αναστασία Παμουκτσόγλου , Δρ. Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης <i>Η έκφραση του φύλου στα δημοφιλή φιλμ κινουμένων σχεδίων για παιδιά</i>
16.00 – 16.15	Ειρήνη Λιάκου , Νηπιαγωγός, Τασούλα Τσιλιμένη , Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας <i>Οι Απόψεις των Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας για τα Αγορίστικα και Κοριτσίστικα Βιβλία-Αντικείμενα και η Επίδραση των Βιβλίων Αυτών στη Διατήρηση των Έμφυλων Στερεοτύπων</i>
16.15 – 16.30	Βασιλική Κουτσομπίνα , Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Επιστημονική συνεργάτης Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, ψυχολόγος Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. <i>Ο ρόλος του φύλου στην ανάπτυξη δεξιοτήτων λεπτής κινητικότητας τυπικώς αναπτυσσόμενων και νοητικά καθυστερημένων παιδιών</i>
16.30 – 16.45	Ελπίς Αρώνη , Βρεφονηπιοκόμος, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου <i>Σεξισμός και Στερεότυπα στις Παιδικές ταινίες Disney</i>

16.45 – 17.00 **Μαρία Δαβούλου**, Νηπιαγωγός
Δικαίωμα στη διαφορά
17.00 – 17.30 Συζήτηση

15.30-17.30 Αίθουσα Β	Παράλληλη Συνεδρία 5.3: Παιδική ηλικία και γενιές - Παιδική ηλικία και μέσα μαζικής ενημέρωσης

Προεδρείο **Ευφημία Τάφα**, Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης, **Τριανταφυλλιά Νατσιοπούλου**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Βρεφονηπιοκομίας, **Ιωάννης Φύκαρης**, Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

15.30 – 15.45 **Κωνσταντίνος Πανάγος**, Νομικός Εγκληματολόγος
Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην εμπειρική διερεύνηση και στην αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής κακοποίησης ανηλίκων

15.45 – 16.00 **Τριανταφυλλιά Νατσιοπούλου**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Βρεφονηπιοκομίας, **Χρυσούλα Μελισσά Χαλικοπούλου** Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Νοσηλευτικής
Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής στην προσχολική ηλικία: απόψεις γονέων

16.00 – 16.15 **Μελπομένη Σχίζα**, Msc, Επιστημονική Συνεργάτιδα Τ.Ε.Ι. Αθήνας, **Ευαγγελία Δεληγιάννη**, Βρεφονηπιοκόμος, **Μαρία Τριανταφύλλου**, Βρεφονηπιοκόμος
Η Πατρική Συμβολή στο Μεγάλωμα των Παιδιών Νηπιακής Ηλικίας

16.15 – 16.30 **Άννα Καλαφάτη**, Νηπιαγωγός
Η σημασία της γονικής στήριξης στην προσχολική εκπαίδευση- προγράμματα με γονείς στη ΧΑΝ Θεσσαλονίκης

16.30 – 16.45 **Θεμιστοκλής Σεμεντεριάδης**, Νηπιαγωγός, Διδάκτωρ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, **Δήμητρα Τσαμποδήμου**, Βρεφονηπιοκόμος
Η τηλεόραση στην καθημερινή ζωή των παιδιών πρωτοσχολικής ηλικίας

16.45 – 17.15 Συζήτηση

Κυριακή 13/5/2012

09.30-11.30 Κεντρικό Αμφιθέατρο	Παράλληλη Συνεδρία 6.1: Παιδική ηλικία - μάθηση
Προεδρείο	Σπύρος Πανταζής , Ομότιμος Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Χαράλαμπος Κωνσταντίνου , Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ναυσικά Ζιάβρα , Αναπλ. Καθηγήτρια - Προϊσταμένη Τμήματος Λογοθεραπείας Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου
09.30 – 09.45	Βάια Αγγέλη , Υπ. Διδάκτωρ, Χαράλαμπος Κωνσταντίνου , Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Διερεύνηση του βαθμού επίτευξης των διδακτικών στόχων στις εργασίες του σχολικού εγχειριδίου της Ιστορίας της Β΄ Γυμνασίου</i>
09.45 – 10.00	Κωνσταντίνος Καραδημητρίου , Λέκτορας Τ.Ε.Α.Π.Η. Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Μαρία Σακελλαρίου , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Σπύρος Πανταζής , Ομότιμος Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Το αυθόρμητο παιχνίδι παιδιών 5 και 7 ετών σε εσωτερικό χώρο παιχνιδιού: Η επίδραση της ηλικίας, του φύλου και των χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος χώρου</i>
10.00 – 10.15	Παρασκευή Καβαλάρη , Υπ. Διδάκτωρ, Δόμνα Μίκα Κακανά , Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας <i>Βύθιση/Πλεύση: Διδακτικές πρακτικές των νηπιαγωγών και Αναλυτικό Πρόγραμμα</i>
10.15 – 10.30	Δήμητρα Μόσχου , Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Από την ανακάλυψη των εθνικών γλωσσών στις σύγχρονες πραγματικότητες των ευρωπαϊκών γλωσσών: η περίπτωση της ελληνικής γλώσσας στην παιδική ηλικία</i>
10.30 – 10.45	Βασίλειος Κιοσσές , Ψυχολόγος, σύμβουλος ψυχικής υγείας, PgCERT, Καρολίνα Αλεξίου , Ψυχολόγος, σύμβουλος ψυχικής υγείας, PgCERT, Νάντια Συμεωνίδου , Ψυχολόγος, σύμβουλος ψυχικής υγείας, PgCERT <i>Ένας διευκολυντικός παιδαγωγός: μια προσωποκεντρική προσέγγιση</i>
10.45 – 11.00	Φωτεινή Βουτσά , Βρεφονηπιοκόμος, Θεοδώρα Αρκούλη <i>Η Ψυχολογική και Παιδαγωγική προσέγγιση του παιχνιδιού στην προσχολική ηλικία</i>
11.00 – 11.15	Ελένη Τσάνταλη , Δρ. Ψυχολογίας <i>Η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης σε παιδιά χωρίς και με μαθησιακές δυσκολίες από τη νηπιακή μέχρι την παιδική ηλικία</i>
11.15 – 11.30	Συζήτηση
09.30-11.30 Αίθουσα Α	Παράλληλη Συνεδρία 6.2: Παιδική ηλικία ομαλότητα και απόκλιση

Προεδρείο **Δημήτριος Σαρρής**, Λέκτορας Ειδικής Αγωγής, Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, **Θεοχάρης Ράπτης**, Λέκτορας, Π.Τ.Ν. Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, **Θάνος Θεοχάρης**, Λέκτορας, Π.Τ.Ν. Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

09.30 – 09.45 **Δημήτριος Σαρρής**, Λέκτορας Ειδικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

	Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Το σχέδιο ενός σπιτιού και η εξέλιξή του στο «κανονικό» παιδί και στο παιδί με μαθησιακές δυσκολίες</i>
09.45 – 10.00	Θεόδωρος Θάνος, Λέκτορας Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Κοινωνικοποίηση στην οικογένεια και το Νηπιαγωγείο: Συνέχειες και ασυνέχειες</i>
10.00 – 10.15	Χαράλαμπος Νταλάκας, Διδάκτωρ, Διευθυντής Δημοτικού Σχολείου <i>Μαθησιακές δυσκολίες- Η μελέτη περίπτωσης ως λύση προβλήματος</i>
10.15 – 10.30	Έμη Παπαναστασίου, Νηπιαγωγός <i>Αυτισμός και αξιολόγηση παιδιού προσχολικής ηλικίας στο ΚΕΔΔΥ</i>
10.30 – 10.45	Ελένη-Μαρία Κουϊμτζή, Τμήμα Βρεφονηπιοκόμων Α.Τ.Ε.Ι.Θ., Αναστασία Ψάλτη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. <i>Η ετοιμότητα των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν παιδιά με δυσκολίες μάθησης στην τάξη τους</i>
10.45 – 11.00	Νικολέτα Καραβασίλη, Νηπιαγωγός, Γώγος Γεώργιος, Δάσκαλος <i>Επιθετικότητα ιχνογράφημα και παιδί</i>
11.00 – 11.15	Κωνσταντίνα - Φωτεινή Ψαθοπούλου, μεταφράστρια του Ιόνιου Πανεπιστημίου, Παγώνα-Ξανθή Ψαθοπούλου, Βρεφονηπιοκόμος, Εργαστηριακός Συνεργάτης ΤΕΙ Αθήνας <i>Ο σχολικός εκφοβισμός των νηπίων στους χώρους της προσχολικής αγωγής: εμφάνιση του φαινομένου και συμβουλευτική στην πρόληψη και αντιμετώπισή του</i>
11.15 – 11.30	<i>Συζήτηση</i>

09.45 - 11.30 Αίθουσα Β	Παράλληλη Συνεδρία 6.3: Παιδική ηλικία, υγεία και αναπηρία.

Προεδρείο	Κωνσταντίνος Δήμας , Καθηγητής ΤΕΙ Ηπείρου, Ελένη Τσάνταλη , Διδάκτωρ Ψυχολογίας
09.45 – 10.00	Αικατερίνη Σταύρου, Νηπιαγωγός, Ειδική Παιδαγωγός, Υπ. διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Η αφήγηση ως μέσο για την ανάπτυξη της ψυχοκοινωνικής επάρκειας του αυτιστικού παιδιού</i>
10.00 – 10.15	Ελένη Τσάνταλη, Διδάκτωρ Ψυχολογίας, Παναγιώτης Καρδαράς, Καθηγητής, Παιδίατρος <i>Η ταχύτητα και η ακρίβεια κατονομασίας ως δείκτες σύντομης ανίχνευσης μαθησιακών δυσκολιών</i>
10.15 – 10.30	Παγώνα-Ξανθή Ψαθοπούλου, Βρεφονηπιοκόμος, Εργαστηριακός Συνεργάτης Α-ΤΕΙ, Αθήνα <i>Η θεραπευτική ιππασία ως μέσο εκπαίδευσης και άθλησης παιδιών με ειδικές ανάγκες: μελέτη περίπτωσης</i>
10.30 – 10.45	Άννα Μποβολή, Λογοθεραπεύτρια, Κωνσταντίνος Τσικούρας, Ειδικός Παιδαγωγός <i>Η μετάβαση από το δημοτικό σχολείο στο γυμνάσιο στα πλαίσια της ειδικής αγωγής</i>
10.45 – 11.00	Μαρία Δερέκα, Ειδική Παιδαγωγός <i>Η επιληψία στο χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης</i>
11.00 – 11.15	Βάϊα Νίκου, Νηπιαγωγός, Ολυμπία Βλιαγκόφτη, Φυσικοθεραπεύτρια <i>Παίζουμε όλοι μαζί ένα καινοτόμο πολιτιστικό πρόγραμμα συμμετοχή και αλληλεπίδρασης παιδιών με και χωρίς αναπηρίες μέσα στην κοινότητα</i>
11.15 – 11.30	<i>Συζήτηση</i>

11.30-13.00 Κεντρικό Αμφιθέατρο	3^η Ολομέλεια

Προεδρείο	Prof. Dr. Sünker, Heinz , Πανεπιστημίου Wuppertal Γερμανίας, Πανταζής, Σπυρίδων , Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Κωνσταντίνος Δήμας , Καθηγητής ΤΕΙ Ηπείρου, Σακελλαρίου Μαρία , Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
11.30 – 12.00	Prof. Dr. Leena Alanen , University of Jyväskylä, FI <i>Childhood's relationality: identifying a new research program for Childhood Studies</i>
12.00 – 12.30	Prof. Dr. Doris Bühler-Niederberger , Wuppertal University, DE <i>Educating little children - shaping educational systems between universal norms and local arenas</i>
12.30 – 13.00	Σακελλαρίου Μαρία , Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων <i>Παρουσίαση συμπερασμάτων 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Προσχολικής Αγωγής</i>
13.00	

EXTENDED PROGRAM OF CONFERENCE PROCEEDINGS

Friday, 11 May 2012

10:00 – 14:00 Attendees arrival – Registration

10.00-11.45 Central Amphitheatre	Parallel Session 1.1: The Early Years Education

Chairs	Thanos Theodoros , Lecturer, Pedagogical Department of Preschool education, University of Ioannina, Harilaos Zaragkas , Lecturer, Pedagogical Department of Preschool education, University of Ioannina
10.30 – 10.45	Harilaos Zaragkas , Lecturer, University of Ioannina, Dept. of Preschool Education <i>Case study of fine and gross motor activities in preschool children</i>
10.45 – 11.00	Sofia Apidopoulou , Preschool Teacher <i>The beliefs of newly appointed and experienced kindergarten teachers about children of preschool age and their relation to their educational practices.</i>
11.00 – 11.15	Styliani Karagianni , Preschool Teacher, MA., University of Ioannina <i>The ASEP competition: Professionalisation of Preschool Education Teachers or state control?</i>
11.15 – 11.30	Discussion
11.30-12.00	Coffee-break

10.00-11.45 Room A	Parallel Session 1.2: Theories of Childhood

Chairs	Raptis Theoharis , Lecturer, Pedagogical Department of Preschool Education, Tsialos Stefanos , Head of the Pedagogical and Scientific Guidance Primary Education Councillors, Peripheral Directorate of Primary and Secondary Education in Epirus
10.15 – 10.30	Evdokia Pagkalou , Preschool Teacher Special Education, Elsa Thalassinou , Preschool Teacher, Rania Gaki , Preschool Teacher <i>Creative books made by students of multicultural nursery schools and cooperation via eTwinning</i>
10.30 – 10.45	Ermolaos Psarianos , PhD student, University of Macedonia, Chrysa Psarianou University of Macedonia <i>Critical view of the constructivist approach of learning in Piaget's theory</i>
10.45 – 11.00	Spyridoula Karachaliou , Preschool Teacher, Patra, Dimitrios Avouris , story-teller, author

11.00 – 11.15	<i>Children's "wants" through fairy tales</i> Zhuljeta (Cinga) Lilo , M.Sc., Department of Education Sciences and Teaching Methodology, University Gjirakstra <i>The language of communication of the pre-school child and linguistic context of learning in education</i>
11.15 – 11.30	Discussion
11.30 – 12.00	Coffee-break

10.00-11.45 Room B	Parallel Session 1.3: Theories of Childhood

Chairs	Konstantinos Karadimitriou , Lecturer, Democritus University of Thrace, Vasileios Katsimardos , School Counselor of Primary Education, Attiki
10.15 – 10.30	Vassilios Katsimardos , School Counselor <i>Children's approach to new knowledge. Ways for enhancing students' cooperative and self-regulating learning</i>
10.30 – 10.45	Agoritsa Tzima , Preschool Teacher <i>Preschooler – Teacher Interpersonal Relationship: Preschooler's Perceptions</i>
10.45 – 11.00	Alexia Kapravelou , M.Ed., PhD Student, Panteion University <i>Problems in education and suggestions for changes via the collection of short – stories created by Elli Alexiou: *Taught fights for short life* and *Remains of profession*</i>
11.00 – 11.15	Aimilia Kalogianni , Preschool Teacher, Archaeologist, M.Ed., Katerina Spanopoulou , English Language teacher, Preschool Teacher, M.Ed. <i>At Peter's and Petroula's village. A museum kit about the Neolithic culture for preschool and primary school aged children</i>
11.15 – 11.30	Discussion
11.30 – 12.00	Coffee-Break

12.00-14.15 Central Amphitheatre	Parallel Session 2.1: Innovative Programs in Early Childhood Education

Chairs	Eva Laloumi – Vidali , Professor, ATEI of Thessalonica, Antonis Vaos , Associate Professor, University of Patra, Efi Gourgiotou , Lecturer, University of Crete
12.00 – 12.15	Thomas Kapoulitsa – Trolou , Professor, ATEI of Thessaloniki, Eva Laloumi – Vidali , Professor, ATEI of Thessaloniki, Aikaterini Ioannidou , Laboratory Associate, ATEI of Thessaloniki <i>Expanding horizons - the case of the visual work of art</i>
12.15 – 12.30	Efi Gourgiotou , Lecturer, University of Crete, Vasiliki Giannakou , Preschool Teacher <i>Conceptual map as a means of teaching and evaluation notions of environmental education with children from different linguistic environments: Case study</i>
12.30 – 12.45	Aikaterini Ioannidou , Laboratory Associate, ATEI of Thessaloniki, – Thomas Trolou Kapoulitsa , Lecturer, TEI of Thessaloniki <i>Paper resists in everything</i>
12.45 – 13.00	Maria Ioannidou , Preschool Teacher, Grammatiki Samara , Preschool Teacher <i>Values of life at preschool education: an innovative program for childhood</i>
13.00 – 13.15	Ioanna Tsarpa , Teacher, Economist

	<i>Planning, organization and evaluation of optional financial educational programs for childhood</i>
13.15 – 13.30	Dionysios Yfantis , Dr., Primary Teacher, Grigorios Mihalīs , Teacher, M.Sc., Eleni Hasioti , Undergraduate Student
	<i>The use of new technologies in kindergarten and primary schools in Epirus.</i>
13.30 – 14.00	Discussion

12.00-14.15 Room A	Parallel Session 2.2: Contemporary alternative teaching approaches on childhood

Chairs	Konstantinos Karras , Assistant Professor, University of Crete, Evagelia Aravani , Lecturer, University of Crete
12.00 – 12.15	Konstantinos Karras , Assistant Professor, University of Crete <i>Contemporary teaching approaches to childhood and the role of the modern educator: an international comparative research</i>
12.15 – 12.30	Sofia Chatzigeorgiadou , Preschool Teacher, PhD Student, University of Thessaloniki, - Ioanna Karagiorgou , Preschool Teacher <i>“Laspodontis”. A preschoolers training program of mental representations in creative problem solving.</i>
12.30 – 12.45	Evagelia Aravani , Adjunct Lecturer, University of Crete, Filia Amargiotaki , Preschool Teacher, University of Crete <i>Poetry and Dramatics in kindergarten: when poetic speech meets theatrical speech</i>
12.45 – 13.00	Aikaterini Stamati , Dr. , High School Principal <i>The environment and its contribution to school performance of children</i>
13.00 – 13.15	Ioanna Karagiorgou , Preschool Teacher, Sofia Chatzigeorgiadou , Preschool Teacher, PhD Student, University of Thessaloniki <i>“Children’s Museum of Love”, an enhancement program of preschoolers learning ability based in family and school cooperation</i>
13.15 – 13.30	Athanasia Theohari , Undergraduate Student, Paraskevi Koutsoura , Primary Teacher <i>The interdisciplinary educational approach to the development of creativity in childhood</i>
13.30 – 13.45	Stavroula Karadaidou , Teacher, PhD student, University of Thessaloniki <i>The development of first graders’ literacy abilities in elementary school: a transition from the experience of children to text comprehension and production</i>
13.45 – 14.15	Discussion

12.00 – 14.00 Room B	Parallel Session 2.3: Interdisciplinary approach of early childhood

Chairs	Papaioannou Apostolos , Professor University of Ioannina, Manos Konsolas , Assistant Professor, University of Aegean, Tsitsanoudis-Mallidis Nikoletta , Lecturer, University of Ioannina
12.00 – 12.15	Papaioannou Apostolos , Professor University of Ioannina <i>From textbooks to digital technology: necessities and resistances</i>
12.15 – 12.30	Manos Konsolas , Assistant Professor, University of Aegean, Maria Savaidou – Kampouropoulou , Lecturer, University of Aegean, Polixeni Panagiotopoulou , PhD Student, University of Aegean <i>Art and Preschool education: the exploitation of cubist art for the development of</i>

	<i>mathematical concepts in Preschool students</i>
12.30 – 12.45	Despina Kalesopoulou , Museologist, PhD Student University of Thessaly <i>Approaching a child-centered museum environment through the eyes of the children</i>
12.45 – 13.00	Zafeiroula Melisova , Preschool teacher <i>The theatrical art in the teaching procedure of foreign children: the case of generic theatre in preschool education</i>
13.00 – 13.15	Tsitsanoudis-Mallidis Nikoletta , Lecturer, University of Ioannina <i>Speculations and suggestions in order to cultivate the interdisciplinary approach to childhood oriented by language and society</i>
13.15 – 13.30	Vasiliki Giannopoulou , English language teacher <i>"An Imaginary trip to London" - How to approach alternatively the English Language in the Kindergarten</i>
13.30 – 13.45	Maria Vlachou, Kafenia Mpotsoglou, Eleni Andreou, Eleni Didaskalou , Special Education Department, University of Thessaly <i>Bullying/Victimization in Preschool Children: Interpersonal and Environmental Factors.</i>
13.45 – 14.00	Discussion

16.00-18.00 Central Amphitheatre	Parallel Session 3.1: Literature outlines of childhood

Chairs	Domna – Mika Kakana , Professor, University of Thessaly, Ratsikas Dimitrios , Associate Professor, University of Ioannina, Maria Vassiliadou , Assistant Professor, Dept. of Pre-primary education, Frederick University, Cyprus
16.00 – 16.15	Ratsikas Dimitrios , Associate Professor, University of Ioannina, Giolanta Ziaka , Dr. Environmental education <i>The artistic creation as a game for all ages</i>
16.15 – 16.30	Antonis Vaos , Associate Professor, University of Patra, Zikos Dedos , Assistant Professor, University of Ioannina <i>Figurative action in the preschool age in the formal and non formal education: The case of Figurative Class of Municipality Rion</i>
16.30 – 16.45	Elisavet Zifkou , Preschool Teacher, Maria Papadopoulou , Associate Professor, University Of Thessaly, Domna – Mika Kakana , Professor University of Thessaly <i>Color + typography + images: Preschoolers deriving meaning from multimodal texts</i>
16.45 – 17.00	Maria Vassiliadou , Assistant Professor, Frederick University, Cyprus <i>Colouring or painting? The need of the teaching of art in early childhood</i>
17.00 – 17.15	Aikaterini Karamitrou , Assistant Professor, University of Ioannina <i>Aspects of otherness through theatre language: the resourceful dynamics of ancient Greek myths and drama in childhood</i>
17.15 – 17.30	Christina Mitsopoulou , Scientific Associate, T.E.I. of Epirus <i>L. Ariosto's Furious Orlando in the 'colourful puzzle' by I. Calvino</i>
17.30 – 17.40	Discussion
17.40 – 18.00	Coffee-break

16.00-18.00 Room A	Parallel Session 3.2: Literature outlines of childhood

Chairs	Konstantinos Dinas , Professor, University of West Macedonia, Haris Babounis , Associate Professor, University of Athens, Smaragda Papadopoulou , Associate Professor, University of Ioannina
16.00 – 16.15	Efthymia Goti , School Counselor, Konstantinos Dinas , Professor, University of West Macedonia <i>Genres in preschool: The case of the name</i>
16.15 – 16.30	Mary Margaroni , Philologist, Social anthropologist, PhD student <i>Old Stathis or Memories of my Childhood by Leon Mela: Constructing Identities in moralistic Literature in the Mid 19th Century</i>
16.30 – 16.45	Elpida Ntalouka , Preschool Teacher, Maria Papadopoulou , Associate Professor, University of Thessaly, Maria Theodorakakou , Preschool Teacher, MSc, University of Thessaly <i>As long as I grow up do I learn to read the written world around me? examination of preschool children's perceptions about reading</i>
16.45 – 17.00	Gioula Konstantopoulou , Dr. <i>Reading from the magazine "Child's World" from Istanbul (Oct. 1898 – Sept. 1899)</i>
17.00 – 17.30	Discussion
17.30 – 18.00	Coffee-Break

16.00-18.00 Room B	Parallel Session 3.3: Childhood and new technologies

Chairs	Jenny Pange , Professor, Dean of School of Education, University of Ioannina, Eugenia Toki , Lecturer, TEI of Epirus, Nikiforidou Zoi , Postdoc Researcher, University of Ioannina
16.00 – 16.15	Eugenia I. Toki , Lecturer, TEI of Epirus, Jenny Pange , Professor, Dean of School of Education, University of Ioannina <i>Digital experiences in the preschool setting for the iGeneration. A pilot study in Greece</i>
16.15 – 16.30	Evgenia Daniilidou , School Counselor, Ioanna Vorvi , School Counselor, Eleni Linardi , Educator <i>New technology and media implementation in kindergarten. Preschool children "creators" of digital stories</i>
16.30 – 16.45	Eftychia Koletsou , Computer Science Teacher, Gerasimos Chamalis , Computer Engineer <i>Cultivating literacy in school employing new technologies</i>
16.45 – 17.00	Avraam Vassiliadis , Teacher, School Principal, Ioannis Vezirtzis , Special Education Teacher <i>The contribution of blogging in the development of creative writing for children</i>
17.00 – 17.15	Kleopatra Nikolopoulou , Adjunct Lecturer, E.K.P.A. <i>Barriers in using computers in kindergarten classrooms: Interviews with kindergarten teachers</i>
17.15 – 17.30	Discussion
17.30 – 18.00	Coffee-break

18.00-21.00 Central Amphitheater	Official Opening – 1st Plenary Session
Chairs	Spyridon Pantazis , Professor Emeritus, University of Ioannina, Konstantinos, Dimas , Professor, ATEI of Epirus, Prof. Dr. Heinz, Sünger , Wupertal University
18.00-18.30	Welcome – Greetings
18.30-19.00	« Hellinikes Pinelies » from the preschoolers of the Ioannina University Preschool, organized by Ioanna Triantou , Dionisia Fidopoulou, Preschool of university of Ioannina « Sounds from the heart with Greek color » From the musician Efi Gkolia, and a group of undergraduate students from the Department of Preschool Education, University of Ioannina
19.00 – 19.30	Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Uwe Otto , Bielefeld University, DE <i>Childhood is also always a problem of the society</i>
19.30. – 20.00	Prof. Dr. Heinz Sünger , Wuppertal University, DE <i>Childhood Studies, Images of Children, Children's Lives: Beyond Protection and Control</i>
20.00 – 20.30	Jo Morran – Ellis , Head of the Department of Sociology, Surrey University, UK <i>Social Competences of Children and the 'New' Childhood Studies – Implications for researching early childhood</i>
20.30 – 21.00	<i>Discussion</i>
21.00	Gala Reception

Saturday 12/05/2012

9.00 – 11.00 Room A	Parallel Session 4.1: Methodology and research on childhood
Chairs	Athanasίου Leonidas , Professor, Frederick University, Cyprus, Artemis Giotsa , Assistant Professor, University of Ioannina, Nantia Tsaoula , Lecturer, ATEI of Athens
9.00 – 9.15	Athanasίου Leonidas , Professor, Frederick University, Cyprus, Chrysa Nitsiou , Assistant Professor Frederick University, Cyprus <i>Teachers' verbal behavior in kindergartens in Cyprus: potentials and future perspectives</i>
9.15 – 9.30	Nantia Tsaoula , Lecturer, ATEI of Athens, Effrosini Vagi Spirou , School Counselor, Laboratory Associate, ATEI of Athens <i>Childhood - Places of Culture and Art: A research approach</i>
9.30 – 9.45	Artemis Giotsa , Assistant Professor, University of Ioannina, Eleni Doni , PhD Student, University of Ioannina <i>Behavior of children of preschool age: Psychometric tools of evaluation</i>
9.45 – 10.00	Sophia Dimitriadi , Lecturer, ATEI of Athens, Christina Parharidou , TEI of Athens,

	Boundri Panorea , Preschool Teacher <i>Researching the academic background of the pedagogical team in the infant-toddler classroom of private pre-school centres</i>
10.00 – 10.15	Marina Bessi , School Counselor <i>Individual assessment portfolio. Implementation and utilization from kindergarten teachers</i>
10.15 – 10.30	Dionysios Yfantis , Dr., Teacher, Grigorios Mihalis , Teacher, M.Sc. Social psychiatry and child psychiatry, Eleni Hasioti , Undergraduate Student <i>The degree of participation of outlander parents in their children's education in primary schools located in Preveza and Ioannina prefecture: an overview</i>
10.30 – 10.45	Eleni Mousena , Dr., Scientific Associate, TEI of Athens, M. Zerva , Special Technical Staff, TEI of Athens <i>The pedagogical climate and its multiple recording methods</i>
10.45 – 11.00	Discussion
11.00 – 11.30	Coffee-Break

9.00 -11.00 Central Amphitheater	Parallel Session 4.2: Methodology and research on childhood

Chairs	Aggeliki Voudouri , Professor, E.K.P.A., Sofia Avgitidou , Associate Professor, University of West Macedonia, Kainourgiou Eleni , Lecturer, TEI of Epirus
9.00 – 9.15	Aggeliki Voudouri , Professor E.K.P.A., Antonios Bouras , Adjunct Lecturer, Efpraxia Triantafyllou , Teacher, Konstantinos Gerogiannis , School Counselor <i>Reasons that discourage teachers from using on-site teaching: research approach concerning the views of primary educators</i>
9.15 – 9.30	Sofia Avgitidou , Associate Professor, University of Western Macedonia, Artemis Alexandra Georgopoulou , English Language Teacher, Anna Moutafidou , Preschool Teacher <i>Theories of childhood in the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC)</i>
9.30 – 9.45	Tryfaini Sidiropoulou , Assistant Professor, TEI of Athens, Anastasia Poulakida , Child Care Worker, Laboratory Associate, TEI of Athens, Christina Vassili , Early Childhood Educator <i>An experimentation in the organizational structure of the nursery school/ kindergarten</i>
9.45 – 10.00	Effrosyni Dima , PhD student, University of Ioannina, Kainourgiou Eleni , Lecturer, TEI of Epirus <i>The educational progress of preschool children with migration biography. An empirical research in the 2nd Intercultural high school of Ioannina</i>
10.00 – 10.15	Evaggelia Kalerante , Lecturer, University of West Macedonia <i>Children's Rights Dialectics</i>
10.15 – 10.30	Paraskevi Tsiara , Teacher <i>«Travelling in Mani's past» - «Maps and morphology of the ground»: theory through practice</i>
10.30-10.45	Sakellariou Maria , Assistant Professor, University of Ioannina, Rentzou Konstantina , Scientific Associate, TEI of Epirus <i>Examination of adults' role in children's play under the scope of action research</i>
10.45 – 11.00	Discussion

11.00 – 11.30 **Coffee-break**

9.00 - 11.00 Room B	Parallel Session 4.3: Comparative research on childhood. The history of childhood and its alteration through centuries

Chairs **Charalambos Babounis**, Associate Professor, University of Athens, **Aikaterini Mihalopoulou**, Associate Professor, University of Thessaly, **Zikos Dedos**, Assistant Professor, University of Ioannina

9.00 – 9.15 **Charalambos Babounis**, Associate Professor, University of Athens

"The student" (1869) – Athens University students' first newspaper

9.15 – 9.30 **Polyxeni Arapaki**, Assistant Professor, University of Thessaly, **Zikos Dedos**, Assistant Professor, University of Ioannina

Preparing schoolteachers for the artistic education of the children of preschool age.

A comparative investigation of the course of the artistic education in the Pedagogic Department of Preschool Education of University of Thessaly and Department of Plastic Arts of University of Ioannina

9.30 – 9.45 **Georgia Parparousi**, Musicologist, University of Patra

Attitude for children education and schooling as seen through Greek folk songs

9.45 – 10.00 **Malamitsa Margomenou**, childcare worker

The preschool education and care: a comparative approach to Greece and Finland

10.00 – 10.15 **Marina Sounoglou**, Msc, Private Educator, **Aikaterini Mihalopoulou**, Associate Professor, University of Thessaly

Preschool education curricula from Greece, Cyprus, New Zealand: Collocations

10.15 – 10.30 **Dimitrios Ntoutsis**, Dr., Teacher in Primary education, Ioannina

Hygiene of schools and suggestions concerning its improvement, in the writing of articles of pedagogical magazines from 1898 to 1913

10.30 – 10.45 **Dimitra Patronidou**, Philologist, Dr. of Educational History, 3rd general high school of Drama

The organization of primary education school network by the Bulgarian state in Eastern Macedonia and Western Thrace from their occupation, by the spring of 1941 until the start of the school year in September 1941

10.45 – 11.00 Discussion

11.00 – 11.30 **Coffee-break**

11.30 - 14.00 Central Amphitheater	2nd Plenary Session

Chairs **Prof. Dr. Lilian Fried**, Dortmund University, **Prof. Dr. Isabell Diehm**, Bielefeld University, **Effimia Tafa**, Professor, University of Crete, **Ziavra Nausika**, Associate Professor, TEI of Epirus

11.30 – 12.00 **Prof. Dr. Claudio Baraldi**, University of Modena and Reggio, IT

Children Beyond Culture? Interactions involving migrant children in early school-life

12.00 – 12.30 **Prof. Dr. Pascale Garnier**, Université de Paris 13, FR

Preschool education in France: Scholarisation of the École maternelle and Schoolification of Family Life

12.30 – 13.00	Eufimia Tafa , Professor, University of Crete <i>Developing kindergarten children's literacy through storybook reading</i>
13.00 – 13.30	Georgios Grollios , Associate Professor, Aristotle University of Thessaloniki <i>Progressive education and childhood</i>
13.30 – 14.00	Nausika Ziavra , Associate Professor, Head of the Speech and Language Therapy Department, ATEI of Epirus <i>Newborns hearing screening</i>
14.00 – 14.30	Discussion
14.30 – 15.30	Break

15.30-17.30 Central Amphitheater	Parallel Session 5.1: Interdisciplinary approach of childhood

Chairs	Georgios Grollios , Associate Professor, Aristotle University of Thessaloniki, Sakellariou Maria , Assistant Professor, University of Ioannina
15.30 – 15.45	Prof. Dr. Isabell Diehm, Dr. Melanie Kuhn, Dipl. Päd. Miriam Mai , Bielefeld University <i>Ethnic Heterogeneity and the Production of Inequality in Educational Organizations from Early Childhood Onward</i>
15.45 – 16.00	Dr. Deborah Albon and Rachel Rosen (PhD Candidate, Institute of Education) Senior Lecturers <i>Navigating contentious contexts: A consideration of ethical relationships in early childhood research</i>
16.00 – 16.15	Vasiliki Pliogkou , Dr., Adjunct Lecturer, Prim. Educ. Teacher, President of OMEP, Thessaloniki <i>Depictions of children in modern Greek art of the 19th and 20th century: sociological dimensions of childhood</i>
16.15 – 16.30	Jessica Schwittek , University of Wuppertal Sociology of Family, Youth and Education <i>Educational ideologies, parents' goals and family practices in Kyrgyzstan</i>
16.30 – 16.45	Antoanneta Potsi , Adjunct Lecturer, PhD Student, Research School "Education and Capabilities", Bielefeld University <i>Greek preschool teachers' professionalism and professionalization – A netnographic approach</i>
16.45 – 17.00	Sonia Lykomitrou , PhD student, University of West Macedonia <i>Constructing childhood in early childhood teachers' discourse</i>
17.00 – 17.15	Discussion

15.30-17.30 Room A	Parallel Session 5.2: Childhood and gender – Childhood and migration

Chairs	Ifigenia Triantou , Assistant Professor, University of Ioannina, Tasoula Tsilimeni , Assistant Professor, University of Thessaly, Toki Eugenia , Lecturer, T.E.I. of Epirus
15.30 – 15.45	Ifigenia Triantou , Assistant Professor, University of Ioannina <i>The child in the prose of G. Vizyinos</i>
15.45 – 16.00	Anastasia Pamouktsoglou , Dr. of Sociology of Education <i>Gender expression in popular animation films for children</i>

16.00 – 16.15	Eirini Liakou , Preschool Teacher, Tasoula Tsilimeni , Assistant Professor, University of Thessaly <i>Preschoolers' views about boys' and girls' books-objects and the influence of these books in the conservation of gender stereotypes</i>
16.15 – 16.30	Vassiliki Koutsobina , Dr., Psychologist, Scientific Associate, TEI of Epirus <i>The effect of gender on the development of fine perceptuomotor skills in typically developed and children with mental retardation</i>
16.30 – 16.45	Elpis Aroni , Childcare Worker, Postgraduate Student, University of Aegean <i>Sexism and Stereotypes in Children's Disney movies</i>
16.45 – 17.00	Maria Davoulou , Preschool Teacher <i>Right in difference</i>
17.00 – 17.30	Discussion

15.30-17.30 Room B	Parallel Session 5.3: Childhood and generations - Childhood and media.

Chairs	Eufimia Tafa , Professor, University of Crete, Triantafylia Natsiopoulou , Associate Professor, ATEI of Thessaloniki, Ioannis Fikaris , Lecturer, University of Ioannina
15.30 – 15.45	Konstantinos Panagos , Criminologist <i>Educators' role in empirical examination and confrontation of the phenomenon of domestic violence against juveniles</i>
15.45 – 16.00	Triantafylia Natsiopoulou , Associate Professor, ATEI of Thessaloniki, Chrisoula Melissa Halikiopoulou , Professor ATEI of Thessaloniki <i>The personal computer in pre-school age: parents' views</i>
16.00 – 16.15	Melpomeni Shiza , Laboratory Associate, TEI of Athens, Evaggelia Deligianni , Childcare Worker, - Maria Triantafillou , Childcare Worker <i>Paternal contribution in preschool children's upbringing</i>
16.15 – 16.30	Anna Kalafati , Preschool Teacher <i>The importance of parental support in the early years education at the YMCA</i>
16.30 – 16.45	Themistocles Sementeriadis , Dr., Preschool Teacher, Dimitra Tsampodimou , Child Care Worker <i>TV in everyday life of preschool children</i>
16.45 – 17.15	Discussion

Sunday 13/5/2012

09.30-11.30 Central Amphitheatre	Parallel Session 6.1: Childhood and learning

Chairs	Spyridon Pantazis , Professor Emeritus, University of Ioannina, Charalampos Konstantinou , Professor, University of Ioannina, Nafsika Zivara , Associate Professor, TEI of Epirus
09.30 – 09.45	Vaia Angeli , PhD Student, University of Ioannina, Charalampos Konstantinou , Professor, University of Ioannina, <i>Exploring the learning objectives' achievement in the activities of the History textbook of the second grade of Lower Secondary School</i>

09.45 – 10.00	Konstantinos Karadimitriou , Lecturer, Democritus University of Thrace, Maria Sakellariou , Assistant Professor, University of Ioannina, Spyridon Pantazis , Professor Emeritus, University of Ioannina <i>The spontaneous play of children 5 and 7 years in an indoor game area: The effect of age, sex and the characteristics of the surrounding area</i>
10.00 – 10.15	Paraskevi Kavalari , PhD student, Domna-Mika Kakana , Professor University of Thessaly <i>“Sinking/Floating”: Kindergarten teachers’ practice and Curriculum</i>
10.15 – 10.30	Dimitra Moschou , Dr. <i>From the discovery of national languages to the contemporary realities of historical European languages: the case of the Greek language in childhood</i>
10.30 – 10.45	Vasilios Kiosses , Psychologist, mental health consultant, Karolina Alexiou , mental health consultant, Nadia Symeonidou , mental health consultant <i>A facilitative educator: a person-centered approach</i>
10.45 – 11.00	Fotini Voutsas , Childcare Worker, TEI of Epirus, Theodora Arkouli , Kapodistrian University of Athens <i>Psychological and pedagogical playing approach</i>
11.00 – 11.15	Eleni Tsantali , PhD Psychologist <i>The digit span of working memory in children without and with learning disabilities from infancy to childhood</i>
11.15 – 11.30	Discussion

09.30-12.00 Room A	Parallel Session 6.2: Special needs and non special needs childhood

Chairs	Dimitrios Sarris , Lecturer, University of Ioannina, Theoharis Raptis , Lecturer, University of Ioannina, Theodoros Thanos , Lecturer, University of Ioannina
09.30 – 09.45	Theodoros Thanos , Lecturer, University of Ioannina <i>Socialization in the family and the kindergarten: Continuities and discontinuities</i>
09.45 – 10.00	Dimitrios Sarris , Lecturer, University of Ioannina <i>The portrayal of a house and its evolution by ‘normal’ children and children with learning disabilities</i>
10.00 – 10.15	Charalampos Dalakas , Dr., Principal Teacher <i>Learning difficulties - Case study as a problem solving</i>
10.15 – 10.30	Emmy Papanastasiou , Preschool Teacher <i>Autism and assessment of the preschool child in KEDDY</i>
10.30 – 10.45	Eleni – Maria Kouimtzi , ATEI of Thessaloniki, Anastasia Psalti , Associate Professor, ATEI of Thessaloniki <i>Pre-school educators’ readiness to identify and deal with children at risk for learning disabilities</i>
10.45 – 11.00	Nikoletta Karavasili , MSc., Preschool Teacher-Clinical Nurse, Georgios Gogos , Primary Teacher <i>Aggression, drawing and child</i>
11.00 – 11.15	Konstantina – Foteini Psathopoulou , Translator, Pagona – Xanthi Psathopoulou , Child care worker, Laboratory Associate, TEI of Athens <i>The bullying among young children in nursery school: the appearance of this phenomenon and counseling in its prevention and facing</i>
11.15 – 11.30	Discussion

10.15 - 12.00 Room B	Parallel Session 6.3: Childhood, health and disability.

Chairs	Konstantinos Dimas , Professor, TEI of Epirus, Panagiotis Kardaras , Professor, Pediatrician
09.45 – 10.00	Aikaterini Stavrou , Preschool Teacher, Special Educator, PhD student, University of Ioannina <i>Narration as a means for the development of psychosocial adequacy of the autistic child</i>
10.00 – 10.15	Eleni Tsantali , Ph.D. Psychologist, Panagiotis Kardaras , Professor, Pediatrician <i>The speed and accuracy of naming ability as indicators of short detection of learning disabilities</i>
10.15 – 10.30	Pagona – Xanthi Psathopoulou , Childcare Worker, Laboratory Associate, TEI of Athens <i>The therapeutic horse riding as a means of education and exercising for children with disabilities: a case study</i>
10.30 – 10.45	Anna Bovoli , Speech and Language Therapist, Konstantinos Tsikouras , Special Education Teacher <i>The transition from elementary school to special educational and vocational training high school within special educational context</i>
10.45 – 11.00	Maria Dereka , Special Education Teacher <i>Epilepsy in primary education</i>
11.00 – 11.15	Vaia Nikou , Preschool Teacher, Olympia Vliagkofti , Physical Therapist <i>"Playing all together": An innovative cultural program for the participation and interaction between children with and without disabilities within the community</i>
11.15 – 11.30	Discussion

11.30-13.00 Central Amphitheatre	3ⁿ Plenary Session

Chairs	Prof. Dr. Heinz Sünker , Heinz, Wupertal University, Spyridon, Pantazis , Professor Emeritus, University of Ioannina, Konstantinos Dimas , Professor ATEI of Epirus, Sakellariou Maria , Assistant Professor, University of Ioannina
11.30 – 12.00	Prof. Dr. Leena Alanen , University of Jyväskylä, FI <i>Childhood's relationality: identifying a new research program for Childhood Studies</i>
12.00 – 12.30	Prof. Dr. Doris Bühler-Niederberger , Wuppertal University, DE <i>Educating little children - shaping educational systems between universal norms and local arenas</i>
12.30 – 13.00	Sakellariou Maria , Assistant Professor, University of Ioannina <i>Concluding remarks of the 3rd International Conference on Early Childhood Education</i>

BIBΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ – BOOK OF ABSTRACTS

Οι εργασίες έχουν αξιολογηθεί με το σύστημα κριτών.
The contributions have been peer reviewed.

Οι εργασίες έχουν ταξινομηθεί αλφαβητικά με βάση το όνομα του πρώτου συγγραφέως.
Papers have been arranged alphabetically according to the first authors' name.

Η Οργανωτική Επιτροπή δεν φέρει ευθύνη για το περιεχόμενο των περιλήψεων που περιέχονται στο τόμο αυτό.
The Organization Committee has no responsibility for the content of the abstracts published in this volume.

Childhood's relationality: identifying a new research programme for the study of children and childhood

Leena Alanen

Professor, Department of Education, University of Jyväskylä, FI

ABSTRACT

Over the past few decades the social sciences have experienced a number of incursions, often named as so many "turns". Among them are Marxism, the linguistic turn and postmodernism, the cultural turn, the interpretive turn, the spatial turn, the corporeal turn and the complexity turn. Also some re-turns have been observed, such as the return to systems theory which is currently experiencing an increasing interest and is now said to have advanced to its "third wave".

The emergence of the ("new") Childhood Studies since the 1980s may be explained, at least partly, by reference to a number of such "turns", as researchers have used the new approaches and ways of understanding social reality to rethink and challenge existing understandings of children and childhood, and to propose more adequate ways of viewing childhood phenomena. For this reason alone the new knowledge of childhood that the expanding research has generated is far from being all of one piece - even though references are still seem to be made to a supposedly singular "new paradigm". It is rather the case that several theoretically and methodologically diverse approaches are alive within the childhood research community, and also tensions between them. The current array of approaches and the tensions between them however are rarely taken up for discussion, leaving them largely implicit in the expanding research literature. If we wish to see Childhood Studies develop as a scholarly field such a situation clearly calls for self-examination and self-criticism.

The starting point for the argument in this paper is that in order to move the Childhood Studies field forward researchers need to make transparent for themselves the methodological and meta-theoretical foundations on which they base their work. With the multiplication of perspectives and approaches that currently are available for researchers to adopt, the field is in risk of being highly disorientating. Which turn to take at which crossroads, and on which grounds? What does each approach imply in terms of the philosophical commitments and, consequently, what is the truth value of the knowledge on children and childhood that is being produced? In a number of scientific disciplines and research fields, a "turn to ontology" has been taken, precisely to discuss and clarify the meta-theoretical foundations of social science knowledge and their implications for the nature of knowledge that is generated in each field.

There are signs of growing internal criticism also within Childhood Studies. I consider this salutary, and in my paper I argue that it is a timely task for childhood researchers to actively enact an "ontological turn": to expose the assumptions on the reality (or not) of childhood phenomena on which they ground their work, i.e. to work out their particular social ontology, and to make their conceptual practices consistent with their meta-theoretical

foundations. Based on this discussion I advocate a *relational* social ontology for the social study of children and childhood.

Relational thinking is not new to social science as it can be traced to the work of sociology's great figures such as Karl Marx, Emile Durkheim, Max Weber and Georg Simmel. At present, several relational approaches are actively used within social science research. Within sociology, the social theory of Pierre Bourdieu is undoubtedly the most prominent example of relational thinking. In my paper I argue that Bourdieu's conceptual "toolkit" is useful also for bringing into discussion some of the conceptual problems that currently trouble the ("new") Childhood Studies and helping to enact an ontological turn that is currently needed in Childhood Studies. There are even other benefits in bringing Bourdieu and his view of social science and its relational foundations into childhood research: arguably his relational ontology is consistent with some important trends and recent developments across natural, human and social sciences where a *systemic* (therefore *structural*) and *emergentist* understanding of reality – both natural and social – has gained new ground. Owing to this, by adopting a consistently relational orientation and putting it into work in researching childhood, the field will also profit from being open towards possibilities of interdisciplinary and cross-disciplinary collaboration with a range of other disciplines and research fields, such as (relational) psychology, economics, geography, and others.

Navigating contentious contexts: A consideration of ethical relationships in early childhood research

Dr. Deborah Albon & Rachel Rosen

(PhD Candidate, Institute of Education) Senior Lecturers

ABSTRACT

The growing body of work examining research with young children highlights the importance of ethics in research relationships. Of particular salience is the recognition of shifting views on the competence and capability of very young children at the same time as recognizing their vulnerability. However, there is a paucity of work examining the ethics of negotiating research relationships in the more contentious situations researchers may face within research projects, such as those where conflicting values or views of childhood and 'appropriate' children's activity surface.

Drawing on two ethnographic studies with young children (aged between 6 months and 4 years) in London, UK – one examining food habits in four nursery settings; the other investigating imaginative play involving themes of death and violence – this presentation will interrogate the ethical implications of researchers' responses within (contextually) contentious situations. Specifically, the presentation will explore – rather than seek simple answers to – questions such as: How do researchers negotiate competing views of childhood while working to build reciprocity with children? How do researchers respond to children's actions which challenge the status quo of the early years setting? How do researchers who are explicitly conducting social justice research negotiate relationships with children across acts of discrimination and injustice?

The presentation will suggest that contentious situations bring into sharp relief the constantly-present tensions between a researcher's ethical responsibilities towards child-participants, educators, families, and the broader community. Overall, the presentation will suggest that complicated and 'messy' situations indicate a need to problematize a technicist implementation of ethics in research – an ethics of risk-avoidance – and suggest the importance of moving towards an ethics of relationships and answerability (following Bakhtin) in research.

Children Beyond Culture? Interactions involving migrant children in early school-life

Claudio Baraldi,

Professor University of Modena and Reggio, IT

ABSTRACT

The traditional view of early childhood is based on developmental theories including sociological theories of socialization. These theories are applied to whole childhood, but they are particularly relevant in early childhood, a period in which children seem to be completely dependent on caregivers. Therefore, early childhood is particularly challenging for scholars who try to apply a different theoretical approach, observing children as social and competent agents. In fact, agency is not easily observable through the actions of children who can have difficulties in verbal expression and in recognizing the meanings of social processes and structures. Against this backdrop, studies on interactions involving children in their early age are important to clarify the possibility and degree of children's agency. These studies may clarify children's agency in coordinating actively with their interlocutors, both adults and peers. However, studies on interactions which involve children are not frequent in general and even less

frequent for children at an early age.

The apparent condition of children's dependence on adults is worsened when observing specific difficulties in using language and lack of socialization to the structures of interactions. This is the case, for example, of migrant children, who show difficulties in speaking the native language and understanding the narratives of the native culture. This presentation concerns the conditions of migrant children's active participation in interactions in infant school. The presentation highlights the conditions under which migrant children can show their agency in the interaction with native Italian children and educators, in spite of their difficulties in speaking Italian and their lack of socialization to a variety of contents and forms of the narratives which are produced in the interaction. It highlights both the struggle for and the promotion of agency.

The data, which are being considered for this purpose, have been videotaped in the infant schools of Reggio Emilia (Italy), which are famous in the world for their advanced educational methodology, based on (1) the pedagogical presupposition that children are naturally competent persons and agents, and (2) educators' withdrawal from their "epistemic authority", that is from their claiming of superior knowledge, and consequent promotion of children's active participation. These schools seem (and have proved) to be favorable environments for enhancing children's agency in general. The question is what happens when participants are migrant children.

This research included videotaped interactions involving seven migrant children, in four different schools, who were followed during their school-life for several months. For the purpose of this presentation, I have selected some interactions involving three of these children, in two schools; two of them are 3 years old and the third one is 4 years old. The analysis includes both verbal and not verbal aspects of the interactions. These children present evident difficulties in speaking Italian and understanding the narratives that are produced in school-life.

The analysis shows that, although migrant children's active participation is was not always successful, it can be achieved under four types of conditions: (1) coordination with native children, prevalently through questions that can clarify the meanings of the ongoing narratives; (2) dyadic interactions with educators, promoted through educators' use of feedback questions, appreciations, minimal responses, and propositional encouragements; (3) conflicts with other children, leading to clarify mutual positioning and narrated meanings; (4) spontaneous linguistic mediation, which helps participation in the construction of ongoing narratives. In these four types of conditions, it is possible to highlight hybrid forms of communication: on the one hand, migrant children are considered for their personal contribution and identity; on the other hand, there is as a special attention for their actions, which highlights the difference of their contributions and therefore their cultural identity.

The research shows the way in which interactions in infant schools create a microcosm in which it is possible to observe and experience a general dilemma, concerning the meaning of agency and the construction of identity in communication, between personal and cultural attributions, which is typical of multicultural societies and socialization of a new hybrid generation of citizens.

Ethnic Heterogeneity and the Production of Inequality in Educational Organizations from Early Childhood Onward

Prof. Dr. Isabell Diehm,

Professor, Bielefeld University, DE

Dr. Melanie Kuhn,

Research Associate, Bielefeld University, DE

Dipl. Päd. Miriam Mai,

Research Associate, Bielefeld University, DE

ABSTRACT

Since two decades quantitative research shows the unequal participation of children with an immigrant background within the German school system. These inequalities are predominantly ascribed to the children's family background, thus individualizing the responsibility for educational inequality.

Most empirical studies on unequal participation in education are conducted quantitatively, whereas qualitative analyses of inequalities produced by educational organizations are still lacking. The everyday practices of professionals, including practices of distinction/discriminatory practices and their part in the formation of inequality in educational organizations have not been subject to research, yet. In addition, there is a lack of research regarding the subjective perspectives on educational inequalities of the children involved.

Our empirical research aims to fill these gaps. Designed as a longitudinal ethnographic study it focuses on the professional's every day practices of distinction in educational organizations of kindergarten and elementary school. The overall objective is to determinate whether these practices generate educational inequality for children with an immigrant background and how these practices are perceived by the children themselves. The analysis of such practices, aims to reconstruct processes and mechanisms in the production of inequality that reveal

themselves as layered formations, building up over time, while children move through their educational careers. Our paper will outline the current state of research on educational inequalities within German Educational Sciences, while considering international research. Besides highlighting research gaps, we will focus on the methodical and theoretical framework of our own study. We will conclude with the presentation of some empirical findings.

Preschool education in France: Scholarisation of the École maternelle and Schoolification of Family Life

Prof. Dr. Pascale Garnier,
Université de Paris 13, FR

ABSTRACT

The intent of this presentation is an analysis of the transformations of the French école maternelle (translated as "nursery school", for children from 3 to 6 years old) and its relation to family practices. We believe the French case to be a particularly and powerful example in the study of the increasing focus on early childhood as crucial for school success, compared to care and education. A preoccupation surely not limited to France. Rather, a widespread process, touching on the delicate issue of the importance of the effectiveness and the equality of pre-school education for the child's future, in a context of reduced public spending and of (increased?) social competition among families.

We wish to underline the dual character of the transformations of école maternelle over the last forty years, concerning both internal and external dynamics of scholarisation. In the first part, the analysis of école maternelle's changing positions - with regard to primary school and within early childhood education and care - shows a relative erasure of its specific nature and an increased dependency from compulsory education. Further, the examination of the changes in its institutional curriculum and of the development of teaching skills in the direction of school learning (as opposed to child care and development,) shows a growing focus on the mastering of language as a means to school success. The researches upon the influence of école maternelle on children's future school career also contribute to its definition as the first step of formal education.

In the French context, of a very selective and academic school system, with a strong public and non profit sector (école maternelle), these institutional transformations go together with the development of a market of educational goods for young children, such as educational activity books. First of all, we show how these objects of consumption mix the rhetoric of games as well as images of childhood heroes with the rhetoric of school, by referring to the program of école maternelle (writing, reading, math's exercises...). An operation conceived to appeal both to children and parents. Further, from an inquiry within families, a series of practices emerge, which are not limited to the sole concern of school effectiveness. In the middle classes, there are both serious and playful uses of such notebooks, in tune with their hybrid nature. On the contrary, the absence of home use is frequent in popular and migrant families, but also in some of the upper class families, where parents refuse to transform home into school.

In conclusion, we can underline that, on the one side, institutional transformations increase the difficulties of parents' and children's participation in school life. On the other side, the development of educational marketing implies the extension of formal education into family life. Unsurprisingly, the claim increases now in France for the primacy of other values such as the well-being and the expression of children, using international comparisons to criticize the French situation and its focalization on children's future school achievements. A debate which also represents new opportunities for the development of the field of sociology of childhood.

Childhood is also always a problem of the society

Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Uwe Otto,
Bielefeld University, DE

ABSTRACT

There is a concentrated perception of childhood and being a child in theoretical explanations available; there are fascinating classic historical works about the socio-cultural birth of childhood; there is an increasing number of empirical studies on the phenomenon of growing up. However, on the whole, childhood is also always a problem of the society that too frequently fades into the background in the normative course of the so often desperate search of over-challenged parents for a secured future for their children. This fact is accompanied by a growing pressure of repeatedly new ultimate advice booklets on development and education that sweepingly individualise the structural and normative problems of the society and are supported in their list of requirements by a demanding

public.

Childhood Studies, Images of Children, Children's Lives: Beyond Protection and Control

Prof. Dr. Heinz Sünker,
Wuppertal University, DE

ABSTRACT

In his evaluation of the once 'new' childhood studies, Alan Prout endeavours to develop these studies further in relation to key "challenges". With reference to concerns about the potential danger of mediocrity and the necessity for revitalisation, he attempts to define new perspectives and foundations which would support progress in the field. Within this he is mainly concerned that childhood studies currently reproduces the dichotomies of modern sociology.

Against this background this paper argues for a childhood studies which draws on images of children and children's lives to analyse the history of childhood and the contemporary conditions of children's lives in a more dialectical manner. This means examining ways forward which move beyond the poles of protection and control as organising ideas.

Ultimately the end the paper is concerned with the question of the contributions of children to the development of democratic societies.

Ο επικοινωνιακός λόγος του παιδιού προσχολικής ηλικίας και το γλωσσικό περιβάλλον μάθησης

Zhuljeta (Cinga) Lilo,

M.Sc., Τμήμα Επιστημών Αγωγής και Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας, Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Λαμβάνοντας υπόψιν την επικοινωνιακή διάσταση των δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο, ως γενικότερη επιδίωξη και ταυτόχρονα βασικότερη παράμετρο και προϋπόθεση για την επίτευξη του γενικού σκοπού της προσχολικής εκπαίδευσης, στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσχολική Εκπαίδευση στην Αλβανία, και απ' την άλλη τα πορίσματα ερευνών θεωρητικών της Ψυχολογίας, Ψυχολογισσολογίας, Κοινωνιογλωσσολογίας, κ.α' για τη σχέση γλώσσας και σκέψης, για την γλωσσική κατάρκτηση, για το ρόλο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην ανάπτυξη του λόγου, κ.λ.π., στόχος της εργασίας μου είναι να αναδείξω ότι η επικοινωνιακή ικανότητα του παιδιού προσχολικής ηλικίας αναπτύσσεται κατά την κοινωνική αλληλεπίδραση, η οποία εξελίσσεται σε διαφορετικά κοινωνιογλωσσικά περιβάλλοντα δραστηριοτήτων μάθησης.

Για την θεωρητική τεκμηρίωση της άποψης θα αναφερθώ στα εξής ζητήματα:

- α.σχέση γλώσσας και σκέψης
- β.εγωκεντρικός-επικοινωνιακός λόγος
- γ.Γλωσσική κατάρκτηση από το παιδί
- δ.Γλώσσα και αλληλεπίδραση με το κοινωνιογλωσσικό περιβάλλον μάθησης.

Ενώ ο Piaget αναφέρεται στο ρόλο της σκέψης μέσω της οποίας το παιδί αφομοιώνει γνωστικά σχήματα και στη συνέχεια τα ονομάζει, ο Vygotsky στην αρχή της ανάπτυξης διαχωρίζει γλώσσα και νόηση, που όμως στην πορεία η σκέψη όλο και περισσότερο γίνεται λεκτική, κ.λπ., όσον αφορά την διαδικασία της κατάρκτησης της γλώσσας υποστηρίζουν το μηχανισμό της δόμησης των νοητικών μηχανισμών, από την άλλη υποδηλώνουν τρόπους με τους οποίους η κοινωνική αλληλεπίδραση και ο διάλογος μεταξύ των παιδιών και παιδιών και εκπαιδευτικού, συνεισφέρουν στην διαδικασία της αναδιοργάνωσης της σκέψης και έτσι τα παιδιά υποστηρίζονται με αποφασιστικό τρόπο για να επεκταθούν μέσω της Ζώνης Επικείμενης ανάπτυξης και να αποκτήσουν αυτόνομη γλωσσική ικανότητα.

Για την εμπειρική υλοποίηση της άποψης αυτής θα αναφερθώ:

- α. στα αναλυτικά προγράμματα Προσχολικής Αγωγής της Αλβανίας στα οποία ο επικοινωνιακός λόγος τίθεται στο επίκεντρο του προγράμματος και μέσω μιας ολιστικής θεώρησης της γνώσης συνδυάζει μέσα από την υποστήριξη ανταλλαγής μηνυμάτων όλες τις γνωστικές περιοχές του προγράμματος (Πολιτική αγωγή. Γλώσσα και στοιχειώδης γραφή. Η ανακάλυψη του εαυτού και του κόσμου. Η καλλιτεχνική ανάπτυξη. Χώρος, κανόνες, μέγεθος) συντελώντας στη διαδικασία της μάθησης με διαδραστικό και πολυαισθητηριακό τρόπο. Μέσω της έρευνας αυτής θα εντοπίσω τις γλωσσικές και πραγματολογικές κατακτήσεις του παιδιού στις διάφορες περιοχές της γνώσης βάσει τις δραστηριότητες που οργανώνει ο εκπαιδευτικός.

Συγκεκριμένα:

Γνωστική περιοχή	Γλωσσική ικανότητα	Πραγματολογική ικανότητα

β.Στις απόψεις των εκπαιδευτικών σε βασικά ερωτήματα τα οποία θα θέσω:

-Πού διαφοροποιείται ο επικοινωνιακός λόγος των παιδιών; (θα αναφερθώ στον προφορικό λόγο, διότι ο γραπτός λόγος βρίσκεται στην στοιχειώδη μορφή του) , π.χ. γνώση λεξιλογίου, κατανόηση λεξιλογίου και κατάλληλη χρήση, σύνταξη, μη λεκτικές πράξεις, (επιτονισμός, χειρονομίες, κ.α), σημασιολογική δομή προτάσεων, κ.ά.

-Πού οφείλονται οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των παιδιών στην κατάκτηση του επικοινωνιακού λόγου; (περιορισμένος χρόνος, περιορισμένο γλωσσικό υλικό, έλλειψη συστηματικής διδασκαλίας, περιορισμένη αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών, απουσία απο το σχολείο, προβλήματα ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης, κ.ά.)

Τα συμπεράσματα της έρευνας θα αναφέρονται τόσο στις επιτεύξεις, όσο και στις αδυναμίες της επικοινωνιακής επίδοσης των παιδιών, στα αίτια και τις ανάλογες προοπτικές για το μέλλον.

Social Competences of Children and the 'New' Childhood Studies – Implications for researching early childhood

Jo Morran – Ellis, *Head of the Department of Sociology, Surrey University, UK*

ABSTRACT

As a subject for academic study, the lives of children and the shape of childhood have been scrutinised closely through various disciplinary gazes. In the last two decades Sociology, from within the 'new' social studies of childhood, has placed considerable emphasis on understanding the child as a social actor, extending this to bring in to view the significance of generational orderings for the production of childhood and the subjectivity of being a child. Such an approach has resulted in empirical and theoretical examinations of children in terms of their scope to be agentic, their deployments of social competence, and their position as social actors. To this end, research has often drawn on methodological approaches which could be broadly classed as coming from a symbolic interactionism foundation and which pay attention to how social actors experience and make sense of the world. However, such approaches have faced considerable challenges in terms of both how to operationalise this epistemological stance, and how to ontologically locate children. For the most part these challenges have been addressed in regards to children in middle and late childhood, but the question of whether such approaches are valid for children in early childhood is still unsettled. Seeking to understand the lifeworlds of very young children confronts us with fundamental questions about what being agentic and being a social actor mean. Drawing on the idea of social competence, I argue that we need to more visibly embed our understandings of agency and being a social actor in contexts of structural, relational and material contexts in order to develop a more robust empirical and theoretical engagement with early childhood.

Bühler-Niederberger Doris,

Educating little children - shaping educational systems between universal norms and local arenas

Prof. Dr. Doris Bühler-Niederberger,
Wuppertal University, DE

ABSTRACT

In recent years many countries have significantly transformed their educational programs for young children. These reforms yield unique insights into the social construction of childhood. With multiple political and private interests intersecting both locally and globally, the focus is often on issues other than childhood, such as family, gender, private vs. public responsibility. Three countries, Germany, Kyrgyzstan, and Switzerland, shall exemplify the local restructuring and implementation of internationally defined norms. Crucial to the empirical analysis are national and international documents (decrees, papers, resolutions), statistics on attendance to ECD institutions, and perspectives on child-rearing practices, beliefs and aspirations obtained from interviews.

Key words: early childhood, educational systems, social construction of childhood, political arenas

Greek preschool teachers' professionalism and professionalization – A netnographic

approach

Antoanneta Potsi,

Adjunct Lecturer, PhD Student, Research School "Education and Capabilities", Bielefeld University.

ABSTRACT

In many Western countries preschool education is in principle a gender-skewed profession saturated by women. Apple (1982) argues that in every occupational category, women are more apt to be proletarianized than men. In Greece, according to the statistical data of the National Statistical Service, for the year 2010-2011, in a total of 13.496 preschool teachers only 162 were men (1,2%). In contrast, the percentage of male in the other educational levels is relatively high; for the same year at the primary schools was 30.5%, while at the lower secondary level schools 34.3% and upper secondary school the percentage was raised to 47%.

In the literature it is claimed that the equalization of salaries between preschool teachers and teachers of older students as well as an equal accreditation will contribute to the improvement of preschool teachers' status and professionalization (Lindsay & Lindsay, 1987; Jalongo et al., 2004). However in Greece despite the "Universification" (Arreman & Weiner, 2007) resemblances of the educators within the educational system with regard to standards of training and their salaries, it is clear that preschool teachers face a low prestige within the society but also within the educational system in comparison with the primary and secondary school teachers. The situation could be illustrated by paraphrasing Oppen (1993) and by adjusting his argumentation into the Greek context: Pre-school education continues, as in the past, to be the Cinderella of the education system. As her two elder sisters, Primary and Secondary, prepare themselves to go to the ball organised by the Ministry of Education, she remains in the kitchen, neglected and despised, gleaning the meagre droppings that fall from the Ministry's table.

The purpose of this paper is to assist in shifting this debate to a more empirical basis, by reporting preliminary insights from a qualitative online ethnographic investigation of a forum with regard to teachers' perceptions on professionalism and professionalization. The data reveal that teachers are disregarded and undervalued by parents as well as by other educators but also that they lack of their own voice. However, their attitudes toward their work exhibit a high degree of professionalism. They are committed to their work and believe in its importance.

Educational ideologies, parents' goals and family practices in Kyrgyzstan

Jessica Schwittek,

University of Wuppertal Sociology of Family, Youth and Education

ABSTRACT

In a cooperation of the University of Wuppertal, Aga Khan Foundation and UNICEF the research project "Empowering Little Children" has been conducted to analyze conceptions of childhood, generational order and educational practices in Kyrgyzstan. Data collection has also been taken place in Germany, though not with the intent of a direct comparison of the two societies. Due to the intensive cooperation with NGOs / International Organization, it became obvious that these institutions follow a certain "westernized" or "universal" catalogue of educational practices (Active learning, self-centered learning, verbal forms of conflict solving, entrepreneurial skills etc.). Much effort is invested into programmes to install and promote these practices in early education facilities and schools as well as in families and private space. Behind this lies the idea to enhance democratic, achievement-oriented, civil-social attitudes in the transition society of Kyrgyzstan. Meanwhile, these conceptions and "slogans" are interpreted by individual actors in a certain way, often leading to something different than what might have been intended by the NGOs / International Organizations.

The presented paper aims at carving out the individual interpretation of educational ideologies on the basis of 60 qualitative interviews and 60 questionnaires that have been conducted with parents in Kyrgyzstan as well as expert interviews and observational notes. It can be found that educational goals and practices are shaped in the first place by an interwovenness of different educational ideologies (western self-centered learning, achievement- and success-orientation, mere training of cognitive skills, ethno-cultural approach) and that, on top of these, situative factors play a major role (family hierarchy, household functionality, resources and distributions). This shall be demonstrated by presenting some examples of educational "beliefs" in which the clash of educational ideologies is apparent, and how it fits nevertheless with everyday educational routines.

Literacy experiences and Diversity in Nursery school from the child's perspective. Exploring the transition of immigrant children to Primary school. First results of an

ethnographic fieldwork in Rhodes**Η εικόνα της οικογένειας στα Σχολικά Εγχειρίδια Γλώσσας και Ανθολογίου του Δημοτικού Σχολείου**

Panagiota Trikou,

Degree in Preschool Educational Sciences from Aristotle University Thessaloniki, European Master in Intercultural Education from Freie Universität Berlin

ABSTRACT

According to the latest PISA and IGLU studies, the educational system seems to fail to efficiently support children that are socially disadvantaged and/or with migrant backgrounds in incorporating them into the school reality. In many countries this problematic issue was interpreted as a need to design early intervention language programs. During the last years, most of EU member-states have applied new and modern curricula for a qualitative preschool education. Special emphasis was placed on literacy development, through a rich oral and printed language environment. In Greece a new National Curriculum was prepared and implemented. The basic principle states mentioned that Nursery school should provide opportunities to empower the cultural identity, the children's own language and support the role of language development in all programs.

One of the key points in education, which is related with school success, is transition from Nursery to Primary school. A number of children often present insurmountable difficulties during this transition. This is a challenge for all children, and requires certain educational skills and experiences such as access to literacy. According to Batsouta (2009), the majority of nursery school educators relates transition to children's migrant background. In particular, they consider transition problematic due to their language, social and emotional "deficits" from the one side, and the unreadiness of school to deal with diversity from the other.

Within the framework of my doctoral thesis, which concerns transition from nursery to primary education, I have conducted a long-term ethnographical research in Nursery and Elementary schools in Rhodes. My observations concern the literacy activities that take place in the class, and focus on the learning opportunities and the language support, that are offered to children with migration history. The first results of my research, on how all the above affect transition to Elementary school, are to be presented in this paper.

The use of the web in pre-primary education: empirical evidence from the prefecture of Ioannina

Theodora Tseligka, Anastasia Kostanasiou, Maria Tefa & Theodorou Eleni,

Teachers

ABSTRACT

The field of early childhood research has recently evidenced the rise of a number of studies on the integration of ICT in the setting of Greek pre-primary education (e.g. Παγγέ, Τ. 2002, Κυρίδης κ.α. 2003, Tsitouridou and Vryzas 2004, Ζαράνης και Οικονομίδης 2008, Οικονομίδης και Ζαράνης 2010). The majority of these studies have mainly recorded teachers' perspectives towards the implementation of information technology in the educational environment along with its relevant pedagogical considerations.

The current research project investigates the actual use of ICT in pre-primary settings, with specific emphasis on the use of the web by Greek teachers both in day-care centres and kindergartens, as a possible means of facilitating teaching practices and enhancing young children's development and learning. For this purpose, questionnaires were sent to all day-care centres and kindergartens in the Prefecture of Ioannina, both state and private. Observations and interviews were also carried out with teachers in cases where computers were available for use as an in-class instructional/presentation medium.

Preliminary findings suggest that although the majority of the teachers in all settings are favourably disposed towards the use of Internet and relevant web-based activities as a supplementary medium for the educational process, there are a number of reasons that obstruct its effective implementation. The scarcity of available resources (particularly in the case of day-care centres) and the lack of training in the use or authoring of educational web-based interactive resources appear to significantly undermine the exploitation of the full potential of such technologies. The results also suggest that it is of crucial importance to provide extensive in-service training to pre-primary teachers offering not only technical knowledge on the use of ICT (and the web in particular), but also perspectives on the accommodation of such technologies as a means of radically transforming the educational process and catering for the cognitive, emotional and developmental needs of young children.

Bullying/Victimization in Preschool Children: Interpersonal and Environmental Factors

Maria Vlachou, Kafenia Mpotsoglou, Eleni Andreou, Eleni Didaskalou

Special Education Department, University of Thessaly

ABSTRACT

Studies addressing the issue of bullying during the preschool period are still extremely rare. The main aim of the present study was to study the emergence of bullying in preschool children as a social and contextual phenomenon. In relation to this, we carried out an inquiry in order to study the prevalence and forms of bullying, the participant roles undertaken, gender differences, as well as the antecedents and consequences of bullying episodes. We also tried to figure out strategies implemented in order to deal with bullying incidences. Psychological correlates associated with bullying such as "Hostile Attribution Bias", "Empathy" and Theory of Mind" were also examined, as well as factors concerning the physical environment, both into the classroom and in the playground. In the present study, 167 preschool children (ages 4-6) and their classroom teachers have participated. Data were collected using a multi-method approach. Both qualitative and quantitative methods were implemented. Research tools were: the Individual Interview Protocol, social status reports, teacher reports, tasks measuring Empathy, Theory of mind and Hostile Attribution Bias, natural observation checklists for the classroom and the playground and finally teacher interview protocols. The results have shown that bullying in preschool children is a social phenomenon where the whole group of peers in the class is involved. Victimization processes are more closely related to contextual factors such as group dynamics rather than intra-personal factors such as empathy, theory of mind and hostile attributions. It was also clear that adults are more reliable sources of information than preschool children. Finally, it was shown that the extent to which victimization occurs in the preschool is comparable with that in elementary and secondary education. This means that the underlying aetiological factors may be similar and that, thus, primary prevention may lead to a decrease of victimization episodes prospectively. Methodological issues will also be discussed in order to highlight cognitive and linguistic restraints when conducting investigation on bullying in preschool children.

Διερεύνηση του βαθμού επίτευξης των διδακτικών στόχων στις εργασίες του σχολικού εγχειριδίου της Ιστορίας της Β΄ Γυμνασίου

Βάια Αγγέλη,

Υπ. Διδάκτωρ, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χαράλαμπος Κωνσταντίνου,

Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένα από τα νέα σχολικά εγχειρίδια που διδάσκεται από τη σχολική χρονιά 2006-7 και συντάχθηκε υπό το πρίσμα της Διαθεματικότητας, που διαπνέει τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ 2003) για την υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι το σχολικό εγχειρίδιο της Μεσαιωνικής και Νεότερης Ιστορίας της Β΄ Γυμνασίου. Στο νέο σχολικό εγχειρίδιο της Ιστορίας οι περιεχόμενες εργασίες /ερωτήσεις επιτελούν έναν πολυσχιδή ρόλο: οργανικό, καθώς διαρθρώνουν το κείμενο της αφήγησης με το υποστηρικτικό υλικό του περιεχόμενου, προ(σ)κλητικό, διότι προ(σ)καλούν τον εκπαιδευτικό και το μαθητή να ανακαλύψουν και να αξιολογήσουν τη «νέα γνώση», κυρίως, μέσα από τις ιστορικές πηγές, διαλεκτικό, με την αναγωγή του ιστορικού παρελθόντος στη σύγχρονη πραγματικότητα και, γι' αυτό, και χρήσιμο για τον μαθητή και τον εκπαιδευτικό, επιστημονικά, διδακτικά και παιδαγωγικά. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει, εάν αυτές οι «νέες» εργασίες, τόσο ως διδακτική μεθοδολογία όσο και ως τεχνική αξιολόγησης, εναρμονίζονται με τους προσανατολισμούς της εποχής, οι οποίοι αποτυπώνονται μέσω των διδακτικών στόχων στο λόγο του Διαθεματικού Προγράμματος Σπουδών, και σε ποιο βαθμό συμβάλλουν στην επίτευξή τους (διερεύνηση βαθμού επίτευξης διαθεματικότητας και λοιπών διδακτικών στόχων).

Exploring the learning objectives' achievement in the activities of the History textbook of the second grade of Lower Secondary School

Vaia Angeli,

PhD Student, University of Ioannina,

Charalampos Konstantinou,

Professor, University of Ioannina

ABSTRACT

The introduction of the cross-thematic approach in the new educational material, as the textbook of History of second grade Gymnasium, following the 2003 compulsory education curriculum innovation, is an issue that is worth investigating. We apply the Quantitative Content Analysis in the activities of the history textbook in order to evaluate the degree of the achievement of cross-thematic approach and learning objectives.

Ο παραγόμενος λόγος των εκπαιδευτικών σε νηπιαγωγεία της Κύπρου: δυνατότητες και μελλοντικές προοπτικές

Λεωνίδας Αθανασίου,

Καθηγητής Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρος

Χρύσα Νίτσιου,

Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ικανότητα για προφορική επικοινωνία γενικότερα και στο σχολείο ειδικότερα είναι πολύ σημαντική από πολλές απόψεις. Καταξιώνει το άτομο ατομικά και κοινωνικά. Του επιτρέπει να αναπτύξει και να καλλιεργήσει διαπροσωπικές σχέσεις με τους συνανθρώπους του. Τον βοηθά να αποκτήσει γνώσεις, να εκφράζει αλλά και να δέχεται συναισθήματα, να προσαρμόζει τη συμπεριφορά του απέναντι στους άλλους αλλά να επιτρέπει και σε αυτούς να κάνουν το ίδιο. Γενικά η μελέτη της ανθρώπινης επικοινωνίας, είναι ουσιαστικά μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Μέσω της προφορικής επικοινωνίας στο σχολείο οι εκπαιδευτικοί παρέχουν γνώσεις στους μαθητές σε ποικίλους τομείς, καλλιεργούν ικανότητες και δεξιότητες, δημιουργούν κίνητρα για συνεχή βελτίωσή τους, αναπτύσσουν φιλοδοξίες, καλλιεργούν ιδανικά.

Παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα και στους μαθητές να επικοινωνούν μεταξύ τους αλλά και με τον/την εκπαιδευτικό τους, να διατυπώνουν απόψεις, να ζητούν διευκρινίσεις, να εκφράζουν συναισθήματα και να αλληλεπιδρούν με τους άλλους.

Σε θεωρητικό επίπεδο η σπουδαιότητα του προφορικού λόγου στη διδασκαλία αναγνωρίζεται από πολλούς. Στην πράξη, ο παραγόμενος λόγος στο σχολείο από την πλευρά των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών δεν έχει μελετηθεί συστηματικά. Στο διεθνή χώρο ο λόγος των εκπαιδευτικών κατά τη διδασκαλία άρχισε να μελετάται από τα μέσα του προηγούμενου αιώνα (Bales, 1952; Flanders, 1966; Ryans, 1960; Katz, 1969) κτλ. Στον ευρύτερο ελληνικό χώρο γνωστές είναι οι έρευνες των Ευσταθίου-Καραγεωργάκη (1980), Μαρσαγγούρα (1980), Ευαγγελόπουλου (1982), Αθανασίου-Νίτσιου (2011) κτλ.

Με την έρευνα αυτή επιχειρείται μια πρώτη καταγραφή του παραγόμενου λόγου των εκπαιδευτικών σε νηπιαγωγεία της Κύπρου. Ειδικότερα επιχειρείται η συστηματική διερεύνηση και μελέτη του:

- τι λέει ο/η εκπαιδευτικός όταν επικοινωνεί με τους μαθητές
- τι είδους ερωτήσεις υποβάλλει στους μαθητές
- ποια στάση κρατάει στις απαντήσεις των μαθητών
- τι είδους παρεμβάσεις κάνει στο λόγο των μαθητών
- πόσο χρόνο μιλάει σε μια διδακτική περίοδο
- ποια είναι η ποιότητα του λόγου των εκπαιδευτικών κτλ.

Μέσω αυτής της διερεύνησης θα διαπιστωθούν οι υπάρχουσες δυνατότητες αλλά και αδυναμίες και θα αναζητηθούν οι καλύτερες δυνατές λύσεις.

Teachers' verbal behavior in kindergartens in Cyprus: potentials and future perspectives

Athanasiou Leonidas, Professor,

Frederick University, Cyprus,

Chrysa Nitsiou,

Assistant Professor Frederick University, Cyprus

ABSTRACT

The ability to communicate verbally, in society in general and specifically at school, is crucial, as it establishes a person's identity both on a social and on a personal level and allows him/her to develop interpersonal relationships

with other people. Verbal communication enables students at school to acquire knowledge, to express feelings, as well as to adapt their behavior to their classroom environment. Generally, the study of human communication is a study of human behavior.

Through verbal communication teachers at school provide knowledge in several domains, enable students to develop skills and abilities, inspire motivation, develop students' aspirations and so on. At the same time, students at school communicate with each other and with their teachers, express ideas, ask for clarification, express feelings and generally interact with each other.

On a theoretical level, the significance of verbal communication is recognized by many researchers. On a practical level though, verbal interaction among students and teachers in schools, and particularly in kindergartens, has not been systematically studied.

International researchers initially studied verbal interaction within instructional learning situations in the middle of the previous century (Bales, 1952; Flanders, 1966; Ryans, 1960; Katz, 1966). Within the broader Greek research community, studies on verbal interaction have been conducted by Efsthathiou-Karageorgaki (1980), Matsaggouras (1980), Evaggelopoulos (1992), Athanasiou-Nitsiou (2011) etc.

This research study aims to analyze and record teachers' verbal behavior in kindergartens in Cyprus. Specifically, we attempt to systematically investigate:

what do kindergarten teachers say when they communicate with the students

what type of questions do they pose to students

how do they react to students' answers

how long do they talk for during a teaching period

what is the quality of the teachers' verbal behavior, etc.

Through this investigation existing capacities, as well as weaknesses, will be identified and the best possible solutions will be stated.

Οι πεποιθήσεις νεοδιόριστων και έμπειρων νηπιαγωγών για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και η συσχέτισή τους με τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές.

Σοφία Απιδοπούλου,

Νηπιαγωγός στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ημαθίας, 12^ο Νηπιαγωγείο Βέροιας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι πεποιθήσεις νεοδιόριστων και έμπειρων νηπιαγωγών για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και η συσχέτισή τους με τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές.

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει τις αντιλήψεις των έμπειρων και νεοδιόριστων νηπιαγωγών σε σχέση με το σκοπό της προσχολικής εκπαίδευσης, το ρόλο τους αλλά και το ρόλο των παιδιών μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία και παράλληλα να εντοπίσει διαφοροποιήσεις και ομοιότητες ανάμεσα στις δύο ομάδες των εκπαιδευτικών.

Στην έρευνα συμμετείχαν 30 νηπιαγωγοί (15 έμπειρες και 15 νεοδιόριστες) από δημόσια νηπιαγωγεία του Νομού Ημαθίας. Για τη συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκαν ατομικές ημι-δομημένες συνεντεύξεις.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις βασικές προτεραιότητες που θέτουν οι έμπειρες και οι νεοδιόριστες νηπιαγωγοί και συνδέονται με την ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων και σχέσεων των παιδιών, την απόκτηση γνώσεων, την τήρηση των κανόνων συμπεριφοράς και την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στα αίτια που υπαγορεύουν τις επιλογές και των δύο ομάδων των νηπιαγωγών και αφορούν κυρίως την προετοιμασία των νηπίων για το Δημοτικό σχολείο.

Η ανάλυση έδειξε ότι οι έμπειρες και οι νεοδιόριστες νηπιαγωγοί θεωρούν ότι έχουν τον κύριο ρόλο μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία ενώ η συμμετοχή των παιδιών στον σχεδιασμό, την οργάνωση και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος είναι αποσπασματική και καθοδηγούμενη.

Από την έρευνα προκύπτει ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις αντιλήψεις των έμπειρων και νεοδιόριστων νηπιαγωγών για το ρόλο των παιδιών, προσδίδοντας θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά, αποδεκτές και μη αποδεκτές συμπεριφορές που συνδέονται με την πειθαρχία, την τήρηση κανόνων συμπεριφοράς, την απόκτηση γνώσεων, αλλά και την ελλειμματικότητα που παρουσιάζουν τα παιδιά.

Παράλληλα από τα αποτελέσματα διαφαίνεται μία αντίφαση που είναι κοινή και στις έμπειρες και στις νεοδιόριστες νηπιαγωγούς όταν δηλώνουν ότι ο τρόπος μάθησης και η δράση των παιδιών είναι ενεργητική.

Συμπερασματικά, διαφαίνεται ότι ο παράγοντας επαγγελματική εμπειρία και ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης δεν σηματοδοτούν αλλαγές στις αντιλήψεις των νηπιαγωγών που αναφέρονται στο σκοπό της προσχολικής εκπαίδευσης, το ρόλο τους και το ρόλο των παιδιών.

The beliefs of newly appointed and experienced kindergarten teachers about children of

preschool age and their relation to their educational practices

Sofia Apidopoulou,

*Preschool Teacher***ABSTRACT**

The current study aims to explore expert and novice teachers' perceptions of the purpose of early childhood education (ECE), the practitioner's role and children's role in the daily educational process and to identify possible differences in their perceptions related to their teaching experience.

30 EC teachers (15 expert and 15 novice) from the same city participated in the study. Individual semi-structured interviews were employed to collect the necessary information. Each interview lasted from 30 to 60 minutes. Qualitative and quantitative analysis of their interviews showed that there is no differentiation in the basic priorities of the two groups (expert and novice), these being the development of positive emotions and relations among the children, knowledge acquisition, rule keeping and whole development of the child. Both groups agree that these priorities relate to the need to prepare children for primary school. Practitioners from both groups also agree that their role in the educational process is central while children's participation in the organization and development of the curriculum is partial and guided. It is also interesting that both groups attribute positive and negative characteristics to children related to accepted and non accepted behavior in the classroom. Thus discipline is one of the main concerns of the ECE practitioners. The need for children to acquire more knowledge is also often stressed, highlighting a lacking childhood. However, when practitioners refer to learning processes they emphasize children's active role and participation, coming to a contradiction to their beliefs about ECE purpose and children's role in the classroom.

These results show that despite teaching experience and scientific developments in ECE, practitioners' beliefs may have not changed from a traditional discourse to a participatory and holistic early childhood education discourse.

Ποίηση και Δραματική Τέχνη στο νηπιαγωγείο: Όταν ο ποιητικός λόγος μιλάει με τη γλώσσα του θεάτρου

Ευαγγελία Αραβανή,

Διδάσκουσα Π.Τ.Π.Ε. (ΠΔ 407/80), Πανεπιστήμιο Κρήτης

Φιλία Αμαργιωτάκη,

*Νηπιαγωγός, Διδασκαλείο Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Κρήτης***ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Στην παρούσα εισήγηση προτείνεται ένας άλλος τρόπος αξιοποίησης της ποίησης στην Προσχολική Εκπαίδευση, βασισμένος στην Νέα Κριτική Θεωρία. Επιλέχθηκε ως κείμενο αναφοράς το ποίημα του Γ. Δροσίνη «Δεν θέλω του κισσού- Φωτερά Σκοτάδια» και αξιοποιήθηκαν στο διδακτικό σχεδιασμό οι αρχές της θεωρίας, σύμφωνα με την οποία το ποιητικό κείμενο αντιμετωπίζεται ως ένα «λεκτικό αντικείμενο» και δίνεται προτεραιότητα στη νοηματική δομή του και στη συγκίνηση που αυτό προκαλεί στον αναγνώστη. Η προσέγγιση του ποιήματος είναι ενδοκειμενική και ακολουθεί την πορεία της τετραπλής ανάγνωσης (κατανόηση σημασίας, διασάφηση συναισθήματος, κατανόηση τόνου, διασάφηση πρόθεσης), πράγμα που ενισχύει το αναγνωστικό ενδιαφέρον.

Παράλληλα αξιοποιήθηκαν ως μεθοδολογικά εργαλεία συγκεκριμένες τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος (Σωματική Έκφραση, Αυτοσχεδιασμός, Θέατρο της Αγοράς, Συμβολική αναπαράσταση-«παγωμένη εικόνα», Δάσκαλος σε ρόλο, Γραπτή έκφραση-γράμμα, Διάδρομος συνείδησης), με απώτερο στόχο να δημιουργηθούν κατάλληλες λειτουργικές αλλά και αποτελεσματικές συνθήκες πρόσληψης του ποιητικού λόγου από τα παιδιά της νηπιακής ηλικίας. Η Δραματική Τέχνη στην εκπαίδευση είναι μία αναγνωρισμένη παιδαγωγική διαδικασία και μια εναλλακτική διδακτική μέθοδος που αποσκοπεί στη δημιουργία της «δραματικής «εμπειρίας», στην ανάπτυξη των προσωπικών και των κοινωνικών δεξιοτήτων, στην κατανόηση γεγονότων και εννοιών και στην ανάπτυξη του αισθητικού κριτηρίου.

Η συγκεκριμένη, λοιπόν, διδακτική πρόταση εκτιμούμε ότι μπορεί να εφαρμοστεί στην Προσχολική Εκπαίδευση, ώστε να δημιουργηθεί ένα ξεχωριστό διδακτικό-μεθοδολογικό πλαίσιο που απαιτείται για την προσέγγιση της λογοτεχνίας γενικότερα και της Ποίησης ειδικότερα και να διαφανεί ο σημαντικός τους ρόλος στη μαθησιακή διαδικασία με στόχο τη ανάπτυξη της αισθητικής απόλαυσης και της αναγνωστικής εμπειρίας των μαθητών.

Poetry and Dramatics in kindergarten: when poetic speech meets theatrical speech

Evagelia Aravani,
Lecturer, University of Crete,
Filia Amargiotaki,
Preschool Teacher, University of Crete

ABSTRACT

In the present essay we present a different way of using poetry in preschool education based on New Criticism theory. Working on G. Drossinis' poem 'Den thelo tou kissou – Fotera skotadia' (I don't care for ivy's delusive climbing- Bright Darknesses) we employed the principles of said theory, according to which the poetic text is considered as a 'verbal object' and particular attention is paid to its contextual structure and the emotions evoked in the reader. The approach used is close reading and it involves four levels of reading (meaning, emotion, tone and intention), which reinforce readers' interest. Certain educational drama techniques were employed as methodological tools (physical expression, improvisation, forum theatre, symbolic representation-'frozen picture', teacher in role, written expression-letter, conscience corridor), in order to create appropriate and effective conditions for the reception of poetry by preschool children. Educational drama is pedagogically recognized and offers an alternative teaching method that aims at the creation of 'dramatic experience', the development of personal and social skills, the deeper understanding of facts and concepts, and students' aesthetic development. In this respect, we propose the implementation of the present teaching project in preschool education, which could pave the way for the separate teaching-methodological framework required for the approach of literature in general and poetry in particular; one that highlights the significant role they both can play in the learning process, ultimately aiming at the development of children's aesthetic pleasure and reading experience.

Προετοιμάζοντας δασκάλους για την καλλιτεχνική αγωγή στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Μια συγκριτική διερεύνηση του μαθήματος της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Πολυξένη Αραπάκη,
Επίκουρη Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ζήκος Δέδος,
Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παιδαγωγικό ενέργημα ορίζεται και αναπτύσσεται μέσα από την αλληλεπί-δραση δασκάλων, περιεχομένων σπουδών και μαθητών. Συνεπώς η παιδαγωγική συ-γκρότηση της φυσιογνωμίας του εκπαιδευτικού αποτελεί βασική προϋπόθεση για την τέλεση του διδακτικού έργου και την εκπλήρωση του ρόλου που ο θεσμός της εκπαίδευσης αναλαμβάνει στις σύγχρονες κοινωνίες.

Στο ερώτημα ποιοί θα μπορούσε να είναι το περίγραμμα του σύγχρονου εκπαι-δευτικού με τις μορφές μέσα από τις οποίες αυτό σκιαγραφείται στα προγράμματα σπουδών των ελληνικών σχολείων αλλά και τις ιδιαιτερότητες που προβάλλουν σε δύο πανεπιστημιακά τμήματα που έχουν αναλάβει την προετοιμασία δασκάλων για την καλλιτεχνική αγωγή, το κάθε ένα με σαφώς διαφορετικούς προσανατολισμούς, (το πρώτο προετοιμάζει νηπιαγωγούς, το δεύτερο παράγει καλλιτέχνες) επιχειρεί να απαντήσει η παρούσα εισήγηση.

Αναδεικνύονται εδώ μέσα από τις ιδιαιτερότητες του κάθε τμήματος οι ομοιό-τητες και οι διαφορές του περιεχομένου των γνωστικών αντικειμένων που αφορούν στην παιδαγωγική κατάρτιση και επάρκεια των υποψηφίων εκπαιδευτικών αλλά και οι κοινοί τους στόχοι στη διαμόρφωση μιας παιδαγωγικής για το πρόσωπο που θα αποβλέπει στη διαπαιδαγώγηση μισηθικής και μιας κουλτούρας « δημοκρατικού ι-δεώδους» που θα είναι σε θέση να καταστήσουν τους μαθητές να λειτουργήσουν ως άτομα σε δημοκρατικές κοινωνίες στο παρόν και το μέλλον.

Preparing schoolteachers for the artistic education of the children of preschool age. A comparative investigation of the course of the artistic education in the Pedagogic Department of Preschool Education of University of Thessaly and Department of Plastic Arts of University of Ioannina

Polyxeni Arapaki
Assistant Professor of Pedagogic Department of Preschool Education of University of Thessaly.

Zikos Dedos

Assistant Professor of Department of Plastic Arts and Sciences of Art of University of Ioannina

ABSTRACT

Pedagogic energima is fixed and is developed through the interaction of schoolteachers, content of study and students. Consequently, the pedagogic constitution of profile of teacher constitutes basic condition for the performance of instructive work and the achievement of the role that the institution of education undertakes in the modern societies.

In the question what could be the outline of modern teacher with the forms through which it is described out in the programs of study of Greek schools but also with the particularities that appear in two academic departments that have undertaken the preparation of schoolteachers for the artistic education, each one with of course different orientations, (the first prepares nursery teachers, the second produces artists) attempts to answer the present proposal.

Here they emerge through out the particularities of each department the resemblances and the differences of content of cognitive objects that they concern in the pedagogic training and sufficiency of candidate teachers but also their common objectives in the configuration of a pedagogical method for the person that will aim at the education of an ethics and a culture of a "democratic ideal" that will be in position to render the students in order to function as individuals in democratic societies in the present and in the future.

Σεξισμός και Στερεότυπα στις Παιδικές ταινίες Disney

Ελπίς Αρώνη,

Βρεφονηπιοκόμος, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος: Η ανωτέρω εργασία διεξάχθηκε στα πλαίσια του μαθήματος «ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» του Π.Μ.Σ «Φύλο και Νέα Εκπαιδευτικά και Εργασιακά Περιβάλλοντα στην Κοινωνία της Πληροφορίας», Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Στόχος της ήταν να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο υπάρχουν σεξιστικά πρότυπα και στερεότυπα στις Παιδικές ταινίες Disney.

Βιβλιογραφική επισκόπηση: Η εργασία στηρίχθηκε βιβλιογραφικά σε υλικό του μαθήματος αλλά και επιπρόσθετα σε διεθνείς έρευνες και μελέτες καθώς επίσης και στα βιβλία των Μαραγκουδάκη Ελένη «Εκπαίδευση και Διάκριση Φύλων», Β. Δεληγιάννη-Κουίμτζη-Δ. Σακκά «Από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή- Μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα».

Καταρχήν, γίνεται μνεία στη διάκριση των φύλων και στην κοινωνική θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία, στις θεωρίες κοινωνικοποίησης που θέτουν το παιδί από πολύ μικρή ηλικία στο να συνειδητοποιήσει το φύλο του, να ενστερνιστεί, να αναπτύξει, και να εκδηλώσει, ότι και όσα θεωρούνται τυπικά, κατάλληλα και κοινωνικά αποδεκτά για το φύλο του. Παρουσιάζονται οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί των όρων σεξισμός και στερεότυπα φύλου, στηριζόμενα στη παρούσα βιβλιογραφία. Εν συνεχεία, γίνεται η σύνδεση με τις παιδικές ταινίες Disney. Επιπρόσθετα, πραγματοποιείται εκτενής αναφορά στον Γουόλτερ Ντίσνεϋ και στην εταιρία του. Ακόμη, γίνεται μια μικρή αναφορά στο φύλο και στις προτιμήσεις τέτοιου είδους ταινιών.

Μεθοδολογία: Ως μεθοδολογία, πραγματοποιήθηκε η ανάλυση του περιεχομένου κάποιων ταινιών, Άριελ, Σταχτοπούτα, Χιονάτη, Πεντάμορφη, Ηρακλής και Μουλάν. Αυτές οι ταινίες επιλέχθηκαν σύμφωνα με το αν σε αυτές αποτυπώνονταν ρόλοι, δραστηριότητες, επαγγέλματα και γενικά κάθε τι που αφορούσε το ένα ή και τα δύο φύλα. Χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου με τη χρήση ερωτηματολογίων. Σαφέστατα, θα μπορούσε η παρούσα έρευνα να εμπλουτιστεί με τη μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου, αντικείμενο που θα μπορούσε να αποφέρει και άλλα πολύ σημαντικά αποτελέσματα.

Συμπεράσματα: Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, παρατηρεί κανείς εξόφθαλμο ρατσισμό κατά των γυναικών, τη διαιώνιση ενός φαινομένου όπου θέλει τη γυναίκα να είναι κατώτερη από τον άντρα, όπου μόνη της σωτηρία και λύτρωση είναι ο γάμος, ένας πλούσιος γαμπρός όπου θα της προσφέρει μια σιγουριά για το μέλλον τόσο αυτής όσο και των παιδιών της. Παράλληλα, προωθούνται πρότυπα και συμπεριφορές αρνητικές προς το γυναικείο φύλο, παρατηρείται ότι ο κόσμος όπου προβάλλεται είναι κυρίως ανδροκρατούμενος. Η παρουσία και η εξουσία που κατέχει το ανδρικό φύλο είναι διάχυτη σε όλες τις ταινίες και επηρεάζει έτσι τις συμπεριφορές των παιδιών αλλά και των ενηλίκων.

Προτάσεις: Αξιοποίηση του «film education» στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού: Κριτική ανάλυση των θεωριών για την παιδική ηλικία

Σοφία Αυγητίδου,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Άρτεμις-Αλεξάνδρα Γεωργοπούλου,
Καθηγήτρια Αγγλικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Άννα Μουταφίδου,
Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αποτέλεσε ένα πολύ σημαντικό κείμενο γιατί δέσμευσε τα συμβαλλόμενα κράτη να εξασφαλίσουν τα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα των παιδιών για ασφάλεια, ευημερία και συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων που τα αφορούν. Στη μελέτη αυτή γίνεται ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των 54 άρθρων που αναφέρονται στο κείμενο της σύμβασης με σκοπό να διερευνήσουμε τις διαφορετικές θεωρίες που υπονοούνται για την παιδική ηλικία στο κείμενο αυτό.

Η θεωρητικοποίηση της παιδικής ηλικίας έχει τα τελευταία 20 χρόνια αποτελέσει διεπιστημονικό αντικείμενο μελέτης. Η κατάταξη των κυρίαρχων λόγων για την παιδική ηλικία διαφοροποιεί την παρουσίαση και κατανόηση των παιδιών ως φορείς δράσης ή ως παθητικά υποκείμενα, ως έχοντας ομοιογενή χαρακτηριστικά ή ως μία διαφοροποιημένη κοινωνική ομάδα και ως αυτόνομες οντότητες ή ανθρώπους εν τω γίνεσθαι. Η ποσοτική ανάλυση περιεχομένου των άρθρων δείχνει ότι οι περισσότερες αναφορές στο κείμενο της σύμβασης αφορούν στις κατηγορίες «παροχές» και «προστασία» των παιδιών, υπονοώντας μία θεώρηση της παιδικής ηλικίας ως μειονεκτική και απροστάτευτη. Λιγότερες είναι οι αναφορές στα άρθρα σχετικά με την ενίσχυση της συμμετοχής των παιδιών στη λήψη αποφάσεων, που υπονοούν μία θεώρηση του παιδιού ως φορέα δράσης. Επίσης, η παιδική ηλικία δε διαφοροποιείται ως προς τα τοπικά και πολιτισμικά της πλαίσια στα περισσότερα άρθρα της σύμβασης, «κανονικοποιώντας» και «φυσικοποιώντας» το τι σημαίνει να είναι κανείς παιδί. Η ποιοτική ανάλυση των άρθρων αναδεικνύει αντιφάσεις ανάμεσα στις διαφορετικές θεωρίες για την παιδική ηλικία που υπονοούνται στα άρθρα. Η συγκεκριμένη μελέτη αναδεικνύει ότι ο λόγος για τα δικαιώματα του παιδιού ενισχύει συγκεκριμένες πρακτικές σε σχέση με την παιδική ηλικία, οι οποίες παράγουν και αναπαράγουν τους κυρίαρχους λόγους για την παιδική ηλικία.

Theories of childhood in the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC)

Sofia Avgitidou
Associate Professor, University of Western Macedonia
Artemis Alexandra Georgopoulou,
English Language Teacher,
Anna Moutafidou,
Preschool Teacher

ABSTRACT

The UNCRC has been an important text since it committed all nations to ensure social and political rights for children related to their security, well-being and participation in decision making processes. This study provides us with a qualitative and quantitative analysis of the convention in order to explore the different theories of childhood implied and drawn upon in the 54 articles of the convention. Quantitative content analysis of the articles showed that less references were made to the category "participation" rather than "provision" and "protection" together, highlighting children as more in need rather than as capable agents. In addition, qualitative analysis of the articles showed that children are perceived to be in need of adult protection and that specific preconditions such as age and maturity may restrict their participation in decision making processes. In addition, the fact that the text mostly does not address contextual differentiation of childhood, normalizes childhood under biological and age specific criteria. These findings support that discourses about children's rights encourages specific practices in relation to children, which may produce and reproduce dominant discourses about childhood.

Εικαστικές δράσεις στην προσχολική ηλικία στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση: Η περίπτωση του εικαστικού εργαστηρίου του Δήμου Ρίου

Αντώνης Βάος,
Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστημίου Πατρών

Ζήκος Δέδος,*Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων***ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Στην εργασία επιχειρείται να αναδειχθεί ο σύνθετος χαρακτήρας της εκπαιδευτικής παρέμβασης στο χώρο της εικαστικής αγωγής, που συγκροτείται λαμβάνοντας υπόψη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τόσο της καλλιτεχνικής πράξης όσο και της αισθητικής εμπειρίας. Οι δύο αυτές συνιστώσες, αν και δεν είναι εφικτό να προσδιοριστούν με απόλυτη ακρίβεια, ωστόσο καθορίζουν την παιδαγωγική συνθήκη. Επομένως, τίθεται ένα βασικό ερώτημα σε σχέση με το κατά πόσο είναι πράγματι εφικτός ένας συντονισμός της εκπαιδευτικής παρέμβασης με την καλλιτεχνική πράξη.

Το ερώτημα αυτό εξετάστηκε στο πλαίσιο ενός πιλοτικού προγράμματος, που αποτέλεσε προϊόν συνεργασίας μεταξύ του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Εικαστικού Εργαστηρίου του Δήμου Ρίου. Στη διάρκεια του προγράμματος εργάστηκαν εικαστικοί καλλιτέχνες με παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Η προσπάθεια των καλλιτεχνών ήταν αφενός να ενισχύουν με τη συμμετοχή τους ένα κλίμα αυθεντικής καλλιτεχνικής στάσης και αφετέρου να οδηγούν διακριτικά τα παιδιά, μέσω της αυθεντικής εκφραστικής προσπάθειάς τους, σε μια συνεκτική και ολοκληρωμένη εικόνα για την τέχνη. Δημιουργήθηκε έτσι μια διδακτική σύμβαση, ιδιότυπη κι ωστόσο αξιοποιήσιμη στην γενική εκπαίδευση, στο πλαίσιο της οποίας προσφέρονται οι ευκαιρίες να κατανοηθούν «εκ των έσω» οι τρόποι με τους οποίους δημιουργούνται οι εικαστικές μορφές και οι λόγοι για τους οποίους παράγονται.

Figurative action in the preschool age in the formal and non formal education: The case of Figurative Class of Municipality Rion
Antonis Vaos*Associate Professor, Department of Sciences of Education and Education in the Preschool Age of University Patras***Zikos Dedos,***Assistant Professor, Department of Plastic Arts and Sciences of Art of University of Ioannina***ABSTRACT**

In the paper it is attempted to come forth the complex character of educational intervention in the space of figurative education, that is constituted taking into consideration the particular character of artistic action and on the same time aesthetic experience. These two components, even if it is not feasible that they are determined with absolute precision, however they determine the pedagogic treaty. Consequently, it is placed a fundamental question concerning how much is in point of fact feasible a co-ordination of educational intervention with the artistic action.

This question was examined in the frame of a pilot program, that constituted product of collaboration between the Department of Sciences of Education and Education in the Preschool Age, University of Patras and Figurative Class of Municipality of Rio. During the program figurative artists worked with children of preschool and first school age. The effort of artists was on the one side to strengthen with their attendance the climate of authentic artistic attitude and on the other side to lead discreetly the children, via their authentic expressive effort, to a cohesive and completed picture for the arts. Thus, it was created an instructive convention; singular and however exploitable in the general education, in its frame are offered the occasions in order to be comprehended "in a more inner way" the fashions with which are created the figurative forms and the reasons for which they are produced.

Η συμβολή του ιστολογίου στην ανάπτυξη της δημιουργικής γραφής των παιδιών
Αβραάμ Βασιλειάδης,*Διευθυντής διαπολιτισμικού σχολείου Θεσσαλονίκης***Ιωάννης Βεβυρτζής,***Δάσκαλος ειδικής αγωγής***ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Η Δημιουργική γραφή ως πρωτότυπο προϊόν του γράφοντος αποτελεί σημαντική έκφανση της δημιουργικότητας των μαθητών. Το πεδίο της Δημιουργικής Γραφής αποτέλεσε αντικείμενο προς έρευνα και επεξεργασία τον 20ο αιώνα και έγινε αντιληπτό πως μέσα από τη Δημιουργική Γραφή ο γραπτός λόγος απελευθερώνεται και προάγεται. Η διαφοροποίηση του μέσου καταγραφής της δημιουργικής γραφής σε έντυπο και ηλεκτρονικό φαίνεται πως δημιουργεί νέα δεδομένα στο χώρο της εκπαίδευσης καθώς καθορίζει τις επιδόσεις αλλά και τα

ενδιαφέροντα των παιδιών.

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η ανάδειξη του ιστολογίου ως εναλλακτικός τρόπος γραφής, ο οποίος βοηθά στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων συγγραφής, αλλά και στη δημιουργία νέων επιπρόσθετων δεξιοτήτων.

Η παρούσα εργασία καταδεικνύει πως ο ηλεκτρονικός τρόπος γραφής συμβάλλει στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για γραφή με έναν εναλλακτικό τρόπο, διεγείρει τη φαντασία και ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα. Επισημαίνεται πως η χρήση των υπολογιστών ως τρόπος γραπτής έκφρασης παρέχει διευκολύνσεις στην επεξεργασία, ευελιξία στις κειμενικές δραστηριότητες, αυτονομία των συγγραφέων χωρίς την άμεση επίβλεψη του εκπαιδευτικού, αλληλόδραση στην ομαδοσυνεργατική μάθηση και επικοινωνία.

Στα πλαίσια της εργασίας προτείνονται ενδεικτικά παραδείγματα και δραστηριότητες εφαρμοσμένα σε σχολικά περιβάλλοντα που αποδεικνύουν τον πολυδύναμο και χρηστικό χαρακτήρα του ηλεκτρονικού αυτού τρόπου Δημιουργικής γραφής.

The contribution of blogging in the development of creative writing for children

Avraam Vassiliadis,

Teacher, School Principal

Ioannis Vezirtzis,

Special Education Teacher

ABSTRACT

Creative writing as an original product of the writer is an important aspect of students' creativity. The field of Creative Writing has been an object of research and treatment in the 20th century and it was felt that through creative writing, the written word is released and promoted. The differentiation of the recording medium of creative writing in written and electronic form seems to create new standards in the education field as it determines the performance and interests of children.

The purpose of this paper is to highlight the blog as an alternative way of writing, that helps developing basic skills of writing, but also to create new, additional ones. The present work demonstrates how the electronic writing style helps to stimulate the interest of students for writing in an alternative manner, motivate the imagination and encourage creativity.

Notice that the use of computers as a way of writing provides facilities in process, flexibility in textual activities, independency for writers without the direct supervision of the teacher and teamwork interaction in learning and communication.

In the current issue working examples and activities applied to school environments are proposed to demonstrate the powerful and utilitarian nature of this electronic method of creative writing.

Χρωματίζω ή ζωγραφίζω; Η αναγκαιότητα της διδακτικής τέχνης στην πρώιμη παιδική ηλικία

Μαρία Βασιλειάδου,

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Frederick, Κύπρος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εικαστική έκφραση στην πρώιμη παιδική ηλικία είναι ορόσημο για την ανάπτυξη τόσο των κινητικών, των ψυχοσωματικών αλλά και των νοητικών ικανοτήτων των παιδιών.

Η χρήση διαφόρων και πολλαπλών υλικών βοηθά και ενισχύει την δημιουργικότητα και την παρατηρητικότητα. Η καλλιτεχνική δημιουργία διεγείρει την φαντασία και εξοικειώνει τα παιδιά με την τέχνη και την αισθητική αγωγή.

Συγκεκριμένα η εικαστική έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης σαν εναλλακτικός τρόπος επικοινωνίας στις περιπτώσεις που τα παιδιά δεν μπορούν να εκφραστούν λεκτικά. Ακόμη μπορεί να γίνει ένα θεραπευτικό μέσο για παιδιά με προβληματικές συμπεριφορές και δυσκολίες ένταξης στο σχολικό περιβάλλον.

Γι' αυτό η ελευθερία στην καλλιτεχνική δημιουργία είναι απαραίτητη για να μπορούν τα παιδιά να εκφραστούν χωρίς προκαταλήψεις και προσκόλληση σε στερεότυπα σχηματικά πρότυπα.

Μέσα στο πιο πάνω πλαίσιο έγινε έρευνα μικρής κλίμακας σε διαφορετικά νηπιαγωγεία της Λευκωσίας ανάμεσα σε παιδιά διαφορετικών τάξεων και ηλικιών για να διαπιστώσουμε:

Αν τα παιδιά ζωγραφίζουν ελεύθερα ή αν χρωματίζουν μέσα σε περιγράμματα, για διαφορετικά θέματα δραστηριοτήτων.

Ποια υλικά τέχνης χρησιμοποιούν τα παιδιά και με ποιο τρόπο τα προσεγγίζουν;

Ποιες είναι οι δυνατότητες των παιδιών όταν εκφράζονται ελεύθερα στη ζωγραφική;

Στόχος της έρευνας ήταν να δούμε αν τα παιδιά μπορούν να εκφράσουν καλύτερα τον συναισθηματικό τους κόσμο μέσα από το ελεύθερο αντί με το περιγραφηματικό σχέδιο.

Επίσης μέσα από ερωτηματολόγιο θελήσαμε να εντοπίσουμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών και τους λόγους που τους ωθούν να χρησιμοποιήσουν σε κυριότητα τον ένα από τους δύο τρόπους έκφρασης στο μάθημα της τέχνης.

Σε αυτή την παρουσίαση θα δείξουμε τα αποτελέσματα της πιο πάνω έρευνας και θα σχολιάσουμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών καθώς και τα σχέδια των παιδιών.

Στην συνέχεια θα κάνουμε αναφορά στα αναλυτικά προγράμματα και τον τρόπο εφαρμογής της εικαστικής έκφρασης για παιδιά πρώιμης παιδικής ηλικίας στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα.

Τέλος, θα συζητηθούν εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις μέσω της τέχνης για διαθεματικές ενότητες στο σχολείο.

Colouring or painting? The need of the teaching of art in early childhood

Maria Vassiliadou

Assistant Professor, Pre Primary Education, Frederick University

ABSTRACT

The artistic expression is essential in early childhood because is promoting the development of the motional, psychological and intellectual abilities of children.

The use of multiple and different art materials helps and encourage the creativity and observation. The artistic expression motivates the imagination and makes children to become familiar with art and the aesthetics.

Particularly we can use art like an alternative way of communication in cases that children can not communicate orally. Even, can be used like a therapeutic vehicle in children with difficulties in their behaviour or participation in the school environment.

Therefore the freedom for the artistic expression is essential in order to help children to create without any prejudices and obsessions for stereotype forms.

Baring in mind the above frame we did a small scale research in different nursery schools in Nicosia, between children of various ages in order to find out:

- If children are painting freely or if they are coloring prepared forms for different activities.
- Which art materials are children using and how?
- Which are the abilities of children when they are expressed freely through painting?

The purpose of this investigation was to discover if children can express better their feelings through the free painting instead of colouring the prepared one.

Also, through a questionnaire we wanted to know educator's perceptions and the reasons that make them use one or the other way of expression in art lessons.

In this presentation we will show the results of the above investigation and we are going to discuss on educator's opinion and children's paintings.

In continuation we are going to talk about the curriculum and the way of application of the artistic expression in early childhood in the Cypriot educational system.

Finally, alternative ways of teaching various educational subjects through art are going to be discussed.

Οι λόγοι που αποτρέπουν τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν την επιτόπια μορφή διδασκαλίας: ερευνητική προσέγγιση ως προς τις απόψεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Αγγελική Βουδούρη,

Καθηγήτρια στο Ε.Κ.Π.Α.

Αντώνιος Μπούρας,

Διδάσκων στο Ε.Κ.Π.Α.

Ευπραξία Τριανταφύλλου,

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Γερογιάννης Κωνσταντίνος,

Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια οι παιδαγωγοί, οι ψυχολόγοι, οι κοινωνιολόγοι, οι ερευνητές, κ.ά. παροτρύνουν συνεχώς τους/τις εκπαιδευτικούς να ακολουθήσουν κάποια από τις εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας και να αποφύγουν την χρήση της δασκαλοκεντρικής διδασκαλίας. Ωστόσο, η επιτόπια διδασκαλία ανήκει στις μορφές διδασκαλίας που έχουν σχεδόν «παραγκωνιστεί», παρ' όλες τις θετικές της επιδράσεις τόσο στη μάθηση όσο και στη συμπεριφορά των παιδιών. Γιατί, όμως, οι εκπαιδευτικοί δεν επιλέγουν την επιτόπια διδασκαλία; Ποιος είναι ο κυρίαρχος παράγοντας που καθορίζει τις διδακτικές επιλογές ενός/μίας εκπαιδευτικού; Κατά πόσο γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί τις συνέπειες της επιτόπιας διδασκαλίας;

Τα ερωτήματα αυτά μας οδήγησαν στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της παρούσας έρευνας. Σκοπός μας, λοιπόν, ήταν να εντοπιστούν οι λόγοι που αποτρέπουν τους/τις εκπαιδευτικούς από την χρήση της επιτόπιας διδασκαλίας. Στην έρευνα συμμετείχαν εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Αττικής. Όσον αφορά την επιλογή του δείγματος πραγματοποιήθηκε με τυχαία δειγματοληψία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν εντυπωσιακά. Ειδικότερα, φαίνεται ότι στην ουσία η ηλικία και κυρίως τα χαρακτηριστικά των παιδιών επηρεάζουν καθοριστικά τις επιλογές των εκπαιδευτικών, αν και στην αρχή του ερωτηματολογίου οι ίδιοι είχαν δηλώσει ως καθοριστικό παράγοντα την έλλειψη υποδομών και την ποσότητα της διδασκτέας ύλης. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δίνει βαρύτητα στην ανάπτυξη των γνώσεων και έπειτα στον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά μαθαίνουν.

Τέλος, ένα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει από την έρευνα είναι η έλλειψη γνώσεων σε θέματα της παιδικής ηλικίας. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν έχει επιμορφωθεί σε θέματα της παιδικής ηλικίας καθώς και στη διαχείριση δύσκολων καταστάσεων. Αυτό έχει ως επακόλουθο να λειτουργούν με βάση το ένστικτό τους και την εμπειρία. Είναι φυσικό, επομένως, να ακολουθούν μια καθορισμένη μορφή διδασκαλίας και να αποφεύγουν καθετί άγνωστο, όπως η επιτόπια διδασκαλία.

Reasons that discourage teachers from using on-site teaching: research approach concerning the views of primary educators

Aggeliki Voudouri,

Professor E.K.P.A.

Antonios Bouras,

Adjunct Lecturer

Efpraxia Triantafyllou,

Teacher

Konstantinos Gerogiannis,

School Counselor

ABSTRACT

In recent years, educators, psychologists, sociologists, researchers, etc. urged continuously teachers to follow some of the alternative forms of teaching and to avoid the use of teacher-centered teaching. However, on-site teaching is one of the forms of teaching are almost sidelined, in spite of all its positive effects both on learning and behavior of children. Why, however, teachers do not choose the on-site teaching? What is the dominant determining the instructional choices a teacher? Whether teachers know the consequences of on-site instruction?

These questions led us in the design and implementation of the present investigation. Our aim, therefore, was to identify the reasons that prevent them/their teachers from the use of on-site teaching. The investigation involved teachers of Primary Education of Attica. As regards the selection of the sample was carried out by random sampling.

The survey results were impressive. In particular, it seems that the age and, more importantly, the characteristics of children have a determining influence the choices of education, although at the beginning of the questionnaire had declared themselves as a decisive factor in the lack of infrastructure and the quantity of curricula. In addition, we observe that the majority of teaching emphasizes the development of knowledge and then in how children learn.

Finally, another important conclusion resulting from the research is the lack of knowledge on topics of childhood. Specifically, the majority of teachers do not have to relearn to childhood issues and managing difficult situations. This result to work based on instinct and experience. It is natural, therefore, to follow a specific form of teaching and to avoid anything unknown, such as on-site instruction.

Αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας στο συγγραφικό σύμπαν του Γ. Βιζηνοπού

Αικατερίνη Βούλγαρη,

Διδάκτωρ Ειδικής Αγωγής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να παρακολουθήσει τον πρωτοπόρο του νεοελληνικού διηγήματος Γεώργιο Βιζυινό στην αναζήτηση προσωπικής λύτρωσης στην παιδική ηλικία. Η ιδιάζουσα πνευματική μορφή του λογίου, ευρισκόμενη μακριά από την απλοϊκή ηθογραφία της γενιάς του, αναπαριστά και απεικονίζει γεγονότα και περιστατικά, αναλύει ανθρώπινους χαρακτήρες, με ξεχωριστή δεισδυτικότητα και βαθιά συγκίνηση.

Θεματογραφία που τροφοδοτείται με οικείους ήρωες από μνήμες παιδικών και νεανικών χρόνων και ένας ενήλικας αφηγητής που ζει με την ανάμνηση της παιδικότητάς του. Το πέρασμα από την άγνοια στη γνώση συνάδει με μια επώδυνη μετάβαση από την αθωότητα στην ωρίμανση. Στο ερώτημα πότε τελειώνει η παιδική ηλικία του Βιζυινού, η πιθανή απάντηση είναι «τη στιγμή που πεθαίνει». Με εκφραστική αμεσότητα, προσωπική συναισθηματική συμμετοχή, απλότητα και καθαρότητα, ο μοντερνιστής ηθογράφος και φιλόσοφος Βιζυινός χαϊδεύει την ψυχή του αναγνώστη με βιωματικές ιστορίες.

Ο φιλόσοφος Βιζυινός ασχολείται συστηματικά με τη λαογραφία, την αισθητική και την ψυχολογία. «Το παιδικό παιχνίδι σε σχέση με την Ψυχολογία και την Παιδαγωγική» είναι ο τίτλος της πρωτότυπης επί διδακτορία διατριβής του για την απόκτηση του τίτλου του Διδάκτορα της Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Γοτtingης (1881).

Ο λογοτέχνης Βιζυινός εκδηλώνει την αγάπη του για την παιδική λογοτεχνία με το όλο έργο του, με τη συνεργασία του στη «Διάπλαση των Παίδων», όπου δημοσιεύει τακτικά ποιήματα και διηγήματα για παιδιά, αλλά κυρίως με την τρίτομη συλλογή παιδικών ποιημάτων με τίτλο «Ο Φίλος των Ελληνοπαίδων». Ένα χρόνο μετά το «Αμάρτημα της μητρός μου» (1884) δημοσιεύεται στη «Διάπλαση των Παίδων» ο «Τρομάρας», που μπορεί να θεωρηθεί ως «περίπου υπόδειγμα παιδικού διηγήματος». Στα παιδικά αφηγήματα του Βιζυινού, γραμμένα για παιδιά από κάποιον με παιδική συνείδηση, είναι φανερός ο διδακτικός και παιδαγωγικός τους χαρακτήρας, καθώς προσπαθεί να νουθετήσει τις νεαρές συνειδήσεις με συγκεκριμένες ηθικές αρχές.

Ο σοφός του Δρομοκαΐτειου έχει ως το τέλος παιδική ψυχή, αυτή που έζησε ορφάνια, φτώχεια και την οδύνη μιας απαρηγόρητης μητέρας, αλλά και αυτή που άκουγε τα βράδια στη Βιζύη παραμύθια, θρύλους, παραδόσεις και λαϊκά δίστιχα από τον παππού: «Μη με μαλώσετε αν εμβαίνω με λερωμένα τσαρούχια εις το καθάριο σας κατώγι. Είμαι χωριατοπαίδι, καθώς γνωρίζετε, και έχω διανύσει μακρόν, πολύ μακρόν και λασπωμένον δρόμον ...».

ABSTRACT

This study attempts to follow the pioneer of the Modern Greek short story George Vizyinos in his search for personal redemption in childhood. The particular scholar spirituality, situated away from the simplistic novel of manners of his generation, represents and portrays events and incidents, analyzes human characters, with unique pervasiveness and deep emotion.

Themes supplied with relevant characters from childhood memories and young adult years, and a narrator who lives with the memory of childhood. The passage from ignorance to knowledge is consistent with a painful transition from innocence to maturity. On the issue of when childhood ends for Vizyinos, the likely answer is "when he dies." With expressive immediacy, personal emotional involvement, simplicity and purity, the modernist novelist of manners and philosopher Vizyinos caresses the soul of the reader with experiential stories.

The philosopher Vizyinos systematically studies folklore, aesthetics and psychology. "The child's play in relation to Psychology and Education" is the title of his original doctoral thesis for obtaining the title of Doctor of Philosophy at the University of Gottingen (1881). The writer Vizyinos expresses his love for children's literature with his whole work, in collaboration with "Diaplasia of Children", in which he regularly publishes poems and short stories for children, but especially with the three-volume collection of children's poems entitled "The Friend of Greek youngsters." A year after "My mother's Sin" (1884) he published "Tromaras" in "Diaplasia of Children", which may be regarded as "almost a model child short story." Children's narratives of Vizyenos, written for children from someone with a child's conscience, have an obvious didactic and pedagogical character, as he tries to admonish young minds with specific moral principles.

The sage of Dromokaiteion has had until the end a child's soul, one that lived orphanhood, poverty and the suffering of a disconsolate mother, but that also heard at nights in Vizyi tales, legends, traditions and folk couplets from his grandfather: "Do not scold me if I enter your neat basement with soiled shoes. I'm a child of the village, as you know, and I've come a long, very long and muddy road ...."

Η Ψυχολογική και Παιδαγωγική προσέγγιση του παιχνιδιού στην προσχολική ηλικία

Φωτεινή Βουτσά,

Βρεφονηπιοκόμος, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Θεοδώρα Αρκούλη,

Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

«Το παιχνίδι είναι μια βασική μορφή του ζην»

D. Winnicott

Η εκπόνηση της μελέτης αναφέρεται στη διεπιστημονική προσέγγιση του παιχνιδιού και συγκεκριμένα στη ψυχολογική και παιδαγωγική οπτική του. Στο πρώτο μέρος διαπιστώνεται ότι η προσχολική ηλικία είναι συνυφασμένη με τη δραστηριότητα του παιχνιδιού και ακολουθεί το παιδί σε όλες τις αναπτυξιακές του φάσεις. Ως εκ τούτου, μέσα από αυτό το παιδί αναπτύσσεται, ανακαλύπτει, πειραματίζεται, παράγει, ελέγχει, ανακατασκευάζει ιδέες και υποθέσεις και αξιολογεί τις δυνατότητες του.

Στο δεύτερο μέρος αυτής της μελέτης εξετάζουμε το θεραπευτικό ρόλο του παιχνιδιού στην προσχολική ηλικία, έτσι όπως το έχουν διασαφηνίσει οι θεωρητικοί του ψυχοδυναμικού πρίσματος: S. Freud, M. Klein, A. Freud, D. Winnicott, S. Ferencsi, A. Green, V.M. Axline, B. Vandenberg, Fr. Dolto, C. Soler, R. Lefort, E. Erikson και άλλοι ψυχαναλυτές και παιγνιοθεραπευτές.

Στόχος της ανασκόπησης αυτής είναι να διαπιστώσουμε την εξέλιξη της θεωρίας του παιχνιδιού για τη συναισθηματική ωρίμανση του παιδιού, καθώς και τις προτάσεις των ειδικών σε σχέση τόσο με την εμπλοκή μας ως γονείς, παιδαγωγοί και ειδικοί ψυχικής υγείας στην μετουσιωτική αυτή λειτουργία του παιδιού αλλά και στην αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων που στέλνει μέσα από το παιχνίδι του. Επιπλέον, στόχος είναι η διερεύνηση του παιχνιδιού ως ένας μηχανισμός μάθησης και ανάπτυξης.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι η βιβλιογραφική έρευνα.

Συμπεράσματα: Από το σωματοποιημένο παιχνίδι του πρώτου χρόνου ζωής το παιδί φτάνει στο συμβολικό και δραματικό παιχνίδι της νηπιακής ηλικίας, λειτουργώντας έτσι σε ένα μεταβατικό ενδιάμεσο χώρο ασφάλειας, προκειμένου να νοηματοδοτήσει την εμπειρία, να επεξεργαστεί τις δυσκολίες του, να εκφράσει τα συναισθήματα του και να συμβολοποιήσει πρόσωπα και καταστάσεις. Τέλος, διαπιστώνουμε ότι καθίσταται αναγκαία η υιοθέτηση μιας εναλλακτικής παιδαγωγικής του παιχνιδιού οριζόμενης από σύγχρονες παιδαγωγικές τεχνικές και στρατηγικές, καθώς επίσης και η επιμόρφωση των παιδαγωγών της προσχολικής ηλικίας.

Λέξεις-κλειδιά: πειραματισμός, μάθηση, νοητική ανάπτυξη, παιχνίδι, μεταβατικός χώρος, συμβολοποίηση, μετουσίωση, θεραπευτική συμμαχία, προβολές ασυνείδητου υλικού, εμπειρία.

Psychological and pedagogical playing approach

Fotini Voutsas,

Childcare Worker, TEI of Epirus,

Theodora Arkouli,

Kapodistrian University of Athens

ABSTRACT

"Playing is a basic form of living" D. Winnicott

The current essay refers to the psychological as well as the pedagogical approach of children's play. In the first part is pointed out the fact that playing relates to childhood and follows the child in all developmental stages. Through playing the child discovers, experiments, grows up, produces, controls, reconstructs ideas and assumptions and evaluates its competence. In the second part of this essay we examine the therapeutic role of playing in preschoolers' life according to the psychodynamic model of S. Freud, M. Klein, A. Freud, D. Winnicott, S. Ferencsi, A. Green, V.M. Axline, B. Vandenberg, Fr. Dolto, C. Soler, R. Lefort, E. Erikson and other psychoanalysts and play-therapists.

Through this review we aim to ascertain the theory of the significant role of playing in children's emotional growth as well as establish the scholars' proposals on how to engage in children's play and decode messages they send. Moreover, we intend to indicate the integration of education and development through playing.

Methodology we used: Bibliographical research.

Conclusions: Starting with the physical game in the first year of life, the child reaches a point where can use symbolic and dramatic game, in a safe transitional space where one can give sense to experience as well as deal with difficulties and express his feelings. We also find it crucial to adopt an alternative pedagogical approach of playing according to the new educational techniques and strategies as well as support the further preschool teachers' training.

Keywords: experimentation, education, cognitive development, play, transitional space, symbolization, projection, sublimation, therapeutic relationship, containing.

Ένα φανταστικό ταξίδι στο Λονδίνο» - Μια εναλλακτική Προσέγγιση της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο

Βασιλική Γιαννοπούλου,
Εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εκμάθηση ξένων γλωσσών από μαθητές πρώιμης παιδικής ηλικίας. Παράδειγμα, το «Πρόγραμμα Εκμάθησης της Αγγλικής Γλώσσας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία» του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο εισάγει την αγγλική γλώσσα στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Η αγγλική γλώσσα προσφερόταν στους μαθητές της τρίτης τάξης του δημοτικού σχολείου.

Υπάρχει, όμως, μια διαμάχη σχετικά με την ιδανική ηλικία για να αρχίσει η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας. Υπάρχουν αρκετές θεωρίες (π.χ. Lenneberg, Penfield, Krashen, Felix, Schumann) αλλά ιδιαίτερα δημοφιλής είναι η άποψη να αρχίζουν τα παιδιά να μαθαίνουν μια ξένη γλώσσα από την προσχολική ηλικία, επειδή μαθαίνουν «φυσικά» την ξένη γλώσσα όπως και τη μητρική τους γλώσσα.

Τα ιδιωτικά σχολεία στην Ελλάδα προσφέρουν προγράμματα εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας από το νηπιαγωγείο και οι περισσότεροι γονείς βλέπουν θετικά την αγγλική γλώσσα ως μέρος των δραστηριοτήτων του. Η έμφαση στον προφορικό και όχι στο γραπτό λόγο, η απουσία του άγχους για την εργασία για το σπίτι, τα παιχνίδια και τα τραγούδια κάνουν ελκυστική την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας για τα νήπια.

ΣΚΟΠΟΣ: Μιλώντας γενικά, σκοπός της εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας είναι να αναπτύξει τη γλωσσική ικανότητα των μαθητών ώστε να επικοινωνούν σε διαφορετικά γλωσσικά περιβάλλοντα. Οι ξένες γλώσσες βοηθούν τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι η γλώσσας είναι όχι μόνο εργαλείο επικοινωνίας, αλλά και ένας τρόπος να πλησιάσεις μια άλλη κουλτούρα, έναν άλλο πολιτισμό, διαφορετικά έθιμα και παραδόσεις.

Οι ενήλικες θα έβρισκαν πολλούς λόγους για να μάθουν τα παιδιά αγγλικά σε νηπιακή ηλικία. Τα νήπια, όμως, χρειάζονται έναν λόγο για να πειραματιστούν με την ξένη γλώσσα, έναν λόγο για να μιλήσουν στα αγγλικά και να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα νήπια έρχονται πρώτη φορά σε επαφή με μια ξένη γλώσσα, αυτή η διδακτική προσέγγιση στοχεύει να τα φέρει σε επαφή πρώτα με τη χώρα, την κουλτούρα, τον πολιτισμό και στη συνέχεια με την αγγλική γλώσσα. Σκοπός της παρούσας εναλλακτικής διδακτικής προσέγγισης είναι να εισάγει ομαλά δύο ομάδες νηπίων στην αγγλική γλώσσα και να εγείρει το ενδιαφέρον τους για την εκμάθηση της.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: Δύο ομάδες νηπίων ιδιωτικού σχολείου της Αθήνας συμμετείχαν σε αυτό το ταξίδι. Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, τα παιδιά ταξίδεψαν με τη φαντασία τους στην πρωτεύουσα της Αγγλίας, το Λονδίνο. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και το διαδίκτυο βοήθησαν προς αυτήν την κατεύθυνση. Αναλυτικότερα, τα νήπια αναγκάστηκαν από την πρώτη συνάντηση να μιλήσουν στα αγγλικά γιατί «ταξίδεψαν» στην Αγγλία και θέλησαν να τη γνωρίσουν καλύτερα. Τα νήπια θέλησαν να γνωρίσουν τα διάσημα αξιοθέατα του Λονδίνου (π.χ. «Το μάτι του Λονδίνου», «Ο πύργος του Λονδίνου», «Η γέφυρα του Λονδίνου») και τη μουσική της χώρας. Η φαντασία, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και το διαδίκτυο βοήθησαν ώστε να εξερευνήσουν την πόλη και αναρωτήθηκαν πως θα επικοινωνήσουν με τους ανθρώπους εκεί. Έτσι προέκυψε και η ανάγκη να μιλήσουν στα αγγλικά και το ενδιαφέρον τους για μια άλλη γλώσσα και μια άλλη κουλτούρα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: Τα αποτελέσματα της διδακτικής αυτής προσέγγισης ήταν θετικά σε όλη τη διάρκεια. Το «φανταστικό ταξίδι στο Λονδίνο» βοήθησε τα νήπια να έρθουν σε επαφή με μια άλλη χώρα, να γνωρίσουν διάσημα αξιοθέατα όπως το «Μάτι του Λονδίνου», ιστορικά μνημεία όπως τον «Πύργο του Λονδίνου», τη «Γέφυρα του Λονδίνου» και να τα ζωγραφίσουν, να μάθουν το παραδοσιακό τραγούδι «London Bridge is Falling Down» και να το δραματοποιήσουν. Τα νήπια δημιούργησαν το δικό τους βιβλιαράκι για το Λονδίνο, το οποίο ονόμασαν «London Tour» έμαθαν τα χρώματα ζωγραφίζοντας τη σημαία, έμαθαν τα μέσα μεταφοράς με αφορμή το «κόκκινο λεωφορείο» και έφτιαξαν το δικό τους χάρτη του Λονδίνου. Το ταξίδι αυτό εισήγαγε ομαλά τα νήπια στην ξένη γλώσσα, έγειρε το ενδιαφέρον τους, ανέπτυξε τη φαντασία τους, αξιοποίησε τις νέες τεχνολογίες, έδωσε ερεθίσματα για άλλα θέματα, εισήγαγε διαπολιτισμικά στοιχεία και έδωσε κίνητρα.

“An Imaginary trip to London” - How to approach alternatively the English Language in the Kindergarten

Vasiliki Giannopoulou,
English language teacher

ABSTRACT

A great emphasis is placed during recent years on learning foreign languages by students of early childhood in

Greece. An example is the "English learning program in early childhood" by the Ministry of Education, which introduces the English language to the first grade of primary school. However, there is a conflict concerning the ideal age to take up a foreign language. There are several theories (e.g. Lenneberg, Penfield, Krashen, Felix, Schumann) but particularly popular is the view, according to which children learn a foreign language at preschool years, because they learn "naturally", in the same way they learn their mother tongue. Private schools in Greece offer English learning programs at the Kindergarten and the majority of the parents face positively the English language, as part of the Kindergarten's activities. The stress on the oral and not on the writing, the lack of anxiety for homework, the games and the songs make learning a foreign language attractive to the infants.

PURPOSE: Generally speaking, the purpose of learning a foreign language is to develop students' linguistic ability in order to help them communicate in different linguistic environments. The foreign languages help students understand that language is not only a communication tool but a way to approach another culture, another civilization, different customs and traditions. Adults would find many reasons to encourage infants learn English. The infants, however, need a reason in order to experiment with the foreign language, a reason to speak in English. Taking into consideration the fact that the infants come into contact with a foreign language for the first time, this teaching approach aims to familiarize them firstly with the country, the culture, the symbols and then with the English language. The purpose of this alternative approach is to introduce two groups of infants to the English language and raise their interest in learning it.

METHODOLOGY: Two groups of infants in a private school of Athens participated in this "trip". In order to achieve the purposes, mentioned above, the infants travelled with their imagination to the capital of England, London. The computer and the internet helped towards this direction. To be more specific, the infants were forced to speak in English in the first meeting because they "travelled" to England and they wanted to learn more. The infants wanted to learn about famous attractions, (such as, "The London Eye", monuments, such as "The Tower of London" and "The London Bridge") and about the music of the country. Imagination, the computer and the internet helped them "explore" the town and they wondered how they would communicate with the other people. That is how, the need to speak in English and their interest for another language turn up.

RESULTS: The results of this teaching approach were positive throughout the teaching procedure. The imaginary trip to London helped the infants to come into contact with another country, learn about famous attractions, such as, "The London Eye", monuments, such as "The Tower of London" and "The London Bridge", learn the traditional song "London Bridge id Falling Down" and dramatize it. The infants created their own booklet for London, which they called "London Tour", they learned the colours by coloring the flag, they used the "red bus" to learn the means of transport and they created their own map of London. This trip introduced normally the infants to the foreign language, it raised their interest, it developed their imagination, it used the technology, it provided incentives, it introduced intercultural elements and it gave motivations.

Συμπεριφορά παιδιών προσχολικής ηλικίας: ψυχομετρικά εργαλεία αξιολόγησης

Άρτεμις Γιώτσα,

Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ελένη Δώνη,

Υπ. Διδάκτωρ Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αξιολόγηση των μαθητών στο χώρο του Νηπιαγωγείου πραγματοποιείται άλλοτε με τη χρήση παραδοσιακών μορφών αξιολόγησης και άλλοτε με τη χρήση εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης. Η ανίχνευση των προβλημάτων συμπεριφοράς είναι δύσκολο να επιτευχθεί χωρίς τη χρήση κατάλληλων διαγνωστικών εργαλείων, καθώς αυτά εξασφαλίζουν αντικειμενικότητα, ποσοτικοποίηση, αποφυγή μεροληπτικών τάσεων και προσωπικών κρίσεων και τέλος δίνουν τη δυνατότητα εφαρμογής σε μεγάλο πληθυσμό παιδιών. Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας δεν χρησιμοποιούν συχνά μέσα ανίχνευσης προβλημάτων συμπεριφοράς και δεν μπορούν επίσης να εντοπίσουν ένα παιδί με προβλήματα συμπεριφοράς εάν αυτά δεν συνοδεύονται και με άλλες αναπτυξιακές διαταραχές. Η παρούσα εισήγηση αποτελεί μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση και παρουσίαση των ψυχομετρικών εργαλείων που αφορούν την αξιολόγηση της συμπεριφοράς παιδιών προσχολικής ηλικίας (ερωτηματολόγια, τεστ, κλίμακες, κατάλογοι ελέγχου), τα οποία έχουν προσαρμοστεί και σταθμιστεί στην Ελλάδα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους νηπιαγωγούς.

Λέξεις κλειδιά: Προσχολική ηλικία, συμπεριφορές παιδιών προσχολικής ηλικίας, αξιολόγηση συμπεριφοράς στην προσχολική αγωγή.

Behavior of children of preschool age: Psychometric tools of evaluation

Artemis Giotsa,

Assistant Professor, University of Ioannina,

Eleni Doni,

PhD Student, University of Ioannina

ABSTRACT

The evaluation of students in Kindergarten is realised sometimes by the use of traditional forms of evaluation and sometimes by the use of alternative ways of evaluation. The diagnosis of behavioral problems is difficult to be achieved without the use of appropriate diagnostic tools, as they ensure objectivity, quantification, they avoid biased views and personal criticism and then they allow the application to a large population of children. Recent studies have shown that the infant school teachers do not use frequently means of diagnosis of behavioral problems and that children's difficult behavior comes to their notice only if it is accompanied by other developmental disorders. This paper is an extensive literature review and presentation of psychometric tools for evaluating the behavior of preschool age children (questionnaires, tests, scales, checklists), which have been adapted in Greece and can be used by infant school teachers.

Keywords: Preschool age, preschool children behavior, evaluation of behavior in preschool education.

Ο εννοιολογικός χάρτης ως εργαλείο διδασκαλίας και αξιολόγησης εννοιών περιβαλλοντικής αγωγής σε παιδιά από διαφορετικά και γλωσσικά περιβάλλοντα: Μελέτη περίπτωσης

Έφη Γουργιώτου,

Λέκτορας, Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

Βασιλική Γιαννάκου,

Νηπιαγωγός, Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Έρευνες των τελευταίων ετών αναδεικνύουν τη σημαντικότητα του εννοιολογικού χάρτη (Ε.Χ.) ως βασικού εργαλείου τόσο για τη διδασκαλία εννοιών όσο και για τον έλεγχο των μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Ωστόσο, ελάχιστες είναι οι έρευνες που αξιολογούν παρόμοια αποτελέσματα σε παιδιά από διαφορετικά γλωσσικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα (Δ.Γ.Π.Π.).

Η παρούσα μελέτη περιγράφει τα αποτελέσματα από τη χρήση του Ε.Χ. σ' ένα νηπιαγωγείο του Ρεθύμνου, όπου η πλειονότητα των παιδιών είναι από Δ.Γ.Π.Π. Η διδασκαλία με τη χρήση του Ε.Χ. έγινε από τέσσερις φοιτήτριες του Π.Τ.Π.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης, στο πλαίσιο των διδακτικών τους ασκήσεων. Η διδασκαλία διήρκεσε τέσσερις εβδομάδες και είχε ως στόχο αρχικά την ευαισθητοποίηση των παιδιών σε έννοιες της Περιβαλλοντικής Αγωγής μέσα από τη θεματική Τα δέντρα είναι η ζωή μας και δευτερευόντων την διερεύνηση της χρησιμότητας του ΕΧ ως εργαλείου για την αξιολόγηση κατανόησης εννοιών σε παιδιά Δ.Γ.Π.Π.

Τρεις αξιολογήσεις των παιδιών πραγματοποιήθηκαν για την καταγραφή της προόδου τους αναφορικά με την ανάπτυξη των εννοιών και τη σύνδεση αυτών μεταξύ τους. Οι απαντήσεις των παιδιών στις αξιολογήσεις μαγνητοφωνήθηκαν και σχηματοποιήθηκαν σε εννοιολογικούς χάρτες, χρησιμοποιώντας ένα πρωτόκολλο χαρτογράφησης. Στη συνέχεια βαθμολογήθηκαν με τη χρήση ενός συστήματος βαθμολόγησης εννοιολογικού χάρτη, το οποίο περιλαμβάνει μεταβλητές, όπως οι προθέσεις των παιδιών, οι σύνδεσμοι μεταξύ των εννοιών, καθώς και τα επίπεδα ιεράρχησης των εννοιών που προτείνουν.

Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι ο βαθμός εμπλοκής των παιδιών σε μεταγνωστικές διαδικασίες εξαρτάται από την οργάνωση και τη δομή της δραστηριότητας, την πλαisiώσή της από τον ενήλικα, αναδεικνύοντας περαιτέρω το διαμεσολαβητικό ρόλο του ενήλικα στην υποστήριξη των παιδιών γύρω από την κατανόηση και τις λειτουργίες του Ε.Χ. και των στοιχείων του.

Conceptual map as a means of teaching and evaluation notions of environmental education with children from different linguistic environments: Case study

Efi Gourgiotou,

Lecturer, University of Crete,

Vasiliki Giannakou,

Preschool Teacher

ABSTRACT

Research in recent years highlight the importance of the conceptual map (CM) as a key tool both for teaching concepts and control of metacognitive skills. However, there are few studies that assess similar effects in children from different linguistic and cultural environments (CDL).

This study describes the results from the use of CM in a kindergarten of Rethymno over four weeks, where the majority of children are CDL. The use of CM made by four teacher trainees of P.D.P.E. University of Crete, during their practicum and aimed to raise awareness of children to concepts of environmental education through the thematic unit Trees are our life. Secondly, to examine the utility of concept map as a tool to assess concept development in. Three assessments of children were made to record their progress on the development of concepts and linking them together. The responses of children in assessments were recorded and transformed in concept maps using a protocol mapping. Then scored using a scoring system conceptual map, which includes variables such as intentions for children, links between concepts, and the levels of the hierarchy of the concepts proposed.

The findings showed that the degree of involvement of children in metacognitive processes depends on the organization, structure of the activity, the framing of the adult, demonstrating further the mediating role of the adult in supporting children around the understanding and functions CM and its components.

Προοδευτική εκπαίδευση και παιδική ηλικία

Γεώργιος Γρόλλιος,

Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Προοδευτική Εκπαίδευση είναι ένα κίνημα που αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής κυρίως στη διάρκεια του πρώτου μισού του 20ου αιώνα. Στο πλαίσιο αυτού του κινήματος διαμορφώθηκαν διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις για την έννοια της παιδικής ηλικίας. Για παράδειγμα, η θεωρητική προσέγγιση του John Dewey η οποία θεμελιώνεται στις κοινωνικές προδιαθέσεις του παιδιού ήταν διαφορετική από εκείνη του Stanley Hall που έχει ρομαντικό χαρακτήρα. Σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση, η σύγκριση και η κατανόηση αυτών των διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων για την παιδική ηλικία, οι οποίες συνεχίζουν να επηρεάζουν τη σύγχρονη παιδαγωγική θεωρία και πρακτική.

Progressive education and childhood

Georgios Grollios,

Associate Professor, Aristotle University of Thessaloniki

ABSTRACT

Progressive Education is a movement that developed in the United States of America mainly during the first half of the 20th century. Different theoretical approaches concerning the concept of childhood have been shaped in the context of this movement. For example, John Dewey's theoretical approach that was founded on the social predispositions of the child is different from Stanley Hall's theoretical approach that has a romantic character. The aim of this paper is to present and to compare in order to comprehend these different theoretical approaches that continue to influence contemporary pedagogical theory and practice.

Τα κειμενικά είδη στο Νηπιαγωγείο: η περίπτωση του ονόματος

Ευθυμία Γώτη,

Σχολική Σύμβουλος

Κωνσταντίνος Ντίνας,

Καθηγητής Π.Τ.Ν. Δυτικής Μακεδονίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια *κείμενο* έχει αποτελέσει τα τελευταία χρόνια αντικείμενο εκτεταμένου επιστημονικού προβληματισμού, ο οποίος οδήγησε στη συγκρότηση θεωρητικών απόψεων για διαφορετικά “κειμενικά είδη”.

Η συνεισφορά του αναδυόμενου γραμματισμού, της κοινωνικής δομητικής προοπτικής και της γνωστικής ψυχολογίας στην προσέγγιση των κειμένων είναι σημαντική, γιατί δίνει έμφαση στις γλωσσολογικές και κοινωνικές διαδικασίες, που είχαν αγνοηθεί προηγουμένως, καθώς και στις νοητικές διεργασίες. Ο γραπτός λόγος συνδέεται εξαρχής με τη θεμελιώδη λειτουργία του, την επικοινωνία, και τα κείμενα αποτελούν τη βασική

μονάδα επικοινωνίας.

Το πρώτο και θεμελιώδες κείμενο το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της γραφής και της ανάγνωσης είναι το κύριο όνομα του παιδιού. Η αντίληψη αυτή, που κυριαρχεί σε όλες τις κουλτούρες και σε όλα τα κοινωνικο-οικονομικά επίπεδα, δε θεωρείται εντελώς μη αναμενόμενη, καθώς οι περισσότεροι γονείς των παιδιών προσχολικής ηλικίας τα μαθαίνουν να γράφουν το όνομά τους.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί α) να τεκμηριώσει θεωρητικά τη σπουδαιότητα της γραφής του ονόματος και β) να διερευνήσει τη σχέση του ονόματος με δεξιότητες αναδυόμενου γραμματισμού (π.χ. αλφαβητική γνώση, φωνολογικές δεξιότητες, γραπτή έκφραση κ.λπ.).

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι η γραφή του ονόματος των νηπίων αφενός είναι ένας αναπτυξιακός δείκτης, αφετέρου η συστηματική ενασχόληση του παιδιού με το όνομά του αποτελεί ένα ιδανικό πεδίο καλλιέργειας δεξιοτήτων αναδυόμενου γραμματισμού.

Genres in preschool: The case of the name

Efthymia Goti,

School Counselor,

Konstantinos Dinas,

Professor, University of West Macedonia

ABSTRACT

Lately the "text", an issue of scientific, extended discussion, led to the theory of genres.

The contribution of emergent literacy, constructivism and cognitive psychology in approaching texts is fundamental because it lays the focus on linguistic and social procedures that had been ignored before. Print is closely connected with communication and texts are its basic unit.

The primary and substantive text that contributes to reading and writing development is the child's name. It is a common perception all over the world that most of the parents teach children to write their names.

The present paper attempts to: a) document the significance of name's writing and b) investigate the relation between name and emergent literacy skills (e.g. alphabetical knowledge, phonological skills, writing e.tc.).

The analysis of the results shows that preschoolers' name writing is a developmental indicator and a field of emergent literacy skills growing.

Δικαίωμα στη διαφορά

Μαρία Δαβούλου,

Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση ενός προγράμματος διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, όπως αυτό υλοποιήθηκε σε μία τάξη νηπιαγωγείου, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής δράσης «Ανοιξη της Ευρώπης 2010».

Με αφορμή την ανάγνωση του βιβλίου «Διάφοροι Διαφορετικοί Φίλοι», το οποίο είναι γραμμένο ταυτόχρονα σε τέσσερις γλώσσες, η τάξη άνοιξε τις πόρτες της σε εκείνες τις μητέρες μαθητών που κατάγονται από άλλες χώρες, προκειμένου να μας διαβάσουν την ιστορία στη γλώσσα τους. Πέραν του προφανούς γλωσσικού στόχου, το πρόγραμμα αποσκοπούσε στην ανακάλυψη πολιτισμικών ομοιοτήτων και διαφορών, τη δημιουργία σεβασμού προς τη μοναδικότητα της ατομικής ταυτότητας καθενός μας και τη συνειδητοποίηση της αξίας της διαφορετικότητας, όχι ως στοιχείου κοινωνικής απομόνωσης, αλλά ως παράγοντα εμπλουτισμού του κοινωνικού συνόλου.

Αξιολογώντας το πρόγραμμα, σημαντικότερο αποτέλεσμά του υπήρξε ο προβληματισμός των παιδιών και, κατ' επέκταση, των γονέων τους (μέσω της τελικής παρουσίασης του προγράμματος), σε θέματα όπως η πολυπολιτισμικότητα, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, η αποδοχή και ο αποκλεισμός, ο κάθε είδους ρατσισμός. Όσον αφορά στα παιδιά με διαφορετικά από το κυρίαρχο πολιτισμικά υπόβαθρα, φάνηκαν να έχουν ισχυρότερο αίσθημα ασφάλειας και αυτοπεποίθηση, αφού όλη η τάξη αναγνώρισε το δικαίωμά τους στη διαφορά.

Στις σύγχρονες τάξεις, οι οποίες αποτελούν μικρογραφίες της κοινωνίας και όπου καλούμαστε καθημερινά να αντιμετωπίσουμε φαινόμενα ρατσισμού, αποκλεισμού και εκφοβισμού, η ανάγκη υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που θα στοχεύουν στη μείωση του φόβου και της προκατάληψης απέναντι στο διαφορετικό και στην ενίσχυση του σεβασμού και της συνεργασίας, αυξάνεται. Όσο πιο νωρίς ξεκινούμε, τόσο το καλύτερο!

Right in difference

Maria Davoulou,
Preschool Teacher

ABSTRACT

The purpose of this paper is to present a program of intercultural education, as implemented in a kindergarten classroom, within the European educational activity "Spring Day for Europe 2010".

On the occasion of reading the book "Various Different Friends," which is written simultaneously in four languages, the class opened its doors to those mothers of students originating from other countries, in order for them to read the story in their own language. Beyond the obvious linguistic objective, the program aimed at discovering cultural similarities and differences, creating respect for the uniqueness of each of our individual identity and awareness of the value of diversity, not as an element of social isolation, but as an enrichment factor of society.

Evaluating the program, most important outcome was the concern of children and, by extension, their parents (through the final presentation of the program), on issues such as multiculturalism, prejudice and stereotyping, acceptance and exclusion, racism of any kind. As for children who had different from the dominant cultural backgrounds, they appeared to have a stronger sense of security and confidence, as the whole class acknowledged their right to be different.

In modern classrooms, which are miniatures of society and where we daily confront racism, exclusion and bullying, the need to implement educational programs designed to reduce fear and prejudice towards the different and aiming at the strengthening of respect and cooperation is increasing. The sooner we start the better!

Νέες Τεχνολογίες και πολυμεσικές εφαρμογές στο νηπιαγωγείο. Παιδιά προσχολικής ηλικίας «δημιουργοί» ψηφιακών ιστοριών

Ευγενία Δανιηλίδου,
Σχολική Σύμβουλος
Ιωάννα Βορβή,
Σχολική Σύμβουλος
Ελένη Λιναρδή,
Εκπαιδευτικός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει επιφέρει αλλαγές στον τρόπο που μαθαίνουν και κοινωνικοποιούνται τα παιδιά. Ειδικότερα, τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας έρχονται σε μια πρώτη επαφή με βασικές λειτουργίες ψηφιακών συσκευών και εξοικειώνονται με διάφορες χρήσεις τους. Οι Τ.Π.Ε. εντάσσονται οργανικά στις καθημερινές δραστηριότητες του νηπιαγωγείου ως εποπτικά μέσα διδασκαλίας, ως εργαλεία διερεύνησης, πειραματισμού, ως μέσα ψηφιακού γραμματισμού, δημιουργίας, επικοινωνίας, συνεργασίας και έκφρασης με πολλαπλούς τρόπους.

Σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιάσει θεωρητικές παραδοχές και ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τη δημιουργία ψηφιακών ιστοριών στο νηπιαγωγείο, οι οποίες αποτελούν έναν τρόπο αποτελεσματικής ενσωμάτωσης της τεχνολογίας, με βασική επιδίωξη την ανάπτυξη δεξιοτήτων γλωσσικού και ψηφιακού γραμματισμού. Παρουσιάζονται οι παιδαγωγικοί στόχοι και τα βήματα της δημιουργίας ιστοριών, με τη βοήθεια υπολογιστή, οι οποίες είναι άμεσα συνδεδεμένες με τα ενδιαφέροντα και την καθημερινή ζωή των παιδιών, όπως η παρουσίαση του εαυτού τους, της οικογένειάς τους και των αγαπημένων τους χώρων στο νηπιαγωγείο. Στην προκειμένη περίπτωση, με τη χρήση της τεχνολογίας επιδιώκεται η ενεργητική εμπλοκή των παιδιών στη δημιουργία της ιστορίας, στην αναθεώρησή της και στην παρουσίασή της με πολυμεσικά εργαλεία. Τα παιδιά «γράφουν» και αναθεωρούν με τον εκπαιδευτικό σε ρόλο καθοδηγητικό, συμβουλευτικό, διευκολυντικό μέχρι να αισθανθούν έτοιμα να παρουσιάσουν τη δουλειά τους στον υπόλοιπο κόσμο.

Παρόλο που οι απόψεις ποικίλουν για το αν η χρήση των υπολογιστών είναι κατάλληλη για μικρά παιδιά, πολλά παιδιά τους χρησιμοποιούν πριν μάθουν γραφή και ανάγνωση. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ερευνών, μεγάλο μέρος των οποίων βασίζεται στις αναφορές των γονέων και των δασκάλων, τα νήπια αντιμετωπίζουν θετικά τους υπολογιστές, και τα περισσότερα μπορούν να παίξουν παιχνίδια στον υπολογιστή με ή χωρίς βοήθεια. Με τη συμβολή της τεχνολογίας «ζωντανεύει» το γραπτό του παιδιού. Η παρουσία υπολογιστών στην τάξη, η συχνή χρήση του Διαδικτύου και η ικανότητα στη χρήση υπολογιστή διαπιστώθηκε ότι συνδέονται θετικά με ακαδημαϊκές δεξιότητες.

New technology and media implementation in kindergarten. Preschool children "creators" of digital stories

Evgenia Daniilidou,

School Counselor,

Ioanna Vorvi,

School Counselor,

Eleni Linardi,

Educator

ABSTRACT

The extensive use of new media has changed the way children learn and socialize. Preschool children know how to use technology in various ways. Technology is becoming more and more part of the daily curriculum as a tool to assist teaching used for experimenting, digital literacy, creativity, communication, collaboration and expression in different ways.

The purpose of the paper is to present a theoretical background as well as results from studies on creating digital stories in kindergarten, as a way to effectively integrate technology in the curriculum, aiming at developing literacy and digital literacy skills. The pedagogical objectives and the steps in creating digital stories will be presented. The stories concern topics relevant to their interests and everyday lives, as presenting themselves and their family, and the best parts in their kindergarten. The use of technology in this case enhances the engagement, revision, audience awareness, and presentation aspects of students' writing. With the educator in the role of a facilitator, students write and revise until they feel their work is ready to be shared with the world.

Although opinions vary to whether or not computers have a place at the hands of young children, many children use computers before they know how to read and write. According to studies, a great part of which is based on parents and caregivers' reports, kindergarten children express positive attitudes towards computers, and most of them are able to start and play a game with or without help. Technology takes the flat writing and makes it come alive. Furthermore, the presence of in-classroom computer areas, frequent use of the Internet, and proficiency in computer use has been found positively correlated with academic achievement.

Η επιληψία στο χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Μαρία Δερέκα,

Ειδική Παιδαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ειδική και η Γενική αγωγή θα πρέπει να αποτελούν μία ενιαία και συνεχή διαδικασία με στόχο την εκπαίδευση όλων των μαθητών. Στα πλαίσια αυτής της εκπαίδευσης θα έπρεπε να συγκαταλέγεται και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας στον τομέα της ειδικής αγωγής. Έχοντας κατά νου, ότι ο αριθμός των μαθητών που παρουσιάζουν ειδικές ανάγκες είναι αρκετά μεγάλος, θα αναπτύξουμε ένα θέμα που σχετίζεται με την επιληψία και τους τρόπους αντιμετώπισής της στη Α/θμια εκπαίδευση.

Σκοπός της παρουσίασης είναι η ενημέρωση και κυρίως η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τους μαθητές που παρουσιάζουν κρίσεις «Ε». Η παρούσα εργασία αναφέρεται στον ορισμό της επιληψίας και τα χαρακτηριστικά αυτής, στα αίτιά της (περιγεννητικό τραύμα, κληρονομικότητα, λοίμωξη του εγκεφάλου κ.ά.), στους τύπους των προσβολών ανάλογα με το σημείο του εγκεφάλου στο οποίο εστιάζονται (γενικευμένες, μερικές), στο γνωστικό πεδίο του μαθητή (μνήμη, γλώσσα - επικοινωνία, νοημοσύνη, συμπεριφορά) και στους πρακτικούς τρόπους αντιμετώπισης των μαθητών με επιληψία μέσα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Συμπερασματικά, καλύτερα καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί θα μπορέσουν να βοηθήσουν στην μείωση της κοινωνικής προκατάληψης, με στόχο την υποστήριξη του κάθε παιδιού με κρίσεις «Ε», ώστε να αυξηθεί η δυνατότητα ένταξής του, ως ισότιμο μέλος, στην κοινωνία που ζει.

Epilepsy in primary education

Maria Dereka,

Special Education Teacher

ABSTRACT

Epilepsy is one of the oldest defined diseases. This word consists of two Greek words -epi which means upon and -lepsy that derives from the root of the verb lambano and means to seize. Medically, a person with epilepsy is someone who is subject to recurrent interruptions of brain function because of a sudden disorder by nerve cell discharges.

Indeed this word has caused more anxiety and heartache than almost any other word in medical terminology. In the past it was described as result of magical possession and it was associated with mystical or demonic powers. Nowadays, it is a word that a lot of people shy away from. Most of people with epilepsy are labeled as "epileptic" and this "stigma" perpetuates misleading generalizations as well as ignores the uniqueness and value of each person. In Britain, epilepsy is the second most common neurological disorder (after migraine) and affects approximately 1 in 200 population. 75% of the people with epilepsy, have their first seizure before the age of 20. Therefore the role of the teacher is very crucial and it is of great importance the provision of adequate basic knowledge about affected students. If a person receives in an early age medical attention, accurate information and appropriate counseling, then the handicap can be minimized.

The aim of this presentation is to raise awareness and address many of the issues involved in epilepsy. This is not a definite set of guidelines, but an overview that will add knowledge in supporting students with epilepsy. We are going to refer to the definition and causes of epilepsy, the different types of seizure, the consequences of epilepsy on learning attainment and behavior, the role of teacher and classroom strategies.

Η εκπαιδευτική πορεία των παιδιών προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτική βιογραφία. Μια εμπειρική έρευνα στο 2^ο Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ιωαννίνων

Ευφροσύνη Δήμα,

Παιδαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ελένη Καινούργιου,

Καθηγήτρια Εφαρμογών Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την εισήγησή μας αυτή θα επιδιώξουμε την ανίχνευση και την μελέτη των παραγόντων, που επηρεάζουν την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία, που ήρθαν στην Ελλάδα πριν από την εισδοχή τους στο Δημοτικό Σχολείο. Η αναγκαιότητα της έρευνάς μας έγκειται στην ανάγκη να γνωρίσουμε τις απόψεις-εμπειρίες των ίδιων των παιδιών και των γονέων με μεταναστευτικό υπόβαθρο, μέσω ημιδομημένης συνέντευξης. Καθίσταται, λοιπόν, αναγκαίο να αποκτήσουμε μια σφαιρική εικόνα των εν λόγω παιδιών τόσο μέσω των ίδιων και των γονέων τους σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την εκπαιδευτική τους πορεία. Πρόκειται για μια εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ιωαννίνων το σχολικό έτος 2010-11.

Διερεύνηση της σύνθεσης της παιδαγωγικής ομάδας των βρεφικών τμημάτων ιδιωτικών παιδικών σταθμών

Σοφία Δημητριάδη,

Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Χριστίνα Παρχαρίδου,

Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Πανωραία Μπούντρη

Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η καθημερινή μας επαφή με παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών τα οποία παρακολουθούν προγράμματα αγωγής και εκπαίδευσης σε βρεφικά τμήματα παιδαγωγικών κέντρων (παιδικών σταθμών), αποτέλεσε αφορμή για τη δημιουργία έντονου προβληματισμού σχετικά με την προέλευση και τη σύνθεση της παιδαγωγικής ομάδας των τμημάτων που τα φιλοξενούσε.

Πραγματοποιήθηκε λοιπόν έρευνα γενικός σκοπός της οποίας ήταν να διαπιστωθεί η σύνθεση της παιδαγωγικής ομάδας στα βρεφικά τμήματα ιδιωτικών παιδικών σταθμών, ενώ ένας από τους ειδικότερους στόχους ήταν να διαπιστωθεί αν οι απόφοιτοι των τμημάτων Προσχολικής Αγωγής και Βρεφονηπιοκομίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) της χώρας αποτελούν μέλη της παιδαγωγικής αυτής ομάδας και αν ναι, να προσδιοριστεί ο ρόλος τους σε αυτήν.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε ακολουθώντας την πρακτική του τριγωνισμού, ενώ χρησιμοποιήθηκαν οι τεχνικές τόσο της γραπτής όσο και της προφορικής επικοινωνίας. Το δείγμα μας αποτέλεσαν α) γονείς παιδιών που παρακολουθούν σε βρεφικό τμήμα ιδιωτικών παιδικών σταθμών και η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω γραπτού ερωτηματολογίου, β) παιδαγωγοί αντίστοιχων βρεφικών τμημάτων των οποίων οι απαντήσεις ελήφθησαν μέσω δομημένων συνεντεύξεων και γ) διευθυντές/υπεύθυνοι ιδιωτικών παιδικών σταθμών οι απαντήσεις των οποίων επίσης συλλέχθηκαν μέσω δομημένης συνέντευξης.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας χρήζουν προβληματισμού και περαιτέρω διερεύνησης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι όπως προκύπτει, η στελέχωση της παιδαγωγικής ομάδας των βρεφικών τμημάτων του δείγματος από αποφοίτους του τμήματος προσχολικής αγωγής και των τμημάτων βρεφονηπιοκομίας των Τ.Ε.Ι. της χώρας είναι εξαιρετικά χαμηλή, μολονότι οι απόφοιτοι των εν λόγω τμημάτων ορίζονται από το νόμο ως οι κατεχούσες βασικοί παιδαγωγοί βρεφικών τμημάτων.

Researching the academic background of the pedagogical team in the infant-toddler classroom of private pre-school centres

Sophia Dimitriadi,

Lecturer, ATEI of Athens,

Christina Parharidou,

Early childhood educator, TEI of Athens,

Boundri Panorea,

Early childhood educator

ABSTRACT

Working with children under the age of three sparked the idea of a research project the aim of which was to identify the academic background of the pedagogical team in infant-toddler classrooms of the private sector.

Through the research practice of triangulation, data was collected from parents, early year teachers and school principals by means of questionnaires and structured interviews.

The basic findings of the research indicate that graduates of the departments of early childhood education and care of the Technological Educational Institutions (T.E.I.) of the country participate at a rather low rate in the pedagogical team of the infant-toddler classrooms, although they are intended to form the core of the pedagogical team.

Μελέτη περίπτωσης δραστηριοτήτων λεπτής και αδρής κινητικότητας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας

Χαρίλαος Κ. Ζάραγκας,

Λέκτορας Κινητική αγωγή και Μάθηση, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Π.Τ.Ν., Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Έχει παρατηρηθεί ότι μέσα από το παιχνίδι και την κίνηση παιδιά νηπιαγωγείου εκδηλώνουν την κινητική τους συμπεριφορά και ταυτόχρονα μαθαίνουν. Η αφύπνιση της χαράς για κίνηση και απόδοση μέσα από επιτυχημένες εμπειρίες, χωρίς πίεση για υψηλές επιδόσεις, θα οδηγήσει σε μια αρμονική ανάπτυξη στους τομείς της προσωπικότητας (ψυχοκινητικός, συναισθηματικός, γνωστικός). Βασικές αξίες της κινητικής αγωγής είναι η ομαδικότητα της δράσης, η συνειδητοποίηση κοινωνικών προτύπων συμπεριφοράς όπως ανοχή, διακριτικότητα, συνεργασία και η ικανότητα αντιμετώπισης συγκρούσεων και αποτυχιών, καθώς επίσης και η γνώση διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Ένα τέτοιο γνωστικό αντικείμενο είναι η οικοδόμηση της έννοιας του αριθμού και του γεωμετρικού σχήματος.

Το ερευνητικό ερώτημα ήταν πώς μπορεί να προαχθεί η κατανόηση της διάταξης και του ιεραρχικού εγκλεισμού των αριθμών και των γεωμετρικών σχημάτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσα από την εμπλοκή των νηπίων σε δραστηριότητες αδρής και λεπτής κινητικότητας καθοδηγούμενοι από τις βασικές αξίες της κινητικής αγωγής. Αρχικά σχεδιάστηκε ένα μοντέλο δραστηριοτήτων αδρής και λεπτής κινητικότητας. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε μια παρέμβαση από τις συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Συμμετέχοντες σε αυτή τη μελέτη ήταν προνήπια [παιδιά (Αγ. = 9, Κορ. = 7) ηλικίας 4 ετών ±6 μηνών] και νήπια. [παιδιά (Αγ. = 12, Κορ. = 8) ηλικίας 5 ετών ±6 μηνών].

Αρχικά διαπιστώθηκε το επίπεδο τόσο της κατανόησης των αριθμών και των γεωμετρικών σχημάτων από τα παιδιά όσο και το επίπεδο λεπτής και αδρής κινητικότητας (Φάση Α). Έπειτα εφαρμόστηκε η παρέμβαση με τη μορφή δραματοποιημένων κινητικών παιχνιδιών αδρής και λεπτής κινητικότητας για χρονικό διάστημα δύο

μηνών, με συχνότητα τρεις φορές την εβδομάδα από δεκαπέντε λεπτά κάθε φορά, όπου στο τέλος αξιολογήθηκαν: α) το επίπεδο κατανόησης των αριθμών και των γεωμετρικών σχημάτων των παιδιών, β) το επίπεδο λεπτής και αδρής κινητικότητας, και γ) η παρέμβαση από τα ίδια τα παιδιά (Φάση Β).

Η κατανόηση της διάταξης και του ιεραρχικού εγκλεισμού των αριθμών και των γεωμετρικών σχημάτων διαπιστώθηκε για όλους τους συμμετέχοντες (100%) στο τέλος της παρέμβασης σε σχέση με την αρχική διαπίστευση των συμμετεχόντων όπου παρατηρήθηκαν ελλείψεις τόσο στην κατανόηση αριθμών (προνήπια) όσο και στην κατανόηση γεωμετρικών σχημάτων (νήπια, προνήπια). Η βελτίωση της αδρής και λεπτής κινητικότητας στο τέλος της παρέμβασης ήταν εμφανής για όλους τους συμμετέχοντες. Η όλη διαδικασία αξιολογήθηκε από τα παιδιά θετικά μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν σε διάφορες ερωτήσεις σχετικά με τα παιχνίδια. Μέσα από αυτή τη μελέτη καταδείχτηκε η τριπλή αποτελεσματικότητα ενός εγχειρήματος, δηλαδή του συνδυασμού εμπλοκής και τέρψης των παιδιών με την κίνηση, μάθησης των αριθμών και των γεωμετρικών σχημάτων, και προαγωγή της λεπτής και αδρής κινητικότητας.

Λέξεις κλειδιά: Κινητική αγωγή, αριθμός, γεωμετρικό σχήμα, παρέμβαση, παιχνίδι, αδρή κινητικότητα, λεπτή κινητικότητα.

Study of case of activities rough and delicate movement in children of preschool age

Harilaos K. Zaragas

Lecturer Pedagogic Department of Nursery Teacher, University of Ioannina

ABSTRACT

It has been observed that through the game and the movement children of kindergarten express their kinetic behaviour and simultaneously learn. The awakening charms for movement and output through positive experiences, without pressure for high records, will lead to a harmonious development to the sectors of personality (psychokinetic, sentimental, and cognitive). Basic values of kinetic education are team work of action, the awareness of social models of behaviour such as tolerance, discretion, collaboration and the faculty of confrontation of conflicts and failures, as well as the knowledge of various cognitive objects. Such as cognitive object is the meaning construction of number and geometric form.

The inquiring question was how the comprehension of provision and the hierarchical incarceration of numbers and geometric forms in children of preschool age through the entanglement of infants in activities of can be promoted rough and delicate mobility guided by the basic values of kinetic education. Initially it was drawn a model of activities clean-cut and thin mobility. Afterwards an intervention the specific activities was used.

In this study they participated children (boys = 9, girls = 7, aged 4 years $\pm$ 6 months) and infants (boys = 12, girls = 8, aged 5 years $\pm$ 6 months).

Initially they were ascertained not only the children's comprehensive level of numbers and geometrical shapes but the level of rough and delicate mobility as well (Shape A). Then it was applied the intervention with the form of dramatically kinetic games of rough and delicate mobility for two months time with a frequency of three times a week from 15 minutes each time that in the end they were evaluated: a) the comprehension level of numbers and geometrical forms of children, b) the level of rough and delicate mobility and c) the intervention by the children themselves (Phase B).

The comprehension of provision and the hierarchical incarceration of numbers and geometrical forms were realised for all participating (100%) in the end of intervention concerning the initial accreditation of the participants that there were observed deficiencies in both the comprehension of numbers (pre-infants) and the comprehension of geometrical forms (pre-infants, infants). The improvement of rough and delicate mobility in the end of intervention was obvious for all the participants. The whole process was evaluated by the children positively through the answers that they had given in various questions with regard to the games. Through this study it was shown the triple effectiveness of an attempt that is to say the combination of entanglement and children's pleasure together with the movement learning of numbers and geometrical forms as well as the promotion of rough and delicate movement.

Keys words: Kinetic education, number, geometrical form, intervention, game, rough and delicate movement.

Χρώμα + τυπογραφία + εικόνες: τα παιδιά προσχολικής ηλικίας ως νοηματοδότες πολυτροπικών κειμένων

Ελισάβετ Ζήφκου,

Νηπιαγωγός,

Μαρία Παπαδοπούλου,

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας,

Δόμνα Μίκα Κακκανά,

Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα εγγράφεται στο πεδίο του οπτικού γραμματισμού. Αντικείμενό της ήταν η ανίχνευση της δυνατότητας παιδιών προσχολικής ηλικίας, τα οποία δεν κατέχουν την τυπική δεξιότητα ανάγνωσης, να κατανοούν σύγχρονα πολυτροπικά κείμενα με βάση τις πληροφορίες που προσφέρονται από τους διάφορους τρόπους. Επίσης, διερευνήθηκε η συμβολή κάθε τρόπου, όπως του χρώματος, των ιδιαίτερων τυπογραφικών επιλογών, του μεγέθους της γραμματοσειράς, της έντονης γραφής στη νοηματοδότηση των κειμένων. Ως μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν η ηλικία και το φύλο των παιδιών.

Στην έρευνα συμμετείχαν σαράντα έξι παιδιά (46) προσχολικής ηλικίας, αγόρια και κορίτσια, εκ των οποίων τα είκοσι πέντε (25) ήταν νήπια και τα υπόλοιπα είκοσι ένα (21) προνήπια. Κριτήρια συμμετοχής στην έρευνα ήταν η μη κατοχή της τυπικής αναγνωστικής δεξιότητας, η τυπική γνωστική ανάπτυξη (σύμφωνα με τη γνώμη των νηπιαγωγών) και ο επαρκής χειρισμός της ελληνικής γλώσσας στην περίπτωση των αλλόγλωσσων νηπίων.

Ως εργαλείο της έρευνας έγινε χρήση μίας άσκησης αντιστοίχισης που αντλήθηκε από ένα εικονογραφημένο βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Συμπληρωματικά, υλοποιήθηκαν δομημένες ατομικές συνεντεύξεις, οι οποίες καταγράφηκαν σε ηλεκτρονικά αρχεία και στη συνέχεια ακολούθησε απομαγνητοφώνηση και επεξεργασία. Η κάθε συνέντευξη διήρκεσε κατά μέσο όρο δεκαπέντε (15) με είκοσι (20) λεπτά και βασίστηκε σε ειδικά φύλλα παρατήρησης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι ικανά να κατανοούν πολυτροπικά κείμενα με βάση τις πληροφορίες που φέρουν οι διάφοροι τρόποι και ταυτόχρονα να τα αξιοποιούν για να εικάσουν το λεκτικό περιεχόμενο των κειμένων. Το χρώμα και η ιδιαίτερη τυπογραφία φαίνεται να είναι εξίσου ισχυροί τρόποι στη νοηματοδότηση των κειμένων. Τέλος, όσον αφορά τις μεταβλητές της ηλικίας και του φύλου οι ομάδες των νηπίων και των κοριτσιών φαίνεται να έχουν καλύτερες επιδόσεις.

Color + typography + images: Preschoolers deriving meaning from multimodal texts

Elisavet Zifkou,

Preschool Teacher,

Maria Papadopoulou,

Associate Professor, University Of Thessaly,

Domna – Mika Kakana,

Professor University of Thessaly

ABSTRACT

The present study is inextricably linked to the field of visual literacy. It's main purpose is to detect children's ability - attending preschool education where they haven't acquired the skill to read- to understand contemporary multimodal texts, based on information provided in various modes (colour, typography, images etc). Furthermore, the contribution of each mode to the meaning making process is probed. Children's age and sex were the basic variables of the research.

Forty six (46) children of preschool age, half of them are girls, participated in the research. Twenty five (25) were 4-5 years old and twenty one (21) children aged from 5 to 6 years. The criteria for participating in the research were the inability to typical reading, the typical cognitive development (according to the opinion of their preschool teachers) and the sufficient knowledge of Greek, in case of foreign preschool kids.

The basic instrument used in the research was an exercise of matching, taken from an illustrated book for preschoolers. Additionally, semi-structured individual interviews were conducted and recorded in electronic databases and, later on, were transcribed and processed. Each interview lasted approximately fifteen (15) to twenty (20) minutes. Observational sheets were used to conduct the process.

According to the results of the research, preschoolers are able, to a certain extent, to derive meaning from multimodal texts, based on the information provided by various modes. Visual modes such as colouring and unusual typography in multimodal texts are equally powerful modes to help children guess the verbal context of the texts. Finally, as far as the age and sex variables are concerned, the groups of the older children and the girls seem to perform better than the rest children.

Ακοολογικός έλεγχος νεογνών

Ναυσικά Ζιάβρα,

Αναπλ. Καθηγήτρια - Προϊσταμένη Τμήματος Λογοθεραπείας Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κάθε νεογέννητο πριν από την έξοδό του από το μαιευτήριο θα πρέπει να υποβάλλεται σε ακοολογικό έλεγχο. Από μελέτες έχει βρεθεί ότι 1-3 ανά 1000 νεογνά, γεννιούνται με κάποιο πρόβλημα ακοής. Χωρίς ακοολογικό έλεγχο είναι αδύνατο να προσδιορισθεί ο βαθμός και το είδος της βαρηκοΐας μέσα στους πρώτους μήνες ή τον πρώτο χρόνο της ζωής. Μάλιστα το ½ των νεογνών που γεννιούνται με προβλήματα ακοής δεν εμφανίζουν κανένα παράγοντα κινδύνου.

Σήμερα με την ανάπτυξη της τεχνολογίας είμαστε σε θέση να προσδιορίσουμε βαρηκοΐες ακόμα και από τις πρώτες ημέρες της ζωής του νεογνού. Εφόσον διαπιστωθεί με τις αρχικές ακοολογικές δοκιμασίες πρόβλημα στην ακοή, το νεογνό θα πρέπει να υποβάλλεται σε περαιτέρω έλεγχο και αφού επιβεβαιωθεί το ακοολογικό του πρόβλημα θα πρέπει άμεσα, χωρίς χρονοτριβή, να προχωρούμε σε αποκατάσταση της ακοής με βοηθήματα. Τα βοηθήματα αυτά μπορεί να είναι είτε ακουστικά βαρηκοΐας, ή κοχλιακά εμφυτεύματα ή ακόμα και εμφυτεύματα εγκεφαλικού στελέχους.

Η έγκαιρη παρέμβαση αποκατάστασης της βαρηκοΐας ή δυνατόν από τους πρώτους 6 μήνες της ζωής είναι θεμελιώδους σημασίας για την ανάπτυξη του λόγου και την επικοινωνία του νεογνού-βρέφους με το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Ορισμένοι γονείς έχουν την εντύπωση ότι μπορούν να διακρίνουν εάν το παιδί τους εμφανίζει προβλήματα ακοής. Όμως αυτό δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ορισμένα βαρήκοα παιδιά μπορεί μν να ανταποκρίνονται σε ήχους ορισμένης συχνότητας και μεγάλης έντασης χωρίς όμως να αντιλαμβάνονται την ομιλία και τις λέξεις όπως όταν αυτές εκφέρονται στην καθημερινότητα, (με κανονική ένταση). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την καθυστέρηση ανάπτυξης του λόγου και της επικοινωνίας με σοβαρότατες ψυχολογικές και μαθησιακές επιδράσεις.

Το screening της ακοής περιλαμβάνει δύο εξετάσεις. Τα αυτόματα προκλητά ακουστικά δυναμικά του εγκεφαλικού στελέχους και τις ωτοακουστικές εκπομπές. Και οι δύο μέθοδοι είναι ανώδυνες, γίνονται γρήγορα (5-10 min), χωρίς τη συνεργασία των νεογνών, ενώ αυτά κοιμούνται, συνήθως μετά το θηλασμό. Μερικές φορές είναι ανάγκη να χορηγήσουμε φαρμακευτικό ύπνο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε από τις δύο.

Newborns hearing screening

Nausika Ziavra,

Associate Professor, Head of the Speech and Language Therapy Department, ATEI of Epirus

ABSTRACT

Before you bring your newborn home from the hospital, your baby needs to have a hearing screening. Although most babies can hear normally, 1 to 3 of every 1,000 babies are born with some degree of hearing loss. Without newborn hearing screening, it is difficult to detect hearing loss in the first months and years of your baby's life. About half of the children with hearing loss have no risk factors for it.

Newborn hearing screening can detect possible hearing loss in the first days of a baby's life. If a possible hearing loss is found, further tests will be done to confirm the results. When hearing loss is confirmed, treatment and early intervention should start as soon as possible.

Babies learn from the time they are born. One of the ways they learn is through listening. If they have problems with hearing and do not receive the right treatment and early intervention services, babies will have trouble with language development.

For some babies, early intervention services may include the use of sign language and/or hearing aids. Studies show that children with hearing loss who receive appropriate early intervention services by age 6 months usually develop good language and learning skills.

Some parents think they would be able to tell if their baby could not hear. This is not always the case. Babies may respond to noise by startling or turning their heads toward the sound. This does not mean they have normal hearing. Most babies with hearing loss can hear some sounds but still not hear enough to develop full speaking ability.

Timing is everything. Your baby will have the best chance for normal language development if any hearing loss is discovered and treatment begins by the age of 6 months—and the earlier, the better.

There are 2 screening tests that may be used.

Automated Auditory Brainstem Response (AABR)—This test measures how the hearing nerve responds to sound.

Otoacoustic Emissions (OAE)—This test measures sound waves produced in the inner ear.

Both tests are quick (about 5 to 10 minutes), painless, and may be done while your baby is sleeping or lying still.

One or both tests may be used.

That is why the American Academy of Pediatrics (AAP) recommends that all babies receive newborn hearing screening before they go home from the hospital.

Κοινωνικοποίηση στην οικογένεια και το Νηπιαγωγείο: Συνέχειες και ασυνέχειες

Θοδωρής Θάνος,

Λέκτορας Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση βασίζεται στη θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου του Γάλλου κοινωνιολόγου P. Bourdieu, σύμφωνα με την οποία το σχολείο υιοθετεί το πολιτισμικό κεφάλαιο των «μεσαίων» και «ανώτερων» κοινωνικών στρωμάτων. Έτσι, για τα παιδιά των «ανώτερων» και «μεσαίων» κοινωνικών στρωμάτων η κοινωνικοποίηση στο σχολείο αποτελεί «συνέχεια» της κοινωνικοποίησης στην οικογένεια. Αντίθετα, για τα παιδιά των «κατώτερων» κοινωνικών στρωμάτων το σχολείο αποτελεί ένα «νέο» περιβάλλον. Ο ρόλος του νηπιαγωγείου, ως πρώτη σχολική βαθμίδα στην οποία εισέρχονται τα παιδιά, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην όσο μεγαλύτερη και καλύτερη οικειοποίηση του πολιτισμικού κεφαλαίου του σχολείου από τα παιδιά που προέρχονται από τα «κατώτερα» κοινωνικά στρώματα. Με βάση τη θεωρία, παρουσιάζονται ερευνητικά στοιχεία.

Socialization in the family and kindergarten: Continuities and discontinuities

Thodoris Thanos,

Lecturer, School of Education, University of Ioannina, Ioannina, GR

ABSTRACT

The paper is based on cultural capital theory of the French sociologist P. Bourdieu, according to which school adopts cultural capital of "medium" and "superior" social strata. This way, socialization in school means for children of "superior" and "medium" classes the continuity of socialization in the family. The opposite, for children from "inferior" social strata school means a "new" environment. The role of kindergarten, as a first school stair in which children enter, may contribute decisively to the greater and better school cultural capital appropriation by children that come from "lower" social strata. Based on this theory research data are presented.

Η διαθεματική εκπαιδευτική προσέγγιση στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας στην παιδική ηλικία.

Αθανασία Θεοχάρη,

Φοιτήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Φλώρινας

Παρασκευή Κουτσούρα,

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένας από τους κύριους σκοπούς της εκπαίδευσης των παιδιών αποτελεί η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων τους. Σύμφωνα με τους στόχους των Α.Π.Σ και των Δ.Ε.Π.Σ η διαθεματικότητα διατρέχει όλο το Πρόγραμμα Σπουδών καθώς αποτελεί ένα δυναμικό παιδαγωγικό μέσο. Αυτό οφείλεται στο ότι το τρίπτυχο των στοιχείων που διέπουν τα διαθεματικά σχέδια εργασίας, δηλαδή η βιωματική, η ανακαλυπτική και η ομαδοσυνεργατική μάθηση, διευρύνουν τις σκέψεις και δράσεις του μαθητή.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και η κριτική ανάλυση της συμβολής των Διαθεματικών Σχεδίων Εργασίας στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των μαθητών. Η εργασία επισημαίνει τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης μέσα από δραστηριότητες ανακαλυπτικής μάθησης που αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα των παιδιών στην προφορική και γραπτή έκφραση, στην κίνηση, στη μουσική, στην εικαστική και στη δραματική έκφραση.

Στόχος της διαθεματικής εκπαιδευτικής προσέγγισης είναι ο δημιουργικός μαθητής. Η συγκεκριμένη εργασία καταδεικνύει πως η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης ενεργοποιεί τους μαθητές και τους οδηγεί στο να υπερβούν τις τυποποιημένες φόρμες, να πραγματώσουν καινοτόμες σκέψεις και δράσεις, να αναπτύξουν δημιουργικές τεχνικές, να ανασυνθέσουν και να επινοήσουν.

Τέλος στην εργασία δίνονται συγκεκριμένα παραδείγματα εκπαιδευτικής πρακτικής διαθεματικών προγραμμάτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και η επίδρασή τους στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των παιδιών.

The interdisciplinary educational approach to the development of creativity in childhood

Athanasia Theohari,
Undergraduate Student,
Paraskevi Koutsoura,
Primary Teacher

ABSTRACT

One of the main purposes of education of children is the development of skills and competences. Consistent with the objectives of A.P.S and D.E.P.P.S. Interdisciplinary runs throughout the curriculum as it is a dynamic teaching tool. This is because the triangle of elements pertaining the interdisciplinary work projects, namely the experiential, the discovery and teamwork learning, expand thoughts and actions of the student.

The purpose of this paper is the presentation and critical analysis of the contribution of interdisciplinary work plans to develop students' creativity. This paper highlights the interdisciplinary approach to learning through discovery learning activities that develop children's creativity in oral and written expression, in movement, music and visual and dramatic expression.

The purpose of interdisciplinary educational approach is a creative student. This work demonstrates that the interdisciplinary approach to learning enables students and causes them to exceed the standard forms, to realize innovative thoughts and actions, to develop creative techniques to reconstruct and to devise.

Finally at the current issue, concrete examples of educational practice of interdisciplinary programs in Primary Education are given, with their impact on developing creativity in children.

Το χαρτί αντέχει τα πάντα

Αικατερίνη Ιωαννίδου,
Εργαστηριακή Συνεργάτιδα Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας Α.Τ.Ε.Ι. Βρεφονηπιοκόμων Θεσσαλονίκης
Θωμαΐς Τρούλου Καπουλίτσα,
Καθηγήτρια εφαρμογών Τ.Ε.Ι. Βρεφονηπιοκόμων Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εντάσσεται στην θεματική ενότητα «καινοτόμα προγράμματα για την παιδική ηλικία». Στόχο της αποτελεί η παρουσίαση των απόψεων των φοιτητριών, που παρακολουθούν το μάθημα «Σύγχρονες Τάσεις Προσχολικής Αγωγής» του Ε' εξαμήνου της σχολής Βρεφονηπιοκομίας του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, αναφορικά με τις δυνατότητες εφαρμογής και ενσωμάτωσης στοιχείων της παιδαγωγικής προσέγγισης του Reggio Emilia στην ελληνική προσχολική αγωγή.

Η πορεία ανάδυσης των απόψεων τους πραγματοποιείται σε τρία (3) στάδια. Αρχικώς οι φοιτήτριες εισάγονται σε κεντρικές θεωρητικές αρχές της προσέγγισης, που σχετίζονται με την αρχιτεκτονική και την οργάνωση του χώρου στα κέντρα προσχολικής αγωγής του Reggio Emilia, τον ρόλο του προσωπικού που τα στελεχώνει (παιδαγωγοί, atelieriste, pedagogiste), τη λειτουργία της διαδικασίας της παιδαγωγικής τεκμηρίωσης (documentazione), καθώς και την πορεία οργάνωσης και εφαρμογής project. Στο δεύτερο στάδιο, προχωρούν στην οργάνωση project με γενικό τίτλο «Το χαρτί αντέχει τα πάντα». Ο διακτινισμός το θέματος αποτελεί τη βάση για την οργάνωση γωνιάς χαρτιού, στα πρότυπα του mini atelier, στους παιδικούς σταθμούς στους οποίους οι φοιτήτριες πραγματοποιούν την εργαστηριακή τους άσκηση. Τα στοιχεία της παιδαγωγικής τεκμηρίωσης των φοιτητριών παρουσιάζονται, συγκρίνονται και συζητώνται, με στόχο την αξιολόγηση τη διεξαγωγή συμπερασμάτων από την εφαρμογή του project για τις ιδιότητες του χαρτιού. Το τελικό στάδιο περιλαμβάνει την ανάλυση των εμπειριών των φοιτητριών και την ανάδειξη των απόψεών τους αναφορικά με τα στοιχεία εκείνα της προσέγγισης, που επιθυμούν να εισάγουν στις μελλοντικές τους διδασκαλίες. Πραγματοποιούν προτάσεις για τη δημιουργία ενός «σχολείου – εργαστήριου», με τη χρήση πρωτογενών υλικών και εργαλείων από την καθημερινή ζωή, την αποτελεσματική και αισθητικά άρτια οργάνωση υλικών, μέσων και χώρου και τη διερεύνηση πραγματικών ερωτημάτων των παιδιών. Επισημαίνουν ακόμα τις απαραίτητες απορρέουσες αλλαγές στο ρόλο των παιδαγωγών και στον τρόπο εργασίας τους, καθώς και τη σημασία της παιδαγωγικής τεκμηρίωσης για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση των project ενός τέτοιου σχολείου.

Paper resists in everything

Aikaterini Ioannidou,
Laboratory Associate, ATEI of Thessaloniki,
Thomais Troulou Kapoulitsa,
Lecturer, TEI of Thessaloniki

ABSTRACT

The current essay refers the thematic of "Innovative approaches for childhood". The purpose of the study is to present the views and perceptions of the students attending the class "Contemporary Trends in Early Childhood Education" of the Department of Early Childhood Care & Education at the Technological Educational Institute of Thessaloniki, concerning the potentials of implementation and integration of key aspects of the Reggio Emilia approach in the Greek preschool educational context.

Student's opinions emerge during a three stage process. Key features of the Reggio Emilia approach were introduced to the students, concerning the architectural designing and the spatial organization of the Reggio preschools, the role of their members of the staff (pedagogues, atelieriste, pedagogiste), the process of the pedagogical documentation (documentazione) and its functions, as well as the steps concerning the organization and implementation of a project. The following step consisted of the implementation of the project under the name "Paper endures everything". The prior knowledge and experience of the students becomes the basis for mini atelier inspired presentation of means and materials, incorporated in the classrooms of the preschool centers they attend weekly for empirical pedagogical praxis. The findings of their documentation are presented and compared aiming to reveal conclusions concerning the fulfilled project. During the final stage an analysis of the student's experience takes place in order to underline the features of the Reggio Emilia approach they wish to incorporate in their future teachings. Their proposals concentrate on the view of a preschool as a laboratory, with the use of means and materials from everyday life, the affective and aesthetic organization (spatial and material) as well as the exploration of original issues and questions deriving from children's experiences. Students also comment on the alternative role of preschool pedagogues in such a context and the supportive role of documentation.

Αξίες ζωής στην προσχολική εκπαίδευση: ένα καινοτόμο πρόγραμμα για την παιδική ηλικία

Μαρία Ιωαννίδου,
Νηπιαγωγός
Γραμματική Σαμαρά,
Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει ένα καινοτόμο πρόγραμμα εκπαίδευσης χαρακτήρα, το οποίο εκπονήθηκε στο 19ο Νηπιαγωγείο Καλαμαριάς, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2010-11.

Σκοπός του προγράμματος είναι η αμυντική ψυχική θωράκιση του παιδιού με αρχές και αξίες, η οποία κρίνεται απαραίτητη στη σύγχρονη κοινωνία. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες δεν αποτελούν ικανοποιητικά εφόδια ζωής, αν οι πολίτες που βγαίνουν από το σχολείο δεν έχουν εφοδιαστεί με ένα βασικό σύστημα αξιών που κατευθύνει τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις συμπεριφορές του ανθρώπου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε τέσσερις αξίες: Αγάπη, Προσφορά, Υπευθυνότητα, Συνεργασία.

Βασική αρχή του προγράμματος αποτελεί το γεγονός ότι οι αξίες εμπεδώνονται περισσότερο μέσα από τη βίωση παρά με τη διδασκαλία. Έτσι, χρησιμοποιούνται ποικιλία μεθόδων και δράσεων, καθώς και τεχνικές που διευκολύνουν την έκφραση και την επικοινωνία. Το περιεχόμενο και οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος συνδέονται με όλα τα γνωστικά αντικείμενα του Αναλυτικού Προγράμματος.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση του προγράμματος είναι η ατομική συνέντευξη παιδιού, η οποία έγινε πριν την εφαρμογή του προγράμματος και μετά τη λήξη του, οι καταγραφές των παιδιών, η παρατήρηση από τους εκπαιδευτικούς και το ερωτηματολόγιο προς τους γονείς.

Από τα αποτελέσματα διαφαίνεται ότι τα παιδιά διεύρυναν το εννοιολογικό πεδίο των αξιών αυτών, όσον αφορά στο περιεχόμενο, τους τρόπους εκδήλωσης και τις μορφές τους. Η σαφήνεια των απαντήσεών τους και το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν, στις τελικές συνεντεύξεις σε σύγκριση με τις αρχικές, παρουσίασε σημαντική βελτίωση. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά ανέπτυξαν ενσυναίσθηση και οι σχέσεις τους βελτιώθηκαν. Υπήρξε θετική επίδραση του προγράμματος στη συμπεριφορά, στην αυτοεκτίμηση και στην όλη προσωπικότητα των παιδιών.

Τα συμπεράσματα οδηγούν σε προτάσεις για επέκταση του προγράμματος τόσο στο νηπιαγωγείο, όσο και στις υπόλοιπες σχολικές βαθμίδες.

Values of life at preschool education: an innovative program for childhood

Maria Ioannidou,
Preschool Teacher,
Grammatiki Samara,
Preschool Teacher

ABSTRACT

An innovative program of educating character is presented in this paper. The program was held in the 19th Kindergarden of Kalamaria, Thessaloniki, Greece, during the academic year 2010-11.

The main objective of the program is to shield the child's soul with basic values; such a shielding is essential nowadays. Knowledge and skills, alone, are not considered enough for a successful life; the grown-ups, coming out from school, have to be supplied with a basic values system. The latter guide the human thoughts, feelings and behaviour. The program enables children to explore and develop four basic values: Love, Offer, Responsibility and Cooperation.

The main principle of the proposed program is that the aforementioned values are more consolidated through experience and less through teaching. Thus, we have used a variety of methods and actions as well as techniques which facilitate self-expression and communication. The content and the objectives of the program are connected to all the subjects of the Curriculum.

The methods used in order to evaluate the program were observation by the teachers, personal interviews of the children, children's records, and a questionnaire filled in by parents. The interviews were held twice, once at the beginning of the program and once more after the program had finished.

The results reveal that children have broadened the conceptual field of the aforementioned values, regarding content, ways and forms of expressing them. Moreover the clarity of their answers and the vocabulary they used at the final interview were considerably improved compared to those of the initial interview. Furthermore, the children developed their empathy and the relationships among them were improved. Children's behaviour, their self-esteem and their personality were affected positively.

Findings suggest that the present program may be widely implemented in preschool education as well as in other educational levels.

Βύθιση/Πλεύση: Διδακτικές πρακτικές των νηπιαγωγών και Αναλυτικό Πρόγραμμα

Παρασκευή Καβαλάρη,
Υπ. Διδάκτωρ
Δόμνα Μίκα Κακανά,
Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εφαρμογή του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) για το νηπιαγωγείο φιλοδοξούσε να επιφέρει αλλαγές στον τρόπο που προσεγγίζονται τα διάφορα διδακτικά αντικείμενα στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης. Ειδικά για τη μαθησιακή περιοχή των Φυσικών Επιστημών (ΦΕ), οι αλλαγές αφορούν τόσο στις διδακτικές επιδιώξεις, όσο και στη μεθοδολογία ανάπτυξης δραστηριοτήτων με βάση την οποία προσεγγίζονται οι έννοιες από τον κόσμο της Φυσικής. Την παρούσα έρευνα πυροδοτεί ο προβληματισμός που έχει εκφραστεί με προηγούμενες μελέτες, ότι οι εκπαιδευτικοί συχνά αντιστέκονται στην αλλαγή του ρόλου τους κατά την εκπαιδευτική πράξη, παραμένοντας προσκολλημένοι σε ήδη δοκιμασμένες λύσεις και πρακτικές οι οποίες κληροδοούνται από την μία εκπαιδευτική γενιά στην επόμενη. Για το σκοπό αυτό έχουν πραγματοποιηθεί 30 ημι-δομημένες συνεντεύξεις σε εν ενεργεία νηπιαγωγούς με εμπειρία στην εφαρμογή και των δύο πρόσφατων αναλυτικών προγραμμάτων για την προσχολική εκπαίδευση. Η έρευνα στοχεύει να εντοπίσει τις αλλαγές στον τρόπο προσέγγισης της έννοιας της Βύθισης/Πλεύσης που επέφερε η εφαρμογή του ΔΕΠΠΣ. Η έρευνα βρίσκεται στη φάση της επεξεργασίας των δεδομένων.

"Sinking/Floating": Kindergarten teachers' practice and Curriculum

Paraskevi Kavalari,
PhD student,
Domna – Mika Kakana,

Professor University of Thessaly

ABSTRACT

The implementation of the Cross-Thematic Curriculum Framework for Kindergarten (CTCFK) was expected to induce changes in the way various teaching objects are approached in preschool education. When it comes to Science Education, these changes concern the cognitive objectives, as well as the methodology of the development of science activities. The present research is motivated by the concern that has been expressed by previous studies, that teachers often resist to change their role during educational action, remaining attached in solutions and practices that have already tested. For this purpose, 30 semi-structured interviews have been conducted with in-service preschool teachers who have experience in the application of the two recent curricula for preschool education. The research aims to locate the changes brought by the implementation of the CTCFK in the way the science concept Sinking/Floating is approached. At the present moment, the research is in the phase of data analysis.

Η σημασία της γονικής στήριξης στην προσχολική εκπαίδευση- προγράμματα με γονείς στη ΧΑΝ Θεσσαλονίκης

Άννα Καλαφάτη,

Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Υπάρχει μια γενική θεωρία που υποστηρίζει ότι το να είσαι ικανός γονιός δεν είναι έμφυτο αλλά είναι μια δεξιότητα η οποία μπορεί να καλλιεργηθεί. Η ερώτηση που προκύπτει είναι η εξής: 'Χρειάζονται οι γονείς υποστήριξη στο ρόλο τους ως γονείς σήμερα;' Τα προγράμματα με γονείς προσφέρουν ένα εκπαιδευτικό και θεραπευτικό περιβάλλον όπου σημαντικές μαθησιακές εμπειρίες και ευκαιρίες προσφέρονται σε παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής έτσι ώστε να μεγαλώσουν και να αναπτυχθούν απο κοινού. Τα προγράμματα αυτά ενθαρρύνουν το ενδιαφέρον των γονιών σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών τους. Η αυτοπεποίθηση των γονέων σχετικά με την ανατροφή των παιδιών τους βελτιώνεται μέσα απο προτεινόμενες δραστηριότητες όπως ο χορός, η μουσική και οι εικαστικές τέχνες. Η εργασία αυτή θα παρουσιάσει τα προγράμματα για γονείς και παιδιά τα οποία εφαρμόζονται με επιτυχία στη ΧΑΝ Θεσσαλονίκης. Αυτή τη στιγμή προσφέρονται επτά τμήματα τα οποία περιλαμβάνουν 13 συναντήσεις ανα τρίμηνο. Κάθε τμήμα συναντιέται μια φορά την εβδομάδα και οι γονείς παίζουν δημιουργικά μαζί με τα παιδιά τους ηλικίας ενός με δύο ετών και δύο με τριών ετών αντίστοιχα. Αυτά τα πρόγραμμα σχεδιάστηκαν απο την ομιλήτρια με στόχο να εμπλέξει τους γονείς στην εκπαίδευση των παιδιών τους και να βελτιώσει την ικανότητα τους να παίζουν με το παιδί τους δημιουργικά. Τα παιδιά και οι οικογένειες τους, αντιμετωπίζονται ως ένα σύνολο όπου οι γονείς ενθαρρύνονται να στηρίξουν και να διαφύλαξουν το καλό των παιδιών τους. Αυτή η εργασία θα παρουσιάσει τις δραστηριότητες που προσφέρονται στα προγράμματα με γονείς στη ΧΑΝ, το σκεπτικό πίσω απο το σχεδιασμό τους και τα αποτελέσματα τα οποία επιτυγχάνονται.

The importance of parental support in the early years education at the YMCA

Anna Kalafati,

Preschool Teacher

ABSTRACT

There is a general argument that the ability to parent effectively is not inborn, but it is a skill that can be improved. The question that arises is: 'Do parents need support for their parenting role?' Parent courses offer both an educational and a therapeutic environment where valuable and influential learning experiences and opportunities are provided to children, parents and early year's professionals to grow and develop together. Through the courses parents are encouraged to take an interest in their child's education, which has been shown to be a key factor influencing their educational attainment. Parents' self-awareness and self-confidence are improved through activities such as arts, crafts, dance and music so that their capacity to support and nurture their children can be enhanced. This paper will discuss courses for parents and children, which have been running successfully for four years in the YMCA building of Thessaloniki. There is a growing demand for these courses in Thessaloniki, and the YMCA is now offering seven such classes, which include thirteen sessions each per semester. Each course runs weekly and parents play creatively with their children aged one to two year olds and two to three years old respectively. These courses, designed by the speaker, aim at involving parents in their children's' education and at teaching them how to play intimately and creatively with them. Children and families are regarded in a holistic way,

where parents are empowered and supported in order to promote their children's welfare. This paper will present a selection of the activities offered at the YMCA parents' courses, the rationale behind them and the results achieved through them.

Η διαλεκτική των δικαιωμάτων στις διακηρύξεις για τα δικαιώματα του παιδιού

Ευαγγελία Καλεράντε,

Λέκτορας Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία μας πραγματοποιούμε ποιοτική έρευνα, ειδικότερα μέσα από ανάλυση περιεχομένου των Πολιτικών Κειμένων των Διακηρύξεων, αναδεικνύουμε την κοινωνική δυναμική, όπως διαμορφώνεται διαχρονικά και συγκεκριμενοποιείται ως οπτική στις διαλεκτικές εικόνες των δικαιωμάτων του παιδιού ως ένας «λόγος» που αποδίδει την πολιτική εξέλιξη και την προνοιακή αντίληψη για την κατηγορία παιδί- πολίτης. Αναλυτικά, προβάλλεται η εκφραστική δύναμη του λόγου, συνεξετάζεται η παρουσία της Πολιτικής των Δικαιωμάτων με τα εξελικτικά της στάδια και τον ιστορικό μετασχηματισμό τους, και επιδιώκεται να εκφραστεί η θεωρητική γνώση αλλά και να αναλυθεί η πολιτική σύνθεση, δηλαδή η συγχώνευση ιδεολογικών αρχών και θέσεων.

Δίνεται έμφαση στην ιδεολογική σύντηξη πολιτικής και δημοκρατικών δικαιωμάτων και στις προϋποθέσεις κατασκευής της ταυτότητας παιδί – πολίτης. Αναλύεται η πολιτική των Δικαιωμάτων του Παιδιού, μέσα σε ένα σύνθετο πλαίσιο της διαμορφούμενης ευρύτερης Πολιτικής Δικαιωμάτων των Πολιτών, με ταυτόχρονη ανάδειξη της δυτικής κουλτούρας. Στην οπτική της μελέτης μας γίνεται συγκριτική προσέγγιση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, ως πολιτική δομή και κοινωνικό περιεχόμενο, που σχετίζονται διαχρονικά με θεωρητικές κατασκευές για την ισότητα των πολιτών και την ατομική ευημερία και πρόοδο.

Στο επίπεδο της διαλεκτικής θέασης των δικαιωμάτων, αναδεικνύονται τα ίχνη της εννοιολόγησης της παιδικής ηλικίας, με έμφαση, στο πώς αυτή ορίζεται και πώς συνδέεται με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, δηλαδή από την ιστορική «γεγονικότητα» (Facticity), σταδιακά οδηγούμαστε στις πολιτικές για της παιδική ηλικία, τις αδιαμεσολάβητες αρχές και θέσεις που αναπαριστούν την πολιτική εξέλιξη.

Η μελέτη των δικαιωμάτων νοηματοδοτεί διαλεκτικά το πεδίο των ιδεών για την εκπαίδευση των παιδιών πολιτών που τους εντάσσει ταυτόχρονα στο συμβολικό χώρο της κοινωνίας και τον πραγματικό της οικονομίας. Προσδιορίζεται με ακρίβεια μια σχέση που διαμορφώνεται στο επίπεδο των δικαιωμάτων μεταξύ της ανάπτυξης του εαυτού, ως χειραφέτηση, και της αλλοτριωμένης υποκειμενικότητας που θα ενταχθεί στην αγορά εργασίας.

Children's Rights Dialectics

Evaggelia Kalerante,

Lecturer, University of West Macedonia

ABSTRACT

A qualitative research within the framework of our work, and particularly a political text analysis highlights the perpetually evolving social dynamics which are crystallized in the dialectical presentations of children's rights reflecting the notion of the political involvement of a providential posture toward the child-citizen category.

Specifically, the descriptive power of the word is co-examined with Civil Rights stage development and redefinition over time in an attempt to project theoretical knowledge and analyze the political compound of ideological principles and stands.

The ideological texture of politics and democratic rights and the presuppositions for the child-citizen identity make-up are given emphasis. A Children's Rights policy encrusted within a broader Citizens' Rights evolving policy is observed against the background of Western culture, Children's Rights' political structure and social content are set up against citizen's equality and individual prosperity and progress theories over time. An overview of Rights dialectics traces the conceptualization of childhood focusing attention on its definition and nexus with the family and social environment, that is historical facticity. We are gradually led through policies governing childhood and those non intercepted principle and positions that fill in the puzzle of political involvement.

Civil Rights dialectics mark the child-citizen education idea field simultaneously placing them in a symbolical social space and the real economy. A relation between emancipation oriented self-development in a Civil Rights framework and the alienated labor oriented personality is painstakingly drawn.

Προσεγγίζοντας ένα παιδοκεντρικό μουσειακό περιβάλλον μέσα από τα μάτια των

παιδιών**Δέσποινα Καλεσοπούλου,***Μουσειολόγος, Υπ. Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας***ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Οι παιδοκεντρικοί μουσειακοί χώροι έκαναν την εμφάνισή τους στις αρχές του 20ου αιώνα προκειμένου να προσφέρουν ένα μουσειακό περιβάλλον που ανταποκρίνεται πιο αποτελεσματικά στις εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές ανάγκες του παιδιού. Οι δύο κύριες μορφές τους είναι τα παιδικά μουσεία και οι παιδικές αίθουσες ή πτέρυγες που βρίσκονται μέσα σε μουσεία γενικού κοινού. Δεδομένου ότι τα παιδιά συμμετέχουν σπανίως ή και καθόλου στο σχεδιασμό αυτών των χώρων, η διερεύνηση των αντιλήψεών τους για τους παιδοκεντρικούς μουσειακούς χώρους και των κριτηρίων που τα ίδια θέτουν για το τι θεωρούν σημαντικό στη μουσειακή τους εμπειρία αποκτά κριτική σημασία για μια ουσιαστική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει τη μεθοδολογική προσέγγιση και τα προκαταρκτικά αποτελέσματα από έρευνα που διοργανώθηκε στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο και στην παιδική πτέρυγα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, σε παιδιά 4-12 ετών, στο πλαίσιο εκπόνησης διδακτορικής διατριβής. Η έρευνα είχε στόχο να μελετήσει την αλληλεπίδραση του παιδιού με το παιδοκεντρικά σχεδιασμένο μουσειακό περιβάλλον και να διερευνήσει τις αντιλήψεις που σχηματίζουν τα παιδιά, ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης, για την αίσθηση του μουσείου ως τόπου. Προκειμένου να αποτυπωθεί η «ματιά» των παιδιών, η ερευνήτρια, αμέσως μετά τη λήξη του χρόνου παρατήρησης της αλληλεπίδρασης του παιδιού με το εκθεσιακό περιβάλλον, του ζητούσε να περιηγηθεί στο μουσείο και να φωτογραφίσει όσα σημεία έκρινε εκείνο σημαντικά για οποιονδήποτε λόγο. Η φωτογράφιση έδινε τη δυνατότητα στο παιδί να αποτυπώσει τις προσωπικά σημαίνουσες προσφερόμενες δυνατότητες που περιλάμβανε το μουσειακό περιβάλλον, ενώ στη συνέντευξη που ακολουθούσε, το παιδί διευκρίνιζε τα κριτήρια για τις φωτογραφικές επιλογές και εξέφραζε προσωπικές στάσεις και εντυπώσεις. Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στον τρόπο ανάλυσης των φωτογραφιών των παιδιών και το πώς αυτές δρουν συμπληρωματικά με την ανάλυση λόγου των συνεντεύξεων και τα στοιχεία από την παρατήρηση των παιδιών. Οι προκλήσεις αλλά και τα πλεονεκτήματα της πολυμεθοδικής αυτής προσέγγισης θα αποτελέσουν τα συμπερασματικά σχόλια της ανακοίνωσης, τεκμηριώνοντας την παραδοχή ότι τα παιδιά δικαιούνται μεγαλύτερη συμμετοχή στα ζητήματα που τα αφορούν με τρόπους που σέβονται την ατομικότητά τους.

Approaching a child-centered museum environment through the eyes of the children**Despina Kalesopoulou***Museologist, PhD Student University of Thessaly***ABSTRACT**

Child-centered museum spaces appeared at the eve of the 20th century as an effort to provide a museum environment that caters more effectively about the educational and developmental needs of the child. Children's museums and children's galleries inside general public museums are their two principal forms. Considering the fact that children rarely participate in the design of these spaces, or even not at all, it seems that the exploration of their perceptions and of the criteria that children use to recognize a museum experience as important, is critical for a substantial evaluation of the effectiveness of child-centered museum spaces.

The aim of the paper is to present the methodological approach as well as preliminary findings from a research organized at the Hellenic Children's Museum and the children's wing of the Natural History Museum of Crete, concerning children 4-12 years old. The research was undertaken as part of a PhD thesis and intended to study the interaction of the child with the child-centered museum environment and to examine the perceptions that children form in relation to the sense of place that the museum fosters, as an outcome of the interaction. In order to capture the child's "look", the researcher, right after the termination of the observation period, asked the child to tour the museum and photograph all the spots that she/he considered important for any reason. Photography rendered the child the opportunity to capture the personally significant affordances of the museum environment. During the interview that followed, the child could clarify the criteria for her/his photographic choices and express personal attitudes and impressions. The presentation will focus in the method of analysis of the children's photographs and how these can act in a complementary way with discourse analysis and elements from the children's observation. The challenges as well as the benefits from this multi-method approach will constitute the concluding remarks of the paper, and will back up the assertion that children deserve greater participation to issues that concern them by using methods that respect their individuality.

Στο χωριό του Πέτρου και της Πετρούλας. Μια μουσειοσκευή με θέμα το νεολιθικό πολιτισμό για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας

Αιμιλία Καλογιάννη,

Αρχαιολόγος (Μ.Εδ.) στη ΙΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Βόλου

Κατερίνα Σπανοπούλου,

Καθηγήτρια Αγγλικής Φιλολογίας, Νηπιαγωγός, Μ.Εδ., Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρυνίτσας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα σύγχρονα μουσεία, επαναπροσδιορίζοντας τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό τους ρόλο, προσπαθούν να προσεγγίσουν το κοινό τους στοχευμένα, οργανώνοντας δράσεις με βάση συγκεκριμένη στοχοθεσία και δομή, που βασίζονται θεωρητικά στα πορίσματα της παιδαγωγικής επιστήμης και εν γένει των ανθρωπιστικών σπουδών. Η μάθηση αντιμετωπίζεται, πλέον, ως κάτι ευρύ και δυναμικό, που δεν περιορίζεται αποκλειστικά στη γνωστική διάστασή της, αλλά περιλαμβάνει επίσης τη δημιουργική έκφραση και τη χαρά κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Συχνά αυτές οι δράσεις και το ανάλογο εκπαιδευτικό υλικό απευθύνονται σε παιδιά, ίσως γιατί συνιστούν την πλειονότητά μεταξύ των επισκεπτών των ελληνικών, τουλάχιστον, μουσείων. Παρόλα αυτά τα ερευνητικά δεδομένα, που προέρχονται από την ελληνική βιβλιογραφία, αναφορικά με την αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων τους είναι πενιχρά.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να παρουσιάσει και να αξιολογήσει, κυρίως σε ποιοτικό επίπεδο, μέσα από μια έρευνα δράσης, το παιδαγωγικό υλικό της μουσειοσκευής με τίτλο «Στο χωριό του Πέτρου και της Πετρούλας», που σχεδιάστηκε ειδικά για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, σύμφωνα με όσα ορίζονται από τα επίσημα Αναλυτικά Προγράμματα αλλά και τις βασικές αρχές της Μουσειοπαιδαγωγικής. Αποδέκτες της ήταν παιδιά νηπιαγωγείου, που την εξερεύνησαν και τη χρησιμοποίησαν για πέντε μήνες, στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, με στόχο, καταρχήν, να γνωρίσουν τη ζωή των ανθρώπων στη Νεολιθική Εποχή, μια χρονική περίοδο της Ιστορίας όχι ιδιαίτερα γνωστή στους περισσότερους, αλλά και το μουσείο, γενικότερα, καθώς από τη φύση της προορίζεται να «ταξιδεύει» μακριά απ' αυτό, προσεγγίζοντας, έτσι, ομάδες κοινού που για πρακτικούς λόγους δεν μπορούν άμεσα να το επισκεφθούν.

Η εμπειρία από την παιδαγωγική αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού της μουσειοσκευής στη σχολική τάξη έδειξε ότι υπήρξε ενδιαφέρον και ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και ότι οι παιγνιώδεις διαδικασίες, όπως σχεδιάστηκαν αρχικά και διαμορφώθηκαν στη συνέχεια από τα ίδια, ήταν απρόβλεπτες, γεμάτες χαρά, πρωτοτυπία και δραστηριοποίηση από τη μεριά τους, οδηγώντας, έτσι, σε ενδιαφέροντα μαθησιακά αποτελέσματα.

At Peter's and Petroula's village. A museum kit about the Neolithic culture for preschool and primary school aged children

Aimilia Kalogianni,

Preschool Teacher, Archaeologist, M.Ed.,

Katerina Spanopoulou,

English Language teacher, Preschool Teacher, M.Ed.

ABSTRACT

Modern museums, redefining their social and educational role, are trying to reach their audience in a more targeted way; thus, they organize actions, which are based on specific targeting and structure and on the findings of theoretical pedagogy and general humanities. Learning is now viewed as something broad and dynamic, not limited solely to its cognitive dimension, but also as something which includes creative expression and joy during the visit. Often these actions and the appropriate educational material are targeted at children, perhaps because they constitute the majority among museums visitors, at least in Greece. However, research data derived from Greek literature, regarding the evaluation of the learning outcomes of museum visits are poor.

This study attempts to present and evaluate, especially in qualitative terms through an action research, the educational material of a museum kit called "In the village of Peter and Petroula", which was specifically designed for preschool and primary school kids, according with the official Curriculum and the fundamentals of Museum Education. Its receptors were preschoolers, who explored and used it for five months within a school year, in order to experience both people lives during Neolithic Era - a period of history mainly unknown - and also the museum itself, while the museum kit is intended to "travel" away from it and, thus, to approach audiences, who can not directly visit it, due to practical reasons.

The experience of the pedagogical use of this educational material in the classroom showed that interest and

active participation of children occurred and that playful processes, as originally designed and then stood by themselves, were unique and unpredictable, full of joy and activity on their part, leading, thus, to interesting learning outcomes.

Διευρύνοντας τους ορίζοντες – η περίπτωση του εικαστικού έργου τέχνης

Θωμαΐς Καπουλίτσα- Τρούλου,

Καθηγήτρια, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Εύα Λαλούμη – Βιδάλη,

Καθηγήτρια, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Αικ. Ιωαννίδου,

Εργαστηριακή Συνεργάτης, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εντάσσεται στη θεματική ενότητα «Καινοτόμα προγράμματα για την παιδική ηλικία» Εστιάζει στην ιδιομορφία της διδασκαλίας των εικαστικών δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή και ιδιαίτερα της προσέγγισης του εικαστικού έργου τέχνης. Σημειώνεται ο ενισχυτικός ρόλος της συστηματικής προσέγγισης έργων τέχνης στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού της προσχολικής ηλικίας. Το περιεχόμενο της πρότασης συγκρίνεται με την ανάλυση των δεδομένων ερωτηματολογίου, που συμπληρώθηκε από τις/τους φοιτήτριες/-τες του Γ εξαμήνου της σχολής Βρεφονηπιοκομίας του ΑΤ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, προτού παρακολουθήσουν τα σχετικά μαθήματα που προβλέπονται από το πρόγραμμα σπουδών τ (Εικαστικά 1) και στη συνέχεια των ιδίων φοιτητριών στο τέλος του Δ εξαμήνου (Εικαστικά 2 – Διδακτική και μεθοδολογία των Εικαστικών Δραστηριοτήτων στην Προσχολική ηλικία) Παρουσιάζονται οι απόψεις που εκφράζουν την ευαισθητοποίηση τους απέναντι στην εικαστική τέχνη, διότι οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής ηλικίας πρέπει να είναι σε θέση να εξασφαλίζουν μια ποιοτική εκπαίδευση στους μαθητές με αναφορά στις σύγχρονες τάσεις.

"Expanding horizons - the case of the visual work of art"

Thomais Kapoulitsa – Troulou,

Professor, ATEI of Thessaloniki,

Eva Laloumi – Vidali,

Professor, ATEI of Thessaloniki,

Aikaterini Ioannidou,

Laboratory Associate, ATEI of Thessaloniki

ABSTRACT

This work is part of the thematic entity "Innovative programs for childhood"

It focuses on the specificity of the teaching of creative activities in preschool education and especially to the approach of the visual work of art.

It is noted the supporting role of the systematic approach of the works of art in an all-round development of children of preschool age.

The contents of the proposal is compared with the data analysis of a questionnaire, which is supplemented by the students of the 3rd Semester of the Early Childhood School of the ΑΤ.Ε.Ι. of Thessaloniki, before attending the relevant courses provided by the curriculum section (Visual Arts1) and then the same students at the end of the 4th Semester (Visual Arts 2) - Teaching and methodology of Visual Activities in Preschool age).Views expressing awareness of their reaction to visual art are presented mainly, as teachers of preschoolers should be able to ensure a quality education for students with reference to current trends.

Προβλήματα στην εκπαίδευση και προτάσεις αλλαγών μέσα από τη συλλογή διηγημάτων της Έλλης Αλεξίου: Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή και υπολείμματα επαγγέλματος

Αλεξία Καπραβέλου,

Μ.Εδ., Υπ. Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της εισήγησης αυτής είναι να καταδειχθεί ότι η συγγραφέας και εκπαιδευτικός Έλλη Αλεξίου, μέσα από το

θεατρικό της έργο, εκθέτει προβλήματα από τον επιλεκτικό-κατανεμητικό ρόλο του εκπαιδευτικού θεσμού, καθώς και προβλήματα σχέσεων στο σχολείο, και διατυπώνει προτάσεις εκπαιδευτικών αλλαγών. Προκύπτουν δε συμπεράσματα από τη μελέτη του θεατρικού της έργου. Συγκεκριμένα, στο θεατρικό έργο *Μια Μέρα Στο Γυμνάσιο* τονίζει, μεταξύ άλλων, πως οι διαπροσωπικές σχέσεις στο σχολείο χαρακτηρίζονται από αδιαφορία ή φθόνο, αμοιβαία δυσπιστία και επιφυλακτικότητα, προσαρμογή στις κοινωνικές συμβάσεις, πουριτανισμό, ενώ δεν λείπουν φαινόμενα πατριαρχικής νοοτροπίας ή παρενόχλησης, κυρίως προς μαθήτριες, καθώς και διαπλοκής, στην οποία μετέχουν ακόμα και μαθητές. Η σύνθεση του συλλόγου διδασκόντων δείχνει ότι σοβαροί παράγοντες έλλειψης επικοινωνίας μεταξύ συναδέλφων είναι η διαφορά στη νοοτροπία, στον τρόπο ζωής αλλά και στην ηλικία. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αντιμετωπίσουν φαινόμενα ανίας από την πολύωρη ακινησία και άνισου καταμερισμού των εργασιακών καθηκόντων, που οδηγεί τους πιο ευσυνείδητους στην εργασιακή εξουθένωση. Αρκετοί εκπαιδευτικοί συντηρητικοποιούνται, υπερπροστατεύοντας τα παιδιά τους και αδιαφορώντας για τα 'ξένα', και γενικά αποδεικνύονται άνθρωποι χωρίς υψηλό μορφωτικό επίπεδο, έτοιμοι να υπακούσουν τυφλά τους ανωτέρους τους, να ειρωνευτούν και να ανταγωνιστούν συναδέλφους τους και να εκμεταλλευτούν μαθητές τους. Η συγγραφέας προτείνει στους εκπαιδευτικούς να ανακαλύψουν τις αρετές κάθε παιδιού, για να το αξιολογήσουν δίκαια, και να δείχνουν κατανόηση και διάθεση για βοήθεια, ώστε να είναι άξιοι της εμπιστοσύνης των μαθητών. Επίσης, πριν επιβληθεί ποινή στον μαθητή για κάποια σοβαρή αντικοινωνική συμπεριφορά, οι εκπαιδευτικοί είναι αναγκαίο να συνυπολογίσουν πιθανές αντικειμενικές δυσκολίες του παιδιού, και βέβαια είναι άδικη η επιλεκτική τιμωρία του αδύναμου, όταν ο πιο δυνατός ή το καθηγητικό πρότυπο εκδηλώνει την ίδια ανεπιθύμητη συμπεριφορά. Πολύ δε περισσότερο, η συγγραφέας στηλιτεύει την αφηρημένη θεωρητική γνώση που δεν υπηρετεί τον άνθρωπο, και καλεί τους εκπαιδευτικούς να αποφεύγουν την απάθεια που οδηγεί στην υποτέλεια προς την εξουσία και στην εξασθένηση του νου, και να συγκρουστούν με τα κακώς κείμενα του σχολείου. Στο θεατρικό έργο *Όλα ερζάζτ* σατιρίζει την επιτηδευμένη, έμμεση σχολική γλώσσα, που μάλιστα χρησιμοποιούν και οι εκπαιδευτικοί για να εκλογικεύσουν τα σχολικά προβλήματα, τις συνεχείς εκπαιδευτικές 'μεταρρυθμίσεις' που ταλαιπωρούν τους μαθητές, καθώς και το επίπονο και άχρηστο αναλυτικό πρόγραμμα. Αντιπροτείνει δωρεάν βιωματική μάθηση για όλους και κατάργηση των εξετάσεων. Στο σκετς *Ανταλλαγή προϊόντων* στηλιτεύει τις οικογενειακές δαπάνες για το σχολείο και την παραπαιδεία και θίγει το φόρτο εργασίας και την αγωνία των παιδιών για τη βαθμολογία, καθώς και την πικρία τους για τους χαμηλούς βαθμούς, που οδηγεί στην αναγκαιότητα να αναπτύξουν ένα ασφαλές περιβάλλον αλληλοβοήθειας. Την ενότητα και χειραφέτηση εκπαιδευτικών και μαθητών προτείνει η Αλεξίου στο *Έτσι κήκε το δάσος*. Στο θεατρικό έργο *Τρεις μήνες παίζαμε μαζί* παρουσιάζει το άνοιγμα του σχολείου ως αποχαιρετισμό της ξενοιασίας, ενώ στο *Όλα για το καλό* σατιρίζει τις πειστικές φιλοδοξίες των γονέων προς τα παιδιά τους, προσθέτοντας τον οικογενειακό παράγοντα στα σχολικά προβλήματα.

Problems in education and suggestions for changes via the collection of short – stories created by Elli Alexiou: Taught fights for short life and remains of profession

Alexia Kapravelou,
M.Ed., PhD Student, Panteion University

ABSTRACT

This presentation aims to discuss that, through drama, Elli Alexiou, a Greek author and teacher, exposes problems of the selective-distributional role of school institution, as well as communication problems in school, and to examine some considerable proposals for education changes that she makes. In her drama, *Μια Μέρα Στο Γυμνάσιο*, she stresses that interpersonal relations in school are characterized by carelessness or jealousy, mutual suspicion and reservation, adjustment to social conformity, and puritanism, while phenomena such as patriarchic attitude or molestation especially to girls, and dodge dealing for serving personal interests, even among pupils, are not ought of sight in the school environment. Personnel synthesis shows that serious factors, leading to absence of communication among colleagues, are the difference in thought, life style, and age. Teachers confront phenomena, such as boredom derived from the long-lasting stagnancy, and unequal distribution of tasks that lead to professional burnout of the most conscientious educators. Many teachers are conservatized, overprotecting their children and being indifferent to other ones, and generally are proved to be humans with paedia/culture not of high quality, ready to blindly obey their superiors, to speak ironically about their colleagues, and to exploit their students. The author asks teachers to discover every child's advantages, in order to assess him/her justly, and to show some understanding and availability for aid, so that they worth their pupils' trust. In parallel, before a punishment to a pupil for a serious anti-social behavior, it is vital for teachers to co-consider some probable objective difficulties that the child faces, and surely it is unfair for the school to punish the most forceless one, as far as the dominant one or the directive model displays the same unwelcome behavior. Moreover, the author castigates on the abstract theoretical knowledge that does not serve to the humanity, and she asks teachers to avoid apathy, that leads to

subordination to authority and to debilitation of mind, and to conflict with school malignity. In her drama called Όλα ερζάτς she satirizes the mannerist, indirect school language, which also teachers use to rationalize school problems, the constant education 'reforms' that persecute students, as well as the painful and useless curriculum. She proposes learning for free and for all, through experience, and abolition of examinations. In the sketch called Ανταλλαγή προϊόντων she reprimands school system for family expenses for school and for private adjunct courses, and she admonishes it for the load of tasks, agony for the exams, and bitterness due to low marks that children undergo. However, this is likely to help them being driven to the necessity of developing a secure environment of solidarity and mutual assistance. Alexiou suggests unity and emancipation of teachers and students in Έτσι κήκε το δάσος. In another play, called Τρεις μήνες παίζαμε μαζί she criticizes every new school year as a farewell to life of Riley, whereas in Όλα για το καλό she teases the oppressive parents' ambitions for their children, adding the family factor to problems of schooling.

Επιθετικότητα ιχνογράφημα και παιδί

Νικολέτα Καραβασίλη,

Νηπιαγωγός

Γώγος Γεώργιος,

Εκπαιδευτικός, Δημοτικό Σχολείο Πεδινής Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Βία: στο σχολείο είναι η επιβολή της βούλησης ενός μέλους της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε κάποιο άλλο και επίσης η πρόκληση ζημιάς ή βλάβης. Η επιθετική συμπεριφορά εμπεριέχει εχθρική διάθεση και συνοδεύεται από αρνητικά συναισθήματα, θυμό και εκδίκηση. Εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους ανάλογα με την ηλικία, τα κίνητρα και το σκοπό που επιδιώκει.

Θεωρίες επιθετικότητας: Ψυχαναλυτική θεωρία (Freud, 1905,1915), θεωρία του πεπρωμένου (Szondi, 1969), θεωρία των ορμών και των ενστίκτων (Brown-Herrnstein, 1984), Κοινωνιολογικές θεωρίες (Patchen, 1961).

Είδη επιθετικότητας: Σωματική, Λεκτική, Επιθετικότητα των σχέσεων, Συντελεστική, Εχθρική επιθετικότητα

Παράγοντες επιθετικότητας: Ο χαρακτήρας του παιδιού, Θετικές και αρνητικές αλληλεπιδράσεις στην οικογένεια, ο βαθμός οικογενειακού στρες, Κοινότητα, Περιβάλλον, Πολιτισμός, Έκθεση σε βίαια τηλεοπτικά προγράμματα.

Οι εμπειρίες που αποκτά το παιδί στο νηπιαγωγείο αποτελούν τους σπουδαιότερους παράγοντες κοινωνικοποίησης μετά τα βιώματα στα πλαίσια της οικογένειας. Η παιδαγωγική παρέμβαση πρέπει να στρέφεται και προς το παιδί και προς το κοινωνικό του περιβάλλον (Selg, 1987). Ήδη σε ηλικία 2-5 ετών το παιδί χρειάζεται διαπαιδαγώγηση η οποία προωθεί τη δημιουργική έκφραση της επιθετικότητας (διαμέσου βιωματικών δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο π.χ. ζωγραφίζω για τη βία), περιορίζοντας συγχρόνως τις καταστροφικές της πλευρές.

Τρόπος έκφρασης του παιδιού στην ηλικία της προσχολικής αγωγής είναι το ιχνογράφημα. Στάδια καλλιτεχνικής ανάπτυξης: Στάδιο μουτζουρώματος (2-4 ετών), Προσχηματικό στάδιο (4-7 ετών), Σχηματικό στάδιο (7-9 ετών), Στάδιο αναδυόμενου ρεαλισμού (9-11 ετών), Στάδιο ψευτορεαλισμού (11-13), Περίοδος αποφάσεων (εφηβεία).

Η αναζήτηση μηνυμάτων μέσα από το «σχεδιαστικό λόγο» (παιδικό σχέδιο) συμβάλλει σημαντικά στην ανίχνευση της επιθετικότητας στα παιδιά όπως: Η ύπαρξη μπάλας στο σχέδιο εκφράζει θυμό και οργή μεταξύ των μορφών (Burns&Kaufman, 1972), η σημείωση ρουθουνιών με έμφαση υποδεικνύουν επιθετικές τάσεις και ψυχοσωματικά προβλήματα (Burns&Kaufman, 1972, Machover, 1980) κ.α.

Συμπερασματικά, η επιθετικότητα αποδίδεται σε συνδυασμό βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Εφαρμόζοντας μηχανισμούς ελέγχου, εκπαιδευτικοί και οικογένεια συμβάλλουν στην πρόληψη και αντιμετώπισή της.

Aggression drawing and child

Nikoletta Karavasili,

MSc., Preschool Teacher-Clinical Nurse,

Georgios Gogos,

Primary Teacher

ABSTRACT

Violence: in school is the will enforcement of one member in educational process to another member and also the cause of damage. Aggressive behavior includes aggressive mood accompanied by negative feelings, anger and revenge. It comes about in different ways considering age, motivations and the goal which it aims.

Theories of aggression: Theory of psychoanalysis (Freud, 1905, 1915), Theory of destiny (Szondi, 1969), Theory of instincts (Brown-Herrnstein, 1984), Sociological theories (Patchen, 1961).
Kinds of aggression: Corporal aggression, Verbal aggression, Aggression of relationships, Hostile aggression
Aggression factors: Child's character, positive and negative interactions in family and the grade of family stress, community, environment, civilization, exposure at violent TV programs.
Experiences that the child gains in kindergarten are the most important factors of socialization after the family experiences. Educational intervention must be oriented both to child and social environment (Selg, 1987). Already, at the age of 2-5 the child needs to be taught how to develop a creative expression of aggression (through activities which they experience in kindergarten e.g. drawing about violence), decreasing at the same time its damaging sides.
Ways of child's expression at the preschool age are drawings. Stages of art growth: stage of scrawl (years 2-4), pre-drawing stage (years 4-7), drawing stage (years 7-9), resurgent pragmatism (years 9-11), stage of false pragmatism (years 11-13), period of decision (puberty).
The research of messages, through drawing, that depict speech (children's drawings) contributes significantly to the detection of children's aggression, for example: Ball into the sketch expresses anger and rage between the figures (Burns & Kaufman, 1972), The strongly marked nostril indicates aggressive tension and psychophysical problems (Burns&Kaufman, 1972, Machover, 1980) etc.
In conclusion, aggression is attributed to a combination of biological and environmental factors. When control mechanisms are put into practice, teachers and family contribute to the prevention and cope with aggression.

O διαγωνισμός του ΑΣΕΠ: Επαγγελματοποίηση των νηπιαγωγών ή κρατικός έλεγχος ;

Στυλιανή Καραγιάννη,
Νηπιαγωγός, ΜΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ζήτημα του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών τέθηκε στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και συνδέθηκε με την αλλαγή του συστήματος διορισμού των εκπαιδευτικών στο δημόσιο σχολείο και, ιδιαίτερα, με το διαγωνισμό του ΑΣΕΠ. Κύρια χαρακτηριστικά των κατά παράδοση επαγγελμάτων είναι η γενική και τεχνική γνώση, η αυτονομία και η ευθύνη απέναντι στη δημόσια υπηρεσία.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει, αν και σε ποιο βαθμό, το περιεχόμενο των θεμάτων του διαγωνισμού συμβάλλει, σύμφωνα με την επίσημη ρητορική, στην προώθηση του επαγγελματισμού των νηπιαγωγών με βάση το κριτήριο της αυτονομίας, ή αν, τελικά, διαμορφώνει μια τάση για τεχνικοποίηση της εργασίας τους, η οποία είναι δυνατόν να επιτρέψει την άσκηση έμμεσων μορφών κρατικού ελέγχου στο διδακτικό τους έργο.

Τα ευρήματα από τη διερεύνηση του υλικού, παρέχουν τις ακόλουθες ενδείξεις: 1) Οι επιστήμες της αγωγής αντιπροσωπεύονται άμεσα στο περιεχόμενο των θεμάτων του διαγωνισμού. Υπερέχει το ποσοστό των ερωτήσεων που αναφέρονται στην επιστήμη της Διδακτικής, της Ψυχοπαιδαγωγικής και της Ψυχολογίας, αντίστοιχα. Απουσιάζουν, εντελώς, οι ερωτήσεις που συνδέονται με τα επιστημονικά πεδία της Κοινωνιολογίας της Παιδείας, της Φιλοσοφίας της Παιδείας, της Ιστορίας της Παιδείας, της Εθνολογίας της Παιδείας κ.ά. 2) Το περιεχόμενο των θεμάτων του διαγωνισμού παρουσιάζει συνάφεια με το Αναλυτικό Πρόγραμμα σε σχέση με τις αρχές, τις μεθόδους και το περιεχόμενο της διδασκαλίας.

Με βάση τα παραπάνω, διατυπώθηκαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Στο περιεχόμενο των θεμάτων του διαγωνισμού ανιχνεύεται μία τάση για τεχνικοποίηση της εργασίας των νηπιαγωγών, μέσω του περιορισμού της γνώσης τους στη διδασκαλία και την εφαρμογή προκαθορισμένων γνώσεων που ορίζονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Κατά συνέπεια, είναι πιθανόν να ασκηθούν έμμεσες μορφές κρατικού ελέγχου στο διδακτικό έργο των νηπιαγωγών.

The ASEP* Competition: Professionalisation of Preschool Education Teachers or state control?

Styliani Karagianni
Preschool Teacher, MA

ABSTRACT

The issue of teachers' professionalism was posed in the mid 90's in Greece and connected with the change of

teachers' induction in State Schools and, particularly, with the ASEP competition. The main features of traditional professions are general and technical knowledge, autonomy and responsibility for public service.

The present study aims to explore, if and to what extent, the ASEP competition contributes to the promotion of preschool education teachers' professionalism, as the official rhetoric demonstrates, in relation to the criterion of autonomy, or if it eventually forms a trend for technicalisation of their work, which is possible to allow the exertion of indirect control on teaching.

The findings, arisen by the analysis of data, are the following:

1) The Sciences of Education are represented unequally in the content of the topics of ASEP competition. In particular, the questions referred to the sciences of General and Special Didactics and Psychopedagogy, dominate the content of topics. In contrast, a total absence is recorded, relatively to the questions associated with the scientific fields of Sociology of Education, Philosophy of Education, History of Education, Ethnology of Education e.t.c.

2) The content of topics of ASEP competition coincides thoroughly with the principles, methods and content of teaching as they are defined by the National Curriculum.

Based on the above indications, the following conclusions are arisen:

A trend for technicalisation of preschool education teachers' work is traced in the content of the topics of ASEP competition through confining teachers' knowledge to the field of Didactics and the application of predefined knowledge included in the National Curriculum.

* ASEP: Superior Council for Staff Selection.

«Παιδικό μουσείο αγάπης», ένα πρόγραμμα ενίσχυσης των μαθησιακών εμπειριών των παιδιών, μέσω της συνεργασίας σχολείου οικογένειας

Ιωάννα Καραγιώργου,

Νηπιαγωγός, Τ.Ε.Π.Α.Ε. του Α.Π.Θ.

Σοφία Χατζηγεωργιάδου,

Νηπιαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Τ.Ε.Π.Α.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Τα σύγχρονα, προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης, ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας, αναγνωρίζοντάς τα ως αλληλοσυμπληρούμενα μαθησιακά περιβάλλοντα. Στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος, ήταν η επέκταση και ενίσχυση των μαθησιακών εμπειριών των παιδιών, στο οικογενειακό περιβάλλον.

Στο πλαίσιο της συστηματικής και οργανωμένης εμπλοκής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών, σχεδιάσαμε δραστηριότητες, που αφορούσαν στην οργάνωση «Παιδικού Μουσείου» σε έναν, ειδικά προσαρμοσμένο, χώρο, ο οποίος θα λειτουργούσε ως υποστηρικτικό περιβάλλον γνωριμίας των παιδιών μεταξύ τους, θετικής αυτοαντίληψης, ομαλής μετάβασης από το σπίτι στο σχολείο και ενσωμάτωσης στη σχολική τάξη. Μέσω σημειωμάτων, προτείναμε στην οικογένεια τη χρήση ανοιχτών ερωτήσεων, ώστε να καταγράψουν τις παρατηρήσεις, τα επιχειρήματα και τα συναισθήματα των παιδιών. Η αξιολόγηση του προγράμματος επιτεύχθηκε, με την καταγραφή των αντιδράσεων του κάθε παιδιού και με την ανάλυση λόγου των απαντήσεων των γονιών σε σχετικές ερωτήσεις.

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της δραστηριότητας κρίθηκαν ικανοποιητικά. Τα παιδιά έδειχναν ευχαριστημένα. Μιλούσαν με ενθουσιασμό και έδειχναν πρόθυμα να ανακαλέσουν, στη μνήμη τους, καταστάσεις, μέσα από φωτογραφίες, εκφράζοντας ερμηνείες, συναισθήματα και θαυμασμό είτε λεκτικά είτε μέσα από ζωγραφιές και σημειώματα. Οι γονείς, εξέφρασαν τη συγκίνησή τους για την αντιμετώπιση της διαδικασίας από τα παιδιά. Επιπλέον, οι απαντήσεις τους, στο φίλο αξιολόγησης, που δόθηκε, καταδείκνυαν την αντίληψη θετικής αυτοεικόνας των παιδιών.

Συμπερασματικά, η επέκταση της μαθησιακής εμπειρίας στο οικογενειακό περιβάλλον, συμβάλει:

στη διαμόρφωση θετικής αυτοαντίληψης των παιδιών, στη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων, στην προώθηση της ολιστικής ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους, στην ενίσχυση ομαλής μετάβασης από το σπίτι στο σχολείο, στην πιστοποίηση κοινής ευθύνης (σχολείου-οικογένειας) στη μάθηση του παιδιού, στην ανάδειξη της σημαντικότητας της βίωσης της μάθησης ως μέρος της ζωής, στην αναγνώριση αναγκαιότητας παροχής πληροφοριών, από την οικογένεια, που είναι απαραίτητες για την οργάνωση μαθησιακών δράσεων, με νόημα.

“Children’s Museum of Love”, an enhancement program of preschoolers learning ability based in family and school cooperation

Ioanna Karagiorgou,
Preschool Teacher,
Sofia Chatzigeorgiadou,
Preschool Teacher, PhD Student, University of Thessaloniki

ABSTRACT

Modern programs of preschool education support the cooperation between school and family recognizing the fact that they are both interfacing learning environments. The goal of this particular program was the intensification and enhancement of the children's learning experience in the family environment.

In the frame of systematic and organized involvement of family in the learning of preschoolers we designed activities that included the establishment of a "children's museum". This specific location operated as a supporting environment of children acquaintance, positive reassurance, in order to assist the transition and integration of the preschooler from family to school. The evaluation of the program was achieved through the documentation of the reaction of each child in the classroom and by their parents' answers to a questioner.

The program results were evaluated satisfactorily. The children spoke enthusiastically and looked eager to remember actions through pictures, verbalizing interpretations, showing emotions and admiration either by making use of their verbal skills or by expressing themselves with their drawings.

The parents expressed positive emotional reactions toward the development and the results of the project. Furthermore their answers on the evaluation form that was given demonstrated the positive portrayal of the children.

Conclusively, the extension of the learning experience in the family facilitates:

the development of children's positive self -concept, the improvement of interpersonal relations, the promotion of the child's personality in all developmental areas implying a smooth transition from home to school. The documentation of mutual responsibility of the domestic and preschool environments in the learning experiences of a child, emphasizes the importance of learning as a part of life and enhances the recognition of information provided by the family as a prerequisite of learning with meaning.

Το αυθόρμητο παιχνίδι παιδιών 5 και 7 ετών σε εσωτερικό χώρο παιχνιδιού: Η επίδραση της ηλικίας, του φύλου και των χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος χώρου

Κωνσταντίνος Καραδημητρίου,
Λέκτορας Τ.Ε.Α.Π.Η. Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
Μαρία Σακελλαρίου,
Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων,
Σπύρος Πανταζής,
Ομότιμος Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα έρευνα διερευνήσαμε το αυθόρμητο παιχνίδι παιδιών πέντε και επτά ετών σε ένα Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης σε σχέση με το είδος των παιχνιδιών – αντικειμένων που ήταν διαθέσιμα, την ηλικία και το φύλο τους. Οι δραστηριότητες των παιδιών με τα παιχνίδια αναλύθηκαν στο κοινωνικό και το γνωστικό περιεχόμενό τους. Συνολικά παρατηρήθηκαν σαράντα τρία παιδιά για χρονικό διάστημα σαράντα συνεχόμενων ημερών. Τα δεκάξι ήταν ηλικίας πέντε ετών (οκτώ αγόρια και οκτώ κορίτσια) και τα είκοσι επτά ήταν ηλικίας επτά ετών (δώδεκα αγόρια και δεκαπέντε κορίτσια).

Η ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων έδειξε, ότι τα παιδιά και των δύο ηλικιακών ομάδων ενεπλάκησαν συχνότερα σε ομαδικές μορφές παιχνιδιού και προτίμησαν να χρησιμοποιήσουν περισσότερο τα εκπαιδευτικά παιχνίδια – αντικείμενα και τα υλικά που σχετίζονται με εικαστικές δραστηριότητες και κατασκευές. Τα μεγαλύτερα παιδιά ενεπλάκησαν κυρίως σε παιχνίδια με κανόνες, ενώ τα μικρότερα σε δημιουργικό παιχνίδι. Παράλληλα, ο τρόπος χρήσης των υλικών από τις δύο ηλικιακές ομάδες ανέδειξε σε αρκετές περιπτώσεις διαφορές στον τρόπο της σκέψης τους. Διαφορές που σχετίζονται με το φύλο εκφράστηκαν κυρίως με συγκεκριμένες επιλογές σε παιχνίδια – αντικείμενα. Η διερεύνηση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο εξελίχθηκε το αυθόρμητο παιχνίδι των παιδιών σε συνδυασμό με τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, μας οδήγησε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για δυνατότητες παρέμβασης που έχουν οι ενήλικοι σε κάποιο χώρο παιχνιδιού, προκειμένου να τον διαμορφώνουν έτσι ώστε να καλύπτουν ολόπλευρα τις ανάγκες των παιδιών στα οποία απευθύνεται.

Όψεις της Ετερότητας μέσα από τη Θεατρική Γλώσσα: Η Πολύτροπη Δυναμική του

Αρχαίου Ελληνικού Δράματος και των Μύθων στην Παιδική Ηλικία

Αικατερίνη Καραμήτρου,

Επίκουρη Καθηγήτρια, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι λέξεις είναι εκείνα τα παράξενα πλάσματα που δεν υφίστανται τω όντι, επισημαίνει μοναδικά ο μεγάλος διανοητής, Augusto Boal. Η γλώσσα, εν τούτοις, είναι το όχημα που μετουσιώνει τα στοιχεία του ένθεου και του ευφάνταστου. Μολονότι, η γλώσσα δεν είναι απτή, ωστόσο, δύναται ν' αποδομήσει ή να πολλαπλασιάσει ολάκερο το σύμπαν. Η γλώσσα απορρέει από την αρχέγονη λαχτάρα του Ανθρώπου να προσδώσει ακρίβεια και υπεροχή στην κενότητα των μορφών, κατάγεται από την θελκτική σμίξη της Μνήμης, της Γνώσης, της Εμπειρίας και οδηγεί στον ουσιώδη καλλωπισμό της ανθρωπίνης ύπαρξης, στην αισθητική και κοινωνική ανύψωση του παιδιού. Μέσα από τη ρώμη, την ζωντάνια του αρχετυπικού Λόγου, μέσα από την σάρκωση των εικόνων, η Τέχνη της Ανα-παράστασης, η Τέχνη του νόστου αφηγείται την Ζωή με τρόπο απαράμιλλο. Το Θέατρο, ο τόπος των μυθικών ενδεχομένων Μας αποτελεί μια πράξη άκρατης ευσπλαχνίας κι επιείκειας καθώς, όχι μονάχα, υποδεικνύει αλλά και υποδέχεται την ετερότητα. Η Τέχνη της Ανα-παράστασης, μέσα από την θεσπέσια σύζευξη της υπέρβασης και της παράβασης, κατά την διεργασία της δραματοποίησης θεμελιώνει εντός του συγκινησιακού Κόσμου του παιδιού, εικόνες που πριν έμοιαζαν ξένες. Ο θεατρο-παιδαγωγός είναι το όχημα της δραματικής δημιουργίας και της κοινωνίας του παιδιού σε μια εκκεντρική πραγματικότητα. Οι μυθικές φυσιογνωμίες του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος και των Μύθων φέρουν τα στοιχεία της αναγνώρισης και του θαυμασμού για το παιδί, γι' αυτόν τον λόγο, η σύλληψη και η εκπόρθηση των Μυθολογικών μορφών μαζί με την ορθή προσαρμογή της γλώσσας, είναι οι λειτουργικές διαδικασίες για τον εμψυχωτή ο οποίος καλείται να απεικονίσει το ακατανόητο ήθος (για παράδειγμα, την ταύτιση του παιδιού με τον Οδυσσέα και την πολύτροπη νόσή του- μήτις ή με τον Αίαντα και την ηρωική του άρνηση για μιαν Ιδέα ή με τον Ηρακλή και τα ανυπέρβλητα κατορθώματά του ή ακόμη και με τον Προμηθέα, τον πάσχοντα ήρωα, τον προαγωγό του Πολιτισμού). Χάρη στον θαυμασμό τους προς τον ήρωα, οι μικροί κοινωνοί αποκαλύπτουν της όψεις του πρωτόγονου, αποκτούν ενσυναίσθηση και τεντώνουν τ' αυτιά τους στους ήχους της Σιωπής. Η γλώσσα της δραματοποίησης, του θεατρικού παιχνιδιού, της συνειδητοποίησης του γνωστικού σχήματος του Σώματος της καλλιέργειας της κιν-αισθητικής νοημοσύνης παίζει κυρίαρχο ρόλο στην εμπέδωση αφηρημένων εννοιών για τον δάσκαλο- εμψυχωτή και το παιδί- παραλήπτη. Μια ενδελεχής ανατομία των δομών της γλώσσας πάνω στους δημιουργικούς, ανάγλυφους τρόπους μετάγγισής της, μέσα από τις ατέρμονες όψεις της Θεατρικής Παιδείας, επιχειρείται στην παρούσα εισήγηση.

Ανάπτυξη ικανοτήτων γραμματισμού σε παιδιά της πρώτης τάξης του δημοτικού σχολείου: μια μετάβαση από την εμπειρία των παιδιών στην κατανόηση και παραγωγή κειμένων

Σταυρούλα Καρανταΐδου,

Δασκάλα, Υπ. Διδάκτωρ, Π.Τ.Δ.Ε., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη εισήγηση αποτελεί τμήμα μεγαλύτερης έρευνας, η οποία μεθοδολογικά βασίστηκε τις αρχές της Έρευνας-Δράσης και της Μελέτης Περίπτωσης. Ειδικότερα, η έρευνα αποτελεί διδακτική παρέμβαση, διάρκειας ενός έτους, που πραγματοποιήθηκε σε τμήμα πρώτης τάξης Δημοτικού σχολείου και είχε στόχο να αναδείξει μια εναλλακτική διδακτική προσέγγιση για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος. Στην προσέγγιση αυτή, στόχος ήταν το περιεχόμενο της διδασκαλίας, να βασιστεί στις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, να έχει τη μορφή θεματικών ενοτήτων και να απαντά σε πραγματικές ανάγκες και ενδιαφέροντα των παιδιών. Στο πλαίσιο αυτό, στόχος ήταν η διδασκαλία της γλώσσας να αντιμετωπιστεί ως όλο (από το νόημα στις επιμέρους πλευρές) και οι δραστηριότητες ακρόασης, ομιλίας, ανάγνωσης και γραφής να λειτουργήσουν συνδυαστικά με τη χρήση ποικίλων κειμένων και υλικών στο πλαίσιο συνεργατικών μορφών διδασκαλίας.

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η εφαρμογή των παραπάνω στόχων στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας «Φιλία, διαφορετικότητα, συνεργασία» που πραγματοποιήθηκε στην τάξη στις αρχές του 2011. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν το περιεχόμενο, το οποίο διαμορφώθηκε ως σύνθεση των προσωπικών εμπειριών των παιδιών, των κειμένων, αλλά και άλλων υλικών που χρησιμοποιήθηκαν. Παράλληλα, αναδεικνύεται η εξέλιξη των γλωσσικών ικανοτήτων των παιδιών και ειδικότερα η ανάπτυξη των προφορικών και γραπτών ικανοτήτων τους αναφορικά με τα κειμενικά είδη της αφήγησης και της περιγραφής. Επιπλέον, στα αποτελέσματα καταγράφεται η αλλαγή πρακτικής πολλών παιδιών στις συνεργατικές δραστηριότητες της τάξης.

Στα συμπεράσματα διατυπώνεται, ότι η ανάδειξη και διαπραγμάτευση της εμπειρίας των παιδιών στο συγκεκριμένο θέμα, τα κινητοποίησε και λειτούργησε ως εφελκυστικό για να εμπλακούν στη χρήση ποικιλίας

κειμένων και υλικών μέσα από συνδυαστικές και συνεργατικές δραστηριότητες. Τελικά, βοήθησε όλα τα παιδιά να αναπτύξουν την ικανότητα τους να κατανοούν, να συζητούν, να διαβάζουν και να γράφουν δικά τους κείμενα με σχετική αυτονομία.

The development of first graders' literacy abilities in elementary school: a transition from the experience of children to text comprehension and production

Stavroula Karadaidou,
Teacher, PhD student, University of Thessaloniki

ABSTRACT

This paper is a part of a larger investigation, which was based on methodological principles of action-research and case study. In particular, this investigation is a teaching intervention, lasting a year, which took place in elementary school in the first grade and was designed to highlight an alternative teaching approach for language teaching. In this approach, the goal about the content of teaching, was to be based on the experiences and interests of children, in the form of themes and to respond to real needs and interests of children. In this context, the aim was to teach the language as a whole (from the meaning to the individual parts) and the activities of listening, speaking, reading and writing to work in combination in classroom. The final aim referred to the use of various texts and materials within cooperative forms of teaching.

This paper presents the implementation of these goals within the thematic unit 'Friendship, diversity, cooperation' which took place in class in early 2011. The results reveal the content, which was formed as a composition of the personal experiences of children, texts and other materials used. At the same time, the results prove the evolution of children's language skills and particularly the development of their oral and written competence to narrative and description texts. Furthermore, the results report the changing practice of many children in the cooperative classroom activities.

The conclusions express, that the emergence and negotiation of children's experience in this issue, mobilized them and acted as a springboard. So the children were involved in use of a variety of texts and materials through combinatorial and cooperative activities. Also, all children developed their ability to understand, discuss, read and write texts with relative autonomy.

Τα θέλω των παιδιών μέσα από το παραμύθι

Σπυριδούλα Καραχάλιου,
Νηπιαγωγός
Δημήτριος Αβούρης,
Αφηγητής παραμυθιών, συγγραφέας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

«Μια φορά και έναν καιρό...», αρχίζουν όλα τα παραμύθια. Μετά μας παρουσιάζουν τον ήρωα. «Ήταν ένας...». Η επόμενη πληροφορία είναι ο τόπος που ζει. Ο σκηνικός χώρος. Το κλειδί του κάθε παραμυθιού εμφανίζεται αμέσως μετά όταν ο ήρωας εκφράζει τα «θέλω» του.

Έτσι τα παιδιά όταν ζητούν να ακούσουν, να αφηγηθούν και να γράψουν ένα παραμύθι, το πρώτο πράγμα που έχουν στο μυαλό τους είναι: «Τί θέλω?». Τα «θέλω» του ήρωα είναι τις περισσότερες φορές τα δικά τους «θέλω». Η ταύτιση με τους ήρωες διαμορφώνει ένα κλίμα μύησης με φανερά ψέματα και σημαντικές αλήθειες. Πλάθει ήθος και χαρακτήρα. Η συμμετοχή του παιδιού στην πλοκή του μύθου συμβάλλει στην άντληση υπομονής, επιμονής, δύναμης, αισιοδοξίας και γνώσης.

Με γνώμονα τα παραπάνω και μετά από συστηματική δουλειά τριών χρόνων στην αφήγηση και γραφή λαϊκών παραμυθιών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, θεωρούμε το παραμύθι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία μάθησης, για το παιδί και για τον εκπαιδευτικό.

Μέσω του παραμυθιού παίρνουμε πληροφορίες για τις ανάγκες και τις επιθυμίες των παιδιών. Η διαδικασία αφήγησης και γραφής παραμυθιών χωρίζεται σε δύο μέρη:

- 1) Στην αφήγηση από τον εκπαιδευτικό (θέλω να γελάσω, να νιώσω δυνατός, να ηρεμήσω κ.τ.λ.)
  - 2) Στην αφήγηση και γραφή από τα παιδιά (θέλω να εκφραστή, να βοηθήσω, να τα καταφέρω, να μάθω κ.τ.λ.)
- Έτσι μπορούμε ευκολότερα να τα προσεγγίσουμε, να τα βοηθήσουμε και να τα διδάξουμε. Όταν τα παιδιά γράφουν, βρίσκουν την ευκαιρία μέσω του ήρωα που επιλέγουν, να ταυτιστούν τα ίδια αναζητώντας τη λύση που ψάχνουν.

Πέρα από την θεραπευτική επίδραση στην ψυχολογία τους, το παραμύθι μπορεί να ενταχθεί πλήρως στο

πρόγραμμα σπουδών του Νηπιαγωγείου. Τα παιδιά, όπως έχουμε διαπιστώσει, λαμβάνουν πληροφορίες και κατ' επέκταση γνώση σε όλα τα πεδία μάθησης (καλλιέργεια προφορικού και γραπτού λόγου, μαθηματικά, μελέτη περιβάλλοντος, έκφραση και δημιουργία).

Children's «wants» through fairy tales

Spyridoula Karachaliou,

Preschool Teacher,

Dimitrios Avouris,

Story-teller, author

ABSTRACT

Fairy tales start with «Once upon a time». Then we are presented with the hero: « there was a...». The next information is where he/ she lives. The key to each fairy tale appears when the hero expresses his «wants».

When children ask to listen, to narrate or to write a fairy tale, the first thing that comes to their mind is: «What do I want? ». The «wants» of the hero are most of the times their own «wants». Identifying with the heroes moulds a climate of initiation with obvious lies and important truths. They form their ethos and character. The participation of children in the plot of the myth contributes to the drawing of patience, perseverance, strength, optimism and knowledge.

According to the above and following a three-year systematic work in narrating and writing folk fairy tales for pre-schoolers, we consider fairy tales to be one of the most important tools of learning for children and teachers.

Through fairy tales we receive information on the children's needs and desires. The procedure of narrating and writing fairy tales is divided in two parts: First, the narrating by the teacher (I want to laugh, feel strong, relax etc.). Second, the narrating and writing by the children (I want to express myself, help, manage to do it, learn etc.).

We can access children, help and teach them. When children write, they take the opportunity- through the hero- to identify themselves with the hero seeking the solution they are after.

Besides their therapeutic effect on their psychology, fairy tales may be fully integrated in the curriculum of kindergarten. We have established that children receive information, and knowledge by extension, in all fields of learning (oral and written cultivation, maths, environmental studies, expression and creation).

Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την παιδική ηλικία και ο ρόλος του σύγχρονου εκπαιδευτικού: μια διεθνής συγκριτική έρευνα

Κωνσταντίνος Καρράς,

Επίκουρος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση επικεντρώνεται στον σύγχρονο εκπαιδευτικό και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις που έχει για το ρόλο του ως επαγγελματία στον 21ο αιώνα. Ο ρόλος αυτός συνδέεται στενά με τις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την παιδική ηλικία καθώς επίσης και με τις αλλαγές γενικά στην εκπαίδευση και την κοινωνία καθώς και με τις εκπαιδευτικές πολιτικές που εφαρμόζονται. Στην εργασία μας παρουσιάζεται μια διεθνής συγκριτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς εννέα χωρών (Ελλάδα, Κύπρος, Αγγλία, Σουηδία, Φινλανδία, Γερμανία, Ιταλία, Ρωσία, Ιορδανία) και αφορά τις κοινωνικές αναπαραστάσεις που έχουν για το επάγγελμά τους σε σχέση με το ρόλο τους όπως αυτές διαμορφώνονται από τις νέες συνθήκες/προκλήσεις.

Ο εκπαιδευτικός γενικά ως παιδαγωγός, ως επαγγελματίας, ως φορέας εκπαιδευτικής πολιτικής και ως συνδικαλιστής, είναι ή θα έπρεπε να είναι ο βασικός συντελεστής-πρωταγωνιστής (μαζί με τον μαθητή/μαθήτρια) της εκπαιδευτικής μαθησιακής διαδικασίας και της παιδαγωγικής και διδακτικής σχέσης σ' έναν κόσμο που αλλάζει. Τα νέα πρότυπα, η χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, ζητήματα πολυπολιτισμικότητας, η κοινωνική και η οικονομική αναβάθμισή του, η βασική εκπαίδευση, η μόρφωση και επιμόρφωσή του, το εργασιακό του άγχος και τα καθημερινά προβλήματα στη σχολική τάξη, διαμορφώνουν το ρόλο του, παιδαγωγικό και κοινωνικό. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο η τάξη και το σχολικό περιβάλλον γενικότερα, μαζί με την οικογένεια και την Πολιτεία αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις και τις νέες συνθήκες με προβλήματα και συγκρούσεις, αλλά και με αισιοδοξία που βασίζεται στις ανθρώπινες σχέσεις και στην προσπάθεια για ένα καλύτερο μέλλον που θα σέβεται πρωτίστως τον άνθρωπο και θα εγγυάται την ποιότητα της ζωής του. Εδώ ο σύγχρονος εκπαιδευτικός έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και στο πλαίσιο των σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων για την παιδική ηλικία.

Contemporary teaching approaches to childhood and the role of the modern educator: an international comparative research

Konstantinos Karras, *Assistant Professor, University of Crete*

ABSTRACT

This paper is related to the modern teacher and his/her social representations, especially those that are connected with his role as a professional in the 21st century. This role is strongly associated with the modern didactic approaches to the childhood, as well as with the educational and social changes and the existing educational policies. We present an international comparative research concerning teachers in nine countries (Greece, Cyprus, England, Sweden, Finland, Germany, Italy, Russia, Jordan) that has to do with their social representations towards their profession and their role as they reveal from the new conditions and challenges.

Modern teacher in general as a pedagogue, as a professional and as an agent of the existing educational policies, is, or should be, the essential contributor/ protagonist (with his/her pupil) of the educational/ learning process and the pedagogical and didactic relation in general in a changing world. The new social, cultural, ideological, economical and other models, the use of new technologies in education, the multiculturalism, his social and economical status, his education, training and in-service training, the professional anxiety and the everyday problems of the classroom, formulate the pedagogical and social role of the teacher today. In this framework, modern school along with the family and the State have to face the challenges and the new conditions with optimism based in human relations that promote human values and guarantee the quality of human life. In this perspective modern teacher has to play an important role in the framework of modern pedagogical/ didactic approaches to the childhood.

Η προσέγγιση των παιδιών στη νέα γνώση. Τρόποι ενίσχυσης της συνεργατικής και της αυτορρυθμιζόμενης μάθησης των μαθητών.

Βασίλειος Κατσιμάρδος,

Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα καινούρια αναλυτικά προγράμματα ΔΕΠΠΣ/ΑΠΣ δίνουν έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών, στην συνεργατική μάθηση και στην αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσουμε τα καινούρια επιστημονικά δεδομένα και τις μεθόδους διδασκαλίας στο σύγχρονο σχολείο.

Λέξεις κλειδιά: Συνεργατική μάθηση, αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, μέθοδοι διδασκαλίας,

Children's approach to new knowledge. Ways for enhancing students' cooperative and self-regulating learning

Vassilios Katsimardos,

School Counselor

ABSTRACT

The new curricula DEPPS / APS giving emphasis on active participation of students, on cooperative learning and self-regulating learning. The aim of this paper is to introduce the new scientific information of teaching methods in the modern school.

Keywords: Cooperative learning, self-regulating learning, new teaching methods.

Ένας διευκολυντικός παιδαγωγός: μια προσωποκεντρική προσέγγιση

Βασίλειος Κιοσσές,

Ψυχολόγος-Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας

Καρολίνα Αλεξίου,

Σύμβουλος ψυχικής υγείας

Νάντια Συμεωνίδου,

Σύμβουλος ψυχικής υγείας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσουμε πως ένας εκπαιδευτικός μπορεί να γίνει διευκολυντικός. Αυτό το είδος μάθησης βασίζεται στην προσωποκεντρική προσέγγιση η οποία θεμελιώθηκε από τον Carl Rogers, έναν από τους πιο επιφανείς Αμερικανούς ψυχολόγους με την μεγαλύτερη επιρροή. Κεντρικός άξονας είναι η άποψη πως 'δεν μπορούμε να διδάξουμε κάποιον απευθείας, μπορούμε μόνο να διευκολύνουμε τη μάθησή του' (Rogers, 1957, p. 389). Εξαιτίας των κοινωνικών αλλαγών, είμαστε αντιμέτωποι με μια εξ ολοκλήρου καινούργια κατάσταση στην εκπαίδευση και ο στόχος της εκπαίδευσης, είναι η διευκόλυνση της αλλαγής και της μάθησης. Καμία γνώση δεν είναι σίγουρη, και μόνο η διαδικασία της αναζήτησης της γνώσης δίνει μια βάση για ασφάλεια. Η διευκόλυνση της μάθησης είναι ο στόχος της εκπαίδευσης, ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσουμε τον μαθητεύοντο, ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνουμε να ζούμε αυτόνομα μέσα στη διαδικασία. Η διευκόλυνση της ουσιαστικής μάθησης βασίζεται σε συγκεκριμένα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά, τα οποία υπάρχουν στη σχέση ανάμεσα στον διευκολυντή και τον μαθητή. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι η γνησιότητα του διευκολυντή στη μάθηση, η επιβράβευση, η αποδοχή και η εμπιστοσύνη, όπως επίσης και η ενσυναίσθητη κατανόηση. Ο δάσκαλος που έχει την ικανότητα να αποδέχεται ζεστά, που μπορεί να προσφέρει άνευ όρων αποδοχή και μπορεί να ενσυναισθανθεί τα συναισθήματα φόβου, αγωνίας και απογοήτευσης τα οποία προκύπτουν όταν ανακαλύπτουμε νέες δεξιότητες, θα έχει κάνει πολλά όσον αφορά την τοποθέτηση των συνθηκών για μάθηση. Σύμφωνα με τον Carl Rogers οι άνθρωποι έχουμε ένα φυσικό δυναμικό για μάθηση. Η μάθηση επιτυγχάνεται κυρίως όταν το περιεχόμενό της είναι ενδιαφέρον για τον μαθητή. Η έρευνα έδειξε πως παιδαγωγοί που ήταν εκπαιδευμένοι να είναι διευκολυντικοί, μπορούσαν να παράσχουν ένα κλίμα αποδοχής, ενσυναίσθητης κατανόησης και αυθεντικότητας (Aspy & Roebuck, 1969). Σε κάθε μαθητή και σε κάθε άνθρωπο υπάρχει μία έμφυτη ικανότητα για ανάπτυξη και εξέλιξη. Αυτή η διαδικασία πραγμάτωσης, εάν είναι ελεύθερη να συμβεί, θα οδηγήσει σε μία αυτό-καθοδήγηση και σε μία μάθηση η οποία θα είναι πιο γρήγορη, πιο εμπειριστατωμένη και με μεγαλύτερη διάρκεια σε σχέση με την παραδοσιακή διαδικασία μάθησης.

A facilitative educator: a person-centered approach

Vasilios Kiosses,

Psychologist, Mental health consultant,

Karolina Alexiou,

Mental health consultant,

Nadia Symeonidou,

Mental health consultant

ABSTRACT

The aim of this study is to present the way a teacher can be facilitative. This kind of learning is based on the person-centered approach founded by Carl Rogers, one of the most eminent American psychologists with great influence. Centerpiece is the idea that 'we cannot teach someone directly, we can only facilitate his learning' (Rogers, 1957, pg 389). Due to the social changes, we have to face an entirely new situation in education and the goal of education is the facilitation of change and learning. No knowledge is secure, just the process of seeking knowledge gives a basis for security. The facilitation of learning is the aim of education. The way in which we develop the learner, the way we learn to live as independent individuals in the process. The facilitation of learning rests upon certain attitudinal qualities, which exist in the relationship between the facilitator and the learner. These features are the congruence of the facilitator in learning, the prizing, the acceptance and the trust, as well as the empathic understanding. The teacher who has the ability to accept, who can provide unconditional positive regard and can empathize with the feelings of fear, anticipation and frustration which are involved in meeting new materials, will have done great deal toward setting the conditions for learning. According to Carl Rogers people have a natural potential for learning. Learning is achieved especially when the content is interesting for the student. The survey showed that teachers, who were trained to be facilitative, could provide a climate of acceptance, empathic understanding and congruence (Aspy & Roebuck, 1969). Each student and each man has an innate capacity for growth and development. This self-actualizing process, which, if the process is freed, will lead to self-initiation and learning which is more rapid, more thorough and lasting than traditional learning.

Τέχνη και Προσχολική Εκπαίδευση: Η αξιοποίηση των κυβιστικών έργων για την

ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών σε μαθητές Νηπιαγωγείου

Μάνος Κονσόλας,

Επίκουρος Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μαρία Σαββαΐδου-Καμπουροπούλου,

Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστημίου Αιγαίου

Πολυξένη Παναγιωτοπούλου,

Υπ. Διδάκτωρ ΤΕΠΑΕΣ Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εποχή της παγκοσμιοποίησης, η ταχύτατη εξέλιξη των επιστημών και της τεχνολογίας, οι αλλαγές στη δομή της κοινωνίας φέρνουν δραστικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της ζωής μας. Η εκπαίδευση για να καταστήσει ικανούς τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που συνεχώς ανακύπτουν, καλείται να επαναπροσδιορίζει τους σκοπούς και τους στόχους της προκειμένου όχι μόνο να παρακολουθεί αλλά και να προλαμβάνει τις εξελίξεις. Η πολιτεία θέλοντας να ανταποκριθεί στις ανάγκες του σχολείου του 21ου αιώνα σχεδιάζει νέα Πιλοτικά Προγράμματα Σπουδών και για την Προσχολική Εκπαίδευση.

Με την παρούσα έρευνα επιχειρείται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δραστηριοτήτων που αφορούν τη μαθησιακή περιοχή των “τεχνών” και των “μαθηματικών” στο Νηπιαγωγείο. Σκοπός της έρευνας ήταν η αξιοποίηση διαφόρων κυβιστικών έργων για την ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών. Ο κυβισμός, ένα καλλιτεχνικό ρεύμα της ζωγραφικής και της γλυπτικής του 20ου αιώνα, προσεγγίζεται τόσο ως αντικείμενο όσο και ως μέσο μάθησης για έναν από τους πέντε άξονες που αναπτύσσονται στο νέο πρόγραμμα των μαθηματικών για την προσχολική ηλικία, το χώρο και τη γεωμετρία. Η ενασχόληση με τις Τέχνες στην παιδική ηλικία είναι ιδιαίτερα σημαντική, γιατί τα παιδιά αναπτύσσουν τις βασικές ικανότητες της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, της επίλυσης προβλημάτων, οι οποίες συνδέονται άμεσα και με την άσκηση της μαθηματικής σκέψης.

Για την επίτευξη του σκοπού της μελέτης, υλοποιήθηκε έρευνα δράσης σε Νηπιαγωγείο της πόλεως Ρόδου. Οι μαθητές του ερευνητικού μας δείγματος επισκέφθηκαν το Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης του Δήμου Ροδίων και ήρθαν σε επαφή με έργα κυβιστικών ζωγράφων (Ν. Χατζηκυριάκου - Γκίκα). Απέκτησαν μια πρώτη εμπειρία για τους συμβολισμούς που προκύπτουν από τις αναλογίες των γεωμετρικών σχημάτων στα κυβιστικά έργα. Στη συνέχεια, στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού και διδακτικού σχεδιασμού στη σχολική τάξη αναπτύχθηκαν μαθηματικές δραστηριότητες που αφορούν την καλλιέργεια της αντίληψης του προσανατολισμού στο χώρο, τα γεωμετρικά σχήματα και τους μετασχηματισμούς. Παράλληλα, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ οι μαθητές δημιούργησαν νέα και καινοτόμα έργα, φυσικά και εικονικά.

Ως εργαλείο αξιολόγησης της ερευνητικής προσπάθειας χρησιμοποιήθηκαν αυθεντικές τεχνικές αξιολόγησης καθώς και οι εικαστικές δημιουργίες των παιδιών. Τα έργα των παιδιών διακρίθηκαν για την πρωτοτυπία, την ποικιλία χρωμάτων και το μεγάλο αριθμό γεωμετρικών σχημάτων. Από τις διαφορές κατασκευές κολλάζ και τις τρισδιάστατες συνθέσεις διαπιστώθηκε ότι τα νήπια κατείχαν σε υψηλό ποσοστό, τις γεωμετρικές έννοιες, τις ιδιότητες της συμμετρίας και ότι μπορούν να αντιληφθούν, όσο είναι δυνατόν για την ηλικία και το επίπεδο ωριμότητάς τους, τη σύγχρονη τέχνη, να την ανιχνεύσουν και να εμπνευστούν από αυτήν.

Art and Preschool education: the exploitation of cubist art for the development of mathematical concepts in Preschool students

Manos Konsolas,

Assistant Professor, University of Aegean,

Maria Savaidou – Kampouroπούλου,

Lecturer, University of Aegean,

Polixeni Panagiotopoulou,

PhD Student, University of Aegean

ABSTRACT

The globalization era, the speedy evolution of science and technology, the changes in social structure bring drastic changes to all sectors of our lives. Education, aiming at making trainees able to efficiently face all the emerging problems, is needed to re-define its goals and aims, so that, it will not only keep up with changes but it will also anticipate them. The state, under the pursuit of corresponding to the 21st century school needs, plans new pilot Curricula for preschool education.

With the present research, the planning and materialization of activities that are related with the learning area of 'arts' and 'mathematics' in Kindergarten, is attempted. The goal of this research was the exploitation of several

cubist works for the development of mathematical concepts in Kindergarten. Cubism, an art genre that was applied in painting and sculpture of 20th century, is approached both as an object as well as a learning tool for one of the five axis that are being developed in the new pre-school curriculum for mathematics, namely space and geometry. The involvement with arts from an early age is essentially important since children develop their basic skills of creative and critical thinking and of problem solving, which are directly related with the implementation of mathematical thinking.

For the achievement of the research's aim, an action research was materialized in a kindergarten of Rhodes City. The students of our research sample visited the Museum of Modern Greek Art and came to contact with the works of cubist artists (N. Hatzikiriakos-Gikas). They acquired a first experience about the symbolisms, as they emerge from geometrical shapes' analogies in cubist paintings. Then, in the frame of educational and didactical planning in school class, mathematical activities that are related with the cultivation of space orientation, geometrical shapes and transformations are developed. At the same time, with ICT support, students developed new and innovative works, natural and virtual ones.

As an evaluation tool of research effort, authentic evaluation techniques have been used, as well as the figurative children's creations. Children's works have been distinguished for their originality, the variety of colors and the large number of geometrical shapes. From the various collages and the 3-D compositions it has been realized that the infants possessed –in a high degree- the geometrical concepts, and symmetry's attributes, and that they are able to conceive (as much as this is allowed by their age and maturity level) modern art, to detect it and to be inspired by it.

Η ετοιμότητα των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν παιδιά με δυσκολίες μάθησης στην τάξη τους

Ελένη–Μαρία Κουϊμτζή,

Τμήμα Βρεφονηπιοκόμων Α.Τ.Ε.Ι.Θ.

Αναστασία Ψάλτη,

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έγκαιρη αναγνώριση παιδιών προσχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές δυσκολίες τα οποία ενδέχεται στο μέλλον να παρουσιάσουν μια ειδική μαθησιακή δυσκολία είναι απαραίτητη στα πλαίσια της ανάγκης για πρόωγη παρέμβαση. Παρόλα αυτά αμφισβητείται η ετοιμότητα των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας να αναγνωρίσουν σημάδια μαθησιακών δυσκολιών σε παιδιά της τάξης τους. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει αυτή την ετοιμότητα μέσα από την εξέταση των γνώσεων τους για τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και των αντιλήψεων σχετικά με το ρόλο τους στην αναγνώριση και διαχείριση παιδιών με δυσκολίες στην τάξη.

Τριακόσιες φοιτήτριες και παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας (νηπιαγωγοί, βρεφονηπιοκόμοι) αξιολογήθηκαν μέσω ενός πολυεργαλείου που περιείχε ερωτήσεις σε κλίμακα Likert και σενάρια τα οποία παρουσίαζαν περιπτώσεις παιδιών με χαρακτηριστικά ειδικών μαθησιακών δυσκολιών και άλλων διαταραχών της παιδικής ηλικίας.

Σύμφωνα με τα ευρήματα οι συμμετέχουσες είχαν σχετικά επαρκείς γνώσεις σχετικά με τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες αλλά δεν θεωρούσαν ως δική τους ευθύνη την αντιμετώπιση των παιδιών με προβλήματα μάθησης. Η χρήση των σεναρίων αποκάλυψε ότι οι παιδαγωγοί έτειναν να απαντούν πιο σωστά όταν τους παρουσιαζόταν ένα περιστατικό παιδιού παρά στις απλές δηλώσεις-ερωτήσεις. Τα ευρήματα θα συζητηθούν σε σχέση με την εκπαίδευση των μελλοντικών παιδαγωγών.

Pre-school educators' readiness to identify and deal with children at risk for learning disabilities

Eleni – Maria Kouimtzi,

ATEI of Thessaloniki,

Anastasia Psalti,

Associate Professor, ATEI of Thessaloniki

ABSTRACT

Early identification of young children who demonstrate delays in development that may place them at risk for later identification as having a learning disability is strongly recommended. However, preschool teachers' readiness in recognizing early signs of learning difficulties is still questioned. The aim of the present study is to identify teacher's knowledge about specific learning disabilities and their attitudes concerning their role in identifying and treating

children at risk for developing learning problems in the future.

The participants' (N=300) readiness was assessed by a battery instrument consisting of Likert scale questions and scenarios measuring basic knowledge of learning difficulties, and perceptions of teacher's role in identifying and treating learning problems in the classroom.

The results show that in general, participants appeared to have an adequate knowledge of the various aspects of Specific Learning Disabilities, but do not consider dealing with children who have learning problems in the classroom to be part of their role. The use of vignettes revealed that teachers are more competent when presented with real-life situations than when asked about SLD. Results are discussed in terms of pre-school teachers' education and training.

Ο ρόλος του φύλου στην ανάπτυξη δεξιοτήτων λεπτής κινητικότητας τυπικώς αναπτυσσόμενων και νοητικά καθυστερημένων παιδιών

Βασιλική Κουτσομπίνα,

Επιστημονική συνεργάτης, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου & Ψυχολόγος Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. Αγρινίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η μελέτη της επίδρασης του παράγοντα φύλο στην ανάπτυξη και τελειοποίηση λεπτών αντιληπτικο-κινητικών δεξιοτήτων. Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν συνολικά 129 άτομα τα οποία χωρίστηκαν σε 3 ομάδες. Την 1η ομάδα αποτέλεσαν 43 ήπια νοητικά καθυστερημένα παιδιά (21 Α/22 Κ) Χ.Η. 7-9 ετών, τη 2η ομάδα αποτέλεσαν 43 τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά (21 Α/22 Κ) αντίστοιχης χρονολογικής ηλικίας (7-9 ετών) και στην 3η ομάδα περιλήφθηκαν 43 τυπικά παιδιά (21 Α/ 22 Κ) αντίστοιχης νοητικής ηλικίας (4-6 ετών). Ως εργαλείο εκτίμησης χρησιμοποιήθηκε μια συστοιχία 32 έργων λεπτής κινητικότητας της οποίας η αξιοπιστία και εγκυρότητα έχουν ελεγχθεί. Τα αποτελέσματα του ελέγχου ισότητας δύο μέσων τιμών σε ανεξάρτητα δείγματα με το T-test έδειξαν ότι τόσο στην ομάδα των νοητικά καθυστερημένων, όσο και στις ομάδες των τυπικώς αναπτυσσόμενων παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας δεν υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές δια-φορές στις επιδόσεις μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στα έργα λεπτής κινητικότητας ($p>0.05$). Το γεγονός ότι όλα τα παιδιά σήμερα ανεξαρτήτως φύλου έχουν πρόσβαση στο ίδιο παιδαγωγικό υλικό, παίζουν με τα ίδια παιχνίδια, αλληλεπιδρούν κοινωνικά κάτω απ' τις ίδιες συνθήκες παιχνιδιού, και συμμετάσχουν σε αντίστοιχες δραστηριότητες στο σχολείο και στο σπίτι, μπορεί να μας δώσει μια καλή απάντηση στο γιατί τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια αναπτύσσουν εξίσου την επιδεξιότητα των χεριών τους και έχουν παρόμοιες επιδόσεις σε αντίστοιχες δοκιμασίες.

The effect of gender on the development of fine perceptuomotor skills in typically developed and children with mental retardation

Vassiliki Koutsobina,

Dr., Psychologist, Scientific Associate, TEI of Epirus

ABSTRACT

The purpose of the present study is to investigate the effect of gender on the development and refinement of fine perceptuo-motor skills. A total population sample of 129 subjects aged 4-9 years participated in the study. The experimental group consisted of 43 children with mild mental retardation 7-9 years old and the two comparison groups comprised of 43 typically developing early school age and 43 typically developing preschoolers. In the first comparison group subjects were equivalent in chronological age and gender, while in the second comparison group samples were equivalent in mental age and gender with the participants of the experimental group. As an assessment tool of fine perceptuo-motor skills it was used a battery of tasks which was constructed on the basis of universal standardized tests of psychomotor abilities. The control results of the psychometric properties of the battery (reliability, validity) verify the high quality of the psychometric features of the designed tool ($\alpha=0.902$). The findings of the T-Test for Equality of Means in Independent Samples showed that there are no statistically significant differences in the performance of male and female participants of the three groups in fine motor skills tasks ($p>0.05$). Based on the aforementioned findings, the following conclusion could be drawn: gender does not influence performance on fine motor skills' tasks. As becomes obvious, therefore, the fact that all children nowadays, regardless of sex, have access to the same educational material, play with the same toys, interact socially under the same conditions, and participate equally in similar activities at school and at home, explains us why both boys and girls can equally develop the dexterity of their hands and achieve equivalent performance on fine motor skill tasks.

Καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας στο σχολείο με χρήση νέων τεχνολογιών

Ευτυχία Κωλέτσου,

Εκπαιδευτικός πληροφορικής

Γεράσιμος Χαμάλης,

Μηχανικός πληροφορικής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιδέα της εργασίας μας στηρίζεται σε μια γενικότερη θεώρηση εμπλοκής του παιδιού στην κατάλληλη ατμόσφαιρα, ώστε να καλλιεργηθεί η φιλιαναγνωσία και να αναδυθεί ο γραμματισμός (λογοτεχνικός και πληροφορικός).

Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί τον απαραίτητο διαμεσολαβητή στην κοινωνία της γνώσης. Χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες ως εργαλεία της διδακτικής πράξης, σκοπός μας είναι η παροχή σφαιρικής μόρφωσης και η κοινωνικοποίηση των μαθητών στον ψηφιακό κόσμο που καλούνται να ζήσουν.

Η πρότασή μας στηρίζεται στη μέθοδο της ιστοριογραμμής, μιας διδακτικής μεθόδου που βασίζεται στον επικοινωνισμό και χρησιμοποιεί την εξιστόρηση- αφήγηση βιωμάτων και εμπειριών μέσω των οποίων ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές στην πρόσκτηση γνώσεων και στην ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων.

Για το σκοπό αυτό προτείνουμε την ανάπτυξη ενός πολυμεσικού εργαλείου, όπου ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να αναδιατυπώσει γραπτά την αυτοτελή ιστορία ή το παραμύθι, αλλά και να τοποθετήσει σε χρονική σειρά εικόνες που είναι αποθηκευμένες σε μια βάση δεδομένων. Η ευκολία στη χρήση ενθαρρύνει τον μαθητή να δημιουργήσει και να αναπλάσει την ιστορία καλλιεργώντας του την μνήμη και την φαντασία, δίνοντας του την αίσθηση πραγματικής συμμετοχής σε ένα λογοτεχνικό έργο και αποκομίζοντας συναισθήματα και σκέψεις από την πλευρά του δημιουργού. Δεδομένου ότι η λογοτεχνία δύναται να αξιοποιηθεί μέσα από τις νέες τεχνολογίες και να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο δραστηριοτήτων, επιθυμούμε την επικοινωνία και ανταλλαγή των παιδικών δημιουργημάτων με στόχο ένα κοινό όραμα, αυτό της προώθησης της φιλιαναγνωσίας.

Βασιζόμενοι στην άποψη που κυριαρχεί ότι τα παιδιά μπορούν να γίνουν συγγραφείς και δημιουργοί όταν τους δοθεί το κίνητρο (Berger, 1992), και μακροπρόθεσμα να γίνουν και καλοί αναγνώστες, κάνουμε μία προσπάθεια για την προώθηση της βιβλιοφιλίας σε μια κοινωνία που κυριαρχεί η εικόνα, η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών, η ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και η δράση των σχολικών μονάδων μέσα από διαδικτυακές γέφυρες επικοινωνίας.

Cultivating literacy in school employing new technologies

Eftychia Koletsou,

Computer Science Teacher,

Gerasimos Chamalis,

Computer Engineer

ABSTRACT

Our concept is based on a general involvement of the children in order to foster their love of the literature and to reinforce their literacy, both on literature and on ICTs.

The introduction of new technologies in the educational process is the essential mediator in the new society. Using new technologies as tools for the teaching, our goal is to provide comprehensive education and socialization of our students in the digital age.

Our proposal is based on the method of the story lines, a teaching method based on constructivism using narrative experiences, through which the teacher can help students at acquiring knowledge and developing skills and competencies.

For this purpose we propose the development of a multimedia tool that enables the students to reformulate their self-written story or fairy tale, but also allow them to place, with a time series, images that are stored in a database. This multimedia tool is very ease in use, and encourages the students to create and recreate their stories growing up their memories and imagination, and giving them a sense of an actual participation in the literary work, drawing feelings and thoughts from the perspective of the author. Given that literature can be exploited through new technologies and integrated into a wider framework of activities, we want the communication and the exchange of children's creations to a common vision that can promote the love of the literature.

Based on the view that prevails that children can become writers and creators when the incentive is given to them

(Berger, 1992), and as a result they can become good readers too, we make an effort to promote books in a society that is dominated of the picture, through the active participation of children.

Αναγνώσματα από το περιοδικό «ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ» της Κωνσταντινούπολης (Οκτ. 1898 – Σεπτ. 1899)

Γιούλα Κωνσταντοπούλου,
Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πατρών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι απόψεις των κοινωνικών επιστημόνων συγκλίνουν στη θέση πως η παιδική ηλικία συνιστά δημιούργημα των σύγχρονων κοινωνιών και ιδιαίτερα του 19^{ου} αιώνα δεδομένου ότι μεταβολές που σημειώθηκαν στη μεταβιομηχανική εποχή διαμόρφωσαν τη δομή της κοινωνίας, της οικογένειας και οδήγησαν στη διάκριση της υπόστασης του κόσμου των παιδιών από εκείνον των ενηλίκων. Με το σκεπτικό αυτό το ενδιαφέρον μου στρέφεται στη μελέτη του περιοδικού «Παιδικός Κόσμος» της Κωνσταντινούπολης και ειδικότερα στην πρώτη περίοδο έκδοσής του (Οκτώβριος 1898-Σεπτέμβριος 1899). Στόχοι αυτής της μελέτης είναι να διερευνηθούν οι συνιστώσες παραγωγής, έκδοσης και διακίνησης ιδεών του περιοδικού, να αναδειχθούν οι αφηγηματολογικές επιλογές των συντελεστών του, να προβληθεί ο παιδαγωγικός χαρακτήρας του έργου, αλλά και να αναζητηθούν στοιχεία που αφορούν στον Ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης και που ενδεχομένως αποκαλύπτουν το κλίμα που επικρατούσε εκεί στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Reading from the magazine "Child's World" from Istanbul (Oct. 1898 – Sept. 1899)

Gioula Konstantopoulou, Dr.

ABSTRACT

The views of social scientists converge in a position that childhood is a creation of modern societies, especially of the 19th century one, as changes occurring in the post- industrial era influenced the structure of society, the family and led to the distinction between the status of the children's world and the adults' world. With this in mind, my interest turned to the study of the magazine "Children's World" in Constantinople and to the first year/period of its issue (publication) <October 1898-September 1899> in particular. The objectives of this study is to explore the components of production, publication, and distribution of ideas of the journal to identify the Narrative options of its authors, to highlight the pedagogical nature of the project and, in addition, to seek information concerning the Greeks in Constantinople that possibly reveal the condition that prevailed there in the 19th century.

Οι Απόψεις των Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας για τα Αγορίστικα και Κοριτσίστικα Βιβλία-Αντικείμενα και η Επίδραση των Βιβλίων Αυτών στη Διατήρηση των Έμφυλων Στερεοτύπων

Ειρήνη Λιάκου,
Νηπιαγωγός
Τασούλα Τσιλιμένη,
Επίκουρη καθηγήτρια Τ.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ερευνητικές εργασίες αποδεικνύουν ότι το παιδικό βιβλίο κατέχει σημαντική θέση στην καθημερινότητα των παιδιών και συμβάλλει στη δημιουργία της έμφυλης ταυτότητάς τους. Η μελέτη αυτή επιχειρεί να διερευνήσει τις απόψεις των νηπίων για τα αγορίστικα και κοριτσίστικα βιβλία-αντικείμενα. Ειδικότερα, εξετάζει ποια από τα μορφικά χαρακτηριστικά των παιδικών βιβλίων-αντικειμένων προσλαμβάνουν τα νήπια ως έμφυλα κριτήρια για το διαχωρισμό των βιβλίων σε αγορίστικα και κοριτσίστικα και κατά πόσο αυτά συμβάλλουν στη διατήρηση των στερεοτύπων για το φύλο.

Κύρια πηγή άντλησης του ερευνητικού υλικού αποτέλεσαν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις με τα νήπια, ενώ η συμμετοχική παρατήρηση χρησιμοποιήθηκε συμπληρωματικά με σκοπό να ενισχύσει τα στοιχεία των συνεντεύξεων. Σύμφωνα με την ανάλυση περιεχομένου των αναφορών των νηπίων, ένα παιδικό βιβλίο αξιολογείται ως αγορίστικο ή κοριτσίστικο με βάση: α) το γένος των απεικονιζόμενων ανθρωπίνων μορφών και ζώων και τη φυσική τους εμφάνιση (π.χ. μήκος μαλλιών, ενδύματα), β) τα χρώματα του εξωφύλλου του βιβλίου, γ)

το σχήμα του, δ) τα αντικείμενα ή εξαρτήματα που το συνοδεύουν, ε) τα διακοσμητικά στοιχεία, τα πολυτελή υλικά, που κοσμούν το εξώφυλλο ή τις περιεχόμενες σελίδες του, καθώς και τις εικονογραφικές λεπτομέρειες που χρησιμοποιεί ο εικονογράφος. Επιπρόσθετα, από τις αποκρίσεις των νηπίων αναδύεται και έτερο κριτήριο προσδιορισμού της έμφυλης ταυτότητας του παιδικού βιβλίου. Τα νήπια χαρακτηρίζουν ως αγορίστικα, όσα βιβλία απεικονίζουν φοβικά αντικείμενα, πρόσωπα ή ζώα που συνδέονται με τη βία και την αγριότητα. Καταδεικνύεται ότι τα νήπια δεν παραβλέπουν την υλική υπόσταση και τη φυσική εμφάνιση του παιδικού βιβλίου. Επικεντρώνουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα μορφικά χαρακτηριστικά του, τα οποία προσλαμβάνουν ως έμφυλους δείκτες διαχωρισμού των παιδικών βιβλίων σε αγορίστικα (boy books) και κοριτσίστικα (girl books). Στα μορφικά αυτά χαρακτηριστικά των παιδικών βιβλίων εγγράφεται η διαφοροποίηση των φύλων και αναπαράγονται φυλετικά και σεξιστικά στερεότυπα, που φυσικοποιούνται μέσα από τη διεργασία της ταύτισης των μικρών παιδιών με τους ομόφυλους ήρωες και ηρωίδες των βιβλίων.

Preschoolers' views about boys' and girls' books-objects and the influence of these books in the conservation of gender stereotypes

Eirini Liakou,

Preschool Teacher,

Tasoula Tsilimeni,

Assistant Professor, University of Thessaly

ABSTRACT

Numerous studies prove that children's books occupy an important place in children's everyday life and contribute to the creation of their gender identity. This study attempts to explore the views of young children regarding boys' and girls' books-objects. Specifically, it considers which of the morphological characteristics of children's books-objects preschoolers perceive as gender criteria in the classification of books into boys' and girls' books, and how these books contribute to the maintenance of gender stereotypes.

The main sources of the research material were the semi-structured interviews with preschoolers, and the participant observation which was used in order to enhance the elements of interviews. According to content analysis of the preschoolers' reports, a children's book is assessed/characterized as boyish or girlish by: a) the gender of the depicted human figures and animals and their physical appearance (e.g. hair length, clothing), b) the colors of the book cover, c) the shape d) the objects or components that accompany the book, e) the frills and luxury materials that adorn the cover or page content, as well as the iconographic details used by the illustrator. Furthermore, an additional criterion emerges from the young children's responses in order to determine the gender identity of a children's book. Preschoolers describe as boy books those which depict phobic objects, people or animals associated with violence and cruelty.

In conclusion, preschoolers do not overlook the physical appearance of children's books. They focus their attention on specific book form features, which they perceive as gender segregation indicators, classifying them into boy (masculine) and girl (feminine) books. The morphological characteristics of children's books document gender differentiation and reproduce sexist stereotypes, which eventually become the norm through the process of children's identification with same-sex heroes and heroines of books.

Η κοινωνική κατασκευή της παιδικής ηλικίας στο λόγο των νηπιαγωγών

Σόνια Λυκομήτρου,

Νηπιαγωγός, Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο στόχος της συγκεκριμένης έρευνας είναι να αναδείξει, πώς η παιδική ηλικία περιγράφεται στο λόγο των νηπιαγωγών. Ειδικότερα στην παρούσα ερευνητική προσπάθεια προσεγγίζεται ο λόγος των νηπιαγωγών, ως κοινωνική πρακτική όπου κατασκευάζεται η ταυτότητα της παιδικής ηλικίας. Το παράδειγμα της νέας κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας έχει συζητήσει την παιδική ηλικία ως κοινωνική κατασκευή στις καθημερινές γλωσσικές πρακτικές. Αντλώντας από την υπόθεση ότι υπάρχουν ισχυρές εικόνες/οπτικές της παιδικής ηλικίας σχετικά με το αθώο, με το παθητικό - μειονεκτικό ή με το παιδί ως φορέας δράσης, η μελέτη μας εστιάζει στην κατασκευή αυτών των εικόνων, στο λόγο των εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας.

Η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε την ανάλυση 60 γραπτών κειμένων, ζητώντας από τις νηπιαγωγούς να περιγράψουν την παιδική ηλικία και να κρίνουν σχετικά με την ικανότητα των παιδιών να λαμβάνουν αποφάσεις. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν 40 συνεντεύξεις με τους ίδιους εκπαιδευτικούς, ζητώντας τους να συγκρίνουν την

παιδική ηλικία μέσα στο χρόνο και να συζητήσουν τους λόγους για τις πιθανές ομοιότητες και διαφορές. Η κριτική ανάλυση λόγου χρησιμοποιήθηκε ως μεθοδολογικό πλαίσιο αναφοράς μας, προκειμένου να αναλυθούν και το περιεχόμενο και η μορφή κειμένων μας.

Η ανάλυσή μας έδειξε ότι οι νηπιαγωγοί περιγράφουν την παιδική ηλικία ως μια ομοιογενή κατηγορία. Οι περιγραφές των νηπιαγωγών σχετικά με την ανωριμότητα των παιδιών και την έμφαση στο σημαντικό ρόλο των ενηλίκων για να καθοδηγήσουν τη λήψη απόφασης των παιδιών, στηρίζονται στη χρησιμοποίηση των καθιερωμένων θεωριών της κοινωνικοποίησης και της αναπτυξιακής ψυχολογίας, που κατασκευάζουν την εικόνα ενός παιδιού με μειονεκτικά χαρακτηριστικά. Η παιδική ηλικία παρουσιάζεται επίσης ως μια καθορισμένη και παθητική περίοδος ζωής, στην περιγραφή των ομοιοτήτων μεταξύ των παιδιών στη διάρκεια του χρόνου ή στον συλλογισμό των πιθανών διαφορών ανάλογα με τις αλλαγές στην ανατροφή των παιδιών και της οικογένειας. Επιπλέον, τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τον κανονιστικό και ρυθμιστικό χαρακτήρα του εκπαιδευτικού λόγου.

Constructing childhood in early childhood teachers' discourse

Sonia Lykomitrou,

PhD student, University of West Macedonia

ABSTRACT

The aim of this research is to show how childhood is described in early childhood teachers' discourse. The paradigm of the new sociology of childhood has discussed childhood as a social construction in daily discursive practices. Drawing from the assumption that there are powerful images of childhood concerning the innocent, the minor and the agent child, our study focuses on the construction of those images in early childhood teachers' discourse.

The current study employed the analysis of 60 written texts, asking teachers to describe childhood and make a judgment on children's ability to make decisions. In addition, 40 interviews were conducted with the same teachers asking them to compare childhood through time and discuss the reasons for possible similarities and differences. Critical discourse analysis was used as our methodological frame of reference in order to analyze both content and form of our texts.

Our analysis showed that teachers describe childhood as a homogeneous state. Teachers' descriptions of children's immaturity and the important role of the adult to guide children's decision making are accomplished by using well established theories of socialization and developmental psychology, constructing the image of a minor child. Childhood is also presented as a determined and passive period of life in the description of similarities among children through time or the reasoning of possible differences according to changes in parenting and family. Moreover, results are discussed in relation to the normative and regulatory character of educational discourse.

«Ο Γεροστάθης οι αναμνήσεις της παιδικής μου ηλικίας» του Λέοντος Μελά: συγκρότηση ταυτοτήτων στην ηθικοπλαστική παιδική λογοτεχνία στα μέσα του 19ου αιώνα

Μαίρη Μαργαρώνη,

Φιλόλογος Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Υπ. Δρ Ιστορίας, Zentrum für Antisemitismusforschung, Berlin

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη εξετάζει το μυθιστόρημα του Λέοντος Μελά, Ο Γεροστάθης ή αναμνήσεις της παιδικής μου ηλικίας, το οποίο έτυχε μεγάλης αποδοχής και ευρείας διάδοσης στην εποχή της πρώτης του έκδοσης (1858), αλλά και στη συνέχεια, σε όλο το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, όπως αποδεικνύεται από τις αλληπάλληλες επανεκδόσεις του.

Χρησιμοποιώντας ποικίλες αφηγηματικές στρατηγικές, όπως την τεχνική του εγκιβωτισμού, δηλαδή της αφήγησης μέσα στην αφήγηση, τη χρήση πολλών διδακτικών ελλαδοκεντρικών παραδειγμάτων, που αποκτούν, ωστόσο, τις ποιότητες του διαχρονικού και του υπερτοπικού, την τεχνική της αντιπαράθεσης κ.ά., το συγκεκριμένο έργο, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα στρατευμένης παιδικής λογοτεχνίας, που τίθεται στην υπηρεσία της ηθοπλαστικής διαπαιδαγώγησης των Ελληνόπουλων.

Διά του στόματος του πρωταγωνιστή του μυθιστορήματος, του Γεροστάθη, διδάσκονται στα Ελληνόπουλα οι ηθικοπλαστικές αρχές, σύμφωνα με τις οποίες απαιτείται να διάγουν την ζωή τους: «Μετά Θεόν δε αγαπήσατε την πατρίδα και τους γονείς σας• διά της φιλοπονίας δε, της αρετής και της ευγενούς θυσίας των παθών σας προσπαθήσατε όπως αναφανήτε ημέραν τινα τέκνα ωφέλιμα και της πατρίδος και των γονέων. Προσέχετε επομένως την υγείαν σας, φωτίζετε την ψυχήν σας, εξευγενίζετε την καρδίαν σας, στολισθήτε με τας χριστιανικάς

και προγονικής αρετής, και αποφεύγετε παν αισχρόν και άτιμον.»

Όντως, βασικές θεματικές του έργου, όπως λ.χ. η αξία της επαφής με τη φύση ως δημιουργήμα του Θεού, το πρωινό ξύπνημα, η σωματική άσκηση, η φιλοπονία και η αδιάκοπη εργασία, η εγκράτεια, η oligοφαγία, η σωματική καθαριότητα, η τάξη, η γενναιότητα και η φιλοπρωτία, η επιμονή, η υπομονή και η ελπίδα, η ελεημοσύνη, η φιλανθρωπία και η προς τον πλησίον αγάπη, η ανάγνωση ωφέλιμων βιβλίων και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως μέσο γνωριμίας για «τας θείας καλλονάς του χριστιανισμού και τα αμάραντα κάλλη της Ελληνικής ευφύας», η φιλοπατρία και το εθνικό φρόνημα, έχουν ως στόχο τη συγκρότηση μιας ομογενοποιητικής εθνοπολιτισμικής ταυτότητας των Ελληνόπουλων, σύμφωνα με το πρότυπο που ενσαρκώνει ο γέροντας πρωταγωνιστής: «χριστιανός ενάρετος και Έλλην φιλόπατρις».

Old Stathis or Memories of my Childhood by Leon Mela: Constructing Identities in moralistic Literature in the Mid 19th Century

Mary Margaroni,

Philologist, Social anthropologist, PhD student

ABSTRACT

The present study examines the novel by L. Melas, *Old Stathis or memories of my childhood*, which was very well received in the time of its first publication (1858) and continued that way during the second half of the 19th century, as is evident by the numerous republications.

Using various narrative strategies, such as the technique of narrating within the narrative, the use of many didactical examples which are focused around Greece but have the qualities of surviving through time and being supralocal, or the technique of juxtaposition etc, this work constitutes a distinctive example of literature for children which aims directly to served as an avenue of morally educating Greek children.

Through the words of the novel's protagonist, *Old Stathis*, the morality shaping principles by which they must live through their life are taught to Greek children: "After the Lord, you must love your country and your parents• and with sedulousness, virtue and noble sacrifice of your faults you must try to shine on this day as children who are useful to their country and their parents. Consequently, take care of your health, lighten your soul, keep your heart noble, bejewel yourselves with the Christian and ancestral virtues and avoid that which is shameful and dishonorable".

Indeed, the basic themes of this work, such as the value of maintaining contact with nature as God's creation, waking up early in the morning, exercise, kindness, and incessant work, showing restraint, eating small amounts, physical cleanliness, keeping order, bravery, and ambition, persistence, patience, hope, charity, love for humankind and one's neighbors, reading beneficial books and learning the Greek languages a means of "knowing the divine beauties of Christianity and the endless beauty of Greek ingenuity", love for one's country and national ideology, are aiming at constituting a homogenizing national and cultural identity of Greek children, according to the example set by the elderly protagonist: "a virtuous Christian and lover of his country, Greece."

Η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: μια συγκριτική προσέγγιση της Ελλάδας και της Φινλανδίας

Μαλαμίτσα Μαργωμένου,

Βρεφονηπιοκόμος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Καθώς έχει αποδειχθεί η σημαντικότητα της πρώτης παιδικής ηλικίας, η παροχή πρώιμης ημερήσιας φροντίδας και προσχολικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο από την επιστήμη και την κοινωνική πολιτική. Η υψηλή ποιοτική λειτουργία των προσχολικών κέντρων απασχολεί ιδιαίτερα τις τελευταίες τρεις δεκαετίες τους ερευνητές. Ερευνητικά πορίσματα συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι τα χαρακτηριστικά της ποιότητας στα πλαίσια παροχής ημερήσιας φροντίδας παίζουν καθοριστικό ρόλο στην πορεία ανάπτυξης των μικρών παιδιών.

Αρχικά, επιχειρείται μία ιστορική ανασκόπηση και παρουσίαση της σύγχρονης θεσμοθετημένης προσχολικής αγωγής σε δύο ευρωπαϊκές χώρες, την Ελλάδα και την Φινλανδία. Παραθέτονται οι διάφοροι τύποι υπηρεσιών παροχής προσχολικής φροντίδας και αγωγής που λειτουργούν από δημοτικούς φορείς ή με ιδιωτική πρωτοβουλία και εξετάζεται το θέμα του ημερήσιου και αναλυτικού προγράμματος στα προσχολικά κέντρα κάθε κράτους αντίστοιχα, παρουσιάζοντας την έννοια του αναλυτικού προγράμματος στην Ελλάδα και προσδιορίζοντας τον όρο ECEC (Early Childhood Education and Care) της Φινλανδίας. Προσεγγίζοντας βιβλιογραφικά τους δείκτες ποιότητας επιλέχθηκαν η αναλογία παιδαγωγών-παιδιών, το βασικό μέγεθος της ομάδας των παιδιών στην τάξη, η επαγγελματική κατάρτιση του παιδαγωγικού προσωπικού και η σταθερότητα της θέσης του, η αλληλεπίδραση

παιδιών με τους παιδαγωγούς, η συμμετοχή των γονέων και η συνεργασία τους με το παιδαγωγικό προσωπικό. Το δεύτερο μέρος της μελέτης είναι αφιερωμένο στην εμπειρική διερεύνηση. Το δείγμα αποτελούν παιδιά (ηλικίας 3-4 ετών) και παιδαγωγοί από δύο προσχολικά κέντρα ημερήσιας φροντίδας και αγωγής στα Ιωάννινα και το Tampere. Για την αξιολόγηση και τη συγκριτική προσέγγιση των δύο συστημάτων χρησιμοποιήθηκαν τρία ανοιχτά εργαλεία (τεχνική τριγωνοποίησης): η παρατήρηση, η συνέντευξη και η επεξεργασία επίσημων κρατικών εγγράφων.

Τα ευρήματα έδειξαν δύο χώρες με διαφορετικές φιλοσοφίες ως προς τους σκοπούς της παιδαγωγικής προσέγγισης. Η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών παρουσιάζεται διαφοροποιημένη και η σύγκριση των ποιοτικών δεικτών καταδεικνύει ότι η φινλανδική προσχολική αγωγή και φροντίδα ανταποκρίνεται καλύτερα στην πλειονότητα αυτών.

The preschool education and care: a comparative approach to Greece and Finland

Malamitsa Margomenou,

Childcare worker

ABSTRACT

As has proven the significance of early childhood, the provision of early day care and preschool education is increasingly recognized by science and social policy. The high quality operation of preschool centers employ especially the last three decades researchers. Research findings consistently show that the characteristics of quality in day-care providers play a key role in the development of young children.

Initially, attempts a historical anaskopisi and presentation of contemporary institutionalized preschool education in two European countries, Greece and Finland. Are listed the various types of services preschool care and education that are operated by municipal agencies or by private initiative and discusses the issue of the daily and curricula in preschools each state respectively, showing the meaning of curriculum in Greece and defining the term ECEC (Early Childhood Education and Care) in Finland. Approaching literature quality indicators were selected the proportion of children, educators, the basic size of the group of children in the classroom, the training of teaching staff and the stability of the position, the children interact with teachers, parental involvement and cooperation the teaching staff.

The second part of the study is devoted to empirical investigation. The sample is children (aged 3-4 years) and teachers from two preschools and day care treatment in Ioannina and Tampere. To assess the comparative approach of the two systems used three open tools (triangulation technique): observation, interviewing and editing official government documents.

The findings demonstrated two countries with different philosophies as to the purpose of educational approach. The implementation of the guidelines presented diversified and comparison of quality indicators shows that the Finnish preschool education and care more responsive to most of them.

Η θεατρική τέχνη στη διδακτική διαδικασία αλλόγλωσσων παιδιών: η περίπτωση του Γενερικού θεάτρου στο νηπιαγωγείο

Ζαφειρούλα Μελισόβα,

Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή μελετήθηκε σε βάθος η προσέγγιση μαθητών Νηπιαγωγείου που προέρχονται από διαφορετικό γλωσσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον μέσω της θεατρικής τέχνης.

Συγκεκριμένα, σε αυτή την εργασία ερευνήθηκε σε διάστημα 10 μηνών κατά πόσο η θεατρική τέχνη μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά στη διαδικασία ένταξης και διδασκαλίας των αλλόγλωσσων νηπίων, προκειμένου να έρθουν αβίαστα σε επαφή με την ελληνική γλώσσα, να εξοικειωθούν με αυτή και να κοινωνικοποιηθούν με ομηλικούς διαφορετικής εθνικότητας. Τα αλλόγλωσσα παιδιά, μέσω της θεατρικής τέχνης, διδάσκονται την ελληνική και μπαίνουν σε διαθεματικές διαδικασίες εφαρμογής της, αναπτύσσουν τις γνωστικές τους δεξιότητες και αντιλαμβάνονται βιωματικά τις πολιτισμικές συνθήκες του καινούργιου τους περιβάλλοντος. Επιπροσθέτως, τα ελληνόγλωσσα μέλη της ομάδας αποδέχονται τη διαφορετικότητα του άλλου μέσα από τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης.

Στη δεκάμηνη παρέμβαση εφαρμόστηκε συνδυαστική πολυεπίπεδη μεθοδολογία, με έμφαση στην εξατομικευμένη στήριξη του κάθε παιδιού. Το εναλλακτικό στηρίζεται στην εφαρμογή του γενερικού θεάτρου μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το γενερικό θέατρο αποτελεί μορφή της θεατρικής τέχνης κατά την οποία οι συμμετέχοντες δημιουργούν το πλαίσιο και τις συνθήκες, η θεατρική διαδικασία γεννάται από τους

εμπλεκόμενους ενώ η κάθε δράση εξαρτάται αποκλειστικά από τα μέλη της ομάδας και αποτελεί αποτέλεσμα δημιουργικού brainstorming, με τεχνικές αυτοσχεδιασμού και σωματικής ενεργοποίησης.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν μετά την παρέμβαση δείχνουν ότι η θεατρική τέχνη, και πιο συγκεκριμένα το γενετικό θέατρο, μπορεί να επιφέρει άμεσα τη γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη των αλλοδαπών παιδιών προσχολικής ηλικίας, καθώς και την ομαλή ένταξή τους στο καινούργιο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο, μέσω εκφραστικών και δημιουργικών διαδικασιών, ενώ παράλληλα όλα τα παιδιά εξοικειώνονται με το διαφορετικό.

The theatrical art in the teaching procedure of foreign children: the case of generic theatre in preschool education

Zafeiroula Melisova,

Preschool teacher

ABSTRACT

In this paper, it is studied in depth the approach of Kindergarten students from different linguistic, social and cultural environment, through the art of theatre.

Specifically, this research investigates within 10 months whether the theatrical art can support the integration process and the teaching procedure of foreign children or not, in order to effortlessly become intimate with Greek language and socialise with other children from different nationalities. The foreign children, through theatrical art, were taught Greek language and get into interdisciplinary procedures. They also develop their cognitive skills and understand empirically the cultural conditions of their new environment. Moreover, the Greek children accept the diversity of the other through the processes of interaction.

In the ten-month intervention, combinational multilevel methodology was applied, with emphasis on personalised support of each child. The alternative is based on the application of generic theatre in the educational process. The generic theatre is a form of theatrical art in which participants create the context and circumstances, the theatrical process arises from the involvement of the participants, each action depends entirely on the team members and is the result of creative brainstorming, improvisation techniques and physical activation.

The data gathered after the intervention show that the theatrical art, the generic theatre in particular, can result in linguistic and cognitive development of foreign preschool children. Furthermore, the generic theatre contributes to their gradual integration into a new socio-cultural context, through creative and expressional procedures, while all children become familiar with the diversity of the other.

Ο μαινόμενος Ορλάντο του Λ. Αριόστο στο «πολύχρωμο παζλ» του Ι. Καλβίνο

Χριστίνα Μητσοπούλου,

Επιστημονική συνεργάτης Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η απόδοση του Μαινόμενου Ορλάνδου του Λουδοβίκου Αριόστο με αφήγηση του Ίταλο Καλβίνο (1995) που απευθύνεται σε παιδιά αποτελεί την πρωταρχική ενασχόληση σε αυτό το άρθρο. Πέρα από την ανάλυση των θεματικών ενότητων που αφορούν διαφορετικά ηλικιακά κοινά –όπως αυτά εμφανίζονται στα δύο έργα (πρωτότυπο του Αριόστο και μεταγενέστερο του Καλβίνο)– πραγματοποιείται για πρώτη φορά η συγκριτική μελέτη αυτών με σκοπό να διαπιστωθεί ο βαθμός της επίδρασης του Αριόστο στον Καλβίνο.

Μέσα στο συγκεκριμένο υπόβαθρο της ιταλικής Αναγέννησης ο Αριόστο προσπαθεί να καθρεφτίσει την εποχή του όσο το δυνατό καλύτερα μέσα από τα έργα του. Απ'αυτά ξεχωρίζει ο Μαινόμενος Ορλάνδος, έργο στο οποίο πραγματώνεται το αναγεννησιακό ιδεώδες της εποχής με τεράστια απήχηση από την πρώτη κιόλας έκδοσή του (1516).

Το ποίημα με τα σαράντα έξι άσματα που αποτέλεσε έργο ζωής για το δημιουργό του – αν αναλογιστεί κανείς το χρονικό διάστημα από το έτος σύλληψης (1502) έως εκείνο της ολοκλήρωσης της τρίτης έκδοσής του (1532)– άντλησε το περιεχόμενό του από τον Ερωτευμένο Ορλάνδο του Ματέο Μαρία Μποϊάρντο, αλλά εμπλουτίστηκε από τον Αριόστο με υλικό από παραμύθια και αφηγήσεις ιπποτικών περιπετειών. Εξιστορεί τον

πόλεμο ανάμεσα στους Χριστιανούς στη Γαλλία και τους Σαρακηνούς και εστιάζει το ενδιαφέρον του αναγνώστη στον έρωτα του Ορλάνδου και της Αντζέλικα, του Ρουτζιέρο και της Μπρανταμάντε.

Με ποιά κριτήρια επέλεξε ο Καλβίνο το αναγεννησιακό έργο και την προσαρμογή του σε παιδικό κοινό; Με ποιόν τρόπο ο σύγχρονος συγγραφέας μεταφέρει για παιδιά τις αντιπροσωπευτικές περιγραφές του πολύπλοκου στη δομή ποιήματος που απορρέουν από ένα λυρισμό; Ποιοί χαρακτήρες συνυπάρχουν και παρελαύνουν μέσα σ' αυτό και πώς αυτοί παρουσιάζονται στα παιδιά; Ποιός ο απόηχος του μεγάλου σε όγκου ποιήματος στο παιδικό αναγνωστικό κοινό;

Αυτές οι «εικόνες από μια έκθεση» θα παρουσιαστούν στο παρόν άρθρο μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις άλλων εποχών.

L. Ariosto's Furious Orlando in the 'colourful puzzle' by I. Calvino

Christina Mitsopoulou,
Scientific Associate, T.E.I. of Epirus

ABSTRACT

The attribution of L. Ariosto's Furious Orlando (Orlando Furioso) narrated by Italo Calvino in 1995 and addressed to children is the main subject of the present article. Apart from the analysis of the poem's themes in each canto that aims at different ages—as these appear in the two works (Ariosto's original poem and Calvino's book in the 19th century)—it is made for the first time a comparative study between them in order to examine the extent of Ariosto's influence on Calvino.

Within this particular background of the Italian Renaissance Ariosto attempts to 'mirror' his times as best as possible through his works. Among them stands out Furious Orlando, a poem that deals with the ideal during the Renaissance era and that has a great resonance from its very first edition (1516). The poem of the forty-six cantos, Ariosto's life work—considering the period since its conception (1502) to that of the completion of its third publication (1532)—, was based on Matteo Maria Boiardo's Orlando in Love (Orlando Innamorato), but it was enriched by Ariosto with material from fairy tales and knight's adventures. He narrates chronicles of war between the Christians in France and the Saracens and draws the reader's attention to the love of Orlando for Angelica and of Ruggiero for Bradamante.

On what criteria was based Calvino's choice of the renaissance poem and its adaptation for children? How the modern writer attempts to describe to children the representative scenes of the poem's complex structure which arise from its lyricism? Which characters coexist and how are they presented to children? What is the echo of Calvino's book in readers and in this particular case in children?

These 'pictures from an exhibition' will be presented in this article through various approaches of different period of the past.

Από την ανακάλυψη των εθνικών γλωσσών στις σύγχρονες πραγματικότητες των ιστορικών ευρωπαϊκών γλωσσών: η περίπτωση της ελληνικής γλώσσας στην παιδική ηλικία

Δήμητρα Μόσχου,
Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το 18ο αιώνα διαπιστώθηκε ότι πραγματοποιήθηκε μεγάλη και αποφασιστική στροφή προς τις εθνικές γλώσσες, εποχή του ευρωπαϊκού διαφωτισμού. Αυτή η προσήλωση και η εμμονή διαρκεί ως σήμερα. Ωστόσο, οι νέες τεχνολογίες με την απόλυτη και ανεμπόδιστη κυριαρχία τους απειλούν τις σημαντικότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, που αντιστέκονται. Η ελληνική γλώσσα, που δεν έπαψε να κατέχει κυρίαρχη θέση στον ευρωπαϊκό πολιτισμό, σήμερα απειλείται σε όλα τα επίπεδα, σε όλους τους τομείς, σε κάθε κοινωνική δραστηριότητα. Η παιδική ηλικία είναι περισσότερο ευάλωτη στους κινδύνους αυτούς. Οι αντιστάσεις είναι μειωμένες με αποτέλεσμα η ελληνική γλώσσα στο άμεσο μέλλον να διατρέχει τον κίνδυνο να απωλέσει τη δημιουργική της δύναμη τόσο ως μέσο έκφρασης όσο και ως γραφική αποτύπωση. Τα πρώτα σημάδια και οι ενδείξεις είναι ολοφάνερα στους σύγχρονους τρόπους επικοινωνίας. Επιβάλλεται η λήψη καθοριστικών αποφάσεων προκειμένου οι κίνδυνοι που αναφέρθηκαν να αντιμετωπιστούν τόσο από τους αρμόδιους θεσμούς όσο και από τη ίδια την κοινωνία.

Το παιδαγωγικό κλίμα και η πολυμεθοδική καταγραφή του

Ελένη Μουσένα,
Σχολική Σύμβουλος προσχολικής αγωγής, Επιστημονικός Συνεργάτης Τμήμα Προσχολικής Αγωγής ΤΕΙ Αθήνας
Μαρία Ζέρβα
Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής ΤΕΙ Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παιδαγωγικό κλίμα και η τάξη αποτελούν καθοριστικούς συντελεστές της διαδικασίας της μάθησης. Η

παρούσα εργασία σκοπεύει να αναδείξει τη σημασία της παρατήρησης και των καταγραφών ως πολυμεθοδική διαδικασία, που συμβάλλει στη διαμόρφωση θετικού παιδαγωγικού κλίματος και αποτελεσματικής παιδαγωγικής τάξης.

Ως παιδαγωγικό κλίμα ορίζεται ο τρόπος με τον οποίο βιώνονται οι αλληλεπιδράσεις των συμμετεχόντων στα παιδαγωγικά γεγονότα και φαινόμενα. Αναφέρεται κυρίως στα συναισθήματα και περιγράφει τις διαπροσωπικές σχέσεις του μαθητή, τόσο με το δάσκαλό του, όσο και με τους συμμαθητές του. Ως σχολική τάξη ορίζεται, αφενός ο συγκεκριμένος χώρος με τον κατάλληλο εξοπλισμό του, αφετέρου ο τρόπος συμπεριφοράς των δρώντων στη βάση κανόνων, οριοθέτησης χρόνου, οργάνωσης δραστηριοτήτων, γενικώς η συστηματοποίηση του τρόπου σκέψης και δράσης.

Για τη διαμόρφωση θετικού παιδαγωγικού κλίματος και αποτελεσματικής παιδαγωγικής τάξης ο παιδαγωγός, ως κύριος ρυθμιστής τους, εφαρμόζει τεχνικές παρατήρησης και καταγραφών με σκοπό την αξιολόγηση και τη διαρκή βελτίωσή τους. Οι καταγραφές, ως πολυμεθοδική διαδικασία, απαιτούν από τον παιδαγωγό επιπρόσθετες δεξιότητες. Έχει επισημανθεί με έρευνες ότι, οι παιδαγωγοί αποφεύγουν την καταγραφή δεδομένων της παιδαγωγικής τους πράξης, παρότι η ίδια αποτελεί σύμφυτη διαδικασία της παιδαγωγικής.

Η συστηματική παρατήρηση και η καταγραφή γίνεται αντιληπτή ως πολυμεθοδική, ευέλικτη και προσαρμόσιμη μέθοδος, κατάλληλη να αποδώσει το νόημα των πολλαπλών τρόπων έκφρασης των παιδιών. Μέσα από ποικίλες τεχνικές καταγραφών, όπως γραπτές σημειώσεις, ηχογραφήσεις, φωτογραφήσεις, βιντεοσκοπήσεις κ.ά., είναι δυνατή η διασταύρωση και ο έλεγχος των δεδομένων, τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε αξιολόγηση και βελτίωση του παιδαγωγικού κλίματος. Η συστηματική παρατήρηση, ιδιαίτερα για τους παιδαγωγούς της προσχολικής ηλικίας, αποτελεί μέθοδο μελέτης και κατανόησης των ποικίλων μορφών έκφρασης των παιδιών και του παιδαγωγικού κλίματος γενικότερα.

The pedagogical climate and its multiple recording methods

Eleni Mousena,

Dr. Educational Policy, Scientific Associate, TEI of Athens

Maria Zerva

MSc, Special Technical Staff, TEI of Athens

ABSTRACT

The pedagogical climate and the classroom are key factors in the learning process. This paper intends to highlight the importance of observation and recordings as a multiple method process, which helps create a positive pedagogical climate and an effective pedagogy teaching class.

The educational climate is defined as how the interactions of participants in educational events and phenomena are experienced. It mainly refers to feelings and describes the interpersonal relationships of the student with both the teacher and with his/her peers. The classroom is defined as, on one hand a specific area with its appropriate equipment and on the other hand the behavior of participants on the basis of rules, time schedules, organizing activities, and in general the systemization of thinking and action.

For the creation of a positive educational climate and effective pedagogy class, the teacher, as the principal regulator, applies techniques of observation and recording which aim to assess and continuously improve them. The recordings, as a multiple method process, require the tutor to have additional skills. It has been pointed out with research that educators avoid recording data of their pedagogical acts, although this is an inherent process of teaching.

The systematic observation and recording is perceived as a multiple, flexible and adaptable method suitable to convey the sense of multiple modes of expression for children. Through a variety of recording techniques, such as written notes, audio recordings, photographs, video recordings, it is possible to cross check and verify the data, which can lead to the evaluation and improvement of the pedagogical climate. The systematic observation, particularly for teachers of the preschool age, is method of studying and understanding the diverse forms of expression of children and the educational climate in general.

Ο «Φοιτητής» (1869) - Η πρώτη εφημερίδα σπουδαστών του Πανεπιστημίου Αθηνών Χαράλαμπος Μπαμπούνης,

Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παιδική και νεανική ηλικία, αν και δεν υπάρχει ενιαία αντίληψη για τις χρονικές «μετατοπίσεις», τα όρια και την υφή τους, γίνονται αποδέκτες αντιφάσεων, αντινομιών και ανακολουθιών. Πέρα από βιολογικούς προσδιορισμούς, η ιστορία είναι δυνατόν να συμβάλλει, αφενός, στη διερεύνηση της ταυτότητά τους και,

αφετέρου, στο ζήτημα των σχέσεων των γενεών. Με το σκεπτικό αυτό εξετάζεται η εφημερίδα «Φοιτητής», που εκδόθηκε το 1869 από σπουδαστές του ελληνικού Πανεπιστημίου. Συγκεκριμένα, μελετάται η αφορμή της, το περιεχόμενο και ο ιδεολογικός της ορίζοντας, η θέση των φοιτητών για το πολίτευμα, οι αντιλήψεις τους για την εγκύκλια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις όψεις και τις προοπτικές τους.

“The student” (1869) – Athens University students’ first newspaper

Charalambos Babounis,
Associate Professor, University of Athens

ABSTRACT

Childhood and youth, though there is no cohesive conception for the time “shifting”, the limits and their texture, become receivers of contradictions, antinomies and inconsistencies. Beyond biological definitions, history is plausible to contribute, on the one hand, to the exploration of their identity and, on the other hand, to the issue of relations between generations. Under that spectrum, the newspaper “The Student” which was published in 1869 by the students of the Greek University was examined. In particular, what was studied was its origin, the content and its ideological horizon, the students’ positions on the constitution, their beliefs concerning the circular and the tertiary education, their aspects and perspectives.

Ατομικός φάκελος αξιολόγησης. Εφαρμογή και αξιοποίηση από τις νηπιαγωγούς

Μαρίνα Μπέση,
Σχολική Σύμβουλος Νηπιαγωγών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της αξιολόγησης στην προσχολική αγωγή, έχει τύχει ιδιαίτερης προσοχής τα τελευταία χρόνια. Οι νέες παιδαγωγικές και διδακτικές τεχνικές βασίζονται στην ενεργητική και σταδιακή οικοδόμηση της γνώσης μέσα από την αλληλεπίδραση με τους άλλους και το περιβάλλον. Η μάθηση επιτελείται πιο αποτελεσματικά μέσα από την επίλυση προβλημάτων από τα ίδια τα παιδιά ήδη από την προσχολική ηλικία. Σύμφωνα με το ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα για το νηπιαγωγείο (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών), οι τεχνικές αξιολόγησης που ταιριάζουν στο νηπιαγωγείο είναι οι εναλλακτικές, οι οποίες είναι εξατομικευμένες και αντιπροσωπευτικές της εξέλιξης του κάθε μαθητή. Μία τέτοια μορφή αξιολόγησης είναι το portfolio που δίνει τη δυνατότητα σε κάθε παιδί να αναπτύξει τον προσωπικό του τρόπο και ρυθμό μάθησης αποφεύγοντας τις συγκρίσεις. Το portfolio αποτελεί ένα πολύτιμο και ευέλικτο εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού, το οποίο πληροφορεί όχι μόνο για την προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού, αλλά έχει και ανατροφοδοτικό χαρακτήρα και συμβάλλει στην κριτική ανάλυση, αναμόρφωση και βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει την εφαρμογή και τη χρήση του φακέλου αξιολόγησης στα νηπιαγωγεία του νομού Άρτας. Εστιάζει στα πλεονεκτήματα και οφέλη του στην αξιολόγηση των μικρών μαθητών. Περιγράφει τρόπους οργάνωσής του, τονίζει ότι περιέχει αυθεντικά έργα των παιδιών και επισημαίνει τη χρήση του ως εργαλείο αυτό-αξιολόγησης των μαθητών και ως βάση ενημέρωσης της προόδου για τους γονείς. Αναφέρεται επίσης στις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι νηπιαγωγοί κατά την εφαρμογή του και εξετάζει τις ενδεχόμενες βελτιωτικές κινήσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν θετικά σε ανάλογες προσπάθειες εφαρμογής του.

Individual assessment portfolio. Implementation and utilization from kindergarten teachers

Marina Bessi,
School Counselor

ABSTRACT

The issue of assessment in early childhood education, has given special attention over the last years. The new pedagogic and teaching techniques are based on active and progressive construction of knowledge through interaction with others and the environment. Knowledge is conquered more effectively through problem solving from the children themselves. According to the current curriculum for kindergarten schools, the assessment techniques appropriate for kindergarten school are the alternative ones, which are individualized and represent each student's progress. One type of this assessment is the "portfolio" which enables each and every child to

develop his/her own personal way and rhythm of learning avoiding comparison. Portfolio is a valuable and flexible tool in the teacher's hands, which gives details not only for the child's personal growth and development, but also has a feedback character and contributes to the critical analysis, reform and improve education. The paper presented here will discuss the implementation and use of portfolio in the kindergarten schools in the prefecture of Arta. It focuses on the child's advantages and benefits in assessment. It also describes ways of its organising, points out that it has children's authentic projects and detects its use as a tool of children's self-assessment and as a basis of the parents' awareness of their children's progress. It also mentions the difficulties and problems the teachers faced during its implementation and examines possible ways of being improved, which could contribute positively to similar efforts.

Η μετάβαση από το δημοτικό σχολείο στο γυμνάσιο στα πλαίσια της ειδικής αγωγής

Άννα Μποβολή,

Λογοθεραπεύτρια

Κωνσταντίνος Τσικούρας,

Ειδικός παιδαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος: Η μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο έχει απασχολήσει και συνεχίζει να απασχολεί την εκπαιδευτική έρευνα και αυτό γιατί απασχολεί αρνητικά τα παιδιά-μαθητές. Γνωρίζοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με ελαφριά και μέτρια νοητική καθυστέρηση (Ε.και Μ.Ν.Υ) η μετάβαση αυτή χρήζει έγκαιρης προετοιμασίας και συστηματικής υποστήριξης. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις παραπάνω διαπιστώσεις στόχος μας με την παρούσα εισήγηση είναι να αναδείξουμε την μεθόδευση της έγκαιρης προετοιμασίας των μαθητών με Ε. και Μ.Ν.Υ. μετάβασης από το δημοτικό στο γυμνάσιο στα πλαίσια της ειδικής αγωγής και την λειτουργικότητά της.

Μεθοδολογία: Ακολουθώντας τέσσερις φάσεις μετάβασης, εφαρμόστηκε στα πλαίσια του Διαθεματικού Αναλυτικού προγράμματος και με έμφαση στο πρόγραμμα της Αυτόνομης Διαβίωσης, πρόγραμμα προετοιμασίας μετάβασης 3 μαθητών του ειδικού δημοτικού σχολείου σε σχολείο δ/βαθμια εκπαίδευσης- Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ). Το πρόγραμμα αυτό είχε διάρκεια ενός σχολικού έτους (το τελευταίο φοίτησης των μαθητών). Πραγματοποιούνταν οργανωμένες και στοχευόμενες μεταβάσεις των μαθητών στο ΕΕΕΕΚ μια φορά την εβδομάδα από 2 ώρες. Γινόταν η εφαρμογή των γνωστικών και λογοθεραπευτικών στόχων στην αυτόνομη διαβίωση. Η προετοιμασία (Οκτ.2010-Δεκ.2010) περιλάμβανε μια σειρά από δράσεις στα πλαίσια της αυτόνομης διαβίωσης στο επικοινωνιακό και γνωστικό επίπεδο. Στην συνέχεια γινόταν η μεταφορά αυτών των δεξιοτήτων (Ιανουάριο-Μάιο 2011) στο ΕΕΕΕΚ όπου και πραγματοποιήθηκε η επαγωγή δηλαδή η βιωματική χρησιμοποίηση και εξέλιξη των γνώσεων και των μηχανισμών. Στη συνέχεια ολοκληρώνοντας και αυτή την φάση φτάσαμε στην ενσωμάτωση δηλαδή στην φάση όπου οι μαθητές αισθάνθηκαν ασφαλής και σίγουροι μέσα από το πρόγραμμα αυτόνομης διαβίωσης να συνεχίσουν στο ΕΕΕΕΚ.

Τα αποτελέσματα – Συμπεράσματα: Το πρόγραμμα αυτό μέσα από την εφαρμογή του και την αξιολόγηση αυτής, κατέδειξε την αναγκαιότητα μια σειρά στάσεων και δεξιοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν και με κατάλληλο τρόπο να εφαρμοστούν από νωρίς υποστηρίζοντας τους μαθητές στο να βιώσουν μια ήπια μετάβαση.

The transition from elementary school to special educational and vocational training high school within special educational context

Anna Bovoli,

Speech and Language Therapist, Special Elementary School,

Konstantinos Tsikouras,

Special Education Teacher

ABSTRACT

Aims: When a student leaves elementary school for a "larger" high school, it's a big transition, both for the young student and for the parent. The student and the parent may be leaving behind special educators and team members with whom they've built a relationship with. Also they have learned their way around the system and figured out what works in that environment. But now the environment will be completely new and this cause great concern for all that involved in the student's teaching process (i.e. parents, teachers, therapist). Knowing the difficulties that the students with mild and moderate learning disabilities (M.&M.L.D.) face, the transition requires a

well structured preparation and systematic support. Taking into consideration the above statement the aim of this project is to apply an approach that will support students with M&M.L.D. to experience positively transition from elementary school to high school within special educational context.

Methodology: The transition occurred in four phases. The subject that was chosen from the special education curriculum in order to be applied in the program was the "Daily living lesson". A preparation program for the transition of 3 students with M&M.L.D. who studied in the last grade of special elementary school was developed. This program had duration of a whole academic year. These 3 students for once a week and for two hours were attending the class of Daily living in the Special Educational and Vocational Training High School (S.E.V.T.H.S.). An Individual Educational Plan (IEP) for each student was developed and applied both in the elementary school as well as in the SEVTHS. The IEP was developed by the school teacher and speech and language therapist based on the curriculum of "daily living lesson". Elements of the cognitive and communication level were included so that can be carried out in the high school as well.

Results - Conclusions: This pilot program through its practical application and its evaluation, showed the necessity of well structured methodology of transition of skills from elementary school to SEVTHS in order students, parents, teachers and therapist to experience a positive transition.

Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής στην προσχολική ηλικία: απόψεις γονέων

Τριανταφυλλιά Νατσιοπούλου,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Βρεφονηπιοκομίας
 Χρυσούλα Μελισσά Χαλικοπούλου
Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Νοσηλευτικής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής μας οδήγησαν στην επέκταση της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και στις μικρότερες παιδικές ηλικίες.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των γονέων σχετικά με την εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών στους παιδικούς σταθμούς και τις συνέπειές τους για την ανάπτυξη των παιδιών και την παιδαγωγική διαδικασία.

Συμμετέχοντες είναι 101 γονείς των οποίων παιδιά ηλικίας 3-5 ετών πήγαιναν σε παιδικούς σταθμούς.

Για τη συγκέντρωση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο

Αποτελέσματα: Διαπιστώθηκε ότι ηλεκτρονικό υπολογιστή έχουν οι περισσότερες ελληνικές οικογένειες και κυρίως εκείνες με νέους γονείς ανώτατης εκπαίδευσης. Τα περισσότερα από τα παιδιά που έχουν υπολογιστή στο σπίτι ασχολούνται με αυτόν. Οι γονείς θεωρούν ότι ο υπολογιστής προσφέρει στο μικρά παιδιά διασκέδαση (84%), προάγει την ενεργό συμμετοχή στη μάθηση (64%), ενισχύει τη φαντασία και τη δημιουργικότητά (60%) και παρέχει δυνατότητες για λήψη πρωτοβουλιών (59%). Από την άλλη πλευρά πολλοί θεωρούν ότι ο υπολογιστής περιορίζει το παιχνίδι των παιδιών με άλλα παιδιά (54%) και την ανάγνωση παιδικών βιβλίων (45%) και αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την άποψη ότι ο υπολογιστής σέβεται τους προσωπικούς ρυθμούς των παιδιών και επιτρέπει τη συνεργασία (60%).

Σύμφωνα με τους γονείς η εισαγωγή του υπολογιστή στον παιδικό σταθμό θα φέρει τα παιδιά σε επαφή με την τεχνολογία, θα λειτουργήσει αντισταθμιστικά για τα παιδιά που δεν έχουν υπολογιστή στο σπίτι αλλά παράλληλα θα αυξήσει τις εκπαιδευτικές ανισότητες αν δεν εφοδιαστούν με ηλεκτρονικούς υπολογιστές όλοι οι παιδικοί σταθμοί. Ως εκπαιδευτικό εργαλείο στον παιδικό σταθμό ο ηλεκτρονικός υπολογιστής μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες για απόκτηση γνώσεων (78%), για παιχνίδι (74%), για την κατανόηση μαθηματικών εννοιών (67%) και εννοιών χώρου (59%) και για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών (54%). Η χρήση τους δεν μειώνει το κύρος της παιδαγωγού και δεν της αφαιρεί τον κυρίαρχο ρόλο στην αγωγή των παιδιών.

Τα παραπάνω ευρήματα προέρχονται από μια αρχική, πιλοτική έρευνα και είναι ενδεικτικά. Η έρευνα συνεχίζεται.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: προσχολική ηλικία, άποψη γονέων για τον υπολογιστή

The personal computer in pre-school age: parents' views

Triantafylia Natsiopoulos,
Associate Professor, ATEI of Thessaloniki,
 Chrisoula Melissa-Halikiopoulos,
Professor ATEI of Thessaloniki

ABSTRACT

The technological development in our era has led to the expansion of personal computers in smaller age groups. The aim of the present research is to explore parents' views concerning the introduction of computers in the nursery schools as well as the consequences of it on children's development and in the pedagogical procedure.

101 parents participated in the research, whose children, aged 3-5, have been attending nursery schools.

For the collection of data a questionnaire was used.

Results: Our data show that the majority of Greek families and mostly those with higher education young parents own a personal computer. The majority of children who have a computer at home spend time using it. Parents believe that the computer offers young children entertainment (84%), that it promotes their active participation in learning (64%), that it reinforces their fantasy and creativity (60%) and that it offers some possibilities for undertaking initiatives (59%). On the other hand, many believe that the computer limits children's play with other children (54%) as well as reading of children books (45%) and therefore some are skeptical about the view that the computer respects children's personal rhythm and that it allows for cooperation (60%).

According to parents, introducing the computer in the nursery school will bring children closer to technology, and that it will compensate for those children who do not own a computer at home, while at the same time it will increase the educational inequalities if not all nursery schools are equipped with computers. As an educational tool, in the nursery school, the computer can offer possibilities for acquiring knowledge (78%), for play (74%), for understanding mathematical terms (67%) and terms about space (59%) as well as for children's linguistic development (54%). The use of computers does not limit the value of the educator and does not reduce their powerful role in children's education.

The above findings originate from a pilot research and are only indicative. The research continues.

KEY WORDS: pre-school age, parents' views about computers' use

Εμπόδια χρήσης του υπολογιστή σε τάξεις νηπιαγωγείων: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς

Κλεοπάτρα Νικολοπούλου,

ΠΔ 407/80 Τ.Ε.Α.Π.Η. – Ε.Κ.Π.Α.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή παρουσιάζει ορισμένα αποτελέσματα από πρόσφατη μεγαλύτερη έρευνα αναφορικά με την αξιοποίηση του υπολογιστή (και των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών - ΤΠΕ) σε τάξεις νηπιαγωγείων. Βασικοί παράμετροι της έρευνας ήταν η διεξαγωγή της χωρίς τεχνητή παρέμβαση και η εθελοντική συμμετοχή των νηπιαγωγών. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι, η διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών για τα πιο σημαντικά εμπόδια αναφορικά με τη χρήση και αξιοποίηση του υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια. Συμμετείχαν 11 νηπιαγωγοί από δέκα δημόσια νηπιαγωγεία της Αττικής και τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων. Κάθε νηπιαγωγείο αποτέλεσε ξεχωριστή μελέτη περίπτωσης.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα περισσότερα σημαντικά εμπόδια, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς, είναι ο εξοπλισμός (περιορισμένος αριθμός υπολογιστών), ο χώρος (περιορισμένος χώρος, δυσκολία τοποθέτησης του υπολογιστή σε μία γωνιά), ο μεγάλος αριθμός των νηπίων σε μία τάξη και η έλλειψη επιμόρφωσης των νηπιαγωγών. Σχεδόν όλες οι νηπιαγωγοί, ανεξάρτητα από το εάν χρησιμοποιούν ή όχι τον υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια, πιστεύουν ότι η τεχνολογία (ΤΠΕ, υπολογιστής) είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου. Συζητούνται συνέπειες για την εν-ενεργεία επιμόρφωση των νηπιαγωγών.

Barriers in using computers in kindergarten classrooms: Interviews with kindergarten teachers

Kleopatra Nikolopoulou,

Adjunct Lecturer, E.K.P.A.

ABSTRACT

This paper presents part of results of a larger research project regarding the integration and use of computers (and more widely Information and Communication Technology – ICT) in kindergarten classes. The main parameters of the study were the naturalistic classroom environment (without artificial intervention) and the voluntary participation of early childhood teachers. The aim of the study is the investigation of early childhood teachers' views about the most important obstacles in using the computer in kindergarten class with young children. 11 teachers participated from ten public kindergartens in Athens - Greece and the data were collected via interviews with the teachers. Each kindergarten constituted a separate case study.

The results showed that the main obstacles, according to teachers' views, were the resources (limited number of computers), the space (limited space, difficulty in placing the computer in a corner), the large number of children in

a class and the lack of teacher training. Almost all teachers, regardless of using or not the computer in the class with the children, believe that the technology (computer, ICT) is useful for the kindergarten class. The paper discusses implications for in-service teacher training in ICT intergration.

Παίζουμε όλοι μαζί ένα καινοτόμο πολιτιστικό πρόγραμμα συμμετοχή και αλληλεπίδρασης παιδιών με και χωρίς αναπηρίες μέσα στην κοινότητα

Βάϊα Νίκου,
Νηπιαγωγός
 Ολυμπία Βλιαγκόφτη,
Φυσικοθεραπεύτρια

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά μπορούν να αποδεχθούν περισσότερο τα παιδιά με αναπηρίες μέσα από την αλληλεπίδρασή τους με αυτά, κυρίως μέσω οργανωμένων δραστηριοτήτων. Η συμμετοχή, ως εμπλοκή σε καταστάσεις ζωής, είναι μειωμένη στα παιδιά με αναπηρίες σε σύγκριση με αυτή των τυπικά αναπτυσσόμενων συνομηλίκων τους. Οι τέχνες και το παιχνίδι μπορούν να λειτουργήσουν ως ισχυρό κίνητρο προς την κατεύθυνση της αλληλεπίδρασης παιδιών με και χωρίς αναπηρίες.

Σκοπός της εργασίας ήταν να παρουσιαστεί η εφαρμογή ενός προγράμματος συμμετοχής στην κοινότητα με οργανωμένες δραστηριότητες θεάτρου και παιχνιδιού μεταξύ παιδιών με και χωρίς αναπηρίες. Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011, στην πόλη της Κοζάνης. Συμμετείχαν 40 παιδιά τυπικώς αναπτυσσόμενα προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) που φοιτούσαν σε κλασσικό ιδιωτικό νηπιαγωγείο και 30 παιδιά και έφηβοι με αναπηρίες και αναπτυξιακές διαταραχές που παρακολουθούσαν προγράμματα σε κέντρο αποθεραπείας αποκατάστασης και διημέρευσης. Αρχικά, τα νήπια εκπαιδεύτηκαν στην τάξη στο θέμα της αναπηρίας με διαθεματική προσέγγιση, υλοποιώντας πολιτιστικό πρόγραμμα με θεματικούς άξονες: α) «Παιχνίδι», και β) «Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι». Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε θεατρική παράσταση με τη συμμετοχή παιδιών, εκπαιδευτικών, οικογενειών και εθελοντών. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς οργανώθηκε διήμερο φεστιβάλ παιχνιδιού σε υπαίθριο χώρο, με οργανωμένες δραστηριότητες προσβάσιμες σε όλα τα παιδιά. Καθοριστική ήταν επίσης η συνεργασία των τοπικών φορέων. Παράλληλα, συνδιοργανώθηκαν δημιουργικές δραστηριότητες αλληλεπίδρασης μεταξύ των παιδιών και βιωματικά εργαστήρια για τους γονείς των νηπίων. Στην αρχή και στο τέλος του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς των νηπίων και τα νήπια.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος τονίζουν τη θετική στάση για τη συνεργασία των γονέων και των εκπαιδευτικών στη διοργάνωση αντίστοιχων δραστηριοτήτων στην κοινότητα. Καταγράφηκε ενίσχυση της επιθυμίας των νηπίων στην ανάπτυξη σχέσεων με παιδιά με αναπηρίες.

Συμπερασματικά, οι οργανωμένες δράσεις μεταξύ παιδιών με και χωρίς αναπηρίες φαίνεται να μπορούν να λειτουργήσουν θετικά στη στάση των τυπικά αναπτυσσόμενων νηπίων απέναντι στην αναπηρία.

"Playing all together": an innovative cultural program for the participation and interaction between children with and without disabilities within the community

Vaia Nikou,
Preschool Teacher,
 Olympia Vliagkofti,
Physical Therapist

ABSTRACT

Typically developing children may show greater acceptance of individuals with disabilities through their interaction with them, especially through structured activities. Participation as involvement in a life situation is reported to be restricted in children with disabilities. Arts and play could act as a powerful motive towards the interaction between children with and without disabilities.

The aim of this project was to present the implementation of a program for the participation of children with and without disabilities within the community which included organized theatre and play activities. The program took place in the city of Kozani-Greece, during the school year 2010-2011. The participants were 40 typically developing preschool children (4-6 years old) attending private classic kindergarten and 30 children and adolescents with disabilities and developmental disorders who were having treatment in a rehabilitation- day care center. In the beginning, the preschool children were educated in the class on the subject of disability using the

interdisciplinary approach, through a cultural program focusing on: 1. "Play" and 2. "All different, all equal". After that, a theatrical performance took place with the participation of children, families, teachers and volunteers. At the end, a two-day outdoors, play festival was organized, accessible to all children. The local authorities' cooperation was determinative. At the same time, creative activities for the interaction between the children and experiential workshops for the parents took place. In the beginning and in the end, the program included semi-structured interviews with preschool children's parents and their teacher's.

The results reveal the positive attitude of teachers and parents for the organization of similar activities. They also show increased willingness of the typically developing children to interact with their peers with disabilities.

In conclusion, organized activities between typically developing children and children with disabilities may act positively to the attitude of typically developing children towards disability.

Μαθησιακές δυσκολίες- Η μελέτη περίπτωσης ως λύση προβλήματος

Χαράλαμπος Νταλάκας,

Διδάκτωρ, Διευθυντής του 5^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγησή μου αυτή επικεντρώνεται στις περιπτώσεις των παιδιών που συναντούν δυσκολίες και εμπόδια στη διαδικασία της μάθησης και οικοδόμησης των γνώσεων. Πρόκειται για ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό παιδιών (περίπου 30 %) που δεν μπορεί να αγνοεί ή τεχνολογικά σύνθετη, πολιτισμικά ανομοιόμορφη και συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία. Στη συνάφεια αυτή κινήθηκα στο πεδίο της ιδιογραφικής προσέγγισης της έρευνας και αντιμετώπισης σε αντίθεση με εκείνο της νομοθετικής που υιοθετούν οι κύριες θεωρίες (π.χ. Piaget, Freud) που περιγράφουν τις κύριες διαστάσεις εξέλιξης του παιδιού στις διάφορες φάσεις εξέλιξής του. Είναι προφανές ότι η κίνηση σε ένα τέτοιο πεδίο προϋποθέτει γνώση των μέσων και των δυνατοτήτων διερεύνησης του σύνθετου και πολυπαραγοντικού φαινομένου των δυσκολιών μάθησης. Η μάθηση, ως διαδικασία επεξεργασίας πληροφοριών είναι συνέπεια μιας δυναμικής αλληλεπίδρασης παραγόντων που σχετίζονται με το παιδί αλλά και το περιβάλλον, την κατάσταση μέσα στην οποία γίνεται η μάθηση. Το γεγονός της δυναμικής αλληλεπίδρασης υποδηλώνει ότι είναι δύσκολος, αν όχι αδύνατος, ο ακριβής ποσοτικός προσδιορισμός της συμβολής ευγενών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Η αποκλειστική, επομένως, απόδοση των δυσκολιών σε παράγοντες που συνδέονται με το παιδί, δεν είναι υπερασπίσιμη.

Στη συνάφεια αυτή παρουσιάζω τη διαδικασία διάγνωσης δυσκολιών που παρουσίασε ένα συγκεκριμένο παιδί και ανάπτυξης σχετικού σχεδίου διδακτικής παρέμβασης που υλοποίησα στα πλαίσια ενός σχετικά μεγάλου χρονικού διαστήματος. Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού αξιοποίησα, ασφαλώς, τα σχετικά συμπεράσματα των ειδικών, ουσιαστικά όμως η προσέγγισή μου ήταν μια προσέγγιση "λύσης προβλήματος" με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων (γονέων, παιδιών κ.τ.λ.). Ανάμεσα στις διαπιστώσεις και στα συμπεράσματα που απεκόμισα από το εγχείρημα αυτό θα ήθελα να επισημάνω ιδιαίτερα την αίσθηση της επαγγελματικής ικανοποίησης που δοκίμασα και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησής μου σχετικά με την ανάληψη πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση παρόμοιων ζητημάτων. Η αίσθηση αυτή περιορίζει την τάση για απόδοση της σχολικής αποτυχίας σε άλλους παράγοντες (σύστημα, πρόγραμμα κ.α.) και προσφέρει το έδαφος για την ευδοκίμηση της αδράνειας, της μη διακινδύνευσης πρωτοβουλιών και τελικά της επαγγελματικής στασιμότητας.

Learning difficulties - Case study as a problem solving

Charalampos Dalakas,

Dr., Principal Teacher

ABSTRACT

My present presentation is centred in cases of children who have difficulties and obstacles in the process of learning and acquiring knowledge. These children represent a relatively high percentage of children (about 30%). In this context, I worked in the field of idiographic approach (case study) of research and action in contrast to that of a nomothetic one that is adopted by main stream theories (e.g. Piaget, Freud) describing the main dimensions of child development in the various phases of its course. It is obvious that my approach presupposes knowledge of the means and the possibilities of researching the complicated and multifactorial phenomenon of learning difficulties. Learning, according to the model of information processing, is a result of a dynamic interaction of factors that are related to the child on the one hand and to the environment, the situation within which learning takes place on the other.

Όσο μεγαλώνω μαθαίνω να διαβάζω το γραπτό κόσμο γύρω μου: διερεύνηση των αντιλήψεων παιδιών προσχολικής ηλικίας για την ανάγνωση

Ελπίδα Νταλούκα,

Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μαρία Παπαδοπούλου,

Αναπληρώτρια καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μαρία Θεοδωρακάκου

Νηπιαγωγός Msc Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο του αναδυόμενου γραμματισμού, είναι πλέον αδιαμφισβήτητη η δυναμική πορεία προς την κατάρκτηση του γραμματισμού, ενώ συγκεκριμένα για την ανάγνωση, το παιδί φαίνεται να βρίσκεται σε μία διαρκή προσπάθεια ερμηνείας του γραπτού λόγου.

Έχει διαπιστωθεί ότι στη σύγχρονη κοινωνία η νοηματοδότηση των γραπτών κειμένων δεν επιτυγχάνεται μόνο μέσω της γραφηματικής πληροφορίας αλλά μέσω πολλών σημειωτικών συστημάτων (όπως το τυπογραφικό, το χρωματικό και το εικονικό). Για το λόγο αυτό η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει τις αντιλήψεις των νηπίων και προνηπίων για την ανάγνωση γραπτών κειμένων του κοινωνικού χώρου και σε ποιο βαθμό φαίνεται να διαφοροποιούνται.

Η έρευνα διεξήχθη σε πέντε δημόσια νηπιαγωγεία του νομού Μαγνησίας. Το ερευνητικό δείγμα αποτελούσαν ογδόντα εννιά παιδιά, εβδομήντα τρία νήπια και δεκαέξι προνήπια, σαράντα οκτώ αγόρια και σαράντα ένα κορίτσια που επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της απλής τυχαίας δειγματοληψίας. Μέσα από τη διαδικασία της συνέντευξης κάθε παιδί κατέθετε την αιτιολογημένη άποψη του για τη δυνατότητα ανάγνωσης του ερευνητικού υλικού από έναν ικανό αναγνώστη του γραφικού συστήματος.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τα μεγαλύτερα παιδιά παρουσίασαν μεγαλύτερη επικέντρωση στη γραφηματική πληροφορία ενώ τα μικρότερα παιδιά έδειξαν να προσεγγίζουν συνήθως το γραπτό κείμενο ολικά. Ωστόσο, ενδιαφέρον προσελκύει ο μεγαλύτερος αριθμός θετικών απαντήσεων (της τάξεως του δέκα τοις εκατό κι άνω) για την αναγνωσιμότητα του ερευνητικού υλικού από την ομάδα των προνηπίων κι όχι των νηπίων. Διαπιστώθηκε μία τάση των μεγαλύτερων παιδιών, παρά τη λεπτομερέστερη προσέγγιση του γραπτού κειμένου, να έχουν εδραιώσει περιοριστικές αντιλήψεις για την ανάγνωση, αντιμετωπίζοντάς την περισσότερο ως διαδικασία εφαρμογής γραφοφωνηματικών αντιστοιχίσεων και λιγότερο ως διαδικασία νοηματοδότησης του γραπτού κειμένου, καθιστώντας ως προβληματικό παράγοντα την ποικιλομορφία του γραπτού. Τίθεται, επομένως, το ερώτημα της σημασίας της ηλικιακής ανάπτυξης αλλά και των πρακτικών που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του νηπιαγωγείου στη διαμόρφωση των αντιλήψεων που διακατέχουν τα παιδιά για την ανάγνωση στις δύο τάξεις του νηπιαγωγείου.

As long as I grow up do I learn to read the written world around me? Examination of preschool children's perceptions about reading

Elpida Ntalouka,

Preschool Teacher,

Maria Papadopoulou,

Associate Professor, University of Thessaly,

Maria Theodorakakou,

Preschool Teacher, MSc, University of Thessaly

ABSTRACT

In the context of emerging literacy there is a strong belief that children tend to 'discover' literacy on their own even before school starts. As far as reading is concerned, children seem to be in a constant effort to make sense of written texts.

Nowadays, the information conveyed by any text is not exclusively derived from its linguistic content but also from the contribution of other semiotic resources (such as typographic, iconic or chromatic systems). In this paper, we explore early childhood children's concepts about print and examine factors that affect and differentiate children's perception about text readability.

The research was conducted in five Greek Public Nursery Schools in the district of Magnesia. Eighty nine children (89), forty two boys and forty one girls, participated in the research. Seventy three (73) of them were attending

kindergarten's second year (aged from 5 to 6) and eighteen (16) kindergarten's first year (aged from 4 to 5). Forty two (42) were boys and forty one (41) girls. The sample was random and the research was conducted by means of a semi-structured interview, where all the children had to discern readable and non-readable texts given by the researcher and explain their choice.

The data analysis revealed a more systematic attention to linguistic information by the group of the older children, whereas younger children concentrated mainly on the extra-linguistic systems coexisting within the written message. It is of particular interest that the majority of the younger children supported a wider approach to reading. The older children connected reading mainly to the application of the phoneme-grapheme correspondence rules rather than to a meaning making procedure. The multimodality of print texts appears problematic for the older children. So the question that seeks answer is how age and education affect children's ideas about reading in the preschool years.

Υγιεινή των σχολείων και προτάσεις για τη βελτίωσή της στην αρθρογραφία των παιδαγωγικών περιοδικών την περίοδο (1898 -1913)

Δημήτριος Ντούτσης,

Δάσκαλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων, Διδάκτωρ Σχολής Επιστημών της Αγωγής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η δεινή κατάσταση της δημόσιας υγείας στην Ελλάδα και οι απογοητευτικές συνθήκες υγιεινής στα σχολεία κατά την περίοδο 1864-1914 ωθούν επιστήμονες από διάφορους κλάδους στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάδειξη των θεμάτων υγείας με τελικό σκοπό τη θεσμική οργάνωση των υγειονομικών υπηρεσιών. Στο μεταίχμιο του αιώνα το ενδιαφέρον αυτό πυκνώνει και ο περιοδικός τύπος της εποχής δημοσιεύει πολλά κείμενα που στοχεύουν στη διάδοση των αρχών της σχολικής υγιεινής και στη βελτίωσή της. Ο σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να διερευνήσει την κριτική που ασκήθηκε σε παιδαγωγικά περιοδικά (Εθνική Αγωγή, Δημοτική Εκπαίδευσις, Παιδαγωγικόν Δελτίον και Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου) της περιόδου 1898-1913 για ζητήματα που αφορούν στη σχολική υγιεινή. Η έρευνα επικεντρώθηκε στις προτάσεις που διατυπώνονταν από γιατρούς και παιδαγωγούς για τη βελτίωση της υγιεινής των σχολείων και έδωσε έμφαση στη μελέτη τεσσάρων θεματικών κατευθύνσεων: τα σχολικά κτήρια και τα θρανία, την καθαριότητα, τη γυμναστική και τις σωματικές ποινές. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ανάδειξη των βασικών ελλείψεων συνδέεται με αντίστοιχες εξελίξεις που διαμορφώνονται την ίδια περίοδο στην Ευρώπη. Οι διαπιστώσεις και οι προβληματισμοί των αρθρογράφων για την ανθυγιεινότητα των σχολικών κτηρίων και για τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν σχετικά με την προστασία της υγείας των παιδιών σχολικής ηλικίας έφεραν στην επικαιρότητα τα προβλήματα της υγείας του παιδιού. Συνέβαλαν επίσης σημαντικά στη σταδιακή συνειδητοποίησή τους, η οποία οδήγησε στην υιοθέτηση νομοθετικών μέτρων από τις μετέπειτα φιλελεύθερες κυβερνήσεις. Η γνώση των παραπάνω ιστορικών εξελίξεων είναι χρήσιμη στο βαθμό που βοηθά στην κατανόηση των γεγονότων του παρελθόντος, φωτίζει το παρόν και κυρίως προκρίνει κατάλληλες στρατηγικές για το μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται η επικαιρότητα της σχολικής υγιεινής, ο διαφορετικός ρόλος και η σπουδαιότητα της πρόληψης στο σημερινό σχολείο.

Hygiene of schools and suggestions concerning its improvement, in the writing of articles of pedagogical magazines from 1898 to 1913

Dimitrios Ntoutsis,

Dr., Teacher in Primary education, Ioannina

ABSTRACT

The deplorable state of public health in Greece and the disappointing hygiene conditions in schools during the period of 1864 – 1914 have led researchers from many different branches to develop initiatives for the promotion of matters of hygiene, having as an end result the institutional organization of the hygiene services. At the dawn of the century, interest in this subject increases and the contemporary periodical press publishes many articles which aim to spread the principles of school hygiene and its improvement. The objective of the current announcement is to interpret the criticism which was aimed at the pedagogical magazines (Εθνική Αγωγή, Δημοτική Εκπαίδευσις, Παιδαγωγικόν Δελτίον, and Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου) during the period of 1898 – 1913 for matters which concerned school hygiene. The study focused on the proposals which were made by doctors and educators for the improvement of hygiene in schools and placed particular emphasis on the study of four thematic directions: The schools buildings and desks, cleanliness, gymnastics and corporal punishment. The results of the study showed that the highlighting of the basic inadequacies was connected with corresponding advancements in Europe during

the same period. The discoveries and speculations of the authors of the articles brought children's hygiene problems to light. They also played a significant role in their eventual discovery, which led to the inclusion of legislative measures from the following liberal governments. The knowledge of the aforementioned historical developments is useful in that it facilitates the understanding of events in the past, illuminates the present and, mainly, suggests good strategies for the future. Within these parameters, the importance today of school hygiene is underlined, as well as the different role and importance of prevention in today's schools.

Δημιουργικά βιβλία από μαθητές πολυπολιτισμικών νηπιαγωγείων και συνεργασία μέσω e-twinning.

Ευδοκία Πάγκαλου

Νηπιαγωγός Ειδικής Αγωγής

Έλσα Θαλασσινού

Νηπιαγωγός,

Ράνια Γάκη,

Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή είναι μελέτη περίπτωσης και πραγματοποιήθηκε στο 1ο Νηπιαγωγείο Ν. Ερυθραίας και το 13ο Νηπιαγωγείο Κορίνθου σε συνεργασία με ευρωπαϊκά σχολεία μέσω eTwinning, το σχολικό έτος 2011-2012

Τα ερωτήματα που μας απασχόλησαν:

- Η ανάδειξη της δημιουργικής γραφής σε μαθητές πολυπολιτισμικών τάξεων μπορεί να βοηθήσει στην γλωσσική και γνωστική τους ανάπτυξη;

- Η συνεργασία με σχολεία μέσω eTwinning μπορεί να συμβάλλει θετικά στην ολόπλευρη γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη;

Το θεωρητικό μας πλαίσιο βασίζεται στις σύγχρονες απόψεις για την εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων στην προσχολική ηλικία και την συμβολή αυτών στην δια βίου εκπαίδευση, στην πρόληψη-διάγνωση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών, αλλά και στην μείωση των παραγόντων που συντελούν στην μαθητική αποτυχία και την σχολική διαρροή, η οποία πυροδοτεί τον κοινωνικό αποκλεισμό και κάθε μορφή κοινωνικής παθογένειας (Φερρο & Ζαμέ, 2000). Μελέτες έχουν δείξει ότι η λογοτεχνία είναι από τα πλέον δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης και γίνεται αφορμή για γνωστικές δραστηριότητες με ενδιαφέρον και νόημα για τα παιδιά (Καπέλου-Στασινοπούλου 2009). Σύμφωνα με ερευνητές, οι Νέες Τεχνολογίες και τα πολυμέσα βοηθούν τους μαθητές να προσεγγίζουν αποτελεσματικά την νέα γνώση (Ράπτης Α & Ράπτη 2007).

Μεθοδολογικά ακολουθήσαμε την βιωματική θεωρία μάθησης και οι μαθητές υλοποίησαν σχέδια εργασίας δουλεύοντας κυρίως ομαδοσυνεργατικά.

Το ερευνητικό μας ενδιαφέρον εστιάζεται σε περιπτώσεις δίγλωσσων παιδιών και των γονέων τους, καθώς και στις αλλαγές που προκύπτουν στον γνωστικό τομέα ανάπτυξης όλων των μαθητών μέσα από δράσεις:

α) διαθεματικές-γλωσσικού περιεχομένου

β) διαπολιτισμικές- διαφυλετικές

γ) επιμορφώσεις γονέων από ειδικούς

Η αξιολόγηση του προγράμματος έγινε με συστηματική παρατήρηση και αναλυτική περιγραφή και καταγραφή στάσεων και συμπεριφορών και προσωπικές συνεντεύξεις των μαθητών, πριν και μετά την υλοποίηση του προγράμματος (pre test-post test).

Ευρήματα: Το πρόγραμμα βοήθησε τους μαθητές στην ολόπλευρη γλωσσική και γνωστική τους εξέλιξη. Το σύνολο των εμπλεκόμενων δείχνει να αποδέχεται τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες και παρουσιάζει θετικές στάσεις και συμπεριφορές στην διαφορετικότητα.

Creative books made by students of multicultural nursery schools and cooperation via eTwinning

Evdokia Pagkalou,

Preschool Teacher Special Education,

Elsa Thalassinou,

Preschool Teacher,

Rania Gaki,

Preschool Teacher

ABSTRACT

This project is a case study which took place at the 1st Nursery School of Nea Erythraia (Athens, Greece) and at the 13th Nursery School of Korinthos (Attiki, Greece) in cooperation with several schools across Europe via eTwinning, within the school year 2011-2012.

The following issues were examined:

The emergence of creative language to students of multicultural classes might help in language and cognitive development.

Cooperation between schools via eTwinning contributes to students' language development.

The theoretical framework is based on our current views on the implementation of innovative programmes in early childhood and their contribution to lifelong education, prevention, diagnosis and treatment of learning disabilities and the reduction of the factors that contribute to student failure and school dropout, which triggers social exclusion and any form of pathogenicity (Ferreau & Zame, 2000). Studies have shown that literature is one of the most creative learning environments that could be a source for interesting and meaningful cognitive activities (Kapelou-Stasinopoulou 2009). According to researchers, Information Technology and multimedia help students gain new knowledge in an effective (A. Raptis & Rapti 2007).

The methodology which was used is based on experimental - learning-by-doing learning theory and students have implemented projects working primarily in teams.

Our research interest was focused in the cases of bilingual students and their parents. We were also interested in examining the changes that are caused in the cognitive development of the children through their implementation in actions of the following forms:

- a) Interdisciplinary – language content
- b) Intercultural – intersexual
- c) Parents training from experts

The evaluation of this study was made using the following methods: systematic observation, detailed description and recording of attitudes and behavior and personal interviews with students before and after the implementation of the programme (pre-test, post-test).

Findings: Through this programme students were able to complete their language and cognitive development. Furthermore, everyone involved in this study seemed to accept the different language features and present positive attitudes and behavior towards diversity.

Η έκφραση του φύλου στα δημοφιλή φιλμ κινουμένων σχεδίων για παιδιά

Αναστασία Παμουκτσόγλου,

Π. Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαμόρφωση του φύλου και του «φέρεσθαι» ανάλογα, επηρεάζεται από την κοινωνική αλληλεπίδραση, την καθοδήγηση και την παρατήρηση των ανδρικών και γυναικείων προτύπων.

Καθώς το φύλο διαμορφώνεται κυρίως στην παιδική ηλικία, το παιδί δέχεται ευκολότερα την οποιαδήποτε επιρροή. Με δεδομένο ότι τα ΜΜΕ προσφέρουν μια ποικιλία ανδρικών και γυναικείων προτύπων, οι ερευνητές εκτιμούν, ότι η ταυτότητα του φύλου και η κατανόηση της σχέσης άνδρα-γυναίκας, εν μέρει, μπορεί να διαμορφωθούν, με την παρακολούθηση των ταινιών και των τηλεοπτικών προγραμμάτων, μέσω των μηνυμάτων που μεταβιβάζονται από αυτά.

Η εργασία μας χρησιμοποιεί την ανάλυση περιεχομένου της απεικόνισης του φύλου στις ταινίες: Toy Story: Η Ιστορία των Παιχνιδιών, Ψάχνοντας τον Νέμο και Ρατατούης και τρεις από τους κύριους χαρακτήρες κάθε ταινίας, κωδικοποιώντας τους σε φυσική εμφάνιση, εξουσία, εργασία, και προσωπικότητα. Συνολικά μελετάμε 9 χαρακτήρες. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ελάχιστες διαφορές μεταξύ των ανδρικών και γυναικείων χαρακτήρων/προτύπων.

Gender expression in popular animation films for children

Anastasia Pamouktsoglou,

Dr. of Sociology of Education

ABSTRACT

Gender, is the conceptualization of what it means to be male and female, and what are “appropriate” attitudes and behaviors for each to have. This conceptualization is formed through social interaction, external instruction, and the

observation of male and female models.

The development of gender schemata occurs largely in childhood, when norms and expectations for behavior and attitudes are less deeply entrenched and thus more susceptible to influence. As media provide male and female character models for observation, some researchers speculated that gender conceptualizations and understanding of male-female relationships may be shaped, in part, by viewing films and television programs. This possibility has led to extensive research about the gendered messages conveyed through the media.

This paper was a content analysis of the portrayal of gender in the films. We analyze three films Toy Story, Finding Nemo, and Ratatouille, with the 3 characters from each film selected for coding and analysis on multiple physical, authoritative, labor, and personality variables, so a total of 9 characters were studied. Results displayed no significant differences between males and females for most items in the study.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην εμπειρική διερεύνηση και στην αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής κακοποίησης ανηλίκων

Κωνσταντίνος Πανάγος,
 Νομικός Εγκληματολόγος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συμμετοχή ανηλίκων προσώπων στη διεξαγωγή κοινωνικών ερευνών εγείρει συχνά μια σειρά από δεοντολογικά ζητήματα, ιδίως στις περιπτώσεις όπου μελετάται το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής (σωματικής ή/και σεξουαλικής) βίας. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αποτελέσουν μια έμμεση πηγή πληροφόρησης, μιας και έρχονται σε καθημερινή επαφή με τους μαθητές τους και ενδεχομένως δύνανται να γνωρίζουν τη θυματοποίησή τους. Σύμφωνα με στοιχεία του Department of Health and Human Services, το δεκάξι τοις εκατό (16%) των καταγγελιών στις αρχές για ενδοοικογενειακή κακοποίηση ανηλίκων στις Η.Π.Α. προέρχεται από εκπαιδευτικούς. Η σχετική ερευνητική εμπειρία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το ως άνω ποσοστό θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερο, εάν δεν συνέτρεχαν ορισμένοι παράγοντες, όπως η άγνοια των εκπαιδευτικών ως προς την πλέον ενδεδειγμένη διαχείριση τέτοιων καταστάσεων, που τροφοδοτούν την απροθυμία τους για καταγγελία της θυματοποίησης των μαθητών τους από τους γονείς τους. Για το λόγο αυτό απαιτείται ενημέρωση των εκπαιδευτικών και ευαισθητοποίηση τους αναφορικά με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, μιας και ερχόμενοι σε καθημερινή επαφή με τους μαθητές τους, είναι σε θέση ενδεχομένως να διαπιστώσουν ή έστω να υποψιαστούν ότι κάποιος από τους τελευταίους βιώνει κακοποίηση εντός του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Στον ν. 3500/2006 ορίζεται ότι έχουν την υποχρέωση να ενημερώσουν, δίχως καθυστέρηση, το διευθυντή της σχολικής μονάδας, στην περίπτωση που, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού τους έργου, πληροφορηθούν ή διαπιστώσουν ότι έχει τελεσθεί εις βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ανακοινώνει την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή. Ο διευθυντής και ο εκπαιδευτικός καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο (ήτοι με έτερο μάρτυρα, έγγραφο ή οιοδήποτε αποδεικτικό μέσο εν γένει).

Educators' role in empirical examination and confrontation of the phenomenon of domestic violence against juveniles

Konstantinos Panagos,
 Criminologist

ABSTRACT

According to the data of the U.S. Department of Health and Human Services, 16% of the reports to the authorities in relation to domestic abuse of the children have been made by teachers. The aforementioned percentage could be bigger, if teachers had a better knowledge on how to deal with domestic abuse cases. For that reason, information in relation to their legal obligations is required. According to the Greek Act 3500/2006, teachers, when they are informed of or when they realize that a crime of family violence has been committed against a student, have the obligation to inform the director of the school unit, who thereafter has to report the offence to the police agencies or the prosecutor. Furthermore, because of the daily contact that teachers have with their pupils, are able to provide information about the phenomenon of child abuse to social researches, since conducting studies using samples consisted of minors raises significant issues of ethics.

Από τα σχολικά εγχειρίδια στην ψηφιακή τεχνολογία: αναγκαιότητες και αντιστάσεις

Απόστολος Παπαϊωάννου,

Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αιφνιδίως, αλλά όχι χωρίς λόγο σχολικά εγχειρίδια δεν έφτασαν εγκαίρως στον προορισμό τους. Το γεγονός δεν θα είχε, ίσως, καμία σημασία, αν δεν συνδεόταν ευθέως με τη γενική κρίση που βασανίζει τον τόπο τα τελευταία χρόνια. Δόθηκε, όμως, η ευκαιρία να επισημανθούν από πολλές πλευρές η αξία και η αναγκαιότητα του σχολικού εντύπου, του εκπαιδευτικού εγχειριδίου και γενικότερα της παραδοσιακά προσφερόμενης σχολικής γνώσης.

Απέναντι σε αυτή την πραγματικότητα η εκπαιδευτική κοινότητα υποχρεώνονταν να χρησιμοποιήσει την ψηφιακή τεχνολογία στο βαθμό που αυτή η δραστηριότητα ήταν εφικτή. Νέο υλικό γνώσης, ψηφιακό, νέες βιβλιοθήκες ψηφιακές, το ηλεκτρονικό βιβλίο, e-book, cd-rom, dvd, ένας νέος κόσμος, ο εικονικός, η εικονική πραγματικότητα, virtual reality έκαναν την εμφάνισή τους με απίστευτες δυνατότητες. Μια νέα δύναμη εμφανίστηκε ανεξέλεγκτη για αυτό και επικίνδυνη, καθώς η άσκηση της οποιασδήποτε εξουσίας μοιάζει απερίσπαστη σε έργα καταστροφής.

Αλλά αν και η ψηφιακή τεχνολογία αποτελεί υπαρκτή πραγματικότητα και η χρήση της είναι ούτως ή άλλως αναγκαία προβάλλουν ταυτόχρονα νέες στρατηγικές τόσο για τη χρήση του έντυπου υλικού όσο και για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Είναι εμφανείς οι εγγενείς αδυναμίες της χρήσης των πρακτικών εφαρμογών και των ειδικών γνώσεων. Ωστόσο τα προβλήματα και οι κίνδυνοι σε άλλα επίπεδα, σε άλλους τομείς που συνδέονται αμέσως με όλες τις φάσεις και τις πτυχές του πολιτισμού μας. Για αυτό και η αντίσταση όλου του εκπαιδευτικού κόσμου, και όχι μόνο, για να διασωθεί ότι είναι ακόμη δυνατό αποτελεί σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, αναπότρεπτη ανάγκη και ασυμβίβαστη εμμονή σε όλες τις αξίες, σε όλες τις αρχές που συνθέτουν την ελληνική παιδεία και τον πολιτισμό.

Αυτισμός και αξιολόγηση παιδιού προσχολικής ηλικίας στο ΚΕΔΔΥ

Έμη Παπαναστασίου,

Νηπιαγωγός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρουσίαση αυτή αφορά τη μελέτη περίπτωσης ενός παιδιού 6 ετών με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή (αυτισμό), όπως αυτός προσδιορίστηκε από παιδοψυχίατρο, που προσήλθε στο ΚΕΔΔΥ για αξιολόγηση και ένταξη σε κατάλληλο σχολικό πλαίσιο.

Μετά από την μαθησιακή αξιολόγηση του παιδιού σύμφωνα με τους στόχους και τους σκοπούς του νηπιαγωγείου, όπως αυτοί προσδιορίζονται από το αναλυτικό πρόγραμμα και

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), το παιδί τοποθετήθηκε σε νηπιαγωγείο με τμήμα ένταξης κατάλληλο για αυτισμό.

Παρουσιάζεται η αρχική του εικόνα, η πορεία εκπαίδευσης του και τα αποτελέσματα στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Επίσης, παρουσιάζεται ο ρόλος του ΚΕΔΔΥ και ειδικότερα του εκπαιδευτικού προσχολικής ηλικίας.

Autism and assessment of the preschool child in KEDDY

Emmy Papanastasiou,

Preschool Teacher

ABSTRACT

This paper is about a case study of a 6-year-old child, with pervasive developmental disorder (autism), as this was diagnosed by a child psychiatrist. The child came to the assessment centre (KEDDY) for assessment and induction into the suitable educational environment.

After his educational assessment, according to the goals and aims of the kindergarten, as these are identified by the national curriculum and the Cross Thematic Curriculum Framework (DEPPS), it was decided that the child should attend a kindergarten with induction class and an educational programme suitable for autistic children.

The first picture of the child is presented, the course of his education follows and finally the results of the education intervention are shown. Also, the role of the Assessment centre is presented, with an emphasis on the role of the pre-primary teacher.

Έχω γιο στα γράμματα κόρη στα ξομπλιάσματα. Αντιλήψεις για το σχολείο και τη μόρφωση των παιδιών στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι

Γεωργία Παρπαρούση,

Μουσικολόγος Ε.Ε.Δ.Ι.Π.Ι. Πανεπιστήμιο Πατρών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων που έχουν οι ενήλικες για την εκπαίδευση των παιδιών στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι. Ειδικότερα, επιχειρήθηκε να αναδειχθεί α) η εικόνα που εγκλείεται στα δημοτικά τραγούδια για το σχολείο και τη μόρφωση των παιδιών κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας και β) εάν και πώς αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με το φύλο.

Πρωτογενές υλικό της μελέτης αποτέλεσαν οι συλλογές ελληνικών δημοτικών τραγουδιών που δημοσιεύθηκαν από το 1824 ως και το 1968. Ως βασική μεθοδολογική προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος και πιο συγκεκριμένα, η ανάλυση περιεχομένου. Η έρευνα επικεντρώθηκε κυρίως στα τραγούδια των μεγάλων προς τα παιδιά: τα νανουρίσματα και τα ταχαρίσματα, τα οποία αποτελούν υποκατηγορίες των παιδικών δημοτικών τραγουδιών. Σε αυτά, η μελέτη στράφηκε στο περιεχόμενο, τις παραστάσεις αλλά και τις προβολές των ενηλίκων, κυρίως της μητέρας, στο παιδί. Μέσα από τις προβολές των ενηλίκων στο παιδί επιχειρήθηκε η ανασύνθεση εικόνων της σχολικής ζωής.

Όπως προέκυψε από τα παιδικά τραγούδια, η εικόνα του σχολείου είναι θετική. Κατά μεγάλο ποσοστό, τα νανουρίσματα απηχούν την έντονη επιθυμία των ανθρώπων να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο, έτσι ώστε η μόρφωση τους να λειτουργήσει μελλοντικά ως μοχλός οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Παρά τη θετική, όμως, νοηματοδότηση του σχολείου η έμφυλη διάκριση είναι σαφής: μόνο το αγόρι είναι αυτό που θα πάει στο σχολείο, ενώ το κορίτσι φαίνεται να προορίζεται για το σπίτι και εκπαιδεύεται άτυπα δίπλα στη μητέρα, στη φροντίδα του σπιτιού και της οικογένειας.

“Attitude for children education and schooling as seen through Greek folk songs”

Georgia Parparousi,

Musicologist, University of Patra

ABSTRACT

The aim of this paper is to investigate the attitude that adults have for children education as it appears in Greek folk songs. Primary material for this study was collections of Greek folk songs published during the 1824 - 1968 period, which were analyzed through the content analysis method (qualitative method). The research results indicated that many of the songs reflect the strong desire of people to send their children to school, so that their education will leverage their future financial and social development. Yet, in spite of the positive association of schooling the gender distinction remains clear in the songs: the formal schooling is meant for the boys, while the girl learns informally from the mother, to caring for the home and the family.

Η οργάνωση του σχολικού δικτύου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το Βουλγαρικό κράτος στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη από την κατάληψή τους την άνοιξη του 1941 μέχρι την έναρξη της σχολικής χρονιάς το Σεπτέμβριο του 1941

Δήμητρα Πατρωνίδου,

Φιλόλογος, Διδάκτωρ Ιστορίας της Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στον τρόπο που το Βουλγαρικό κράτος οργάνωσε το σχολικό δίκτυο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, μετά την κατάληψή τους από τις βουλγαρικές στρατιωτικές αρχές την άνοιξη του 1941 και μέχρι την έναρξη της σχολικής χρονιάς, το Σεπτέμβριο του 1941.

Καταρχήν παρουσιάζεται η σύνθεση της νεοσυσταθείσας βουλγαρικής εκπαιδευτικής περιφέρειας Ξάνθης. Στη συνέχεια αναλύεται η προβληματική που αναπτύχθηκε πάνω σε καίρια ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως ποιες εθνικές ομάδες παιδιών θα γίνουν δεκτές στο δημοτικό σχολείο, σε ποια σημεία της εκπαιδευτικής περιφέρειας και με ποια κριτήρια θα ιδρυθούν σχολεία, ποιοι εκπαιδευτικοί θα τα στελεχώσουν, ποιες είναι οι υλικές συνθήκες μέσα στις οποίες θα διεξαχθεί το εκπαιδευτικό έργο.

Από την ανάλυση των παραπάνω προκύπτουν ορισμένες βασικές παράμετροι της εκπαιδευτικής πολιτικής που

εφάρμοσε το Βουλγαρικό κράτος στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

The organization of primary education school network by the Bulgarian state in Eastern Macedonia and Western Thrace from their occupation, by the spring of 1941 until the start of the school year in September 1941

Dimitra Patronidou,

Philologist, Dr. of Educational History

ABSTRACT

The present study focuses on the establishment of the primary school net by the Bulgarian state in Eastern Macedonia and Western Thrace, during the period from the occupation by the Bulgarian army in April of 1941 up to the beginning of the new school year in September 1941.

At first, the structure of the newly established educational district of Xanthi is described. The study tries to analyze the will of the Bulgarian ministry of education concerning some crucial educational topics, such as which ethnic groups of children would be enrolled in primary school, how many primary schools would function and where, which teachers would teach in them and what the resources for schooling expenses would be.

The analysis above shows some basic aspects of the Bulgarian educational policy promoted in Eastern Macedonia and Western Thrace during the Second World War.

Απεικονίσεις παιδιών στη νεοελληνική τέχνη του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα: κοινωνιολογικές διαστάσεις της παιδικής ηλικίας

Βασιλική Πλιόγκου,

Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής - Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης - Πρόεδρος Ο.Μ.Ε.Ρ. Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας βρέθηκε στο επίκεντρο των αναζητήσεων των κοινωνικών επιστημόνων τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Η ύπαρξη διαφορετικών προσεγγίσεων για τη συγκρότηση της παιδικής ηλικίας αποτελεί εφιαλτήριο ενός γόνιμου διαλόγου, στον οποίο κοινό σημείο αναφοράς αποτελεί η θέση ότι η παιδική ηλικία είναι ένα κατασκευάσμα της σύγχρονης κοινωνίας, που δημιουργείται σε σχέση με τους θεσμούς της οικογένειας και της εκπαίδευσης. Δεν είναι ένα φυσικό φαινόμενο, αλλά κοινωνικό, ευμετάβλητο στο χώρο και στο χρόνο, άρα και διαμορφούμενο ανάλογα με το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντοπίζεται.

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται ο προσδιορισμός αντιλήψεων της νεοελληνικής κοινωνίας για το παιδί και την παιδική ηλικία μέσα από έργα της νεοελληνικής τέχνης του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα, τα έργα της ζωγραφικής του 19^{ου} αιώνα κατατάσσονται ανάλογα με τη θεματολογία σε τρεις κατηγορίες, δηλαδή σε έργα με ιστορικό περιεχόμενο, σε ηθογραφικά και σε προσωπογραφίες. Τα πρώτα έχουν ως στόχο τη διασφάλιση της ιστορικής μνήμης για αυτό και το παιδί απεικονίζεται κυρίως ως συμπαραστάτης του Αγώνα. Τα δεύτερα επιχειρούν μια επανασύνδεση με τις ρίζες και την παράδοση της Ελλάδας μέσα από αναπαραστάσεις στιγμιότυπων της καθημερινότητας, πτυχών της οικογενειακής ζωής, ηθών και εθίμων. Τέλος, στις προσωπογραφίες, απεικονίζονται στην πλειοψηφία τους παιδιά που προέρχονται από αστικές οικογένειες, αναπαριστώντας τα ως μικρογραφία ενηλίκων ενώ προβάλλονται μέσω αυτών των έργων συγκεκριμένοι κώδικες συμπεριφοράς.

Ωστόσο, στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα απαντάται μια πολυφωνία αντιλήψεων και εκφραστικών τρόπων κατά τις απεικονίσεις των παιδιών σε διάφορα περιβάλλοντα, καθώς και στα παιδικά πορτρέτα. Στις τελευταίες δεκαετίες οι παιδικές μνήμες των καλλιτεχνών γίνονται πηγές έμπνευσης για τα έργα τους συμπεριλαμβάνοντας στους πίνακές τους βιωματικά στοιχεία.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με μια σύντομη αναφορά σε απεικονίσεις παιδιών μέσα από γλυπτά και χαρακτηριστικά έργα της νεοελληνικής τέχνης, επιχειρώντας κατά τον τρόπο αυτό την ανάδειξη των ποικίλων πτυχών της παιδικής ηλικίας και της κατανόησής της.

Depictions of children in modern Greek art of the 19th and the 20th century: sociological dimensions of childhood

Vassiliki Pliogou

Dr. of Science Education & Special Scientist at School of Primary Education – A.U.Th.

Schoolteacher in P.E. – President of O.M.E.P. Thessaloniki

ABSTRACT

The historicity of childhood has been at the center of attention in the searches made by social scientists the last decades of the twentieth century. Different approaches on the construction of childhood constitute the springboard for a fruitful dialogue, in which the opinion that childhood is a construct of modern society, created in relation to the institutions of family and education, constitutes a common benchmark. It is not a natural phenomenon, but a social one, variable in space and time, and it is therefore formed according to the sociocultural context in which it lies.

This study attempts to determine perceptions of modern Greek society concerning children and childhood through works of Greek art from the 19th and 20th century. More specifically, the paintings of the 19th century are classified into three categories according to their subjects, such as works with historical content, genre works and portrait paintings. The aim of the first is to ensure historical memory and this is the reason why the child is depicted mostly as a supporter of the Greek Revolution 1821. The second category attempts a reconnection with the Greek roots and tradition through representations of everyday aspects of family life, morals and customs. Finally, portraits mostly illustrate children from urban families, representing them as miniature adults, while viewing these works one can see particular codes of manners.

However, during the first half of the 20th century, there is a plurality of opinions and ways of expression concerning the depictions of children in various surroundings as well as in children's portraits. In recent decades the artists' childhood memories constitute their sources of inspiration for their works, including experiential elements in their paintings.

The study comes to a conclusion with a brief reference to depictions of children through sculptures and engravings of modern Greek art, attempting thereby to highlight the various aspects of childhood and its understanding.

Η καλλιτεχνική δημιουργία ως παιχνίδι για μικρούς και μεγάλους

Δημήτριος Ράτσικας,

Ζωγράφος, Δρ Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης Πανεπιστημίου Σορβόνης

Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γιολάντα Ζιάκα,

Διδάκτωρ περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Πτυχιούχος Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης

Πανεπιστημίου Σορβόνης, Υποψήφια Δρ ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παιχνίδι μοιράζεται με την καλλιτεχνική δημιουργία ένα ουσιώδες και βασικό γνώρισμα: πρόκειται για μια ελεύθερη δραστηριότητα, έκφραση σωματικής και ψυχικής ενέργειας που δεν κατευθύνεται σε ωφελμιστικούς στόχους, αλλά πραγματοποιείται μόνο για την ευχαρίστηση που προκαλεί. Απόλαυση που καταδεικνύεται και από την ετυμολογική σύνδεση της έννοιας του παιχνιδιού στα αρχαία ελληνικά με την έννοια της αναψυχής, όπως υπονοεί και ο παραλληλισμός του παιχνιδιού με την ευτυχία και την αρετή από τον Αριστοτέλη. Η σχέση μεταξύ παιχνιδιού και τέχνης αποτέλεσε αντικείμενο ανάλυσης πολλών φιλοσόφων και παιδαγωγών, από τον Κάντ μέχρι τις μέρες μας. Μεγάλοι εκπρόσωποι της σύγχρονης τέχνης, όπως ο Πικάσσο και το Ματίς, μέσα από την πρακτική τους και από τα γραπτά τους, ανάδειξαν ως ουσιώδες χαρακτηριστικό της τέχνης τους το παιχνίδι ενός αδιάκοπου πειραματισμού και μιας συνεχούς έρευνας νέων μορφών έκφρασης. Για το παιδί, η ενασχόληση με την τέχνη είναι τρόπος έκφρασης και επικοινωνίας που συνδέεται στενά με την απόλαυση που χαρίζει η ενασχόληση με την καλλιτεχνική δημιουργία. Πρόκειται για ένα παιχνίδι, το οποίο μέσα από τον πειραματισμό, οδηγεί στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, στην καλλιέργεια του συνόλου της προσωπικότητας. Από άτομο, το παιδί γίνεται πρόσωπο, επώνυμος δημιουργός. Σε κάθε ηλικία, αυτό συντελεί στο πέρασμα από τη δημιουργικότητα στη δημιουργία, καταδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό την αναγκαιότητα της τέχνης και το ρόλο που διαδραματίζει στην κοινωνικοποίηση του ατόμου.

The artistic creation as a game for all ages

Dimitris Ratsikas

Painter, Ph.D. Department of Plastic Arts and Art Sciences, University of Sorbonne

Associate Professor in the Department of Early Childhood, University of Ioannina

Yolanda Ziakas

PhD in Environmental Education, University of Paris VII- Bachelor of Plastic Arts and Art Sciences, University of

Sorbonne, PhD Candidate Department of Early Childhood, University of Ioannina

ABSTRACT

The game and the artistic creation share a vital and essential trait: they are both a free activity, an expression of physical and mental energy that is not directed to utilitarian goals, but made just for the pleasure it provokes. A delight that is also illustrated by the etymological connection of the "game", as a concept, in ancient Greek, with the meaning of "αναψυχή" (leisure, refreshment). The same connection is also suggested by the parallelism, made by Aristotle, of the "game" with happiness and virtue. The relationship between the game and art was discussed by many philosophers and educators, from Kant until today. Major representatives of modern art, like Picasso and Matisse, through their practice and their writings, promoted the game of a continuous experimentation and research of new forms of expression, as an essential feature of their art. For the child, dealing with art is a way of expression and communication, which is closely linked with the pleasure induced by the artistic creation. It is a game, which through experimentation, leads to the attainment of knowledge and skills and to the development of the whole personality. In that way, the child becomes an individual, an eponymous creator. In every age, this helps to move from creativity to creation, thus demonstrating the necessity of art and its essential role in the socialization of a person.

Η διερεύνηση του ρόλου των ενηλίκων στο παιχνίδι των παιδιών, υπό το πρίσμα της έρευνας – δράσης

Μαρία Σακελλαρίου,

Επίκουρη Καθηγήτρια, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Κωνσταντίνη Ρέντζου,

Εκτακτη επιστημονική συνεργάτης, Τμήμα Βρεφ/μίας, ΤΕΙ Ηπείρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αν και ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι το παιχνίδι είναι ευεργετικό και συντελεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, διανύουμε μια εποχή που οι περισσότεροι ενήλικες και γονείς δείχνουν προτίμηση σε προσχολικά προγράμματα, τα οποία έχουν έναν ακαδημαϊκό προσανατολισμό. Η τάση αυτή φαίνεται πως ασκεί αρνητικές επιδράσεις στη θέση του παιχνιδιού στα προσχολικά προγράμματα (Ashiabi, 2007• McLane, 2003• Ceglowski, 1997).

Στα πλαίσια του παραπάνω προβληματισμού, διατυπώνονται, επίσης, ερωτήματα αναφορικά με τον ρόλο των ενηλίκων στο παιχνίδι των παιδιών (Bodrova & Leong, 2003• Ceglowski, 1997). Η βιβλιογραφική αναδίφηση καταδεικνύει ότι υπάρχει μια δημόσια συζήτηση αναφορικά με το ρόλο των ενηλίκων στο παιχνίδι των παιδιών και ότι δε συμφωνούν όλοι οι θεωρητικοί και οι παιδαγωγοί στο αν οι ενήλικες μπορούν να έχουν κάποιο ρόλο και να προάγουν το παιχνίδι των παιδιών (Hall, 1994• Bennett et al., 1997• Smilansky & Shefatya, 1990• Hadley, 2002• Driscoll & Nagel, 2008• Lindqvist, 2001).

Η παρούσα μελέτη, υιοθετώντας μια πολυμεθοδολογική προσέγγιση, έχει ως στόχο να καταγράψει το ρόλο των μελλοντικών παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στο παιχνίδι των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται εάν μέσω παρέμβασης, οι μελλοντικοί παιδαγωγοί υιοθετούν ένα διαφορετικό ρόλο απέναντι στο παιχνίδι των παιδιών. Αναλυτικότερα, οι ερευνητές, παρατήρησαν, με τη χρήση δομημένης φόρμας παρατήρησης, το ρόλο δύο ομάδων δείγματος (ομάδα ελέγχου και πειραματική ομάδα) στο παιχνίδι των παιδιών. Στη συνέχεια, η πειραματική ομάδα επιμορφώθηκε αναφορικά με το ρόλο τον οποίο οι ενήλικες μπορούν να έχουν στο παιχνίδι των παιδιών. Μετά την επιμόρφωση, οι ερευνητές παρατήρησαν τόσο την πειραματική ομάδα όσο και την ομάδα ελέγχου, προκειμένου να διερευνήσουν την επίδραση της παρέμβασης (επιμόρφωσης) στο ρόλο των ενηλίκων στο παιχνίδι των παιδιών.

Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται αναφορά στο ρόλο του δείγματος στο παιχνίδι των παιδιών πριν την παρέμβασή μας, στη διαδικασία επιμόρφωσης της πειραματικής ομάδας καθώς και στα αποτελέσματα των παρατηρήσεων μετά την παρέμβαση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, αν και δεν μπορούν να γενικευθούν, καταδεικνύουν ότι οι μελλοντικοί παιδαγωγοί δεν γνωρίζουν όλους τους ρόλους που ένας ενήλικας μπορεί να έχει στο παιχνίδι των παιδιών και συνηγορούν στην ανάγκη επιπλέον κατάρτισης των φοιτητών σε θέματα που αφορούν το παιχνίδι, ως μέσω αγωγής και εκπαίδευσης στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής.

Examination of adults' role in children's play under the scope of action research

Sakellariou Maria,

Assistant Professor, University of Ioannina,

Rentzou Konstantina,

Scientific Associate, TEI of Epirus

ABSTRACT

Although research results suggest that play is beneficial to children's overall development, we live in an era where most adults and parents prefer early childhood classrooms that are more academically oriented. This trend seems to affect negatively the status of play in preschool programs (Ashiabi, 2007; McLane, 2003; Ceglowski, 1997).

In the above context of concern, questions have been formulated concerning adults' role in children's play (Bodrova & Leong, 2003; Ceglowski, 1997). Literature review suggests that there is a debate concerning adult's role in children's play and that not all theorists and educators agree on whether adults can assume a role and can promote children's play (Hall, 1994; Bennett et al., 1997; Smilansky & Shefatya, 1990; Hadley, 2002; Driscoll & Nagel, 2008; Lindqvist, 2001).

The present study, employing a multi-methodological approach aims at recording pre-service early childhood educators' role in children's play. More precisely, we explored whether, through intervention, pre-service early childhood educators assume a different role in children's play. Researchers observed, employing a structured observation form, the role of two groups of sample (control group and experimental group) in children's play. In succession, the experimental group was trained in roles adults can assume in children's play. After experimental group's training, researchers observed both experimental and control groups in order to record the effect intervention (training) had on adults' role in children's play.

In the present paper we present sample's role in children's play before the intervention, to the training procedure which was followed and to the observation results after our intervention.

The research results, though it cannot be generalised, highlight that pre-service early childhood educators are not aware of all the roles they can assume in children's play and demonstrate the need to train undergraduate students further on issues concerning play, as a means of preschool aged children education.

Το σχέδιο ενός σπιτιού και η εξέλιξή του στο «κανονικό» παιδί και στο παιδί με μαθησιακές δυσκολίες

Δημήτριος Σαρρής,

Λέκτορας Ειδικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας στηρίζεται στη γνωστική και στην ψυχαναλυτική θεωρία της J. Royer σχετικά με την απεικόνιση από τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες ενός σπιτιού. Η έρευνα επιχειρεί τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο να τροποποιήσει την κλειδα εξέλιξης που προτείνει η J. Royer προσαρμόζοντας της σε ελληνικά ερευνητικά δεδομένα.

Στόχος της έρευνάς μας ήταν να καταδειχθούν οι διαφορές που υπάρχουν στην απεικόνιση ενός σπιτιού ανάμεσα στο 'κανονικό παιδί' και στο παιδί με μαθησιακές δυσκολίες και ειδικότερα αν υπάρχουν διαφορές στον τρόπο απεικόνισης του σπιτιού ανάμεσα στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και τα 'κανονικά' παιδιά σε σχέση με το φύλο και σε σχέση με την ηλικία των παιδιών.

Υποθέσαμε ότι χρησιμοποιώντας μία κλειδα εξέλιξης του 'σχεδίου του σπιτιού' θα ανιχνεύαμε την ύπαρξη ενδοατομικών και διατομικών διαφορών στα σχέδια 'κανονικών' παιδιών και παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες.

Το δείγμα της έρευνας μας αποτέλεσαν 80 παιδιά ηλικίας 4-8 ετών, εκ των οποίων τα 40 είχαν διαγνωστεί με μαθησιακές δυσκολίες από τις αρμόδιες διαγνωστικές υπηρεσίες.

Όσον αφορά στην ερευνητική διαδικασία, τα παιδιά χωρίστηκαν σε δύο ομάδες. Στην πρώτη ομάδα συμμετείχαν τα παιδιά που δεν παρουσίαζαν μαθησιακές δυσκολίες και στη δεύτερη ομάδα συμμετείχαν τα παιδιά που είχαν διαγνωστεί με μαθησιακές δυσκολίες. Ζητήθηκε από τις δύο ομάδες παιδιών, κατά ηλικιακή κατηγορία (4-5, 5-6, 6-7 και 7-8 ετών) να ζωγραφίσουν ένα σπίτι δύο φορές σε διάστημα 30 ημερών. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε μία αυτοσχέδια κλειδα εξέλιξης, προκειμένου να αναλυθούν οι διαφορές ανάμεσα στα σχέδια των παιδιών.

Πραγματοποιήθηκε στατιστική ανάλυση των δεδομένων λαμβάνοντας υπόψη όλα τα κριτήρια της κλειδας παρατήρησης και για το πρώτο και για το δεύτερο σχέδιο. Επίσης, εκτιμήθηκαν οι διαφορές των σχεδίων με τη διαδικασία ANOVA.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώθηκαν βασικές διαφορές τόσο σε ενδοατομικό όσο και σε διατομικό επίπεδο ανάμεσα στα σχέδια των παιδιών που δεν παρουσίαζαν μαθησιακές δυσκολίες και των παιδιών που είχαν διαγνωστεί με μαθησιακές δυσκολίες, με στατιστική σημαντικότητα ($p < 0,05$).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: σχέδιο σπιτιού, μαθησιακές δυσκολίες, ενδοατομικές και διατομικές διαφορές

The portrayal of a house and its evolution by 'normal' children and children with learning

disabilities

Dimitrios Sarris,

Lecturer, University of Ioannina

ABSTRACT

The theoretical framework of this research is based on the cognitive and psychoanalytic theory of J. Royer regarding the portrayal of a house by children with learning disabilities. The study attempts, on both a theoretical and an empirical level, to modify the development grid suggested by J.Royer, adjusting it to Greek research standards.

The goal of our study is to point out the differences in the portrayal of a house for "normal children" and children with learning disabilities, specifically if there are differences in the portrayal of a house by children with learning disabilities and "normal children" and in relation to the sex and age of the children.

We assumed that by using the development grid of the "house drawing" we would detect the existence of intra- and inter-personal differences in the drawings of "normal" children and of children with learning disabilities.

Our study sample consisted of 80 children aged 4-8 years old, of which 40 had been diagnosed with learning disabilities by the competent diagnostic authorities.

As to the process of the study, the children were split in two groups. The first group consisted of children who did not have learning disabilities and the second of children diagnosed with learning disabilities. Both groups, by age classification (4-5, 5-6, 6-7 and 7-8 years old) were asked to draw a house two times, over a period of 30 days. An improvised development grid was used to collect the data, in order to analyse the differences in the drawings of the children.

A statistical analysis of the data was performed taking into consideration all the criteria of the observation grid for both the first and the second drawing. Furthermore, the differences of the drawings were assessed with the ANOVA process.

The results of the study showed significant differences in both the intra- and inter-personal level in the drawings of the children that did not have learning disabilities and those of the children diagnosed with learning disabilities, with statistical significance ($p < 0.05$).

KEY WORDS: portrayal of a house, learning disabilities, intra- and inter-personal differences

Η τηλεόραση στην καθημερινή ζωή των παιδιών πρωτοσχολικής ηλικίας

Θεμιστοκλής Σεμεντεριάδης,

Νηπιαγωγός, Διδάκτωρ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δήμητρα Τσαμποδήμου,

Βρεφονηπιοκόμος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην τηλεόραση και το παιδί της πρωτοσχολικής ηλικίας. Η σχέση αυτή θεωρείται σαν μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και δε μπορεί να νοηθεί παρά μόνο σαν ένα στοιχείο ενός συνόλου, σαν τμήμα μιας ενότητας στην οποία ανήκει, δηλαδή στην κοινωνία. Θεωρούμε ότι η τηλεόραση επηρεάζει το μικρό παιδί το οποίο όμως δεν είναι παθητικός δέκτης αλλά ένα άτομο που αντιδρά απέναντι σ αυτή με το δικό του τρόπο. Η έρευνα στηρίχθηκε σ' ένα τυχαίο δείγμα 212 παιδιών της πρώτης τάξης δημοτικού που φοιτούν σε δημοτικά σχολεία αστικών ημιαστικών και περιοχών υπαίθρου των περιφερειών Αττικής, κεντρικής Μακεδονίας και εξετάστηκε σε σχέση με τις μεταβλητές του φύλου και του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου προέλευσης και αναφοράς. Επίσης το δείγμα περιελάμβανε και τους γονείς των παιδιών.

Για το σκοπό της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της προσωπικής ημιδομημένης συνέντευξης με τα παιδιά και τους γονείς οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε επτά ομάδες ερωτήσεων. Οι ομάδες ερωτήσεων αφορούσαν τον προσδιορισμό του χρόνου, της διάρκειας, της συχνότητας, το είδος των τηλεοπτικών προγραμμάτων, των συνθηκών παρακολούθησης, των αντιλήψεων των παιδιών για την τηλεόραση και της γονεϊκής εμπλοκής στην παιδική τηλεθέαση. Διαπιστώθηκε ότι η συνήθης διάρκεια παρακολούθησης είναι δύο ώρες την ημέρα και κυρίως παιδικών εκπομπών στην απογευματινή ζώνη αλλά και στην παιδική ζώνη τα Σαββατοκύριακα. Τα παιδιά παρακολουθούν κάθε μέρα τηλεόραση, συνήθως μόνα τους στο παιδικό δωμάτιο. Η τηλεόραση αντιπροσωπεύει σε μεγάλο βαθμό τα ενδιαφέροντα των παιδιών, επικρατεί θετική άποψη γι αυτήν. Η γονεϊκή εμπλοκή στην παιδική τηλεθέαση διέπεται από κανονιστική λογική και όχι από τη λογική του τηλεοπτικού αλφαριθμητισμού.

TV in everyday life of preschool children

Themistocles Sementeriadis,
Dr., Preschool Teacher
Dimitra Tsampodimou,
Child Care Worker

ABSTRACT

The aim of this research is to study the relationship between TV and preschool children. This relationship is part of an interactive process and can only be viewed as part of a total, that is as part of the society in which it operates. We believe that television affects young children, who are not passive recipients but individuals who react to TV in their own way. The research utilises a random sample of 212 children of the first class of elementary school, attending schools in urban and semi-urban areas in Attiki and Central Macedonia. The sample was chosen based on the variables of sex and sociopolitical origin and included the children's parents.

For the purposes of this research, we conducted semi-structured interviews with the children and their parents, who were called to answer to seven groups of questions. The questions determined the duration, time of day, frequency, type of TV programmes, conditions of watching TV, children's perceptions of TV and parental intervention in children watching TV. It was found that the usual duration of watching TV is two hours per day, mostly children's shows of the afternoon or weekend zone. Children watch TV every day, usually on their own, in their room. To a great extent, television represents the children's interests and their view of TV is positive. Parental intervention is governed by a normative logic, not by the logic of television literacy.

Πειραματισμός στην οργανωτική δομή της τάξης του Βρεφονηπιακού σταθμού

Τρυφαίνη Σιδηροπούλου,
Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. Αθήνας
Χριστίνα Βασίλη,
Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας
Αναστασία Πουλακίδα,
Βρεφονηπιοκόμος, Επιστημονική Συνεργατίδα Τ.Π.Α. ΤΕΙ Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος (Baudrit) παρακινεί παιδιά και παιδαγωγούς να αλλάξουν τρόπο σκέψης, ολόκληρη τη νοοτροπία τους ακόμα και τη στάση ζωής τους. Ειδικά στο χώρο του Βρεφονηπιακού σταθμού θεωρούμε ότι μπορεί να χαρακτηρισθεί καινοτομία. Σκοπός αυτής της μελέτης μας λοιπόν, είναι να διερευνήσουμε με ποιους τρόπους μπορούμε να εισάγουμε την ομαδοσυνεργατική μέθοδο με τη βοήθεια της τέχνης σε τάξη παιδιών του Βρεφονηπιακού Σταθμού.

Με έρευνα – δράση (Elliot) που είναι αποδεκτό ότι είναι μια συνεργατική διαδικασία πρόσφορη για ζητήματα άρρηκτα δεμένα με την καθημερινότητα της σχολικής τάξης αναλύοντας τα δεδομένα, διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά, ακόμα και αυτά των τριών - τεσσάρων ετών, μπορούν να συνεργαστούν να αναπτύξουν πρωτοβουλίες, να μοιράζονται υλικά και να εκφράζουν επιθυμίες τους. Οι παιδαγωγοί από την πλευρά τους φαίνεται αρχικά να προβληματίζονται για την μέθοδο που φέρνει αλλαγές σε καθιερωμένες πρακτικές αλλά η τροφοδότηση του αναστοχασμού τελικά δίνει τα στοιχεία αποδοχής και μάλιστα σε θέματα που θεωρούνται πιο σύνθετα, όπως η καθημερινή επικοινωνία με την οικογένεια των παιδιών.

Τα αποτελέσματα της μεθόδου φανερώνουν την κάλυψη των αναγκών του μικρού παιδιού (Glasser) και την σύνδεση της με στόχους εξέλιξης τους αυτούς δηλαδή που αφορούν σε ελεύθερη σκέψη, έκφραση και δράση.

An experimentation in the organizational structure of the nursery school/kindergarten

Tryfaini Sidiropoulou,
Assistant Professor, TEI of Athens
Anastasia Poulakida,
Child Care Worker, Laboratory Associate, TEI of Athens
Christina Vassili,
Early Childhood Educator

ABSTRACT

The teamwork (Baudrit) encourages children and teachers to change their thinking, their mindset and their attitude for a lifetime. Especially at the nursery, it can be characterized as innovation. The purpose of this study is to explore how we can introduce the cooperative learning, with the help of art, in pre-school ages.

Research - action (Elliot) is a method in which is easy to be a collaborative process appropriate for matters inextricably bound up with the routine of the classroom; by analyzing the data, we found that children, even those of three to four years, can work together in order to develop initiatives, to share materials and to express their wishes.

Educators from their part seem initially concerned about the method that brings changes in established practices, but reflection can ultimately give details of acceptance and even in matters which are considered more complex, such as daily contact with the family of children.

The results show that the method covers the needs of small children (Glasser) and the connection with their objectives to develop like the freedom of thought, expression and action.

Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης Ελλάδας, Κύπρου, Νέας Ζηλανδίας: συγκριτική θεώρηση

Μαρίνα Σούνογλου

MSc, Ιδιωτική εκπαιδευτικός

Αικατερίνη Μιχαλοπούλου,

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να συγκρίνει τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης τριών χωρών, της Ελλάδας, της Κύπρου και της Νέας Ζηλανδίας ως προς το φιλοσοφικό πλαίσιο, το περιεχόμενο, τις γενικές επιδιώξεις, τις διδακτικές προσεγγίσεις, την αξιολόγηση, τον ρόλο του εκπαιδευτικού και τον ρόλο του γονέα στη σχολική κοινότητα και στην μαθησιακή διαδικασία. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα τρία προγράμματα σπουδών έχουν κοινά στοιχεία στους άξονες του φιλοσοφικού πλαισίου, των διδακτικών προσεγγίσεων, του ρόλου του εκπαιδευτικού και του ρόλου του γονέα αλλά και σημεία απόκλισης στους τομείς του περιεχομένου, των στόχων και της αξιολόγησης.

Preschool education curricula from Greece, Cyprus, New Zealand: Collocations

Marina Sounoglou,

Msc, Private Educator,

Aikaterini Mihalopoulou,

Associate Professor, University of Thessaly

ABSTRACT

The objective of present research compares the curriculum of three countries, Greece, Cyprus and New Zealand as for the philosophical frame, the content, the general objectives, the instructive approaches, the evaluation, the role of teacher and the role of parent in the school community and in the training process. The results of research showed that the three programs indicate common elements in the themes of philosophical frame, instructive approaches, role of teacher and role of parent but also points of divergence in the sectors of content, objectives and evaluation.

Το περιβάλλον και η συμβολή του στις σχολικές επιδόσεις του παιδιού

Αικατερίνη Σταμάτη,

Διδάκτωρ γαλλικής γλώσσας, Διευθύντρια 1^{ου} Λυκείου Καισαριανής Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ερευνώντας την Παιδαγωγική επιστήμη με άξονες τη φιλοσοφία και την ψυχολογία καταλήγουμε στο ότι πρόκειται για επιστήμη φιλοσοφικής και εμπειρικής κατεύθυνσης. (Αριστοτέλους, Μετά τα Φυσικά, Α). Η κοινωνία αποτελεί το μέσο και το σκοπό της αγωγής η οποία αναφέρεται στην ανατροφή του παιδιού, το οποίο πρέπει από την ανηλικίωση να μεταβεί στην ενηλικίωση, στην ώριμη συνείδηση. Αυτό είναι καθήκον του εκπαιδευτικού έργου.

Η μόρφωση του παιδιού σε όλες τις βασικές κατευθύνσεις της δραστηριότητάς του, όπως και η εξέλιξη της σκέψης και της δημιουργικής φαντασίας, αποτελεί το κύριο έργο της αγωγής. Η μόρφωση είναι ίδια για όλους, ο δρόμος κοινός όπως αυτός καθορίζεται από την επιστήμη της Λογικής, της Ηθικής και της Αισθητικής. Στη μόρφωση δεν υπάρχει τέλος. Ο δάσκαλος ασχολείται με τον κάθε μαθητή ιδιαίτερα, αλλά και με την ιδιαιτερότητα του κάθε μαθητή. Τα παιδιά διαφοροποιούνται ως προς τις καταβολές, την ευφυΐα, το κοινωνικό περιβάλλον. Το σημαντικό είναι η ζωντανή και άμεση επικοινωνία με το παιδί, καθώς η ατομικότητα δεν έχει σταθερή και αμετάβλητη μορφή αλλά εξελίσσεται, συνεπώς η ιδιοσυγκρασία και ο ψυχικός κόσμος του παιδιού είναι πρωτίστης σημασίας.

Η εκπαίδευση βασίζεται στην αρχή της αντίληψης, της έκφρασης, της άσκησης και της εποπτείας που είναι απολύτως αναγκαία για τη μάθηση και τη διδασκαλία. Η διδασκαλία θεωρείται επιτυχής μόνο όταν δεν διαχωρίζεται η γνώση από την πράξη, μόνο όταν αναπτύσσεται στο παιδί το συναίσθημα μιας αμοιβαίας συνεργασίας, εκτιμώντας ότι το σχολείο δεν είναι παρά μια μικρογραφία της κοινωνίας.

Συνεπώς η σχολική ζωή πρέπει να οργανωθεί σε κοινωνική βάση (Dewey) και το σχολείο το σπίτι του παιδιού μέσα στο οποίο θα μαθαίνει μέσω της καθοδηγούμενης αυτενεργού δράσης του. Κοινωνία, φύση και ζωή μπορούν να συνυπάρχουν μέσα σε μία σχολική αίθουσα. Προ πάντων απαιτείται η αλλαγή της σχέσης μαθητών και διδασκάλων, η τόνωση της ενεργητικότητας και της εκφραστικότητας όπως και η ενθάρρυνση της δημιουργικότητας. Το σχολείο πρέπει να βασίζεται στην αρχή « Το σχολείο για την ζωή, μέσω της ζωής » (G. Boon).

The environment and its contribution to school performance of children

Aikaterini Stamati,
Dr., High School Principal

ABSTRACT

Pedagogy, having philosophy and psychology as its pillars, plays both an active and a passive role. Therefore, it takes into account the child's need to fulfill targets, to be active. Society is both the means and the end of the education and upbringing of a child, who must reach maturity, in other words, mature conscience. The educator's work must follow the child's nature, respect his/her natural inclinations, create new needs to be fulfilled. Learning is the same for everyone, the path is common. What is different, though, is the environment in which each child operates, and this undoubtedly plays a crucial role. Teaching aims at increasing the dynamism and efficiency of the child's inclinations and needs. The ideal school should personalize its teaching process, always respecting the intelligence, pace and peculiarity of each pupil, the growth of his/her mental and moral functions, the enhancement of reflective learning, and the incitement that will make schoolwork popular. Teaching is considered successful only when knowledge is not separated from action, only when the child develops a feeling of mutual cooperation, appreciating the school is nothing more than society in miniature.

Therefore, school life should be organized on a social basis (Dewey), and the school should become the child's home, where s/he learns through guided reflective learning. Society, nature and life can coexist within the classroom. Above all, it is necessary to change the pupil-teacher relationship, promote activity and expressiveness, and encourage creativity. School should be based on the principle that "School is for life through life". (G. Boon)

Η αφήγηση ως μέσο για την ανάπτυξη της ψυχοκοινωνικής επάρκειας του αυτιστικού παιδιού

Αικατερίνη Σταύρου,
Νηπιαγωγός, Ειδική Παιδαγωγός, Υπ. διδάκτωρ Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο ψυχοκοινωνικός τομέας ανάπτυξης του παιδιού είναι ζωτικής σημασίας για την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του και ιδιαίτερα για τα παιδιά με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Λαμβάνοντας υπόψη μας τις σύγχρονες αντιλήψεις για το ρόλο του σχολείου, πως αποτελεί ενιαίο πλαίσιο που φροντίζει να προάγει τόσο τη μάθηση όσο και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, προχωρούμε στην έρευνά μας χρησιμοποιώντας την αφήγηση λαϊκών παραμυθιών ως ερευνητικό μέσο. Εστιάζουμε το ερευνητικό μας ενδιαφέρον στα αυτιστικά παιδιά που φοιτούν στα τμήματα ένταξης των Νηπιαγωγείων της Ηπείρου, λόγω του ότι αποτελούν την πλειονότητα σε αυτά τα τμήματα και του βασικού χαρακτηριστικού τους που είναι, η παρουσία διαταραχών και ελλείψεων στην αντίληψη και στην επικοινωνία (λεκτική και μη λεκτική). Υποθέτουμε ότι η αφήγηση καλλιεργεί και ισχυροποιεί αρχικά την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμηση του αυτιστικού παιδιού και κατά συνέπεια τις διαπροσωπικές του σχέσεις (ψυχοκοινωνική επάρκεια). Για να μετρήσουμε την ψυχοκοινωνική επάρκεια του αυτιστικού παιδιού βασιστήκαμε στη μέθοδο εκπαιδευτικής έρευνας: έρευνα- δράση

και σε ένα μοντέλο πριν και μετά την αφηγηματική διαδικασία. Χρησιμοποιήσαμε αξιόπιστα και σταθμισμένα ψυχομετρικά εργαλεία όπου μετρήσαμε την ψυχοκοινωνική επάρκεια του αυτιστικού παιδιού με βάση τις εξής υποκλίμακες: αυτοέλεγχος, διαχείριση συναισθημάτων, ενσυναίσθηση, διαχείριση στρες και διαπροσωπικές σχέσεις- επικοινωνία, συνεργασία με τους συνομηλίκους.

Τα δεδομένα-αποτελέσματα της έρευνας –δράσης μετά τη στατιστική τους ανάλυση, μας έδειξαν ότι υπάρχει μια θετική επίδραση της αφήγησης λαϊκών παραμυθιών στην ψυχοκοινωνική επάρκεια των αυτιστικών νηπίων που φοιτούν στα τμήματα ένταξης των Νηπιαγωγείων. Διαπιστώνουμε λοιπόν από την ανάλυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων πως και οι δύο υποθέσεις έρευνας έχουν επιβεβαιωθεί. Η αφήγηση των λαϊκών παραμυθιών έχει αναπτύξει την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμηση και τις διαπροσωπικές σχέσεις των αυτιστικών νηπίων.

The narration as a means for the development of the psychosocial adequacy of the autistic child

Aikaterini Stavrou,

Preschool Teacher, Special Educator, PhD student, University of Ioannina

ABSTRACT

The psychosocial development side of the child is of vital importance for the completion of his personality, especially for handicapped children and special educational needs.

Having taken into consideration the recent views about the role of school, which is considered to be a general environmental frame that takes care both the learning and the psychosocial development of the child, we go on with our research using narration as a means and specially the folktales. We focus our research interest on the autistic children which study in integration classes of Ipiros' kindergartens, because they are the majority in these classes and they possess special characteristics as the deficiency and disorder of self perception and communication (verbal as well as nonverbal). We suppose that narration cultivate and strengthen first the self esteem and self perception of the autistic child as well as the interpersonal relations (psychosocial adequacy). In order to measure the psychosocial adequacy of the autistic child we are based on a method of educational research: research-action with a model pre and post the narrative intervention. We used accredited and valid psychometric tests in which we measured the autistic child' psychosocial adequacy following these subscales: self-control, managing emotions, empathy, stress management and interpersonal relations – communication, collaboration with peers.

The data results of the research after their statistic analysis showed that there is a positive effect on the narration of the folktales on autistic child' psychosocial adequacy, who studied in integration classes of kindergartens. Noted from the analysis of the results that both hypotheses have been confirmed. The narration of folktales has increased the self esteem and self perception and the interpersonal relation of autistic toddlers.

Η Πατρική Συμβολή στο Μεγάλωμα των Παιδιών Νηπιακής Ηλικίας

Μελομένη Σχίζα,

Επιστημονική Συνεργάτης Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Ευαγγελία Δεληγιάννη,

Βρεφονηπιοκόμος

Μαρία Τριανταφύλλου,

Βρεφονηπιοκόμος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις μέρες μας είναι αποδεκτή η άποψη ότι η συμβολή της πατρότητας στην ανατροφή και την ανάπτυξη των παιδιών είναι εξαιρετικής σημασίας. Ο αριθμός των ερευνών που αφορούν το ρόλο που αναλαμβάνει ο πατέρας στα πλαίσια της οικογένειας είναι διαρκώς αυξανόμενος. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη βαρύτητα που αποκτά ο πατρικός ρόλος αλλά και στον ιδιαίτερο και μοναδικό τρόπο με τον οποίο επιδρούν στη ζωή των παιδιών τους. Είναι ξεκάθαρο εξάλλου ότι πρόκειται για μακροπρόθεσμη επιρροή. Μια περισσότερο βραχυπρόθεσμη αναφορά στην πατρότητα εστιάζεται στην ποιότητα της φροντίδας που παρέχει ο πατέρας στην καθημερινότητα. Για να το πετύχει αυτό χρειάζεται να συνδυάσει πολλούς ρόλους παρά να περιοριστεί σε έναν. Ο σύγχρονος πατέρας χαιρέται να συμμετέχει ενεργά στη ζωή των παιδιών του. Δεν τα αντιμετωπίζει μόνο με περίσκεψη αλλά και με στοργή, είναι αυστηρός αλλά και θέτει σωστά όρια. Μοιράζεται ισότιμα με τη σύζυγο και μητέρα των παιδιών του τις ευθύνες της ανατροφής και του σπιτιού.

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να αποσαφηνίσει αυτό το νέο ρόλο του πατέρα και να αποκαλύψει αν

επηρεάζεται από την ηλικία του. Υποθέσαμε ότι οι πατεράδες του δείγματος εμπλέκονται ενεργά στο μέγαλωμα των παιδιών τους και ότι οι απόψεις τους επηρεάζονται από την ηλικία τους. Το δείγμα αποτέλεσαν 77 πατεράδες παιδιών που τα παιδιά τους πηγαίνουν στον παιδικό σταθμό. Ζητήθηκε να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο έντεκα ερωτήσεων ανοικτής και κλειστής απάντησης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι το μέγαλωμα των παιδιών αφορά το ίδιο και τους δυο γονείς. Σε γενικές γραμμές οι πατεράδες εμφανίζονται πρόθυμοι να συνεισφέρουν σε αυτό με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους όπως το να διαθέτουν στα παιδιά τους πολύ χρόνο, να τους προσφέρουν συναισθηματική υποστήριξη, καθημερινή βοήθεια, ενθάρρυνση και να επιβάλλουν την πειθαρχία με δίκαιο και συνεπή τρόπο. Ωστόσο, σύμφωνα με την υπόθεση, σε πολλές περιπτώσεις η συμπεριφορά τους διαφέρει ανάλογα με την ηλικία τους.

Paternal contribution in preschool children's upbringing

Melpomeni Shiza,
Laboratory Associate, TEI of Athens,
Evangelia Deligianni,
Childcare Worker,
Maria Triantafyllou,
Childcare Worker

ABSTRACT

Today come to agree that fathers play a unique and crucial role in nurturing and guiding children's development. There is an increasing amount of research on the role fathers' play in families. The research points to the importance of fathers and the significant and unique ways they influence and impact the lives of their children. The research is clear; fathers have a lasting impact on their children. A more contemporary view of fatherhood is that of the caregiver. The caregiver father works to blend several different roles rather than limiting himself to one. This father enjoys his children and is involved in their lives. He appropriately uses toughness and tenderness and is not afraid to set firm but fair limits. He may also fully partner with his wife or their mother in the child rearing and home care. The caregiver father is involved with the children in all aspects of their lives.

The purpose of this study is to give information about modern fathers' role and to reveal how their behaviour is affected by their age. We expected that fathers are very much involved in raising their children. Moreover we assumed that what they think about parenting depends on how old they are. The sample comprises of 77 fathers whose children attend nursery school. They were asked to complete a questionnaire of eleven close and open-ended questions.

Results indicated that the sample of fathers think that parenting should be equally shared. In general, they appeared to be willing to contribute in many different ways such as spending time with children, providing emotional support, giving everyday assistance, monitoring children's behaviour, and providing consistent, fair and proportionate discipline. However as we assumed at various times their behaviour was different according to their age.

Η ανάπτυξη του γραπτού λόγου στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας μέσω της ανάγνωσης ιστοριών

Ευφημία Τάφα,
Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάγνωση ιστοριών και παραμυθιών στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας θεωρείται μία από τις πλέον σημαντικές δραστηριότητες για την ανάπτυξη της ανάγνωσης και της γραφής. Οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής ηλικίας είναι απαραίτητο να εκμεταλλεύονται κάθε ευκαιρία κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας για να εμπλέκουν τα παιδιά σε δραστηριότητες γραπτού λόγου πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ανάγνωση μιας ιστορίας. Σκοπός της εργασίας ήταν η ανάπτυξη και η εφαρμογή ενός προγράμματος ανάγνωσης ιστοριών και παραμυθιών σε προσχολικές τάξεις με στόχο την ενίσχυση της κατανόησης της πλοκής της ιστορίας από τα μικρά παιδιά και την κατάκτηση βασικών εννοιών του γραπτού λόγου. Κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας, επτά εκπαιδευτικοί διάβασαν στα παιδιά δύο ιστορίες και με βάση το περιεχόμενο των ιστοριών οργάνωσαν δραστηριότητες γραπτού λόγου πριν και μετά την ανάγνωση. Η εφαρμογή του προγράμματος έδειξε ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας κατανόησαν τη δομή των ιστοριών και κατάκτησαν έννοιες σχετικές με τον γραπτό λόγο.

Developing kindergarten children's literacy through storybook reading

Eufimia Tafa

Professor, Department of Preschool Education, University of Crete

ABSTRACT

Storybook reading to young children has long been acknowledged as a critical aspect of early literacy development. Kindergarten teachers need to take advantage of teachable moments to engage young children on early literacy activities before, during and after storybook reading. The purpose of this study was the development and implementation of a storybook reading program in kindergarten classrooms for enhancing young children's story comprehension and concepts about print. During a week, seven kindergarten teachers read two stories to the whole class and based on the story plot they organized literacy activities before and after reading. The implementation of the storybook reading related activities resulted in young children's well understanding of the story structure and the concepts about print.

Διαπροσωπική σχέση νηπίου – νηπιαγωγού: Αντιλήψεις νηπίων

Αγορίτσα Τζήμα,

Νηπιαγωγός, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ημαθίας, 12^ο Νηπιαγωγείο Βέροιας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει την ποιότητα της σχέσης νηπίου – νηπιαγωγού λαμβάνοντας υπόψη τις αντιλήψεις των παιδιών και τα κριτήρια, που χρησιμοποιούν για να εκτιμήσουν, να ερμηνεύσουν τη σχέση τους.

Η έρευνα διεξήχθη σε έξι (6) τμήματα δημόσιων νηπιαγωγείων του Ν. Ημαθίας. Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας και τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε α) η κλίμακα CFATT (Children's Feeling About Their Teachers) και β) ένα ερωτηματολόγιο για τις νηπιαγωγούς.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε σε δύο επίπεδα: α) στο επίπεδο της σχέσης νηπίων – νηπιαγωγού όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των νηπίων και β) στο επίπεδο των κριτηρίων πάνω στα οποία στηρίζουν τη σχέση τους με τη νηπιαγωγό.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι τα περισσότερα παιδιά της προσχολικής ηλικίας αναπτύσσουν μια θετική διαπροσωπική σχέση με τη νηπιαγωγό τους. Ειδικότερα, οι θετικές ή οι αρνητικές αντιλήψεις των παιδιών για τη σχέση τους με τη νηπιαγωγό βασίζονται σε παράγοντες που σχετίζονται α) με το παιδαγωγικό στυλ της νηπιαγωγού και β) με την προσωπικότητά της. Είναι σημαντικό η νηπιαγωγός να εκδηλώνει τα θετικά αισθήματά της προς τα παιδιά και να συμπεριφέρεται με επικοινωνιακή επιδεξιότητα έτσι ώστε αυτά αφενός να ενθαρρύνονται στην έκφραση των δικών τους συναισθημάτων, αφετέρου στην κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων.

Επομένως, επισημαίνεται η αναγκαιότητα βελτίωσης της ποιότητας των διαπροσωπικών σχέσεων νηπίων-νηπιαγωγού για μια προσχολική εκπαίδευση υψηλού επιπέδου.

Preschooler – Teacher Interpersonal Relationship : Preschooler's Perceptions

Agoritsa Tzima,

Preschool Teacher

ABSTRACT

The present study attempts to inquire into the quality of the relationship between the preschooler and the teacher of the preschool taking into consideration the children's perceptions and the criteria they use to estimate and interpret these relationships.

The study was held in six classes of state preschools of Imathia Prefecture and for the achievement of the study's goal's and the selection of data we used a) a climax craft (children's feelings about their teachers) and b) a questionnaire for the preschool teachers.

The analysis of the results was held in two levels: a) in the level of the relation between the preschoolers and the teacher as it results from the preschoolers' answers and b) in the level of the criteria on which they base their relationship with the teacher.

What came out of these analysis results is that the majority of the preschoolers develop a positive interpersonal

relation with the teacher. Particularly, both positive and negative perceptions of child – teacher relation are determined by factors related to: a) pedagogic/ educational style of the teacher and b) her personality it is crucial for the teacher to express her positive feelings towards the children and to behave with social competency and skill in order to encourage the expression of their feelings on the one hand and their understanding of the others' emotions on the other hand.

Consequently, we underline in the necessity for the improvement of the quality of the preschooler – teacher interpersonal relationships for a high level preschool education.

Ψηφιακές εμπειρίες στο νηπιαγωγείο για την «ψηφιακή γενιά». Μια πιλοτική έρευνα στην Ελλάδα

Ευγενία Τόκη,

Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Λογοθεραπείας ΤΕΙ Ηπείρου, Ιωάννινα

Τζένη Παγγέ,

Καθηγήτρια, Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Αγωγής, Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών και Εκπαίδευσης από Απόσταση, ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα σημερινά παιδιά ανήκουν σε μια γενιά, που πολλοί αναφέρονται σε αυτή ως ψηφιακή γενιά, γενιά του διαδικτύου ή «ψηφιακοί μαθητές» και «παιδιά της χιλιετίας». Τα παιδιά στις ανεπτυγμένες χώρες που αποτελούν αυτή τη νέα γενιά γεννήθηκαν σε ένα πλούσιο ψηφιακό περιβάλλον.

Στο οικογενειακό περιβάλλον τους δίνεται πρόσβαση σε ένα μεγάλο εύρος ψηφιακών εργαλείων και μέσω μαζικής ενημέρωσης, τα οποία χαρακτηρίζονται από μια έντονη αυξητική τάση διασυνδεσιμότητας στο διαδίκτυο και στα κοινωνικά δίκτυα. Στο σχολικό περιβάλλον τους αντίστοιχα οι μαθητές δείχνουν μια ιδιαίτερη προτίμηση στις ψηφιακές δραστηριότητες. Στη σύγχρονη βιβλιογραφία εντοπίζεται ένα «χάσμα κουλτούρας» μεταξύ των μαθητών της ψηφιακής γενιάς και των εκπαιδευτικών, οι οποίοι χαρακτηρίζονται και ως «ψηφιακοί μετανάστες» που προσπαθούν να κατανοήσουν το νέο ψηφιακό κόσμο. Οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των Νέων Τεχνολογιών, όμως ακόμα συναντούν δυσκολίες στην αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας κατά την εκπαιδευτική διαδικασία στην Ελλάδα.

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης το ρόλο των ψηφιακών τεχνολογιών και ειδικότερα να εστιάσει στις αντιλήψεις των παιδιών για τα ψηφιακά μέσα στο νηπιαγωγείο.

Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 30 μαθητές νηπιαγωγείου, ηλικίας 5-6 ετών στην περιοχή Ιωαννίνων. Ζητήθηκε να κάνουν μια σειρά από δραστηριότητες που περιελάμβαναν ζωγραφική με το χέρι και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και χρήση online λογισμικών. Έγινε παρατήρηση και ακολούθησε συνέντευξη σε κάθε παιδί σχετικά με τις προτιμώμενες δραστηριότητες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν τις προτιμήσεις της ψηφιακής γενιάς για ψηφιακές δραστηριότητες και την ευκολία με την οποία χρησιμοποιούν τα νέα τεχνολογικά μέσα, δίνοντας όμως ιδιαίτερη προτίμηση στη χρήση συσκευών αφής τόσο για την λειτουργία λογισμικών όπως η ζωγραφική όσο και για το χειρισμό του υπολογιστή, χωρίς όμως να απαξιούν τη ζωγραφική με το χέρι αφού είναι απλή και πιο αναγνωρίσιμη. Τα πιθανά οφέλη και οι προβληματισμοί σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις διδασκαλίας στον ψηφιακό κόσμο συζητούνται. Σημαντικές είναι οι διαφορετικές διαστάσεις έκφρασης και μάθησης των παιδιών με τα χρώματα, τα σχήματα, τα σχέδια και τα γράμματα στο ψηφιακό περιβάλλον συμβάλλοντας έτσι ουσιαστικά στην ανάπτυξη ενός παιδιού μέσα από τη δημιουργικότητα και το παιχνίδι.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ψηφιακή ζωγραφική; ψηφιακή μάθηση; νηπιαγωγείο; προσχολική εκπαίδευση; ηλεκτρονική μάθηση; ψηφιακή γενιά.

Digital experiences in preschool setting for the iGeneration. A pilot study in Greece

Eugenia I. Toki

Lecturer, Department of Speech and Language Therapy, Technological Educational Institute (TEI) of Epirus, Ioannina, GR

Jenny Pange

Dean of School of Education, Laboratory of New Technologies and Distance Learning, Department of Early Childhood Education, School of Education, University of Ioannina, Ioannina, GR

ABSTRACT

The today's children belong in a generation, mostly referred to as iGeneration, Net Generation or digital natives,

digital learners and millennials. Children in the modern world, that constitute this new generation, were born in a rich digital environment.

In their home environment they are given access in a wide variety of digital tools and media, mostly characterized by high mobility and access to internet and social networks. In their school environment respectively these students show a particular preference in the digital activities. Recent research has pointed out a "gap of culture" between the students of digital generation and the teachers, which are also characterized as "digital immigrants" trying to comprehend the new digital world. Preschool education teachers recognize the educational value of New Technologies. However, they still find difficulties in the exploitation of digital technology at the educational process in Greece.

The aim of the study is to investigate the role of digital technologies in the frame of formal education, focusing in the children's perceptions of the digital means in the kindergarten.

The sample was 30 kindergarten's students, aged 5-6 years, from Ioannina. They were asked to perform activities that included hand drawing and painting and computer painting using online software. The research methods were observation and interview. Each child was observed during the activities and a small interview would follow regarding their preferences on the performed activities.

The results of study indicated the digital generation's preferences for digital activities revealing the easiness in using the new technological means, giving nevertheless particular preference in touch based solutions for drawing/painting and device handling operations, without however downrating hand drawing/painting as it is tangible and more recognizable. The potential benefits and concerns along with the teaching implications in the digital world are discussed. Important are the different dimensions of expression and learning of children with colours, forms, shapes and letters in the digital environment contributing thus substantially in the child's development through creativity and play.

KEYWORDS: Digital paint; Digital learning; preschool; kindergarten; elearning; iGeneration.

Ερευνώντας την διγλωσσία στο νηπιαγωγείο

Ιφιγένεια Τριάντου,

Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Γεώργιος Βιζυηνός (1849 -1896) ήταν περισσότερο γνωστός στην εποχή του ως ποιητής. Το πεζογραφικό του έργο είναι, όμως, που του έχει δώσει μια θέση ξεχωριστή και μοναδική στη νεοελληνική λογοτεχνία. Είναι ουσιαστικά εκείνος που πρώτος έγραψε διήγημα αξιώσεων και έδειξε το δρόμο για τη δημιουργία νεοελληνικής διηγηματογραφίας.

Πρώτη ύλη των διηγημάτων του είναι τα προσωπικά του βιώματα, οι σχέσεις με τα μέλη της οικογένειάς του και η Θράκη με τους ανθρώπους της. Θα μπορούσε να πει κανείς πως βασίζεται σε οικογενειακές εμπειρίες, τις οποίες μεταφέρει με την προοπτική του παιδιού και με τη γνώση του ενήλικα. Πρόκειται για διεισδυτικές ψυχογραφήσεις οι οποίες αφήνουν πάντα υλικό στους μελετητές για νέες προσεγγίσεις.

Η δική μας προοπτική θα επιμείνει περισσότερο στις σχέσεις των παιδιών με τους γονείς και τις συνέπειες στην ψυχολογία του παιδιού από μια απορριπτική στάση του γονιού απέναντί του. Ερευνάται πώς αυτό μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας ή ακόμα και της εθνικής ταυτότητας.

Ο Βιζυηνός καταφέρνει να συνθέσει τις προσωπικές βιωματικές εμπειρίες με τις λαϊκές παραδόσεις, τις δομές των παραδοσιακών αφηγήσεων με τις τεχνικές της αστυνομικής λογοτεχνίας, έχοντας πάντα ως υπόβαθρο βαθιά επιστημονική γνώση, καθώς είναι γνωστό ότι σπούδασε Ψυχολογία και Αισθητική στη Γερμανία με διάσημους δασκάλους, όπως τους Lotze, Wundt και Zeller.

Όλα αυτά συμβάλλουν σε έναν αξεπέραστο συνδυασμό γνώσης και τέχνης, όπως είναι τα διηγήματα και οι νουβέλες του Γ. Βιζυηνού.

The child in the prose of G. Vizyinos

Ifigenia Triantou,

Assistant Professor, University of Ioannina

ABSTRACT

George Vizyinos (1849-1896) was more widely known in his time as a poet. It is his prose writings, however, which have given him a special and unique place in Modern Greek literature. Essentially he is the first one to have written highly acclaimed short stories, leading the way for the formation of Greek short-novel writing.

His personal experiences, his relations with family members, Thrace (north-east region of Greece) and its people

constitute the first matter of his novels. It could be said that he draws on family experiences which he renders with the perspective of a child and the knowledge of a grownup. These are discerning psychographs which continually provide researchers with material for new approaches.

Our approach to the work of Vizyinos will focus on the children's relations with their parents and the effects of a dismissive parental stance on child psychology. We will try to show the contribution of this relationship to the formation of sexual and, even, national identity.

George Vizyinos manages to bring together personal experiences and popular traditions, the structure of traditional narrations and modern "police" fiction and bind them in a profoundly knowledgeable way, by virtue of his studies in Psychology and Aesthetics in Germany under famous teachers such as Lotze, Wundt and Zeller.

These attributes constitute an unparalleled combination of knowledge and art, a main feature of Vizyinos' short novels.

Η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης σε παιδιά χωρίς και με μαθησιακές δυσκολίες από τη νηπιακή μέχρι την παιδική ηλικία

Ελένη ταλη,
Δρ. Ψυχολογίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης αυξάνεται από τη βρεφική στην παιδική ηλικία, αλλά και διαφοροποιείται σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες (Μ.Δ.). Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να διερευνήσει τη χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης σε παιδιά του νηπιαγωγείου και του δημοτικού σχολείου χωρίς και με Μ.Δ.

Μέθοδος: Το δείγμα μας με τυχαία δειγματοληψία ήταν 103 μαθητές προσχολικής και σχολικής ηλικίας που χωρίστηκαν σε 3 ηλικιακές υποομάδες: 1η Νηπιαγωγείο=25, 2η Α- Β- Γ Δημοτικού=25, 3η Δ-Ε-ΣΤ=53 παιδιά. Από αυτά τα 57 δεν είχαν Μ.Δ., 32 διαγνώστηκαν με Γενικευμένες Μ.Δ.(Γ.Μ.Δ.) και 14 με Ειδικές Μ.Δ (Ε.Μ.Δ.). Η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης εκτιμήθηκε με μια δοκιμασία προχωρητικής και οπισθοχωρητικής μνήμης ψηφίων και μια δοκιμασία ακουστικής κατανόησης προτάσεων (PALPA 55).

Αποτελέσματα: Η ανάλυση διακύμανσης έδειξε σημαντικές διαφορές στην επίδοση μεταξύ των ομάδων ($p=.02$ - $p=.009$). Η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης για τα παιδιά χωρίς Μ.Δ., και με Ε.Μ.Δ με βάση την ηλικία ήταν παρόμοια (οπισθοχωρητική μ.ο.: 1η =2.5, 2η =3.5, 3η =4.5 ψηφία), ενώ για τα παιδιά με Γ.Μ.Δ. ήταν σημαντικά μικρότερη (οπισθοχωρητική μ.ο.: 1η = 0.6, 2η =2.5, 3η= 3.7 ψηφία). Η ανάλυση του Tukey έδειξε ότι τα παιδιά χωρίς Μ.Δ. στην προχωρητική μνήμη αριθμών είχαν σημαντικές διαφορές από τα παιδιά με Γ.Μ.Δ ($p=.01$), αλλά όχι με τα παιδιά με Ε.Μ.Δ. Ανάλογα ίσχυαν και στη δοκιμασία οπισθοχωρητικής μνήμης ($p=.017$), αλλά και στην ακουστική κατανόηση προτάσεων ($p=.018$). Εντός των ηλικιακών ομάδων, στα παιδιά χωρίς Μ.Δ. αυξανόταν η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης, όσο ανέβαινε το επίπεδο της τάξης ($p=.000$ - $p=.002$). Αντίθετα, τα παιδιά με Μ.Δ. προσχολικής ηλικίας σημείωσαν σημαντικά κατώτερη επίδοση από τα αντίστοιχα παιδιά των τελευταίων τάξεων του Δ.Σ. μόνο στην οπισθοχωρητική μνήμη ψηφίων ($p=.001$), ενώ καμιά διαφορά στην προχωρητική μνήμη ψηφίων και στην ακουστική κατανόηση προτάσεων ($p>.05$).

Συμπέρασμα: Τα παιδιά του Νηπιαγωγείου χωρίς Μ.Δ. έχουν μεγαλύτερη χωρητικότητα εργαζόμενης μνήμης από τα αντίστοιχα με Γ.Μ.Δ. (οπισθοχωρητική μ.ο.=2.5 και μ.ο.=0.6 αντίστοιχα). Ανάλογα και τα παιδιά των πρώτων (μ.ο.=3.0 και μ.ο.=2.5 αντίστοιχα) και τελευταίων τάξεων του Δ.Σ. (μ.ο.=4.5 και 3.7 αντίστοιχα). Η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης για τα παιδιά χωρίς Μ.Δ. αυξάνεται με την τάξη. Αντίθετα τα παιδιά χωρίς Μ.Δ. δεν έδειξαν σημαντική διαφορά στην επίδοση, καθώς το επίπεδο της τάξης αυξάνεται από το Νηπιαγωγείο στις τελευταίες τάξεις του Δ.Σ.

The digit span of working memory in children without and with learning disabilities from infancy to childhood

Eleni Tsantali,
PhD Psychologist

ABSTRACT

The span of working memory is developed from infancy to childhood but it is varied in children with learning disabilities (L.D.) The aim of our study was to investigate the digit span of working memory of kindergarten and elementary school children with and without L. D.

Method: Our sample was recruited randomly and consisted of 103 kindergarten and elementary school children divided into 3 age subgroups: Kindergarten= 25, A-B-C grade =25, D-E-F=53. Fifty seven children diagnosed

without L.D., 32 with general L.D.(G.L.D) and 14 with specific L.D. (S.L.D.) The span of working memory was assessed by a digit span test (forward and backward, Wilde et al., 2004) and a subtest of auditory comprehension of phrases (PALPA 55). Results: The one way ANOVA showed significant differences in performance between groups. The span of working memory for the children without L.D. and with S.L.D. was similar (backward mean: 1st =2.5, 2nd =3.0, 4.5 digits), though for children with general L.D. was statistically smaller (mean= 0.6, 2.5, 3rd =3.7 digits). Tuckey analysis showed that children without L.D. performed significantly better in forward digit span than children with G. L.D. ($p=.000$), but as well as the children with S.L.D. Likewise in the backward digit span ($p=.017$), and in the subtest of auditory comprehension ($p=.018$). Children without L.D. performed significantly better as the grade increases in all the tests ($p=.000$ - $p=.002$). In contrast, children with L.D. of kindergarten scored poorer than that of the last grades in backward digit span ($p=.001$) but not in forward digit span and in auditory comprehension test.

Conclusion: Kindergarten children without L.D. had greater digit span of working memory than that with G. L.D. (backward mean=2.6 and mean=0.6 respectively), as well as children in the first grades (backward mean=3 and mean=2.5 respectively) and the last grades of elementary school (backward mean=4.5 and 3.7 respectively). The digit span of children without L.D. is increased according to the grade. In contrast, children with L.D. (general – specific) showed no significant differences in performance as the grade increases from Kindergarten to the last grades of elementary school.

Η ταχύτητα και η ακρίβεια κατονομασίας ως δείκτες σύντομης ανίχνευσης μαθησιακών δυσκολιών

Ελένη Τσάνταλη,

Διδάκτωρ Ψυχολογίας

Παναγιώτης Καρδαράς,

Γ' Παιδιατρική Κλινική Α.Π.Θ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Διεθνείς έρευνες σε παιδιά και εφήβους έδειξαν (Fawcett & Nicolson, 1994; Wolf & Obregon, 1992) ότι ελλείμματα στο χρόνο κατονομασίας μπορούν να διαφοροποιήσουν παιδιά χωρίς μαθησιακές δυσκολίες (Μ.Δ) από παιδιά με Μ.Δ.

Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να διερευνήσει αν η ταχύτητα και η ακρίβεια σε σύντομες δοκιμασίες κατονομασίας μπορούν να ανιχνεύσουν μαθησιακές δυσκολίες σε μαθητές νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου. Μέθοδος: Το δείγμα μας με τυχαία δειγματοληψία ήταν 141 μαθητές ηλικίας 5-12 ετών που χωρίστηκαν σε 3 ηλικιακές υποομάδες: 1^η=5-7, 2^η=8-9 και 3^η=10-12 ετών. Ογδόντα τρεις μαθητές δεν είχαν Μ.Δ., ενώ οι 58 παρουσίαζαν Μ.Δ. με βάση κλινικά κριτήρια και 'επίσημες' γνωματεύσεις. Η εξέταση ήταν ατομική και περιελάμβανε σύντομο αναμνηστικό και συνέντευξη γονέα, ερωτηματολόγιο δασκάλου και χορήγηση μιας σύντομης δοκιμασίας κατονομασίας (Semel, Wiig, & Secord, 1995) που αποτελούνταν από 3 υποδοκιμασίες (κατονομασία χρωμάτων, σχημάτων και ταυτόχρονα χρώματος-σχήματος) σε συνάρτηση με το χρόνο.

Αποτελέσματα: Το t-κριτήριο έδειξε σημαντική διαφορά στην επίδοση κατονομασίας μεταξύ των δυο ομάδων ($p=.000$). Αναλυτικότερα εντός των ηλικιακών ομάδων, οι μαθητές 5-7 ετών χωρίς Μ.Δ. παρουσίασαν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις από τους μαθητές με Μ.Δ. στην υποδοκιμασία κατονομασία σχήματος και ταυτόχρονης κατονομασίας χρώματος-σχήματος τόσο σε επίπεδο χρόνου ($p=.046$ και $p=.026$ αντίστοιχα), όσο και στην ακρίβεια ($p=.019$ - $p=.029$ αντίστοιχα). Οι μαθητές 8-9 ετών χωρίς Μ.Δ. παρουσίασαν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις και στις 3 υποδοκιμασίες τόσο σε επίπεδο χρόνου ($p=.024$ - $p=.001$), όσο και στην ακρίβεια ($p=.012$ - $p=.000$). Ανάλογα και οι μαθητές των τελευταίων τάξεων (10-12 ετών) ($p=.000$). Η διακριτική ανάλυση έδειξε ότι οι παραπάνω δοκιμασίες επαναταξινομούν σωστά το 72.4 % του δείγματος στις πρώτες τάξεις, 80.4 % στις επόμενες και 86.2% στις τελευταίες τάξεις του Δ.Σ.

Συμπεράσματα: Η ταχύτητα και η ακρίβεια σε σύντομες δοκιμασίες κατονομασίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως δείκτες σύντομης ανίχνευσης Μ.Δ. από το Νηπιαγωγείο μέχρι τη ΣΤ' Δημοτικού για να διαφοροποιήσουν παιδιά με Μ.Δ. από παιδιά χωρίς Μ.Δ. Η διακριτική τους ικανότητα όμως αυξάνει, όσο πιο μεγάλη είναι η τάξη στο Δ.Σ.

The speed and accuracy of naming tasks as indexes of brief detection of learning disabilities in Greek children

Eleni Tsantali,

PhD Psychologist

Panagiotis Kardaras,
Professor, Pediatrician

ABSTRACT

International researches in children and adolescences have shown (Fawcett & Nicolson, 1994; Wolf & Obregon, 1992) that time naming deficits could differentiate children without learning disabilities (L.D.) from children with learning disabilities.

The aim of our research was to investigate if speed and accuracy in brief naming tests can detect L.D. in kindergarten and elementary school children. Method: Our sample recruited randomly and consisted of 141 students aged 5-12 and divided into 3 subgroups: 1st =5-7, 2nd =8-9 and 3rd =10-12 years old. Eighty three students diagnosed without L.D., though 58 with L.D. according to clinical criteria and 'official opinions'. The assessment was individual and included of brief history and parent's interview, teacher's questionnaire and administration of a brief naming test (Semel, Wiig, & Secord, 1995) which consisted of 3 subtests (colors naming, shapes naming and color-shape naming) considering the time.

Results: T-criterion showed significant difference in performance between groups ($p=.000$). Specifically, using t-criterion between age groups, students aged 5-7 without L.D. performed significantly better than students with L.D. in the subtest of shapes naming and color-shape naming according to time ($p=.046$ and $p=.026$ respectively) and accuracy ($p=.019$ - $p=.029$ respectively). Students aged 8-9 without L.D. performed significantly better in the 3 subtests according to time ($p=.024$ - $p=.001$) and accuracy ($p=.012$ - $p=.000$), as well as students of the last grades (10-12 years old) ($p=.000$). Discriminant analysis indicated that the above tests reordered correctly 72.4 % of the sample of the first grades, 80.4 % of the middle grades and 86.2% of the last grades of the elementary school.

Conclusion: Speed and accuracy of brief naming tests can be used as indexes of brief detection of L.D. in Kindergarten and elementary school in order to differentiate children with L.D. from children without L.D. Their discriminatory ability, however, increases the grater is the class in elementary school.

Παιδική Ηλικία - Χώροι Πολιτισμού και Τέχνης: Μία ερευνητική προσέγγιση

Νάντια Τσαούλα,

Καθηγήτρια Εφαρμογών του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας

Ευφροσύνη Βαγή Σπύρου,

Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής, Εργαστηριακός Συνεργάτης του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι Χώροι Πολιτισμού και Τέχνης αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την αισθητική ανάπτυξη και αγωγή του παιδιού. Μέσα από την παρουσίαση έργων τέχνης και κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά, οι χώροι αυτοί συντελούν στην κατανόηση, εκτίμηση και στην αισθητική απόλαυση των έργων τέχνης, ενισχύουν την αισθητική ευαισθησία και καλλιεργούν τη δημιουργικότητα. Θεωρώντας την προσχολική αγωγή ως δίκτυο σχέσεων μπορούμε να αναζητήσουμε τις διαπιστώσεις μας μέσα από τους διάφορους συντελεστές γύρω από την τέχνη, την αισθητική, τον πολιτισμό και το παιδί της προσχολικής ηλικίας.

Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων, στάσεων και πρακτικών των οικογενειών και των παιδαγωγών που είναι σε στενή σχέση με το παιδί της προσχολικής ηλικίας σχετικά με τους χώρους πολιτισμού, την πολιτική τους και τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα.

Ως μεθοδολογικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο και η ατομική δομημένη συνέντευξη.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας διερευνήθηκαν οι απόψεις, οι στάσεις και οι πρακτικές των οικογενειών και παιδαγωγών παιδιών προσχολικής ηλικίας που αφορούν τους χώρους πολιτισμού στην Αθήνα και στην επαρχία. Παράλληλα ερευνήθηκαν διεξοδικά οι απόψεις των μουσειοπαιδαγωγών σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας. Η έρευνα μας βρίσκεται στη διαδικασία της γενίκευσης των συμπερασμάτων μέσα από πρόσφατο ερευνητικό δείγμα.

Childhood - Places of Culture and Art: A research approach

Nantia Tsaoula,

Lecturer, ATEI of Athens,

Effrosini Vagi Spirou,

School Counselor, Laboratory Associate, ATEI of Athens

ABSTRACT

The Places of Culture and Art constitute important factors for the growth of the aesthetic and artistic education for the child. Through the presentation of work of art and educational programs for children, these Places contribute in the apprehension, appreciation and aesthetic enjoyment of the art, strengthen the aesthetic sensitivity and cultivate the creativity. Considering the preschool education as network of relations, we can seek our ascertainment through the various factors round the art, the aesthetics, the culture and the child of preschool age.

The purpose of the present study is the investigation of the opinions, attitudes and practices of families, educators that are in close relationship with the child of preschool age, about the culture Places, their policy and their educational programs.

Questionnaires and individual interviews were used as methodological tools.

During the last five years, the opinions, attitudes and practices of families and educators preschool-age children that concern the places of culture in Athens and in the province were investigated. The opinions of art museum educators regarding the educational programs preschool-age children were also extensively investigated. This research is currently in the process of the generalisation of conclusions through recent empirical data.

Σχεδιασμός, οργάνωση και αξιολόγηση των προαιρετικών οικονομικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την παιδική ηλικία

Ιωάννα Τσάρπα,

Δασκάλα, οικονομολόγος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα είναι καινοτόμες δράσεις που συνοδεύονται με νέες εναλλακτικές διδακτικές μεθόδους και προάγουν το γενικό σκοπό της εκπαίδευσης που κινείται στο σχήμα: Γνώσεις- Δεξιότητες- Στάσεις- Αξίες- Συμπεριφορές.

Η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα (ανομοιογένεια της σχολικής τάξης, ραγδαίες επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, παγκοσμιοποίηση, πολιτισμική διεθνοποίηση, οικονομικά ζητήματα) απαιτεί νέες μορφωτικές και κοινωνικές ανάγκες.

Στην παρούσα εργασία μελετούνται τα προαιρετικά εκπαιδευτικά οικονομικά προγράμματα. Αναλυτικότερα παρουσιάζονται, οι στόχοι των καινοτόμων προαιρετικών προγραμμάτων, τα κοινά χαρακτηριστικά των προαιρετικών προγραμμάτων με έμφαση στο σχολικό περιβάλλον, το δάσκαλο και το μαθητή. Επιπρόσθετα, διερευνούνται οι διδακτικές μέθοδοι υλοποίησης των προαιρετικών προγραμμάτων και η αναγκαιότητα προσαρμογής τους στα νέα δεδομένα, οι διδακτικές τους προσεγγίσεις με στόχο τη διεπιστημονική προσέγγιση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, τα προαιρετικά οικονομικά προγράμματα δεν είναι πολυτέλεια αλλά σημαντική ανάγκη και χρειάζεται να τύχουν πιο υπεύθυνης αντιμετώπισης από το επίσημο κράτος. Είναι μια όαση μέσα στο σημερινό σχολείο, όπου φαίνεται από τον ενθουσιασμό στα μάτια των παιδιών.

Συμπερασματικά, τα προαιρετικά οικονομικά προγράμματα δεν χρειάζεται να έρχονται σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με το Α.Π. και να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια.

Planning, organization and evaluation of optional financial educational programs for childhood

Joanna Tsarpa,

Teacher – Economist, Msc

ABSTRACT

The optional educational programs are innovative actions, which are accompanied by new alternative teaching methods and promote the general purposes of education, which moves in the figure: Knowledge – Skills – Attitudes – Values – Behaviours.

The current social reality (heterogeneity of classroom, rapid scientific and technological developments, globalization, cultural internationalization, economic issues) requires new educational and social needs.

In this paper are presented the optional financial educational programs. Details show goals of innovative optional programs, the common features of optional programs with emphasis in the school environment, teacher and pupil. Additionally, teaching methods for the implementation of optional programs are explored and the need for adaptation to new data, as their teaching approaches to the interdisciplinary approach.

According to the results of this survey, the optional financial educational programs are not a luxury but a significant need and must receive a more responsible attitude from the State. They are an oasis in the current school, showing the excitement in the eyes of children.

In conclusion, the optional financial educational programs do not have to come in second to the ΑΠ and to do every possible effort.

«Ταξιδεύοντας στο παρελθόν της Μάνης» - «Χάρτες και Μορφολογία Εδάφους»: η θεωρία μέσα από την πράξη

Παρασκευή Τσιάρα,
Δασκάλα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με τον όρο «Καινοτόμα Προγράμματα» εννοούνται, οι σχολικές δραστηριότητες: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αγωγή Υγείας, Πολιτιστικά Θέματα κατά τη διάρκεια του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης. Με την εισαγωγή των Καινοτόμων Προγραμμάτων επιδιώκεται: α) η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα Περιβάλλοντος και Υγείας, η καλλιέργεια αξιών, θετικών στάσεων και συμπεριφορών για την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής, η ανάδειξη και προώθηση στοιχείων του πολιτισμού και η σύνδεση της παιδείας με τις τέχνες, β) η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης και η αναβάθμιση του διδακτικού έργου και του ρόλου τους.

Οι μαθητές ενός απομακρυσμένου χωριού της Ανατολικής Μάνης, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τη μικρή, αλλά πολύ σημαντική τοπική κοινωνία, ταξίδεψαν κατά το σχολικό έτος 2009-2010 μέσα στη ζωντανή ιστορία του τόπου τους. Το Δημοτικό Σχολείο του Φλομοχωρίου – Κότρωνα μετατράπηκε σε παραδοσιακό λαογραφικό μουσείο, εργαστήριο δημοσιογραφικής έρευνας (συνεντεύξεις μαθητών από την τοπική κοινωνία) καθώς και πολιτιστικό κέντρο για την ανάδειξη των εθίμων της τοπικής κοινωνίας μέσα από εκδηλώσεις και τοπικές γιορτές που συμμετείχαν οι μαθητές του σχολείου (αναπαράσταση παραδοσιακού μανιάτικου γάμου – παραδοσιακών παιχνιδιών).

Ο πηλός, το χαρτόνι, η τέμπερα, τα φύλλα ελιάς και η φαντασία των μαθητών της Ε' και ΣΤ' Τάξης του Δημοτικού Σχολείου Χρυσοβεργίου κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα απλό αλλά πρωτότυπο έργο (χάρτες – μακέτα του αναγλύφου της γης). Μέσα από το περιβαλλοντικό αυτό πρόγραμμα, οι μαθητές/τριες έμαθαν για τους χάρτες (ανάγνωση, σχεδιασμός), την ορολογία του αναγλύφου της γης (συσχέτιση με το δικό τους έδαφος) και την ανάδειξη του έργου με τη χρήση των ΤΠΕ.

«Travelling in Mani's past» - «Maps and morphology of the ground»: theory through practice

Paraskevi Tsiara,
Teacher

ABSTRACT

By "innovative programs" includes, school activities: Environmental Education, Health Education, Cultural Affairs during the program of the Flexible Zone. With the introduction of innovative programs seek to: a) information and awareness among students on Environment and Health, the cultivation of values, positive attitudes and behaviors to protect the environment and quality of life, enhancement and promotion of culture and linking education with the arts, b) to familiarize teachers with modern teaching methods and learning and upgrading of teaching and their role.

Students in a remote village in eastern Mani, in collaboration with teachers and the small but very significant community, traveled during the school year 2009-2011 through the living history of their country. The Elementary School Flomohori – Kotrona converted into traditional folklore museum, laboratory journalistic research (interviews with students from the local community) and cultural center to showcase the traditions of the local community through local events and festivals attended by students of the school (representation Mani traditional marriage - traditional toys).

The clay, cardboard, tempera, olive leaves and the imagination of students of E 'and F' grade of primary school Hrisovergi managed to create a simple but original work (maps - land model of the Earth). Through this environmental program, students learned about only maps (reading, drawing), the terminology of the relief of the land (correlation with their own area) and the elevation of the project with the use of new technologies.

Προβληματισμοί και προτάσεις για την καλλιέργεια της διεπιστημονικής προσέγγισης της παιδικής ηλικίας με άξονα τη γλώσσα και την κοινωνία

Νικολέττα Τσιτσανούδη Μαλλίδη,

Λέκτορας Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία επιχειρεί να συμβάλει στην ενθάρρυνση της διεπιστημονικής μελέτης της παιδικής ηλικίας μέσω της κατάθεσης σκέψεων και προτάσεων οι οποίες αφορούν στο πεδίο της διαχείρισης του ανθρώπινου πόνου στο λόγο της δημοσιογραφίας, της διαφήμισης, της πολιτικής και της ιατρικής. Ειδικότερα μελετώνται οι γλωσσικές κατά πρώτον και κοινωνικές και κατά δεύτερον παράμετροι που σχετίζονται με τη μελέτη επίκαιρων ζητημάτων που ενδιαφέρουν άμεσα την παιδική ηλικία. Η ενίσχυση της διεπιστημονικής προσέγγισης υποστηρίζεται με ιδέες για παράλληλες και συλλογικές μελέτες που θα αφορούν:

Α. Στις συνέπειες της δημοσιότητας που αποκτούν τα παιδιά θύματα της βίας και οι οικογένειές τους όταν πολιορκούνται από τα ΜΜΕ, καθώς επίσης και στην παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών και των οικογενειών τους.

Β. Στην κριτική ανάλυση του «αφηγήματος» των ΜΜΕ για την αναπηρία. Μελέτες καταδεικνύουν ότι σε μεγάλο βαθμό οι σύγχρονες απεικονίσεις των ελληνικών ΜΜΕ παραμένουν δέσμιες συγκεκριμένων «διπολικών» αντιλήψεων και δεν ανταποκρίνονται καθολικά στην πραγματικότητα. Η κυριαρχία συγκεκριμένων απεικονίσεων συντηρεί μία σχέση ασυμμετρίας ανάμεσα σε ένα φυσιολογικό παιδί και ένα παιδί με αναπηρία.

Γ. Στις επιδράσεις και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην παιδική ηλικία η λειτουργία της τηλεόρασης ως ένας ιμάντας υποστήριξης της διαφημιστικής δολιότητας. Έμφαση προτείνεται να δοθεί στη μελέτη της «εικονογράφησης» του σωματικού πόνου στις φαρμακευτικές διαφημίσεις που σχετίζονται με το παιδί, το οποίο, όπως και οι ενήλικες, αντιμετωπίζεται ως ένας καταναλωτής.

Δ. Τέλος, στη μεσοποίηση από τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ των βιωμάτων των παιδιών. Το κέντρο βάρους της επικοινωνίας των σύγχρονων ραδιοηλεκτρονικών μέσων έχει μετατοπισθεί από την πληροφόρηση της κοινής γνώμης στη διαχείριση του πόνου του πολίτη και τη συγκινησιακή χειραγώγησή του.

Η εργασία κατακλείεται με το συμπέρασμα ότι, μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης και της κριτικής ανάλυσης μιας σειράς δημόσιων λόγων με το συγκεκριμένο αντικείμενο, είναι δυνατό να αποκτηθεί μια σφαιρική αντίληψη του τρόπου με τον οποίο τα μέσα δομούν τα «γεγονότα» και διαμορφώνουν την ατζέντα της δημόσιας σφαίρας σχετικά με την παιδική ηλικία.

Speculations and suggestions in order to cultivate the interdisciplinary approach to childhood oriented by language and society

Tsitsanoudis-Mallidis Nikolettta,

Lecturer, University of Ioannina

ABSTRACT

The paper attempts to contribute to fostering interdisciplinary study of childhood by depositing thoughts and suggestions concerning human suffering management in the field of journalism, advertising, politics and medicine. Specifically we study language and social parameters of various topical issues about childhood. We support interdisciplinary approach strengthening with ideas about parallel and collaborative studies that involve:

A. The implications of publicity that children victims of violence and their families get when besieged by media and the violation of the rights of children and their families.

B. The media story critical analysis about disability. Studies show that modern Greek media depictions are captured by specific bipolar views and do not respond in reality. The dominance of these illustrations maintain an asymmetry relationship between a healthy child and a child with disability.

C. The effects of tv discourse and advertising trickery on childhood. We propose to emphasize on body pain illustrations that is noticed in pharmaceutical advertisements. Besides we criticize the fact that children are treated as consumers.

D. The mediatization of children's experiences. Communication focus of modern broadcast media has shifted from the public information to the citizen's suffering management and the mass emotional manipulation.

Finally, we conclude that through a holistic approach and discourse analysis we have a comprehensive view of the way media construct facts and set the agenda for the broader public debate about childhood.

Η συμμετοχή των αλλοδαπών γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους στα δημοτικά σχολεία των Νομών Πρέβεζας και Ιωαννίνων; Μια πρώτη εικόνα

Διονύσιος Υφαντής,

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Γρηγόριος Μιχάλης
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Ελένη Χασιώτη,
Φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κυρίαρχη άποψη για τις οικογένειες μεταναστών πρώτης γενιάς, είναι ότι συμμετέχουν λίγο στην εκπαίδευση των παιδιών τους και αυτό γιατί οι εκπαιδευτικοί σπάνια λαμβάνουν υπόψη τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί γονείς στη συνεργασία τους με το σχολείο και συχνά ερμηνεύουν την έλλειψη συμμετοχής τους ως απόδειξη του περιορισμένου ενδιαφέροντος για την εκπαίδευση του παιδιού τους.

Αυτό φαίνεται να ισχύει στον βαθμό που η γονική εμπλοκή ορίζεται ως βοήθεια με τη μελέτη στο σπίτι, επισκέψεις στο σχολείο, και συμμετοχή σε δραστηριότητες που οργανώνει το σχολείο (Cotton & Wikelund, 1989 στο Νόβα-Καλτσούνη, 2004, Torres-Guzman 1995).

Στόχοι της έρευνας είναι η διερεύνηση:

1. Του βαθμού συμμετοχής των αλλοδαπών γονέων στη διαδικασία μάθησης και μελέτης των παιδιών τους
2. Των απόψεων των αλλοδαπών γονέων σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι όταν έρχονται σε επαφή με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου
3. Των δυσκολιών που παρατηρούν οι ίδιοι ότι αντιμετωπίζει τα παιδί τους στο σχολείο και πως προσπαθούν οι ίδιοι να τις αντιμετωπίσουν
4. Των συναισθημάτων τους απέναντι στους εκπαιδευτικούς του σχολείου του παιδιού τους
5. Της συνεργασίας και επικοινωνίας τους με στους γονείς των ελλήνων μαθητών
6. Των αντιλήψεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τον ρόλο της οικογένειας των μη ελλήνων μαθητών αλλά και τον δικό τους ρόλο όσον αφορά τη διδασκαλία των συγκεκριμένων μαθητών

Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας θα διανεμηθούν ερωτηματολόγια σε αλλοδαπούς γονείς σε δημοτικά σχολεία των νομών Ιωαννίνων και Πρέβεζας καθώς επίσης και σε εκπαιδευτικούς κανονικών τάξεων και τάξεων υποδοχής.

Ο σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να ανιχνευθούν οι αντιλήψεις των αλλοδαπών γονέων σε σχέση με τη συνεργασία τους με το ελληνικό σχολείο αλλά και οι πρακτικές και οι στάσεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης απέναντι στους μετανάστες/ξενόγλωσσους γονείς. και να εξαρθούν συμπεράσματα που θα οδηγήσουν στην βελτίωση και στην ομαλότερη συνεργασία μεταξύ τους.

Childhood and Immigration. The degree of participation of outlander parents in their children's education in primary schools located in the Preveza and Ioannina prefecture: an overview

ABSTRACT

The dominant viewpoint concerning first generation immigrants' families is that parents will participate as little as possible in the educational process of their offspring, mostly because the educators (teachers) will rarely consider the problems outlander parents face in their co-operation with school and will often translate the parents' lack of participation as proof of their limited concern.

This seems to hold true only in the degree that parental participation coincides with what is often defined as Help with homework, visiting school and participating in extracurricular activities organized by the school (Cotton & Wikelund, 1989, Nova – Kaltsounis, 2004, Torres – Guzman 1995)

The purpose of this research is to investigate:

1. The degree of participation of outlander parents in the learning process and homework of their children
2. What these parents believe as regards to the difficulties they face when contacting the school teachers
3. The difficulties they see their child facing at school and how they cope with it themselves.
4. Their feelings toward the school teachers
5. The degree of cooperation and communication between them and the rest of the Greek parents
6. The practices the primary school teachers implement concerning how they comprehend the role of the non-Greek family and also how teachers themselves perceive their own personal role as facilitators of the educational process in dealing with outlander students.

To meet the specific goals of the afore mentioned research, questionnaires will be handed out to outlander parents in primary schools of the Preveza and Ioannina prefectures. Similar questionnaires will also be handed out to primary school teachers of both general education classes and reception classes.

The purpose of this specific research is three-dimensional and lies not only in detecting the way outlander parents

perceive their relationship and degree of cooperation with the Hellenic state school but also in comprehending the outlooks primary school teachers hold against the immigrant/alter-lingual parents and in extracting conclusions that will hopefully lead to the improvement and smoother cooperation between all members involved.

Η χρήση νέων τεχνολογιών σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία της Ηπείρου

Διονύσιος Υφαντής,

PhD Πανεπιστημίου Salzburg, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,

Γρηγόριος Μιχάλης,

Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, M.Sc. Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Παιδοψυχιατρικής

Ελένη Χασιώτη,

φοιτήτρια Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η χρήση νέων τεχνολογιών διευρύνεται τα τελευταία χρόνια και στους κόλπους της εκπαίδευσης. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και το διαδίκτυο αποτελούν πλέον χρήσιμα εργαλεία στα χέρια του εκπαιδευτικού και τείνουν να γίνουν αναπόσπαστα κομμάτια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Όλο και περισσότεροι λειτουργοί της εκπαίδευσης κάνουν χρήση των υπολογιστών και του ίντερντ σε μια προσπάθεια εμπλουτισμού της διδασκαλίας και διευκόλυνσης του διδακτικού τους έργου.

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που μας παρέχει η τεχνολογία, αν και προβλέπεται από το αναλυτικό πρόγραμμα της Α/θμιας και της Β/θμιας εκπαίδευσης, είναι περισσότερο ευρεία στα γυμνάσια και τα λύκεια ενώ στα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία φαίνεται να είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Στη παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια καταγραφής της έκτασης και του τρόπου χρήσης αυτών των τεχνολογικών μέσων, τόσο από μαθητές όσο και από εκπαιδευτικούς, σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία της Ηπείρου. Πρόκειται να διερευνηθεί η χρήση Η/Υ και ίντερντ από παιδιά ηλικίας 4-12 ετών (για ποιο λόγο τα χρησιμοποιούν, με τι συχνότητα, τι περιεχομένου ιστοσελίδες επισκέπτονται κλπ) και παράλληλα θα γίνει συσχετισμός με κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία. Επίσης, μέσω δομημένου ερωτηματολογίου θα καταγραφεί αν και σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούν οι νηπιαγωγοί/δασκάλοι τα συγκεκριμένα εργαλεία της τεχνολογίας στην καθημερινή επαγγελματική πρακτική τους, αν θεωρούν ότι διευκολύνουν το εκπαιδευτικό τους έργο και τι δυσκολίες αντιμετωπίζουν στη χρήση τους μέσα στην τάξη.

Στο περιθώριο ενημερωτικής συνάντησης με τους γονείς των παιδιών θα συλλεχθούν μέσω ανοιχτής συζήτησης και ερωτηματολογίου στοιχεία που θα αφορούν στην ύπαρξη Η/Υ και σύνδεσης με το διαδίκτυο στο σπίτι, το επίπεδο γνώσεων τους σχετικά με τις νέες τεχνολογίες και την άποψή που έχουν για τη χρησιμότητά τους.

Δεδομένου ότι μικρή έμφαση έχει δοθεί μέχρι σήμερα στη καταγραφή της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στη Α/θμια εκπαίδευση και τα ενδεχόμενα προβλήματα που σχετίζονται μ' αυτή, η παρούσα εργασία αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια που μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για εκτενέστερη διερεύνηση του θέματος.

The use of new technologies in kindergarten and primary schools in Epirus

Dionysios Yfantis,

Dr., Teacher,

Grigorios Mihalidis,

Teacher, M.Sc.,

Eleni Hasioti,

Undergraduate Student

ABSTRACT

The last years have seen an expansion of the use of the information and communication technologies (ICT) in the field of education. The computer and the Internet constitute useful tools for educators and have become an integral part of the educational process. More and more educators make use of the computer and the Internet in an attempt to enrich and to facilitate the teaching process.

Although the use of the potential offered by the information and communication technologies is now part of the official curriculum in primary and secondary education, their use is more widespread in secondary education, whereas in primary and pre-school education its use is extremely limited.

This paper attempts to document the extend to which, as well as for what purposes the computer and the Internet are used by students and educators in pre-school and primary education in the region of Epirus, Greece. It investigates the use of the computer and the Internet among students aged 4-12 years (reasons for use, frequency

of use, the content of the websites they visit), in relation to social and demographic characteristics. In addition, through a questionnaire, we attempt to document whether and in which cases educators at these levels of education (primary and pre-school education) use these tools in their everyday teaching practice, whether they believe they facilitate teaching, and the difficulties they encounter in relation to using them in their classrooms. Research data will also be collected during a meeting with the parents of the students, making use of an open discussion and questionnaires. Data will include ownership/access to a computer and the Internet at home, the level of their knowledge in relation to the new technologies and their beliefs/attitudes regarding their usefulness. Given the fact that so far little attention has been paid to recording the use of ICT in primary education and the potential difficulties related to it, we believe that this study constitutes an important effort and can become the stimulus for an extensive exploration of the issue.

«Ο λασποδόνης». Ένα πρόγραμμα εξάσκησης των παιδιών στη δημιουργική επίλυση προβλημάτων, μέσω χειρισμού των νοητικών αναπαραστάσεων

Σοφία Χατζιγεωργιάδου,

Νηπιαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Τ.Ε.Π.Α.Ε. του Α.Π.Θ.

Ιωάννα Καραγιώργου

Νηπιαγωγός.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ήταν αποτέλεσμα μιας ενθουσιώδους ιδέας και ελεύθερης δράσης των παιδιών. Οργανώσαμε δραστηριότητες που άγγιζαν όλες τις περιοχές του αναλυτικού προγράμματος, χρησιμοποιώντας στο έπακρο την επιθυμία τους για δράση μέσα από αυτήν. Κατά την εφαρμογή των διάφορων δραστηριοτήτων, τα παιδιά λειτουργούσαν σε ομάδες μεικτών ικανοτήτων με στόχο να εφαρμοστεί η Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ) (Vygotsky, 1978).

Τα έργα των παιδιών εκτέθηκαν στους γονείς τους και στα παιδιά των άλλων τμημάτων. Τέλος, ωθούσαμε τα παιδιά να αξιολογήσουν την προσπάθεια τους σε εξατομικευμένο επίπεδο, κινητοποιώντας μια μορφή μεταγνωστικών διαδικασιών.

Στόχος μας ήταν να εξασκηθούν στη δημιουργική επίλυση προβλημάτων, μέσω χειρισμού μιας ευρείας γκάμας νοητικών αναπαραστάσεων (αφηγηματικό σχήμα, νοερές εικόνες, σενάρια). Στον τομέα της γλωσσικής ανάπτυξης στόχος μας ήταν η βελτίωση του αφηγηματικού λόγου μέσα από την εκπαίδευση στη μέθοδο «του χάρτη της ιστορίας» (story map), την κατασκευή βιβλίου και τη συγγραφή μικρών ποιημάτων. Στόχος στον τομέα των μαθηματικών εννοιών ήταν η ανάπτυξη μιας αντικειμενικής αντίληψης του χώρου από τα παιδιά, η οριοθέτηση και ο προσανατολισμός τους στον περιβάλλοντα χώρο, η καταγραφή, επανάληψη και αφήγηση διαδρομής, καθώς και η εκμάθηση στρατηγικών επίλυσης προβλημάτων.

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής του προγράμματος ήταν πολύ ενθαρρυντικά. Τα παιδιά αυτενέργησαν, έμαθαν να αφηγούνται ιστορίες και βιώματα, να κατασκευάζουν χάρτες και ποιήματα, να χρησιμοποιούν τις νοητικές αναπαραστάσεις τους για να επιλύσουν τα προβλήματα που προέκυψαν στη μαθησιακή διαδικασία καθώς και να αυτοαξιολογούνται.

Συμπερασματικά, διαπιστώθηκε η αξιοποίηση από τα παιδιά των εμπειριών και ο επικοινωνιακός χαρακτήρας των συνεργατικών αποφάσεών τους σε άλλους γνωστικούς τομείς, καθώς και σε δράσεις που προέκυψαν. Η βιωματική και ολιστική προσέγγιση στην εκπαιδευτική διαδικασία καταδεικνύει τη σημαντικότητα των εσωτερικών κινήτρων: μαθαίνουμε ό,τι μας συγκινεί.

“Laspodontis”. A preschoolers training program of mental representations in creative problem solving

Sofia Chatzigeorgiadou,

Preschool Teacher, PhD Student, University of Thessaloniki,

Ioanna Karagiorgou,

Preschool Teacher

ABSTRACT

“Laspodontis”. A preschoolers training program of mental representations in creative problem solving.

This program was the resultant of an enthusiastic idea and free action of children. We organized activities that involved all curriculum areas, making full use of the children's desire to act. During the implementation of various activities, children worked in groups of mixed ability in order to apply the Zone of Proximal Development (Vygotsky,

1978). We exposed children's creations to their parents and to the children of other classes. Finally, children were motivated to evaluate their efforts on an individual level, activating a metacognitive process.

We aimed in aiding children to use a wide range of mental representations (story schema, mental icons, and scripts) for a creative outcome in problem solving. In the field of language development our goal was to improve children's narrative discourse. During the analysis and synthesis of stories, we used "the story map" method and we processed the writing of story books and short poems. The aim in the mathematical concepts field was to aid children in developing an objective perception of space, to understand the limits of the objects and orientate, to design and narrate a path on a map, and finally to implement problem solving strategies.

The results of the program were very encouraging. Children learned to narrate stories as well as their experiences; they designed maps and wrote poems. Children used different mental representations to solve the problems that they encountered during the learning procedure and finally they made successful use of a self evaluation process.

In conclusion, children took advantage of their experiences and the communicative nature of collaborative decisions, and applied them in other learning areas or arising activities. The experiential and holistic approach in the educational process demonstrates the importance of internal motivation: we learn what moves us.

Ο σχολικός εκφοβισμός των νηπίων στους χώρους της προσχολικής αγωγής: εμφάνιση του φαινομένου και συμβουλευτική στην πρόληψη και αντιμετώπισή του

Κωνσταντίνη - Φωτεινή Ψαθοπούλου,

Μεταφράστρια του Ιόνιου Πανεπιστημίου,

Παγώνα-Ξανθή Ψαθοπούλου,

Βρεφονηπιοκόμος, Επιστημονική Συνεργάτιδα ΤΕΙ Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια καταγράφονται με ολοένα και αυξανόμενο ρυθμό περιστατικά επιθετικής συμπεριφοράς ανάμεσα σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τα περιστατικά αυτά σπάνια αξιολογούνται ως σημαντικά. Αντίθετα, συχνά αποσιωπώνται ή ακόμη και αγνοούνται από παιδαγωγούς και γονείς και τούτο διότι, συνήθως, δεν έχουν ακραίες συνέπειες.

Παρόλα αυτά, έρευνες αναδεικνύουν ότι τέτοιες εμπειρίες των νηπίων σε χώρους προσχολικής αγωγής, ακόμη και μικρής διάρκειας, είναι καθοριστικές, εφόσον η συγκεκριμένη χρονική περίοδος αποτελεί φάση προετοιμασίας για την εμφάνιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού (Κασάπη, 2009). Για το λόγο αυτό, θεωρούμε ότι οι βρεφοκόμοι, επειδή είναι οι πρώτοι που έρχονται σε επαφή με το παιδί και ως εκ τούτου, αναλαμβάνουν την φροντίδα και διαπαιδαγώγησή του, είναι οι πρώτοι που θα πρέπει να έχουν τόσο τον σχετικό προβληματισμό, όσο και την ανάλογη ενημέρωση για το φαινόμενο αυτό και τις προεκτάσεις του. Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, η μελέτη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού καθώς και των παραγόντων που υπεισέρχονται σε αυτό, κρίνονται πολύ σημαντικοί, με την έννοια ότι ο χώρος της προσχολικής αγωγής, είναι ο πρώτος χώρος αγωγής του παιδιού.

Πράγματι, οι έρευνες που έχουν έως σήμερα διεξαχθεί, περιγράφουν το φαινόμενο, τις μορφές με τις οποίες αυτό ενδέχεται να εκδηλωθεί και τέλος, τις συνέπειες που θα έχει για τα εμπλεκόμενα άτομα.

Ειδικότερα, οι έρευνες που έχουν γίνει έως τώρα, αφορούσαν στη μελέτη του σχολικού εκφοβισμού είτε ως άμεση μορφή επιθετικότητας, η οποία μελετήθηκε κυρίως στα αγόρια και αργότερα στα κορίτσια, είτε ως έμμεση μορφή επιθετικότητας π.χ. αποκλεισμός από την ομάδα. Οι ερευνητικές αυτές διαπιστώσεις των φαινομένων βίας και επιθετικότητας, σε χώρους προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης, ιδιωτικούς και δημόσιους, καθιστούν αναγκαία μία περαιτέρω διερεύνηση του φαινομένου, ώστε τα περιστατικά αυτά να μειωθούν ή και να εξαλειφθούν.

Η παρούσα εργασία στοχεύει σε μία πρώτη φάση, να περιγράψει το φαινόμενο και τις προεκτάσεις του επαρκώς και σε μία δεύτερη φάση, να προσφέρει συμβουλευτικές κατευθύνσεις στους παιδαγωγούς (βρεφοκόμους, νηπιαγωγούς κ.λπ.), ώστε να μπορούν εξοπλισμένοι με την ανάλογη κατάρτιση, να προλαμβάνουν ή/ και να αντιμετωπίζουν κάθε περιστατικό βίας και εκφοβισμού, με όσο το δυνατό γρηγορότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο.

Λέξεις κλειδιά: σχολικός εκφοβισμός, νήπια, συμβουλευτική, πρόληψη, αντιμετώπιση.

The bullying among young children in nursery school: the appearance of this phenomenon and counseling in its prevention and facing

Psathopoulou Konstantina-Foteini,

Senior of Department of Foreign Languages, Translation and Interpretation, Ionian University

Pagona-Xanthi Psathopoulou,
Preschool teacher – Temporary laboratorial collaborator, ATEI Athens

ABSTRACT

In the latest years, incidences of aggressive behaviour among young children have been recorded in an increasing rate. Those incidences are rarely valued as important. However, parents and teachers usually conceal and ignore these incidences, because of the absence of extreme consequences.

Nevertheless, researches have shown that this kind of experiences for young children in nursery school, even if they do not last long, is determinative, since that time constitutes the preparation for the appearance of bullying (Kasapi, 2009).

That's why, we believe that because the baby nurses are responsible for the infants' care and education, they are the first ones who get in touch with them and they are also the first who should ask themselves about the phenomenon and they should get informed about it and its extensions. Today, more than ever, the study of bullying and its results are considered to be very important, because nursery schools are the first place for young children's education.

The researches that have been conducted until today, they actually describe the phenomenon, the ways that it can be developed and its effects on people involved.

More specifically, the until today conducted researches, concerned the study of bullying either as direct form of aggressiveness, which has been appeared namely on boys and later on girls, or as an indirect form of aggressiveness i.e. exclusion from the team. The findings of the researches concerning the phenomenon of violence and aggressiveness in public and private nursery schools demand a further examination of the phenomenon, in order those incidences to be declined or to be effaced.

This paper, firstly, aims to describe sufficiently the phenomenon and its extensions and secondly, to council the teachers (baby nurses, pre- school teachers etc.), in order to be able to prevent and/ or face every incidence of violence and bullying in the fastest and the most effective way.

Key words: bullying, young children, counselling, prevention, facing.

Η θεραπευτική ιππασία ως μέσο εκπαίδευσης και άθλησης παιδιών με ειδικές ανάγκες: μελέτη περίπτωσης

Παγώνα-Ξανθή Ψαθοπούλου,
Βρεφονηπιοκόμος - Εργαστηριακή συνεργάτης, ΑΤΕΙ Αθήνα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ύστερα από σχολαστική έρευνα στον εκπαιδευτικό χώρο και, ειδικότερα σε χώρους ειδικής αγωγής της προσχολικής ηλικίας, που να δίνουν έμφαση ή να αξιοποιούν την ιππασία και τις θεραπευτικές της ιδιότητες, για την εκπαίδευση και την άθληση των παιδιών προσχολικής ηλικίας, τα ευρήματά μας ήταν ελάχιστα.

Ειδικότερα, παρά την ποικιλία των αθλημάτων και των δραστηριοτήτων στην ειδική αγωγή των παιδιών προσχολικής ηλικίας, δεν υπάρχει ανάλογη πρόταση για θεραπευτική - παιδαγωγική- εκπαιδευτική ιππασία.

Για τους παραπάνω λόγους, μέσα από την έρευνα μας, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τους τρόπους για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων, μέσω των οποίων η θεραπευτική ιππασία μπορεί, να συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού προσχολικής ηλικίας με ειδικές ανάγκες.

Ειδικότερα, θα αναλύσουμε την εφαρμογή ενός συγκεκριμένου προγράμματος/ οργανογράμματος, παράλληλα με άλλες σχετικές δράσεις, των αξόνων του ΔΕΠΠΣ, προκειμένου να αναδείξουμε την παιδαγωγική του αξία.

Επιλέξαμε λοιπόν την ιππασία, επειδή, αν και η εισαγωγή του αλόγου στην θεραπεία και την εκπαίδευση του ανθρώπου χρονολογείται ήδη από τον 17ο αιώνα, συχνά οι παιδαγωγοί της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης, γνωρίζουν ελάχιστα γι' αυτή τη μέθοδο αγωγής και εκπαίδευσης. Ο απώτερος στόχος μας είναι ο σχεδιασμός και η εισαγωγή δραστηριοτήτων σχετικών τόσο με τον τομέα της φυσικής αγωγής όσο και δραστηριοτήτων που να καλύπτουν και να εκτείνονται και στους υπόλοιπους τομείς, έτσι όπως καθορίζονται και περιγράφονται στο ΔΕΠΠΣ του νηπιαγωγείου.

Με βάση τις θεωρητικές μας προσεγγίσεις, πραγματοποιήσαμε μια μικρή έρευνα σε οικογένειες που έχουν ήδη επισκεφτεί ή επισκέπτονται κέντρα θεραπευτικής ιππασίας, με δύο επιμέρους στόχους: α) να διαπιστώσουμε τα οφέλη που αποκομίζουν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες από την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα της θεραπευτικής ιππασίας και β) να διαπιστώσουμε αν αυτά τα οφέλη μπορούν να έχουν θετική επίδραση και στην υπόλοιπη σχολική τους ζωή.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: θεραπευτική ιππασία, εκπαίδευση, ΔΕΠΠΣ, Νηπιαγωγείο.

The therapeutic riding (also known as equine-assisted activity or adaptive riding) as mean for education and sport for children with special needs: Study of the case

Pagona-Xanthi Psathopoulou,

Preschool teacher – Temporary laboratorial collaborator, ATEI Athens

ABSTRACT

After a meticulous research in education system and namely in pre-school education system for children with special needs, which emphasises or uses the therapeutic riding for the education and the sport of pre-school-age children, our findings were not sufficient.

To be more exact, despite the variety of sports and activities in education for pre-school-age children with special needs there is not commensurate proposal for therapeutic-educational riding.

For all these reasons, through our research, we will try to indicate the ways for the design and the development of activities through which the therapeutic riding could contribute to the multilateral development of pre-school-age children with special needs.

To be more specific, we will analyze the application of a particular program of unified interdisciplinary framework of curriculum in order to indicate its educational value.

So, we chose the riding because, usually, the educators are not appropriately informed about this method of education, although the introduction of the horse in the treatment and education of people is dated from the 17th century. Our main aim is the design and the introduction of activities related to the physical activity and the design and the introduction of activities which could cover and spread to the other sectors, as they are defined and described in the unified interdisciplinary framework of curriculum of nursery school.

Based on our theoretical approach, we made a research with families, which have already visited therapeutic riding centers, having two goals: a) to find out the benefits for the children with special needs who participate in the program of therapeutic riding and b) to find out if these benefits could have positive effect on their rest school life as well.

KEY WORDS: therapeutic riding (also known as equine-assisted activity or adaptive riding, education, unified interdisciplinary framework of curriculum, nursery school.

Κριτική θεώρηση της Κονστрукτιβιστικής διαδικασίας της γνώσης στην Πιαζετιανή θεωρία

Ερμόλαος Ψαριανός,

Υπ. Διδάκτωρ, Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Χρύσα Ψαριανού

Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η θεωρία του Piaget μπορεί να χαρακτηριστεί ως η περισσότερο αναπτυγμένη θεωρία της ανάπτυξης της σκέψης των παιδιών, και μάλιστα καλά θεμελιωμένη από έναν πλούτο έξυπνων και ευρηματικών πειραμάτων. Ο Piaget θεωρεί την ανάπτυξη της γνώσης, ως μια διαδικασία αναδόμησης της εμπειρίας του απόμου με τον κοινωνικό περίγυρο. Η δομική προσέγγισή του επιχειρεί να συνθέσει το σύνολο των ψυχολογικών δυνατοτήτων που υπάρχουν σε κάθε στάδιο της γνωστικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με την πιαζετιανή θεωρία, οι ιδέες μας είναι ατομικές δημιουργίες, συμβατές με των άλλων ανθρώπων που αλληλεπιδρούμε κοινωνικά. Η γνώση δεν αντιπροσωπεύει ή απεικονίζει μια ανεξάρτητη πραγματικότητα, αλλά αποτελεί ένα συνονθύλευμα των αναδομήσεων μέσω της εμπειρίας. Η προσέγγισή του θεωρεί ότι η ανάπτυξη εξαρτάται από την ενεργό ανακάλυψη των μυστικών του κόσμου από το ίδιο το παιδί. Αλλά ο κόσμος δεν περιλαμβάνει μόνο προκαθορισμένες ιδέες.

Ο Piaget υποστηρίζει ότι η γνώση είναι περισσότερο μια εσωτερική δομή αναπαράστασης που κάνει αισθητή την παρουσία της στη συνεχή επεξεργασία των νέων νοητικών σχημάτων. Θεώρησε ως δεδομένο ότι σε όλα τα παιδιά του κόσμου ανεξάρτητα από το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο ζουν, αναπτύσσονται οι γνωστικές λειτουργίες με βάση τους κανόνες της λογικής. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η κριτική θεώρηση της πιαζετιανής θεωρίας για τις επιστημολογικές παραδοχές της εξελικτικής διαδικασίας της γνώσης. Η συγκεκριμένη εργασία φιλοδοξεί να διερευνήσει τις εκφάνσεις της γνώσης, ως γνωστικής ατομικής λειτουργίας στην αναδόμηση των εμπειριών του παιδιού.

Critical view of the constructivist approach of learning in Piaget's theory

Ermolaos Psarianos,
PhD student, University of Macedonia,

Chrysa Psarianou
Student, University of Macedonia

ABSTRACT

The Piaget's theory can be described as the most advanced theory of mind development of children, and even well-established by a wealth of intelligent and imaginative experiments. Piaget suggests that the development of knowledge as a process of reconstruction of the experience of the individual with the social environment. The structural approach attempts to synthesize all the psychological possibilities that exist at each stage of cognitive development. According to Piaget theory, our ideas are individual creations compatible with the other people who interact socially. Knowledge does not represent or reflect an independent reality but is a patchwork of restructured through experience. The approach considers that the development depends on the active discovery of the secret world of the child. But the world does not include our predetermined ideas.

Piaget argues that knowledge is more a representation of internal structure makes its presence felt in the continuous processing of new cognitive structures. Assumed that all children of the world regardless of cultural context, in which they live, develop cognitive functions according to rules of logic. The purpose of this study is the critical view of Piaget's theory for the epistemological assumptions of the evolutionary process of knowledge. This work aims to explore aspects of knowledge as individual cognitive function in the reconstruction of the experiences of the child.

LIST OF E-MAIL ADDRESSES

Παρατίθενται αλφαβητικά τα emails του πρώτου σε κάθε εισήγηση εισηγητή.

Prof. Dr. Leena	Alanen , Professor University of Jyvaeskyla, FI.	Leena.m.alanen@jyu.fi
Prof. Dr. Claudio	Baraldi , Professor University of Modena and Reggio, IT	claudio.baraldi@unimore.it
Isabell	Diehm , Prof. Dr. Bielefeld University	idiehm@uni-bielefeld.de
Prof. Dr. Pascale	Garnier , Professor Universite de Paris 13, FR	pascale.garnier@univ-paris13.fr
Prof. Dr. Hans-Uwe	Otto , Professor Bielefeld University, DE	hansuwe.otto@uni-bielefeld.de
Prof. Dr. Heinz,	Sünker , Professor Wuppertal Univesity, DE	suenker@uni-wuppertal.de
Zhuljeta (Cinga)	Lilo , M.Sc., Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου.	zpcinga@yahoo.com
Prof. Dr. Jo,	Morran – Ellis , Surrey University, UK	J.Moran-Ellis@surrey.ac.uk
Prof. Dr. Doris	Bühler-Niederberger , Professor Wuppertal University, DE	buehler@uni-wuppertal.de
Antoanneta	Potsi , PhD Student, Bielefeld University	anneta.potsi@uni-bielefeld.de
Jessica	Schwittek , University of Wuppertal	j.scwittek@uni-wuppertal.de
Panagiota	Trikou , MSc Intercultural Education	trikougjota@yahoo.com
Theodora	Tseligka , Teacher	thtselig@cc.uoi.gr
Λεωνίδας	Αθανασίου , Καθηγητής Πανεπιστήμιο Frederic Κύπρος	pre.la@frederick.ac.cy
Σοφία	Απιδοπούλου , Νηπιαγωγός	sapidopoulou@gmail.com
Ευαγγελία	Αραβανή , Διδάσκουσα ΠΔ 407/80 Πανεπιστημίου Κρήτης	earavani@gmail.com
Πολυξένη	Αραπάκη , Επίκ. Καθηγήτρια, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας	parap@uth.gr
Ελπίς	Αρώνη , Βρεφονηπιοκόμος	aronielpidan@yahoo.gr
Σοφία	Αυγητίδου , Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	saugitidou@uowm.gr
Αντώνης	Βάος , Αναπλ. Καθηγητής Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστημίου Πατρών	vaos@upatras.gr
Αβραάμ	Βασιλειάδης , Διευθυντής διαπολιτισμικού σχολείου	symbol@sch.gr
Μαρία	Βασιλειάδου , Επίκ. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Frederic, Κύπρος.	m.vassiliadou@cytanet.com.cy
Μαρία	Βλάχου , Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.	maravlachou@gmail.com
Αγγελική	Βουδούρη , Καθηγήτρια στο Ε.Κ.Π.Α	avoudou@primedu.uoa.gr
Αικατερίνη	Βούλγαρη , Διδάκτωρ Ειδικής Αγωγής	kvoulgari@uth.gr
Φωτεινή	Βουτσά , Βρεφονηπιοκόμος Τ.Ε.Ι. Ηπείρου	fvoutsas@gmail.com
Βασιλική	Γιαννοπούλου , Εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας.	vickygiannop@yahoo.gr
Άρτεμις	Γιώτσα , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	agiotas@uoi.gr
Έφη	Γουργιώτου , Λέκτορας, Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης	egourgiotou@edc.uoc.gr
Γεώργιος	Γρόλλιος , Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. ΑΠΘ	grol@eled.auth.gr
Ευθυμία	Γώτη , Σχολική Σύμβουλος	egoti@uowm.gr
Μαρία	Δαβούλου , Νηπιαγωγός	madavoulou@hotmail.gr
Ευγενία	Δανηλίδου , Σχολική Σύμβουλος	eugeniad@nured.auth.gr
Μαρία	Δερέκα , Ειδική Παιδαγωγός	m.dereka@yahoo.gr
Ευφροσύνη	Δήμα , Παιδαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	efedim@yahoo.gr
Σοφία	Δημητριάδη , Καθηγήτρια Εφ., Τ.Ε.Ι. Αθήνας	sdimitr@teiath.gr

Χαρίλαος Κ.	Ζάραγκας , Λέκτορας Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.	hzaragas@gmail.com
Ελισάβετ	Ζήφκου , Νηπιαγωγός	elina_bou@yahoo.gr
Ναυσικά	Ζιάβρα , Αν. Καθηγήτρια, Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου.	nziavra@ioa.teiep.gr
Θεόδωρος	Θάνος Λέκτορας Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.	thanteo@otenet.gr
Αθανασία	Θεοχάρη , φοιτήτρια ΠΤΝ Φλώρινας	athanasiatheoxari@yahoo.gr
Αικατερίνη	Ιωαννίδου , Εργ. Συνεργάτιδα Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	ioannidouaikaterini@yahoo.com
Μαρία	Ιωαννίδου , Νηπιαγωγός	mariaioannidou1@hotmail.com
Παρασκευή	Καβαλάρη , Υπ. Διδάκτωρ	evkavala@uth.gr
Άννα	Καλαφάτη , Νηπιαγωγός	annakalafati@hotmail.com
Ευαγγελία	Καλεράντε , Λέκτορας Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	ekalerante@yahoo.gr
Δέσποινα	Καλεσοπούλου , Μουσειολόγος	deskal@yahoo.com
Αιμιλία	Καλογιάννη , Αρχαιολόγος (Μ.Εδ.)	aimiliakalogianni@yahoo.gr
Θωμαίς	Καπουλίτσα- Τρούλου , Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	mimitr@yahoo.com
Αλεξία	Καπραβέλου , Μ.Εδ., Υπ. Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου	akaprave@gmail.com
Νικολέτα	Καραβασίλη , Νηπιαγωγός	nicolekaravasili@gmail.com
Στυλιανή	Καραγιάννη , Νηπιαγωγός, Msc	ktenasf@gmail.com
Ιωάννα	Καραγιώργου , Νηπιαγωγός	ioanka7@gmail.com
Κωνσταντίνος	Καραδημητρίου , Λέκτορας Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης	kkaradim@psed.duth.gr
Αικατερίνη	Καραμήτρου , Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	akaramit@cc.uoi.gr
Σταυρούλα	Καρανταΐδου , Δασκάλα, Υπ. Διδάκτωρ ΑΠΘ	karadaidou@yahoo.gr
Σπυριδούλα	Καραχάλιου , Νηπιαγωγός	roulakarach@yahoo.gr
Κωνσταντίνος	Καρράς , Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης,	kgkarras@gmail.com
Βασίλειος	Κατσιμάρδος , Σχολικός Σύμβουλος	b.katsimardos@gmail.com
Βασίλειος	Κιοσσές , Ψυχολόγος, σύμβουλος ψυχικής υγείας, PgCERT	vkios@hotmail.com
Μάνος	Κονσόλας , Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστημίου Αιγαίου	konsolas@rhodes.aegean.gr
Ελένη-Μαρία	Κουϊμτζή , Τμήμα Βρεφονηπιοκόμων Α.Τ.Ε.Ι.Θ.	kouimtzi@cso.auth.gr
Βασιλική	Κουτσομπίνη , Δρ, Επιστ. συνεργάτης Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, ψυχολόγος	vkoutsom@cc.uoi.gr
Ευτυχία	Κωλέτσου , Εκπαιδευτικός πληροφορικής	info@ekoletsou.gr
Γιούλα	Κωνσταντοπούλου , Δρ Πανεπιστημίου Πατρών	gioulakon@hotmail.com
Ειρήνη	Λιάκου , Νηπιαγωγός	eiriniliakz@yahoo.gr
Σόνια	Λυκομήτρου , Υπ. Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	likomitrou@gmail.com
Μαίρη	Μαργαρώνη , Φιλολόγος, Κοιν. Ανθρωπολόγος	mary.margaroni@hotmail.com
Μαλαμίτσα	Μαργωμένου , Βρεφονηπιοκόμος	molly.margomenou@gmail.com
Ζαφειρούλα	Μελισόβα , Νηπιαγωγός	melisova@upatras.gr
Χριστίνα	Μητσοπούλου , Επιστημονικός συνεργάτιδα Τ.Ε.Ι. Ηπείρου	mitsopoulouchristina@yahoo.gr
Δήμητρα	Μόσχου , Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	dimitramosch@yahoo.gr
Ε.	Μουσένα , Διδάκτωρ Εκπαιδευτικής Πολιτικής	mousenaeleni@yahoo.gr
Χαράλαμπος	Μπαμπούνης , Αν. Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Αθηνών	tbabalis@primedu.uoa.gr
Μαρίνα	Μπέση , Σχολική Σύμβουλος Νηπιαγωγών	mbessi@sch.gr
Άννα	Μποβολή , Λογοθεραπεύτρια	bovolianna@yahoo.com
Τριανταφυλλία	Νατσιοπούλου , Αν. Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Βρεφονηπιοκομίας	tnatsiop@bc.teithe.gr
Κλεοπάτρα	Νικολοπούλου , ΠΔ 407/80 Τ.Ε.Α.Π.Η. – Ε.Κ.Π.Α.	klNIKOPoulou@ath.forthnet.gr
Βάϊα	Νίκου , Νηπιαγωγός	viviniKou@yahoo.com
Χαράλαμπος	Νταλάκας , Δρ, Διευθυντής Δημοτικού Σχολείου	xdalakas@gmail.com
Ελπίδα	Νταλούκα , Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	elpida.dalouka@gmail.com/dalouka@uth.gr

Δημήτριος	Ντούτσης , Δάσκαλος, Δρ	ddoutsis@gmail.com
Ευδοκία	Πάγκαλου , Νηπιαγωγός Ειδικής Αγωγής	evdokiapagkalou@yahoo.com
Αναστασία	Παμουκτσόγλου , Π. Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου	anpam@otenet.gr
Κωνσταντίνος	Πανάγος , Νομικός Εγκληματολόγος	kostas_panagos@yahoo.gr
Απόστολος	Παπαϊωάννου , Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	apapaio@cc.uoi.gr
Έμη	Παπαναστασίου , Νηπιαγωγός	emmaki@gmail.com
Γεωργία	Παρπαρούση , Μουσικολόγος Ε.Ε.Δ.Ι.Π.Ι. Πανεπιστήμιο Πατρών	parparou@upatras.gr
Δήμητρα	Πατρωνίδου , Φιλολόγος, Διδάκτωρ Ιστορίας της Εκπαίδευσης	smpapado@cc.uoi.gr
Βασιλική	Πλιόγκου , Δρ, Εκπαιδευτικός, Πρόεδρος Ο.Μ.Ε.Π. Θεσσαλονίκης.	pligoun@eled.auth.gr
Δημήτριος	Ράτσικας , Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	dratsika@cc.uoi.gr
Μαρία	Σακελλαρίου , Επίκ. Καθηγήτρια, Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	marisak@uoi.gr
Δημήτριος	Σαρρής , Λέκτορας, Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	dsarris@cc.uoi.gr
Θεμιστοκλής	Σεμεντεριάδης , Νηπιαγωγός, Δρ	themissem@gmail.com
Τρυφαίνη	Σιδηροπούλου , Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. Αθήνας	sidirofg@teiath.gr
Μαρίνα	Σούνογλου , Msc, Ιδιωτική εκπαιδευτικός	msounogl@gmail.com
Αικατερίνη	Σταμάτη , Δρ, Διευθύντρια Λυκείου	katstamati@yahoo.gr
Αικατερίνη	Σταύρου , Νηπιαγωγός, Ειδική Παιδαγωγός	kstaurou@cc.uoi.gr
Μελπομένη	Σχίζα , Msc, Επιστημονική Συνεργάτιδα Τ.Ε.Ι. Αθήνας	melbab92@yahoo.gr
Ευφημία	Τάφα , Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης	etafa@edc.uoc.gr
Αγορίτσα	Τζήμα , Νηπιαγωγός	agtzima@gmail.com
Χριστίνα	Τζιαμτζή , Msc, Παιδαγωγός	
Ευγενία	Τόκη , Καθηγήτρια Εφαρμογών Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου	toki@ioa.teiep.gr
Ιφιγένεια	Τριάντου , Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	itrianti@cc.uoi.gr
Ελένη	Τσάνταλη , Δρ Ψυχολογίας	info@tsantalieleni.gr
Νάντια	Τσαούλα , Καθηγήτρια Εφ., ΤΕΙ Αθήνας	nantia_tsaoula@yahoo.gr
Ιωάννα	Τσάρπα , Δασκάλα, οικονομολόγος	tsarpa@yahoo.gr
Παρασκευή	Τσιάρα , Δασκάλα	ptsiaara@sch.gr
Νικολέττα	Τσιτσανούδη Μαλλίδη , Λέκτορας Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	nitsi@sch.gr, nitsi@cc.uoi.gr
Διονύσιος	Υφαντής , PhD, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	d_yfantis@yahoo.gr
Σοφία	Χατζηγεωργιάδου , Νηπιαγωγός, Υπ. Διδάκτωρ Α.Π.Θ.	chatzig@auth.gr
Παγώνα-Ξανθή	Ψαθοπούλου , Βρεφονηπιοκόμος	xpenny@hotmail.com
Κωνσταντίνα-Φωτεινή	Ψαθοπούλου , Μεταφράστρια	tina_tina18@hotmail.com
Ερμόλαος	Ψαριανός , Υπ. Διδάκτωρ, Πανεπιστημίου Μακεδονίας	epsarianos@yahoo.gr